

MAXIMILIANI STOLL

R A T I O

M E D E N D I

P A R S Q U A R T A .

B IV 32

MAXIMILIAN STOLL

RATIO

MEDIAN

THIRD QUARTER

MAXIMILIANI STOLL

S. C. R. A. M. CONS. NOSOCOMII SS. TRINIT.
PHYSICI ORDINARIJ, ET PROF. PRAX.
MEDICAE P. O.

P A R S Q U A R T A

RATIONIS MEDENDI.

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI

Nova editio accuratior et emendatior.

T I C I N I M D C C X C I V .

Apud Balthassarem Comini.

Rei litter. Censor. permitt.

MAXIMILIANI STOLI

E. C. R. A. M. CONS. NOSOCOMII ST. TRINIT.

PRINCIPIUM ORDINIS I. ET TRACT. PRAX.

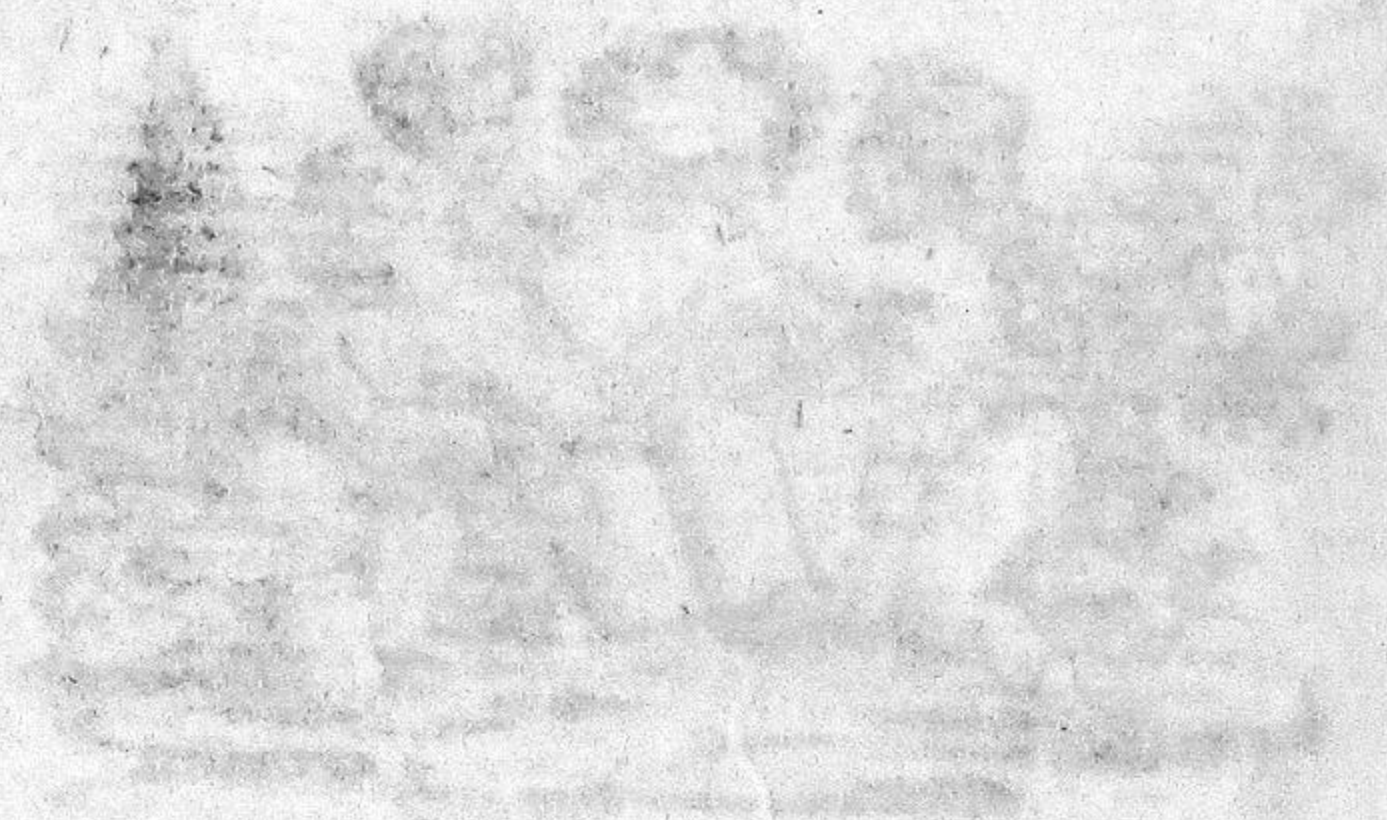
MEDICINAE P. O.

PARS PRIMA

PRINCIPIIUM MEDICINAE

IN NOSOCOMIO PRAXICO VINDOBONENSIS

Adhuc editio accuratior et emendatior.

PRINCIPIUM MEDICINAE

Adhuc editio accuratior et emendatior.

Adhuc editio accuratior et emendatior.

ILLUSTRISSIMO
IO. PET. FRANCK

AUGUSTISSIMO IMPERATORI A CONSILIIS,
STUDII MEDICI, ATQUE FACULTATIS MEDICAE
TICINENSIS PRAESIDI, AC PER UNIVERSAM IN-
SUBRIAM AUSTRIACAM PROTO-MEDICO, PLU-
RIUM ACADEMIARUM MEMBRO etc. etc.

ILLUSTRISIME VIR

*Cum Stollii praeclara in artem nostram
merita mecum reputo, numerus amicorum
ante oculos versatur, qui ob parem inge-
niorum praestantiam, animique integri-
tatem, viro optimo, dum viveret, ar-
ctissima necessitudine iungebantur.*

*In nobilissimo illo amicorum coetu
Te Vir Illustrissime a Stollio summo lo-
co habitum fuisse, eumque Tui amantis-
simum semper exstitisse, insigni testi-
monio comprobavit, cum omnibus viribus
eniteretur, ut Te Austriaci Imperii Ci-*

vem salutaremus; qua certe re, amoris sui erga patriam perenne monumentum Posteris reliquit.

Ita enim universam Artem Medicam studiis Tuis augeri ornarique videmus, ut Stollii mortalitas magis, quam vita eius, morte finita sit.

Has igitur Praeceptoris optimi reliquias, cum singularis illius in Te amicitiae memoria, tum summa meae aestimationis affectione adductus, Tuo Nomini consecratas esse volui; utpote certus, Te illas eadem, qua Tibi dantur, iucunditate suscipere.

Josephus Eyrel.

PRAEFATIO.

Rationis medendi, quam *Stollus* anno 1777. edere inceperat, atque ad annum usque quartum 1779. tertio volumine perduxit, quartum nunc, et quintum, idque ultimum, volumen sequitur.

In quarto huius operis volumine *Ephemerides* anni 1780. continentur; atque ob hanc ipsam *diarii epidemici* continuationem, titulo *Rationis medendi* hoc ipsum opus insignire haud dubitavi. Reliqua autem, quae in his voluminibus continentur, dilucidandae *Stollii* methodo non minus apta sunt, quam illa, quae prioribus *Rationis medendi* partibus inserta leguntur.

Diarium observationum medicarum, quas *Stollus* in Hungaria collegit, ad febrium doctrinam potissimum pertinet, atque prima, ut ita dicam, elementa ostendit, ex quibus *Stollii* pyretologia postea coeluit.

Adversaria sequuntur clinici maxime argumenti, iisdem ferme annis conscripta.

Quintum Volumen morborum observationes exhibet, quas *Stollus*, cum primum Vindobonae ex Hungaria redux medicinam faceret, in adversaria retulit.

Secunda sectio huius voluminis historiis morborum, quos *Stollus* anno 1776. in Nosocomio S. T. observaverat, dicata est; regnabat autem tunc phlogosis bile commixta.

Addidi tandem de febre rheumatica, et arthritide aphorismos, quos ad intelligendam *Stollii* methodum, quam in morbis chronicis persanandis tenebat, plurimum conferre existimo.

Adnotationes quasdam subiunxi, doctrinae huic illustrandae idoneas.

Quae ad vitam optimi Viri pertinent, ex *Petzelio* a) *Stollii* amico adduxi. Scripta ad temporis rationem recensui.

a) *Petzel* Denkmal auf *Stoll*; Herausgegeben von *Blumaver*. 8vo. Wien. 1787.

DE VITA ET SCRIPTIS MAXIMILIANI STOLLII

MEDICINAE CLINICAE P. P. O. IN UNIVERSI-
TATE VINDOBONENSI.

Vir et arte, et facundia insignis.
CELS. Praef.

Natus est Maximillianus Stollus Erzingae, pa-
go quodam ditionis Cleggovienſis, quae Principi
a Schwarzenberg ſubdita eſt, anno 1742. die 12.
Octobris. Partem habuit chirurgum huius di-
tionis non ignobilem. Septimo aetatis anno da-
tus eſt primum in diſciplinam ſacerdotis in ea-
dem villa degentis, atque etiam cognati. Bi-
ennio elapſo ipſe pater curam habuit filii, quem
ad chirurgicam artem addiſcendam animo iam
deſtinaverat. Invitus ſequebatur filius, nam ſae-
pius, utut fruſtra, patrem rogaverat, ut to-
tum ſeſe ſtudiis tradere liceret. Cum annus
et dimidiuſ ferme tyrocinii chirurgici ageretur,
accidit infortunium, ut ruſticus, dum in ſylva
arborum ramos ſecuri ſcinderet, una ſiniſtram
ſibi manum amputaret; quo cruento ſpectaculo
tantopere movebatur Stollus, ut artem chirur-
gicam toto animo averſaretur. Ceſſit tandem

pater votis filii, illumque parocho villae tradidit, a quo per quatuor annos primam, ut tunc fieri solebat, linguae latinae institutionem accepit.

Ob insignem in literis hisce progressum, atque singularem industriam ad *Gymnasium Rotweilense*, ubi Iesuitae Studiis praeerant, a patre mittebatur. Examine praegresso ad quintam studiorum classem, quam humanitatem dicunt, admissus est. Professore ibi quoque habuit Patrem *Aloysium Merz*, qui ingens *haereticorum malleus* totam postea *Germaniam* percelluit.

At praeter omnem patris spem, qui eo consilio ad gymnasium filium miserat, ut literis humanioribus imbutus, egregius arte quondam, atque etiam eruditione insignis chirurgus evaderet, *Stollius* noster astutis fraudibus Patrum Societatis Iesu seductus anno 1761., etsi pater id aegerime ferret, in societatem receptus est.

Tyrocinii *) triennio elapso anno 1756. *Halam* in Principatu Tyrolensi mittebatur, ut discipulos primae et secundae classis humaniores literas doceret. Cum autem *Stollii* institutio ab usitata *Patrum* norma plurimum deflecteret, et discipuli breviori atque etiam amoeniori via ad veteris Latii Graeciaeque studia ducerentur, superiorum suorum benevolentiam adeo non merebatur *Stollius*, ut odium potius illorum implacabile incurreret. Charis discipulis suis ereptus *Ingolstadtum*, mox dein *Eichstadtum* mittebatur, At tricarum tandem pertractus anno 1767. e societate discessit, Iesuitarum imperium tenente *Riccio*.

*) Novitiat.

In patriam redux paucis ibi septimanis commorabatur Stollus. *Argentoratum* petiit medicinae studia inchoaturus. At anno elapso *Viennam* abiit, ut ad lectos aegrorum ducente *Haenio* artem sanandi morbos addisceret A). Anno 1772. in universitate Vindobonensi summos in arte honores obtinuit B).

Post aliquot mensium intervallum in Hungaria physici comitatus, ut aiunt, munus adeptus est. Quamprimum itaque ad exercendam artem in Hungaria Stollus se contulerat, omni studio, atque summa animi contentione in observandis designandisque morbis popularibus versabatur, ut ex *collectaneis ad descriptionem febris Hungaricae* C), ex pulcherrima epistola ad *Grantium* D), atque ex diario observationum, quae quarto volumine rationis medendi continentur, luculenter apparet. Iam enim de certo in arte medica principio inventendo propemodum desperans, Aesculapii sacra relinquere constituerat, aliae disciplinae operam daturus, quae et minus coniecturalis, atque usu manifestius comprobata esset. At assidua et attenta observationum, quas immortalis *Sydenhamus* de febribus scripserat, pensitatio, *Stollium* aegrorum saluti, atque artis nostrae incremento servavit.

Duos, et quod excurrit, annos, medicinam in Hungaria exercuit, cum labore multo, et gravioribus morbis ita fractum esset corpus, ut ipse recuperandae sanitatis *Viennam* redire Stollus cogeretur. Ultimo tunc morbo tenebatur *Haenius*. *Haenii* praelectiones primum continuabat, eoque mortuo, gravissimam hanc provinciam *Illustrissimus L. B. de Stoerk* Stollio deman-

davit 13. Maii anno 1776. collegia practica inchoavit.

In docenda medicina ita se gessit *Stollus*, ut magna undique turba iuniorum medicorum conflueret, ut artis sanandi praecepta non ex cathedra, sed penes lectos aegrorum, ex ore fidissimae magistrae, summe videlicet veridicae, naturae, addiscerent.

Artem autem ipsam tanta cum peritia, tam fausto eventu exercuit, ut et Principibus charus esset, et maximam inter optimos cives famam acquireret. Eminent inter illos, quorum sanitas *Stollus* curae credita erat:

Ille heros *Kaunitius*, Atlas, Qui catus Austriacum sustinet Imperium *), Principis de Czatorinsky, summi Belliduces *Hadikius* et *Laudonius*.

Plurimos ex orci faucibus servavit: atque nostro etiam amoenissimo Poetae *Blumaver* haec felicitas contigit; gravissimo enim hydrope laboranti curante *Stollus* sanitas restituta est. Sanatus aeger medico suo ob servatam vitam suavissimo carmine publicas grates persolvit.

Summa nempe erat in *Stollus* animi contentio, ut morborum causas, signa, curandi methodum exactissime rimaretur; neque ullis laboribus aut fastidiis perterritus omnem vitam sanandis aegris impendebat; optime gnatus, artem sanandi, uti *Quintilianus* de arte dicendi asserit a), multo labore, assiduo studio, varia exerci-

*) Hesiodi opera omnia a B. Zamagna Parmae ex typograph. reg. p. 129.

a) *Quintilian* Institut. orator. Edit Rollin. T. I. c. 14.

tatione, plurimis experimentis, altissima prudentia, praestantissimo consilio constare. Universim ipse *Stollus* ipsissimam sui imaginem accuratissime expressit, cum optimi medici lineas traxit: Medico opus est in curandis morbis sagacissimo, summe industrio, summe attento, perseverante, nec imprudenter festinante, indicationibus solum certis, remediis solum simplicissimis inhaerente; neque spe, neque metu, neque pervicacia, neque praesidentia, neque aliud agendo, neque novitatis studio in transversum acto b).

Variolarum insitionem strenue promovit. Quovis anno mensibus aestivis hortum vel in vicino pago, vel in suburbio conduxerat, ut variolarum insitio maiori cum emolumento, et quadam etiam cum iucunditate possit peragi. Nullum ex insitivis variolis infortunium.

Linguae graecae doctissimus erat *Stollus*; ut ex illius oratione academica de praestantia linguae graecae, atque ex alia quadam dissertatione de optima discendi, docendique sermonis graeci ratione, quam in Additamento E prima vice excudi curavi, elucescit.

Brevi post suum ex Hungaria reditum uxorem duxit. Bina proles: filius atque filiola.

Paucis ante obitum mensibus ibat anilis fabula per urbem, a *Stollio* in schola clinica sectum fuisse cadaver foeminae contagiosa febre mortuae; inde venenum in adstantes primum iuniores medicos, dein autem in universum populum transisse. Verum haec erat morbi condi-

b) *Stoll aph.* 854.

tio . Grassabatur eo tempore febris rheumatico-inflammatoria , sub larva febris putridae delitescens ; nam et fictitia debilitas , et capitis stupor , et petechiale exanthema medicos facile seduxerant , ut fynochum imputrem , ut schola ait , pro putri haberent . At nocuit omnis apparatus antisepticus ; salus in antiphlogistica methodo . Inter alios tales aegros mulier decubuit in schola clinica peripneumonia rheumatico-inflammatoria affecta ; mala erat a longo tempore pectoris conditio . In suppurationem abiit morbus . Per copiosum sacco inclusum in cadavere repertum . Iam ante hunc diem , quo cadaver fecabatur , plures medicinae studiosi in urbe et in suburbiis ex hac epidemica febre decumbabant ; ab ea die quotidie plures ab epidemico morbo corripiebantur , atque ii etiam , qui cadaveris sectioni non adstiterant . Ipse *Stollus* post aliquot dies in febrem rheumaticam incidit , unde brevi tamen convaluit ; quo ex morbo cum decumberet , *Imperator Iosephus II.* aegrotantem invisit , ut ex viro maxime veridico morbi huius epidemici indolem atque decursum perciperet . En lector amice *veneni* historiam . At ne mireris : ipse olim celebris Rector huius universitatis *a)* tetri huius contagii originem veteri proverbio explicat : Austria aut *ventosa* , aut *venosa* .

At brevi novae turbae oriebantur a materia arthritica , quae per plures annos in corpore morbis multis , iisque gravibus . studiis in-

a) De Sorbait opera medica ,

tenfioribus, in teram noctem protractis, laboribus
Ingratissimis, et privatis etiam calamitatibus la-
betato, magna copia collecta fuerat. Die 22.
Maii alacris noctu domum rediens subito acutissima
febre corripiebatur; atque omnibus remediis frustra
adhibitis repentina materiae arthriticae ad cerebrum
translatio die 23. Maii hora septima vespertina
vitae salutiferae finem imposuit.

INDEX SCRIPTORUM

A. M. STOLLIO

EDITORUM

1777.

*Maximiliani Stollii M. D. et Profess. Prae-
xios medicae publici. Pars prima rationis medendi
in nosocomio practico vindobonensi. Viennae Austriae.
Sumptibus August. Bernardi. 8.*

Quamprimum Stollus post obitum Antonii de Haen demandatum professoris medicinae clinicae munus susceperat, omnis ferme in pervestiganda morborum popularium, eorum videlicet, qui passim affligunt, sive omnium horarum, non observato temporum ordine illi sint, sive certas tantum anni partes ament, natura, genioque versabatur » usu utpote cum suo, tum et aliorum expertus, notionem non eorum solummodo morborum, qui frequenter perniciem inferunt, sed illorum etiam, qui inter vulgarissimos, curatuque leviores a plerisque habentur, quive affligunt potius, quam enecant, nondum ita ex omni parte completam, adaequatamque esse, quem.

quemadmodum vulgo existimant, et non pauci vel ipsos inter medicos arbitrantur. » in Praefat.

Praemissa brevi descriptione tempestatum, quae singulis mensibus observantur, multae, eaeque graves morborum doctrinae in primo hoc volumine continentur; videlicet Pleuritis biliosa; rheumatismus biliosus; inflammatio rheumatica, atque eius a genuina inflammatione discrimen; pleuritides rheumaticae; pleuritis occulta, seu latens, fallaci sua lenitate maxime insidiosus morbus; dysenteria. XX. sectiones cadaverum. Excerpta ex Necrologio.

I 7 7 8.

Rationis medendi Pars II.

Catarrhus biliosus. Descriptio morbi, quem ipse auctor passus est. Febris malignae notio varia. Descriptio febris lentae nervosae mense Aprili usque ad Maium 1777 observatae. Febris biliosae aestivae descriptio: digressio ad contagium pestilentielle. Febris puerperarum. Febris aestivae casus varii, atque multiplex complicatio, XXII. aegrorum historiis illustrata, additis in illas historias reflexionibus. Parasitica febris aestivae indoles. Varia.

I 7 7 9.

Anton. de Haen Operum posthumorum Vol. I. collegit, ediditque Maximil. Stollus. Viennae. Sumptibus Rudolph Gräffer. 8.

Tribus tomis haec Haenii schediasmata ede.
Pars IV. B

re constituit *Stollius*. At primus tantum hucusque prodit; reliqui duo, quos iam a longo tempore Bibliopola praelo destinaverat, propediem sequentur. *Alterum* volumen continebit casus rariores in praxi Hagana collectos: *tertium* denique *Haenii Swietenique epistolas*; de his autem epistolis ita *Stollius* sentiebat: » *Haenianae* epistolae placebunt cuivis artem exercitanti, *Swietenianae* vero et huic, et omnibus iis, quibus cor sapit. Ex quo certe *Swietenii* epistolas legi, quas interiorum magni huius viri vitam hinc inde produnt, eundem omni exceptione maiorem non solum aestimo, utpete quem semper maxime aestimavi, sed etiam amo, atque eiusdem memoria summo opere delector. » *In Praefat.*

Continentur autem in primo volumine: Casuum variorum decas. Aphorismi de diagnosi et prognosi in acutis. Historia morborum, praecipue variolarum anno 1744. Hagae Batavorum observatarum. De tussi puerorum convulsiva finire anno 1746., et initio 1747. Hagae-Batavorum observata. Historia medica annorum 1747. et 1748. Hagae-Batavorum conscripta. Dissertatio de colica pictorum, olim ab auctore edita, nunc vero multis in locis ab eodem auctore correctae, et casibus aegrorum ineditis locupletata. De his praecipue morborum epidemicorum descriptionibus *Stollii* iudicium valet: » Observationes has singularis quidam character commendat, nempe veri studium, styli gratia negligentia, et animus rebus potius, quam verbis intentus, atque id unice agens, quo se ipsum instruat, alienissimus nunc temporis ab in-

fausta litigandi libidine, quae posteriores vitae annos notaverat. „

I 7 8 0.

Rationis medendi Pars III.

Insunt huic volumini: Ephemerides annorum 1778. et 1779. De caussa et sede phrenitidis ad *Gulielmum Grant* Commentatio de natura et indole dysenteriae. De morbis quibusdam systematis hepatici, praesertim de ictero. De quibusdam affectibus nervosis. Sparsa quaedam varii argumenti. Idem in hoc volumine epidemicos morbos observandi studium, eademque, quae priorum laborum dos erat, in perscrutanda horum morborum indole, complicatione varia, atque apta medendi methodo constituenda sagacitas. Non utique insolitae res, atque monstra observationum in tribus his rationis medendi voluminibus continentur; at luculentiora certe arti nostrae incrementa ab hac observandi ratione accedere, quam a novitatis studio, quod tot et tanta in genus humanum mala protulit, palam esse existimo. Multo dignos encomio arbitror, ait *Stollius*, qui reperiundis, sed nec utiliter eorum locari operam, qui illorum, quae prisca aetas tulit, notiones examinant, contrahunt, dilatant, rectificant, contrahunt, dilatant, rectificant. Illi regiones detegunt incognitas, hi patrio solo docent recte uti, atque id minorem quidem cum gloria, sed emolumento non impari.

I 7 8 1.

Mohrenheim wienerische Beyträge zur praktis-
chen Arzneykunde I. T. Wien bey Gräffer 8.

Continentur in hoc volumine *Stollii* observa-
tiones de colica saturnina.

I 7 8 2.

Ger. L. B. van Swieten, constitutiones epidemi-
cae, et morbi potissimum Lugduni Batavorum obser-
vati. Ex eiusdem adversariis edidit Maximilianus
Stoll Vindobonae et Lipsiae apud Rudolph. Graeffer.
8. Voll. II..

Ob simplicitatem, fidamque descriptionem has
summi Swietenii reliquias in publicam lucem pro-
ducere *Stollius* non dubitavit, etsi probe noverit,
et quae hodiernae medicinae conditio sit, et qui-
bus potior legentium numerus delectetur. „ Qui
enim Hippocraticam artis simplicitatem hodieum
ubique crepant, hos ab eadem longissime non raro
abesse video, dum aut remediis variis materiam
medicam, quae mole sua iam dudum laborat, one-
rant potius, quam augent, aut methodos tortuo-
sas, anae ludricas dicam? et vanissimo profundio-
ris scientiae fucio illitas, stupenti plebeculae ven-
dunt, aut observationum miracula venantur, con-
temptis iis, quae ante pedes sunt sita, quaeve
nemo non dudum cognovisse idcirco falso arbitra-
tur, quod, quae frequentissime viderit, ea etiam
pervidisse existimet: „ *In Praefat.*

I 7 8 3.

*Rede über die Vorzüge der griechischen Sprache.
Wien bey Anton Gassler 8.*

Summis laudibus extollit linguam graecam, eius praestantiam prae latina demonstrat, atque iuventutem academicam, ut Graecorum litteraturam maiori studio velint excolere, hortatur.

I 7 8 7.

*Aphorismi de cognoscendis et curandis febribus.
Edidit Maximil. Stoll. Viennae apud nobilem de Kurzbeek. 8.*

Absolutissimum de febrium doctrina opus, in quo omnia, quae a Boerhaavii aetate ad nostra usque tempora, fida observatione stabilita sunt, mirae brevitate consignantur. Quae autem a Stollio immutata sint, aut addita, illos non latebit, qui comparandis Boerhaavii et Stollii aphorismis vel paucissimum temporis impendere non dedignantur.

Recensitis nunc libris, quo ipse Stollus ediderat, ad ea scripta transiunt facio, quae post obitum Optimi Viri typis edita sunt.

I.

Maximil. Stoll. Praelectiones in diversos morbos chronicos.

Post eius obitum edidit, et praefatus est

B 3

Iosephus Eyerel. Vindobon. v788. typ. Christian. Wappler. 8

Continet : Praelectiones de scorbuto , rachitide , hydrope , atque lue venerea. Praelectiones de convulsionibus , morbis infantum ; de morbis quibusdam capitis. Eundem librum in germanicam linguam traduxi.

2.

Maximil. Stoll. Briefe an die Frau v. * über die Pflicht der Mütter , ihre Kinder zu stillen Herausgegeben , und mit einigen Anmerkungen vermehrt von *Ioseph Eyerel.* Wien bey Christian Wappler. 1788. 8.

Epistolae de matrum infantes lactandi officio.

Populari dicendi genere pericula ostendit , quae infantes a mercenariis nutricibus ob matrum plerumque socordiam , incurrunt. Fragmenta institutionis de optima infantes educandi ratione.

3.

Maximil. Stoll. über die Errichtung öffentlicher Krankenhäuser . Herausgegeben vom Adalbert von Becken k. k. Hofrat. Wien. bey Christ. Friedrich Wappler. 8.

De optima nosocomia publica constituendi ratione.

Animus erat *Stollii* , hoc schediasmate demonstrandi , quo modo vasta nosocomia publica ita possint constitui , ut retentis iis emolumentis , quae minoribus xenodochiis propria videntur , illa detrimenta evitentur , quae a vastis nosocomiis

alias haud removenda esse passim existimatur. Cogitationes adiungit auctor, quo modo ita constituta nosodochia non tantum in solamen praesentaneum miserorum mortalium, sed etiam in artis incrementa cedant.

4.

Iosephi Eyerel Commentaria in Maximiliani Stollii aphorismos de cognoscendis et curandis febribus Tom. I. Vindob. typ. Christ. Wappler 1788. 8.

Continet primum hoc volumen commentariorum praeter varias aphorismorum explicationes, quas in ipsius auctoris mihi traditis collectaneis reperii, suo ubique loci inserendas, proëmia insuper, quae Stollus praelectionibus suis clinicis ab anno 1776.86 praemiserat. Alterum horum commentariorum volumen proxime prodibit. Eadem etiam commentaria germanice comparent.

5.

Dissertationes medicae in universitate Vindobonensi habitae, ad morbos chronicos pertinentes, et ex Max. STOLLII praelectionibus potissimum conscriptae. Edidit et praefatus est Iosephus Eyerel. Viennae 1788. typ. Christ. Wappler 8. Vol. II.

Non tantum ob dissertationes clarissimorum virorum, cl. Closset de fontibus indicationum in morbis chronicis, cl. Szoëts de arthritide, Cruciani de dysenteria etc., collectio haec dissertationum nominanda venit, sed ob aliam etiam dissertationem de morbis mulierum. quae ferme de verbo ad verbum ex Stollii scriptis, quae ipse Stollus viro cl. de Battisti

24 INDEX SCRIPTORUM.
in hunc finem communicaverat, ut eam publicae
disputationi exponeret, descripta est.

6.

*Maximiliani Stoll. rationis medendi Pars IV. et
V., eaque ultima. Post eius obitum edidit Iosephus
Eyerel. Viennae 1788. apud Graeffes. et Soc. 8.*

Quae in his ultimis rationis medendi volumi-
nibus continentur, in praefatione exposui.

ADDITAMENTA.

A.

Perillustri ac Clarissime Domine.

Interrogasti me heri post collegium matutinum, quid die veneris circa puellam illam in suburbio Leopoldino contigerit, adfueritne foetor? respondi, me foetorem vere cadaverosum percepisse, cum reliquis mortis indubitatae signis, corporis flacciditatem solam si excipias. Sed quae ulterius acta sunt, coram aliis tum quidem dicere nolueram. sed ea *Tibi* scripto referre constitui.

Aetorum autem series haec est: Accessi cubiculum 44. circiter horis a morte elapsis, visurus, quonam modo cadaver se haberet. Foetor aderat vere cadaverosus, manifestus, quive non assuetis vix ferendus videbatur. Abdomen tumidius, quam primis 24. a morte horis, purpurascens, et cum livore viridescens; nulla prorsus rigiditas; cornea penitus opaca. Cum me ferendo cadaverum foetori et sectionibus anatomicis iam assuetum existimarem, victus curiositate cadaver secui. Ecce anatomicum: Sterno cum cartilagineis costarum partibus remotis rubella aqua, carniū loturam referens, utrosque pulmones inter et pleuram apparuit, quam

ex defectu syringis, spongia successive exceptam in vas quoddam amplum ligneum expressius. Chirurgus quidam senior cum collega iuniore, qui sectioni interfuerant, aestimatione facta mecum statuere, aquam hanc vase exceptam libras tres aequare, aut superare. Sed adparuit insuper cor ingens, quod thoracem anteriorem totum expleret, absconderetque penitus pulmonem sinistram, eumque versus spinam dorsi reprimeret. Pericardium dissecturus innani illud arctissime, et ex omni quidem parte cum corde concrevisse, concrecione tam tenaci fortique, ut unum ab altero vix potuerim absque laesione aut pericardii, aut ipsius cordis dilacerando separare; separavi tamen. Cor dextrum grande et aneurismatice ampliaturum, sanguine male coagulato plenum; valvulae, structuraque, magnitudine excepta, naturalis. Arteria pulmonalis ampla, quae facile pollicem immissum admitteret, rigiditate caeteroquin non cartilaginea, sed naturali, usque ad locum illum, ubi arteria haec in duos ramos dispescitur. At hos ipsos ramos solito ampliores, parietibus crassis, et vere cartilagineis instructos deprehendebamus. Pulmones ad spinam dorsi compressi, sanguine quam maxime infarcti, colore nigrescens sanguinis crassamentum referens. Ventriculus cordis sinister naturali capacitate non abludens. Aorta debite ampla, parietibus tenuibus valde et ferme flaccidis. Verum magnitudines, capacitatesque ad situs mensurare angustiae temporis quibus concludebamur, et opus idcirco tumultuarium, prohibuere. Cranium non aperui, quod instrumenta et tempus me deficerent; neque etiam abdomen, tum ex penuria temporis, tum quod

ADDITAMENTA.

27

maximam putredinem ibi suspicatus, meae adstantiumque sanitati, et paullo post sepelientium naribus parcere constitueram. Thorace deinde confuto cadaver in tumba reposuimus. Interfuit sectioni, qui me seccantem adiuvit, solertissimus Medicinae studiosus cum duobus chirurgis, atque uno alterove ex vicinia. Haec digna censui, Professor optime, quae tibi referam.

Viennae, 18. Iunii 1771.

Discipulus tuus observantissimus

MAXIMILLIANUS STOLL

B.

MAXIMILIANI STOLL
CLEGGОВIENSIS ERZINGANNI

THESES

INAUGURALES MEDICAE.

VIENNAE MDCCLXXII.

I.

Dantur morbi inflammatorii cum pulsu aut naturali, aut tardiori, quam in sanitate esse soleat.

II.

Tunc autem praesentia febris ex reliquis symptomatibus, cephalalgia, dedolatione, vigiliis, iactitatione, dolore, calore agnoscitur.

III.

Patet ergo morbum inflammatorium pro non inflammatorio, febrim continuam remittentem pro exquisita intermittente non raro haberi, si potissimum criterium semper ex pulsu petatur.

IV.

Plurimum interest, ut morbi initium exacte determinetur; cum supputatio dierum criticorum

inde pendeat, quae, quid sperandum timendumve, moliendumne quid sit, an quiescendum, attentum medicum docebit.

V.

Initium morbi acuti plerumque ab initio febris aestimandum est, non autem ab initio symptomatis cuiusdam febrim praecedentis: horror, calorque subsequens febris initium docent. Est tamen, ubi horror serius accedit, et morbus a lassitudine incipit, homine interim per aliquot dies *ὀρθοσταδὴν* aegrotante.

VI.

Deiectus appetitus, nausea, vomiturius in acutorum principio rarissime a saburra circa praecordia haerente nascitur, cum, quod homines plerumque sanissimos antea, et quin in assuetam dietam normam peccarint, his symptomatibus affici videamus; tum quod excussa, quae putabatur saburra, adeo non tollantur haec incommoda, ut etiam exasperentur. Patet hinc usus aut abusus emeticorum in acutorum exordio.

VII.

Ante crisin morbi acuti nunquam licet dare purgans, nisi materia turgeat; plerumque autem non turget.

VIII.

Augto humorum motu, inductaque eorundem rarefactione, aut diathesi phlogistica, vasorum interim capacitate non augta, species quaedam debilitas oritur, quam *fictitiam* appellamus, a sufflaminato humorum motu oriunda, cui venae sectio, plerumque saepius repetenda, medetur. Fictitia haec debilitas frequentissima est in acutis.

IX.

Datur etiam debilitas *vera* in acutis, quae a *fictitia* probe distingui debet, et quam ex *νενεαγγεια*, aut praesenti gangraena cognoscimus.

X.

Ex idea *debilitas fictitiae* dari ratio potest, quare in maxime malignis morbis pulsus saepe dicatur vix incitator naturali, et debilis; cur malignissimum morbum, pestem videlicet, quidam febris expertem dicant, licet extremus vehementissimae febris effectus adsit: vis cordis videlicet, arteriarumque aucto humorum volumine sufflaminata.

XI.

Patet inde, an in hisce acutis stimulantia conveniant? an non optimum cardiacum plerumque venae sectio sit?

XII.

Venae sectio eo usque repeti debet, usque dum debilitas haec fictitia emendetur.

XIII.

Dolor, respiratio difficilior, pulsus celerior non semper postulant venae sectionem; cum haec symptomata a materia morbi mota, a flatibus, ab indigestione tempore morbi oriri queant. Sed horum absentia, acrisia morbi, diuturnitas symptomatum, eorum vehementia venae sectionem indicant.

XIV.

Die critico nunquam facienda est venae sectio, nisi materia morbi mota nobilius viscus, vehementer, et adhibitis licet auxiliis aliis, pertinaciter afficiat, illamque ibi infigat ita, ut novus inde morbus praesenti periculosior nascatur.

XV.

Symptomata in acutis gravia, insolita, diuturna, et ad methodum antiphlogisticam maxime rebellia, exacerbantque veram *malignitatis* ideam absolunt, non autem sanguis venae sectione dissolutus, eiusque effectus.

XVI.

Si morbi malignitas corticem peruvianum exposcat, pessime negliguntur auxilia reliqua reliquis dicata symptomatibus.

XVII.

Purgans lene in acutis post factam crisin utiliter datur, ut primae viae a sordibus tempore morbi collectis liberentur, et si quae a materia, quae excerni deberet, adhuc cum humoribus oberraret, ea versus intestina determinetur.

XVIII.

Purgans et venae sectio etiam post benignissimas variolas administrari debent, saepius subinde repetenda: quibus neglectis non raro pravae, ad oculos praecipue pectusque metastases fiunt, a materia morbi videlicet necdum penitus evacuata.

XIX.

Febres intermittentes *per se* nec venae sectionem, nec evacuationem alvinam admittunt.

XX.

Ergo male pro regula statuitur, corticem peruvianum in intermittentibus cum purgante mixtum propinari debere.

XXI.

Quaecumque tussis, quibuscunque ex causis orta, in corpore infantili, quod totum quasi nervus est, si gravius ingruat, *convulsiva* est. Ergo tussis *convulsiva infantum* male semper dicitur morbus sui

generis, et specificus, postremis hisce seculis ex Africa in Europam translatus.

XXII.

Inde ratio habetur, cur in hac tussi emeticum subinde profit, noceat saepe, et cur tam diversa in eius curatione methodus sit.

XXIII.

Ab effectu medicamentorum sanguini suis adhuc in vasis contento effusorum, aut externe adplicatorum, male concludimus de eorundem effectu ore assumptorum. Hinc

XXIV.

Tinctura cinnamomi in haemorrhagiis solum tunc convenit, quando post magnam haemorrhagiam, loco vulneris per alia prius probe munito, vires vitae languent. Nam spiritus vini in tinctura praesens superstites in vasis humores rarefacit; fixius cinnamomi aroma, et vis eius roborans partes solidas stimulat, roboratque. Sic dum interea corpus prudenter nutritur, prior proportio inter vasorum capacitatem, et humorum circulantium volumen redit. Ad ipsas vero haemorrhagias sistendas, quaecunque ex causa orta, nequaquam valet, imo lethifera esse potest.

C.

*Collectanea ad descriptionem febris hungaricae
pertinentia.*

1) **F**ebres acutae frequentes sunt in Hungaria
1. ob strictum corporis habitum, 2. labores
aestuante sole; 3. perfrigerationem tempore no-
ctium vernarum et autumnalium, quas pro more
sub dio transigunt 4. Ob pravam in initio mo-
tus cuiusdam febrilis medelam, 5. pravam puer-
perarum tractationem,

2) Inito calculo *plures*, qui acute decum-
bunt; moriuntur, quam sanatur.

3) Inter omnes acute decumbentes *plures* sunt,
qui petechias acquirunt, quam qui aut nullas, aut
alia exanthemata habent.

4) Qui sanantur, *tarde, difficulter* sanantur,
languent per menses.

Cura *primo* aut *nulla*, quod quidem rarius
est, etsi feliciores forent aegroti, si sibi permis-
si nullam adhibeant curationem, quam adeo per-
versam, ut solent.

Secundo, aut *curam perversam*, quam mulier-
cularum chorus suadet, et *mos antiquus* imperat;
aut *Dominarum* pagi intempestiva sedulitas sub-
ministrat. Curationes autem his potissimum ab-
solvuntur. Venaesectio plerumque nulla fit, cum
quod chirurgus saepe non adsit, tum quod ru-

stici mori potius se velle dicant, quam tantum pecuniae pro venaesectione solvere, quam quidem saepe re vera non habent. Piper cum spiritu vini, vinum, spiritus vini cum melle. Ad aestum febrilem temperandum glaciem ex caveis Dominorum suorum subterraneis expetitam ad pedus, frontem, tempora, carpum, quo loco pulsus exploramus, adplicant, ligantque; frustulum glaciei ore accipiunt, diglutiuntque; aut aquam glacie perfrigeratam potant. Sunt, qui lodices aqua hac glaciali madefaciant, hisque se totos involvant, et aëri nocturno, persflanti sese exponant.

Tertio aut cura chirurgorum adhibetur, rarius quidem ob dictam rationem. Consistit autem haec cura in hoc: Plerumque semel faciunt venae sectionem, saepius non. Dant emeticum. Dein decooctum radicis serpentariae virginianae. Prohibent expositionem corporis aëri, sed arcte concludunt aegros et stragulis obruunt ad exprimendos sudores, et provocanda tali modo exanthemate.

6) Deductiones. *Primo*. Febris hungarica alia non est, quam febris acuta, quae ubicunque locorum datur, sed quam perversa medela exasperat, et lethales facit. Sic in *media Germania febris hungarica* haberi potest, et revera subinde habetur.

Secundo. Male concludunt de bonitate methodi suae Hungari ex eo, quod hac adhibita tamen *multi* sanentur. Nam plures moriuntur; secundo sanatio imperfecta, tardaue sequitur.

Hunc errorem committunt etiam multi in civitatibus, etiam in magnis urbibus Practici.

Ut de bonitate alicuius aut methodi aut medicamenti certi quid concludamus, oportet inire rationem inter sanatos et mortuos hac methodo, et inter sanatos et mortuos illa methodo. Item debent sumi aequae graves, quantum saltem ex aestimatione scimus. Et debet attendi ad modum, et temporis moram, qua per hanc vel illam methodum sanitas sequitur. Hoc autem non fiet, nisi medici sincere et amice inter sese conferant. Sic etiam saepe mundus decipitur cum ingenti damno, quod sanatorum hac medela, hacque methodo numerus scribatur, reticeatur vero numerus non sanatorum. Hinc semper numerus sanatorum et non sanatorum deberet prodi. Chirurghi, qui tantam sibi vendicavere licentiam, ut medicus saniora suadens ne quidem toleretur, et qui non omni modo artis medicae scientia, sed saepissime etiam necessaria chirurgiae cognitione destituti sunt, sequentes emetici sui rationes dant, quas quidem inexpertae huic medicantium plebi condonare possemus; sed cum a practicis saepe magnarum urbium eadem dari soleant rationes, eandemque quoad substantiam curandi rationem adhibeant, et curam vomitorio propinato auspiciuntur, id mihi in praesentiarum negotii summi, inania eorum argumenta diluere.

1) Conatus vomendi, vomituritioque nil probant, cum ab inflammatorio stimulo in pleuritide, enteritide etc. ambigua haec saburrae symptomata saepe observentur.

2) Venae sectionis necessitas. Tempus. Numerus. Indicatio venae sectionis et signa necessitatis. Debilitas duplex, eiusque discrimen, et unde dignoscenda altera ab altera. Necessitas huius

cognitionis. Debilitas fictitia imponit medicis. Est in plethoricis, item in motu febrili; probatur exemplo *Sydenhami*, qui secta iuveni vena febrim atrocem vidit, etsi ea iam antea adfuerit. Hinc habetur ratio, cur in malignissimis morbis debilitas pulsus, cur atrocissima pestis absque febris dicatur esse, etsi falso? Cur illa chirurgi apud *Sydenhamum* cura per enormem venae sectionem praeferrí mereatur? Cur minus tuta sit *methodus sudatoria*, cur illa *methodus sudatoria* per sudores expressos *vi stragulorum*, non autem *potu diluente* obtentos mala fuerit saepius? Cur *methodus sydenhamiana* tollerari ea quomodo *perfici* adhuc possit? Cur robustissimi homines peste potissimum laborent, pereantque? Cur valetudinarii, debiles, languentes magis securi a peste sint? Quae *methodus praeservatoria* a peste?

Morbi malignitas adeo non excusat a venae sectione, ut eandem postulet etiam. Quid morbus malignus? Quomodo ratione symptomatum et curae differt a non maligno? Exanthemata, mictusque cruentus non semper malignitatem denotant. Horum symptomatum in non malignis explicatio.

Pro venae sectione non facienda male *semper* et *unice* indicatio a pulsu per tactum explorato desumitur, febris enim non est in ratione pulsus, eiusque frequentiae.

Rustici plerumque venae sectionem omittunt, si dominus ipsorum, aut parochus, aut chirurgus illam suadeat.

Nobiles multum boni expectant a venae sectione, ita ut mortem ferme certam expectent, si audierint primis diebus non fuisse sectam ve-

nam . At *nunquam* bis fit , imo nulla amplius
venae sectio fit , si quarta dies elapsa sit , etsi
ea prius facta non fuerit . Subinde , etsi pete-
chias habeant , pauci tamen moriuntur , si mo-
do semel venae sectio facta fuerit . Ut primum
acute quis laborare incipit , praecipue si petechiae
iam incipiant adparere , vomitorium dant . Al-
vum relinquunt obstructam in omni exanthemate ,
et nil damnosius reputant quam clyisma . Idem
faciunt praecipue in variolis , ubi variolas sperant
optimas , si alvus pertinaciter obstructa sit . Dant
tunc in primo et secundo stadio *infusum croci*
per modum theae , item *myrrham rubram* et deco-
ctum lentium , cui miram vim pellentem attri-
buunt . Nil damnosius putant , quam balnea pe-
dum . Curam puellae tres circiter annos natae
in primo et secundo variolarum stadio habui , ubi
variolae tertio et quarto die apparere incoepe-
runt , puella penitus apyretos erat , lecti , et
cubiculi impatiens , cum optimo appetitu , copio-
sissime interim variolae prodibant . Nihilominus
matronae , praecipue vero puellae mater , lamen-
tabant , quod puella ita omnis expers caloris
esset , pessimo , ut putabant , omine . Unicum
quod vidi , et quod utiliter posset medicus
imitari , est , quod soleant in quibusdam locis
Hungariae infantibus capillos abscindere statim
in primo aut ad initium secundi stadii , quam
primum scilicet suspicio prudens variolarum ad-
est . Novi dominam , quae inter caniculates
aestatis calores infantes variolantes cubiculo con-
cluserat , stragulis obruebat , et succenso fortiter
fornace torfit .

Vidi Dominam, quae rusticis morbo acuto laborantibus argillam madidam ad carpos posuit et brassicae muriam copiose illis potandam dedit. Siccata argillam removebat, addebatque novam madidam. Sicque feliciter se multos curasse ait, facta tamen, si fieri potuerit, venae sectione.

D.

VIRO CLARISSIMO

WILHELMO GRANT

MAXIMILIANUS STOLL

S. P. D.

Ea laetitia me perfudit epistola tua, ut eidem explicandae neutiquam par sim.

Doleo egregium tuum de febribus tractatum hisce in terris ferius innotuisse, et quibus innotuerat, mecum fuisse ob ignotum nobis idioma anglicum ab eius lectione prohibitos. Per aliquot iam annos, cum methodos curandarum febrium diversissimas, quin et oppositas contemplerer, audiremque diversarum opinionum non ignobiles magistros; cum quacunque adhibita medendi ratione nihilominus viderem aut funera perquam multa, aut tardam post millenas cum morte luctas reconvalescentiam, neque hic, neque ille fortunatiorem aegris medicinam faceret, saepissime et artis nostrae, et miserorum quam maxime mortalium forti indolui. Trepidus ob id ipsum accessi, et animum despondens ad artis nostrae usum, quam primum in Hungaria exer-

cui, germana febrium popularium patria. Plurima animo passus sum, plurima etiam corpore, donec, relictis, qui me seduxerant, aut saltem non instruxerant, auctoribus, stabiles mihi tutosque medendi canones efformarem, quos assidua contemplatio febrium epidemice grassantium, sibi~~que~~ relictarum suppeditaverat. Etenim, cum et frequentissime eae febres ibi sint, et ruri inter tenuissimae sortis homines, aliis magnarum urbium luxuriae morbis non commistae, sed simplices, certo quot annis ordine enascantur, vigeant, emoriantur, nec remediis, utpote quibus maximam partem distituuntur, anomaliae factae sint, quid faciat feratque Natura sui conservatrix, hominem perattentum effugere haud potuit.

Quanto gaudio perfundebar, cum mea observata felici coronari exitu, tuisque, alio sub sole collectis observationibus confirmari, provehi, restringi, rectificari videam! Rem facio, et muneri, quo defungor, consentaneum, et auditoribus meis, atque ipsis, quibus hi medicinam quondam facturi sunt, hominibus, perutilem, et quibusdam amicorum, qui faciliorem febribus medendi methodum optaverant diu, vix speraverant, quam maxime gratam, dum tuum de febribus librum, quem duce bono genio nuper quidam in idioma germanicum converterat, pro viribus etiam atque etiam commendem. Alium tuum librum febres malignas pertractantem, quem audio nostro pariter donari idiomati, avidus expecto. Quod si quid adhuc scriptorum tuorum in Anglia sit, fac quaeso, ut eorum brevi potiamur. Fors minori cum molestia tua

ADDITAMENTA:

41

Amstelodamum ea mitteres ad . . . qui mittenda Viennam dirigeret.

Remedii contra cancrum laudati simplicitatem neutiquam contemno ; didici enim nihil contemnere, quidquid rerum Natura facit, experiri omnia, atque optima retinere.

E.

*De optima discendi docendique sermonis
graeci ratione.*

De expedita discendi, docendique sermonis graeci ratione praecipere quaedam volui, ut quos amor huius linguae, atque eruditionis graece tenet, habeant, quo et minori iactura temporis, et minus operose possint his sacris initiari.

Non hic desertae propemodum huiusce linguae patrocinium suscipiam, nec quantum inde utilitatis, et ornamenti, ac voluptatis erudito cuivis accedat, exponam. Id enim esset aut Herculem laudare, quem nemo unquam sanus vituperaverat, aut praeclare ab aliis actum denuo agere.

Comprehendi non nisi insano labore posse, et regularum grammaticarum spinis horridam innumerabilibus discentium divexare ingenia; vocabulorum praeterea immensa et varietate, et multitudinis, vagaque significationum variarum gravi luxurie opprimere suos potius, quam instruere, atque oblectare solere, ea ferme gravissima et ad speciem veri quam maxime adornata plerorumque est accusatio.

Linguam graecam ab ubertate omnigena commendari potius debere, quam accusari existimo, spinosos vero grammatices recessus aut nullos, nisi in mali praeceptoris ingenio dari, aut eosdem, si qui reapse fuerint, vitari tuto, et certo posse contendo.

Novi quosdam, qui etiam haec obstacula superarint, atque improbo labore, malis utpote magistris usi, immensam praeceptionum scholasticarum farraginem devorarint, concoxerintque; verum, cum stomachus perpaucis tantopere valeat, ut hac cruda praeceptorum, atque indigesta mole non offendatur, cumque haec brevis aetas, quam vivere concessum est, in hoc rerum discendarum oceano, temporis, laborumque exquirere compendia debeat, operam meam non infeliciter me collocasse arbitrabar, si quaedam de discenda docendaque lingua graeca experientia duce praecepero. Atque ob hanc anfractuosam discendi, docendique idiomatis graeci rationem potissimum evenire videtur, ut praeceptores eiusdem ex more potius ab antiquis accepto in celebrioribus athenaeis constituentur, quam ut fructus inde in auditores redundet, qui plerumque et pauci sunt, et graeca languidissime tractant, seque in hoc studio fuisse egregie versatos arbitrantur, si quosdam bibliorum versiculos ope lexici noverint interpretari. Etsi et aliam derelictae huius disciplinae causam probe sciam, hominum videlicet, qui nunc sunt, levitatem, scientiam cursim delibantium, et primis solum labris, eas praecipue, quibus adhaerescere paullo diutius, atque immorari oportet, quaeve aspectu aliquantum horridulae molles eorum animos, nulliusque severioris disciplinae patientes offendunt.

Quam viam illum insistere in addiscenda lingua graeca oporteat, qui eam et intra non multum tempus, et labore non plurimo voluerit assequi, nunc dicam.

Hanc vero discendi, docendique rationem usu fuisse comprobata[m] multiplici testor.

Haec mea praeceptio nihil inauditi continebit, neque id intendo: in eo enim fere omnis oratio consumetur, ut demonstrem, quae *omitti* potius in prima institutione debeant, quam quae *agi*.

A characterum, seu litterarum graecarum cognitione legendique facultate initium faciam, quam vellem planam esse, et facilem, atque in consuetudinem iam deductam, priusquam ad grammatices praecepta accedas. Sic animus, non iam amplius ad ductus litterarum peregrinos, legendi enuncian-
dique leges abductus, rebus ipsis liberins vacabit. Praestat iis, qui aliquando scientis daturi nomen sunt, mature atque in pueritia adhucdum constitutis, postquam linguae vernaculae characteres digno-
verint, aliarum quoque linguarum elementa, ac canones, legendi tradere, Graecae potissimum, Hebraeae, atque Arabicae. Hoc etiam, qui sic eruditur, emolumentum caperet, desiderium nempe ea etiam intelligendi, quae hucusque didicerat solum enuntiare.

Quae de vocalibus mutabilibus, subiunctivis, praepositis etc., de diphtongis propriis, impropriis, de consonantibus tenuibus, mediis, labiorum, palati, dentium, liquidis, mutis etc. praecipi solent, ex prima institutione exulare prorsus debent.

Proscribenda quoque est tanquam omnis progressus inimica, accentuum doctrina, assuescitur tyro debet usu, non regulis, ut graeca ex norma pronunciationis latinae proferat, eaque aut corripiat, aut producat, quae a poetis aut correpta, aut producta deprehenderit.

De enuntiatione quorundam elementorum id videtur, *Erasmianam* praestare.

Id solum sibi operam tyro det, ut paradygmata *regularia* memoriae mandet, ad quorum nor-

nam reliqua ferme omnia inflecti solent, omissa declinatione quarta, videlicet Atticorum, omisso ubique duali numero.

Quae casum vocandi declinationis primae, accusandi quoque, et dandi declinationis quintae, illum in numero singulari, hunc in plurali concernunt, itemque aliae in declinando aberrationes, abesse a prima institutione debent et serius multo, ac inter interpretandum, ubi occasio tulerit, in tantum explicari, quantum praesens necessitas exegerit.

Contractorum declinationes, et verborum circumflexorum doctrina, discentium ingenia confundunt, hinc omittenda omnino erunt, resque omnis ad simplicium non contractorum leges per occasionem, atque inter legendum revocanda.

Gradus comparationis ex sua terminatione absque negotio dignosci vel a discipulo possunt, etsi leges eosdem formandi ignoret.

Heteroclitorum enarratio praetereunda est.

Sufficiet unius solum regularis verbi exemplar memoriae commisisse, regulas vero verborum inflexionem variam spectantes non una omnes explicare, sed partitis vicibus, easque praemittere, quarum usus frequentius recurrit, oportet.

Experientia constat, dialectorum notitiam in prima institutione necessariam non esse, firmioribus primo quasdam, easque magis usitatas, deinde plures dari regulas posse, quibus diversae dialecti solent subiacere.

Verba in μ terminata differri in altiora institutionis tempora debent, deinde vero ita doceri, ut et unde formentur, et quae tempora habeant a communi lege recedentia, strictim solummodo explicetur.

Etsi in interpretando subinde vocabulum occurrat, cuius ita constructi rationem reddere non possis, nihilominus si altera, vel et tertia vice idem iter relegeris, deinde deinde severo carpes, quae debebas initio praeterire.

Verborum anomalorum varietas magna multum turbare tyrones solet, eorumque patientiam fatigare. Quaecunque enim anomala sunt, nulloque aperto nexu cohaerent, nec constanti quadam, et immutabili ratione derivantur, sed quasi fortuitas subeunt mutationes; ea difficulter memoriae comprehenduntur, et comprehensa facillime ac cito effluunt.

Veruntamen auspicato accidit, quod anomala fere omnia revocare ad *defectiva* et eorundem tempora, modosque communi lege derivare a radicibus minus usitatis, aut prorsus inusitatis, ac imaginariis possis, sic ut dicta exemplo illustrem, *ερχομαι* non habebis *ἡδον* in aoristo secundo, sed *ερχομαι* hoc aoristo, et *ἡδον*, seu *ἡνδον* ab *εἰνδω* inusitato, at iuxta communes aoristi secundi leges effingeretur.

Haec ipsa de verbis defectivis explicari, occasione inter legendum oborta debent, atque id solum, quod in praesentiarum occurrit.

Prodest habere abacum verborum *defectivorum*, uti etiam quorundam *irregularium verborum* in *μλ*.

Explicatio a praeceptore modo latine, modo lingua vernacula fiat, prout graeca ad latinam, aut ad vernaculam propius accesserit. Desumenda quoque exempla sunt ex linguis tyroni notis, ut quantum idiomata graecum harum linguarum leges saquatur, aut ab iisdem recedat, facilius constet, ignotique sermonis indoles e notioribus patefcat.

Serius ostendi modus posset, quo soleant a radice alia vocabula derivari. Id certe mirifice memoriam iuvat ad comprehendendam integram, retinendamque vocabulorum familiam. Veruntamen id in transitu fieri oportet, atque ita, ut solum ostendatur, quid *plerumque* fiat, non autem, ut leges, legumque explicationes condantur.

In non exiguo institutionum grammaticarum numero illa mihi prae multis aliis probabatur, quae in usus scholasticos Austriae anno 1773. Viennae idiomate vernaculo conscripta e Leopoldi Kalivoda officina prodiit. Etsi leviculis, sed absque negotio corrigendis erroribus, non penitus careat.

Is enim regularum selectus est, atque ordo, et perspicuitas, eaque nihilominus libelli minuta moles, ut se omnibus, docere, seu discere velint, abunde commendat.

Sic at tyroni satisfiet, si, quae ad primam institutionem pertinere dicta sunt, in margine libelli adposito signo notet, atque etiam exercitatori, qui, quae intio transilierat, nunc voluerit iterata lectione resumere.

Grammaticorum praecepta in unum collecta non damno, sed methodum solummodo illorum improbo, qui ea omnia adhaerens volunt a tyrone comprehendendi, atque sic prompta discentium voluntate, ac ingenio abutantur, priusquam illum ad ipsos auctores interpretandos admittant.

Alterum est, cui post hausta necessaria grammaticae praecepta imprimis suam operam tyro locet, vocabulorum videlicet, quam plurimorum, quam minimo labore, quam brevissimo tempore,

atque eo modo, quo retineri concepta vocabula facillime et diutissime possunt, collectio, quamve verborum copiam scholastici dicunt.

Huic rei R. P. Bonaventura *Giraudeau* apprime consuluit, cum omnes totius linguae races, seu voces illas primarias, a quibus ceterae luculenta quadam ratione gignuntur, colligeret, collectasque ita disponeret, ut carmen oriretur hexametron non inconcinnum, quodve intra arctiores limites, quam in quocunque alio scriptore soleat, omnes linguae divitias concludat. Sed et lexicon addidit, his solum primigeniis vocibus dicatum, ut ita amplissimum idioma in exigue molis libello contentum, in nuce nempe iliadem, habeas.

Hanc radicum collectionem denuo recudendam curavi, eamque solam, ac missis reliquis, quae idem auctor compluribus libellis complexus est, quaeve aliunde et ex quavis ferme grammatica institutione peti possunt.

Volueram enim libellum vel ipsis in Galliis, natali solo, rariorem, nostris in manus dare, eumque ipsum, resecta nempe grammatica praeceptione contractiorem.

Idem consilium vir quidam graece apprime doctus undecim abhinc annis *Ingolstadii* exequabatur, qui et grammatices praecepta, et chrestomathiam adiunxit, de praestantia atque utilitate linguae graecae pauca, sed nervose praefatus. Verum labor egregii viri plus ornamenti, decorisque typographici meruisset; immundissima enim charta, et exilissimi atque informes characteres, iique exigua intercapedine distincti, et in angustissimum spatium compulsi legentium oculos of-

fen.

fendunt, atque ob hanc ipsam rationem institutioni primae minus inserviunt. Quae enim minuta, sordido, maleque legibili caractere expressa difficulter, et non nisi intenta visus acie leguntur, ea multo difficilius memoria discentium excipiuntur, et excepta facillime denuo elabuntur.

Atque huius rei, nempe maiuscoli, crassiorisque, atque video rationem in plerisque Germaniae editionibus haberi, quam pro eiusdem dignitate, quamve ipse doctissimorum Editorum labor, nemini facile exterorum inferior, mere-
retor.

SECTIO I.

EPHEMERIDES

A N N I 1 7 8 0.

IANUARIUS.

Constitutio
Ianuarii 1780

Binos elapsi anni menses ultimos et humidos excepit frigus siccum Ianuarii. Ultimi decedentis anni dies post diuturnum madorem fuere frigidissimi, siccissimi que, uti etiam huius anni exordium.

1 — 5. Frigidum, siccum. Subinde nives tenues, terra leviter, nec ubique nivibos tacta, usque ad 15. mensis. Dein 16 — 18. minus frigidi et gelidi, mensibus pluentibus madidi, 22. glacies, 23. frigus siccum, 27. nives altae ad finem usque.

Pleuritides
multae.

Medio mense multae pleuritides, pravae, indomabiles, inflammatoriae. Linguae tamen erant, et reliqua symptomata, ut in putridis; sic etiam sapor, urina. Facilis in phthisin transitus. Sola emollientia et venae sectiones. Medicorum querelae de pleuritidum malignitate.

Omnes morbi habuerunt aliquid pleuritici, aut subpleuritici. Emulforum tepidorum usus magnus.

Phthysicorum complurium mortes auditae sunt, erantque, uti ex cadavere inspecto patuit, pleuriticæ, peripneumonicae.

Phthysico-
rum mors fre-
quens.

In plerisque morbis, aut vix, aut etiam non febrilibus, magna ubique intolerantia fuit remediorum vel levissime stimulantium; flores arnicae aegrius ferebant, rarius multo indicabantur.

Morbilli inflammatorii; nulla eruptionis habitæ ratione sanguinem eduxi, ubi adparuit aut pleuriticum quid, aut subpleuriticum.

Morbilli.

Curam confirmatoriam in iis, qui ex pleuritide convalescebant, effecit emollientium usus continuatus. Vel leviusculus in convalescentibus stimulus priorem morbum revocabat.

Hydropici, asthmatici plusminusve inflammationis hoc mense conceperunt; unde etiam his subinde parca manu sanguinem detraximus cum emolumento.

Hydrops et
asthma in-
flammat.

Anasarcam in homine iuvene, robusto, pulsibus duris et vibratissimis praedito sanavi venae sectione una, et longo usu decocti ex tota althaea cum paucis nitro; crustam pleuriticam sanguis eductus formavit.

Aegri prioribus mensibus ultimis humidisque apud nos decumbentes ex morbo non inflammatorio, nihilominus vim tempestatis siccae et frigidae experiebantur intra cubiculum, et morbus prior, praecipue si fuerat febrilis, aliquid inflammationis pulmonicae contraxit.

Constitutio-
nis inflamma-
toriae impe-
rium.

Pictorem secui ad Nr. 3. a tribus annis pectore oppressum, tussiculosum, et ingentem quotidie, noctu gotissimum, puris materiem ex tussitantem. Hyeme peius, aestate melius habuit,

Phthisis
cum chronica
inflammatio-
ne pulmonum.

etsi nunquam a morbo liber. Mense Movembri anni 1769. ad nos venit, missus ab ipsius ordinatio medico tanquam brevi moriturus ex phthisi consumata. Brachia extenuata; sputa puriformia et purulenta copiosa; pulsus fortis, plenus, et durus; febricula vespertina. Venae sectiones aliquot, sed parcae factae sunt: sanguis semper pleuriticus. Emollientia tepida data sunt. Die 13. Ianuarii 1780., cum ab initio eius mensis frigus siccum, et pleuritide crebra infame haberemus, nobis nondum id opinantibus, moritur. Pulmo uterque perquam ponderosus, et durus fuit, atque summopere inflammatus. Adhaerebant pleurae, praecipue in latere sinistro; in dextro, ubi etiam maior et durior inflammatio fuit, aliquid erat interstitium cavum, uncias quinque aquae flavescentis continens. Pulmo uterque antiquo, crassoque coriaceo sacco vasculoso obductus erat. Eius coriaceae materiae hinc inde portiones reperiebantur in ipsa pulmonum substantia, sero nempe phlogistico non transudante in cavum thoracis, sed forte intra cellulosa pulmonum, vel cellulas bronchiales. Pulmo dexter hinc inde exiguos abscessulos continuit, puris, cum viveret, scaturigines. In suprema utriusque pulmonis parte vidimus hinc inde calcareum quid, et lapidosum.

En phthisin diuturnam cum chronica pulmonum inflammatione! Hanc enim dudum adfuisse aegri symptomata diuturna testabantur. Perit, cum apud nos bene habere, et sibi et nobis viveretur, et febricula exigua.

Confer hanc phthisin inflammatorio. purulentam cum plerisque *methodis antiphthisicis*, et vi-

debis, quam vana quam potius nociva sint omnia sic dicta *antihectica*.

Partes pulmonum supremas vidi frequentius et periculosius, et diutius inflammatas in peripneumoniis, et pleuriticis, et phthisicis; in his quoque frequentius sacci purulenti clausique reperiuntur, quam in mediis, vel infimis pulmonum portionibus.

Hominem hydrothorace ferme suffocatum conservavi exemptione e lecto continua, et sessione assidua, pendulis cruribus. Hydrothorax.

Plurimi ex febre continua huius mensis in phthisin delapsi sunt immedicabilem; non illi quidem meae curae commissi, sed quos quidam alii curandos susceperunt. Haec febris erat inflammatorio putrida, aut putrido inflammatoria, saepe peripneumonica simul. Inflammatio non semper aperta fuit, et poterat praetervideri a minus experto. Hinc evenerat, ut neglecta phlogosi latente et complicata, quam nempe non viderant, ad amatas methodos confugerant, antisepticam nempe, stimulantem, corticem, camphoram, vesicantia etc. Mors fieri debebat peripneumonica, aut pulmonalis phthisis. Hinc illae aegrorum lacrymae, et medicorum querelae. Sequela febris inflammatorio putridae, male curatae.

Scriniarius 20. et aliquot annos natus periit initio diei decimae quartae morbi pleuroperipneumonici. Cursu tempore frigido et sicco plurimum incaluit. Eo die tussire, inhorrescere, thorace opprimi, et dolere ad costas spurias dextras cepit dolore punctorio. Quater vena secta est suae domi absque levamine; ceterum nihil adhibuit. Die morbi octavo ad nos venit pulsu pleno, vibrante, latere dextro dolente, noctu subdelirans. Vena aliquoties secta Pleuroperipneumonie lethalis.

non levabatur, Respirabat aegre, abdomen inter inspirandum elevabat, dein tarde etiam thoracem, et sinistrum quidem altius et citius. In pericardio feri flavescentis unciae quinque inventae sunt. Pulmo dexter ponderosissimus, ingens, durus, inflammatus per omnem substantiam, et sectus exhibuit substantiam cineream ferme. Perparum aquae in dextro thoracis cavo, nihil vere in sinistro. Pulmo sinister sanus per omnia.

Post medium mensem pleuritides et peripneumoniae plures.

Febris nosocomialis in castra Epidemici transit.

Non pauci, qui morbis non febrilibus, longisque affecti, in nosocomio a diuturno iam tempore fuerat, post medium Ianuarium febrile coeperunt absque manifesta causa. Febrim initio nosocomialem seu putridam ab aere nosocomiali ortam (quem quidem sollicite modis variis, frequenterque lustramus, nihilominus omnino innocuum facere non possumus) arbitramur. Verum constitit inflammatoriam esse, cum aut sine topica inflammatione. Inde nosocomiales febres relegabamus ad epidemicam eius anni constitutioni praesidentem, neque eam semper putridam posthac appellabamus, sed non raro quoque biliosam, aliquoties pituitosam, et subinde inflammatoriam; licet verum sit, hanc ultimam febrium speciem in nosocomiis oriri multo rarius, primam, atque secundam plerumque.

FEBRUARIUS.

Constitutio
Februarii.

I — 8. Terra nivibus contecta; nebulae passim; non valde frigidum.

Die 8. nivibus deliquium instabat, usque ad 15., ubi frigus, venti, nives novae.

FEBRUARIUS.

§§

17. Perfrigerium siccum. 18. idem serenum, valde frigidum.

22. Copiosissimae nives deciderunt tota die.

27. et 28. defluere aliquantum delapsae super nives coeperunt.

29. Mollis tempestas.

Omnes febres huius mensis habitu externo et larva differebant, cum quaedam viderentur putridae, lentae, nervosaeque; aliae vero notas exhiberent sincerae, et evidentis inflammationis.

Febres inflammatoriae sub schemate febris putridae.

Re tamen ipsa etiam illae, quae putridarum habitum praeseferebant, erant vere inflammatoriae, et sola antiphlogistica methodo, eaque generosiore, sanandae. Cautum oportebat esse medicum, ne has apparenter solum putridas methodo antisepticae, stimulantis subiicere.

Quicumque alii morbi intercurrerunt, magni, parvi, longi, acuti etc. in dominantem phlogosin inclinabantur. Frigidissimus subinde hydrops hac tempestate inflammabatur. Tanti interest in cura morborum ferme quorumcunque, vim constitutionis regnantis nosse, et ab ea ipsa probe cognita partem curationis discere, hercle non infimam omnium propemodum aegritudinum aliarum.

Morbi intercurrentes.

Phthisicos curare oportuit tanquam vere et valde peripneumonicos, aut pleuriticos.

Omnes quoque huius tempestatis febres initio, aut in progressu, aut circa finem, plus minusve fuere peripneumonicae, pleuriticae.

Prout febres plus de inflammationis natura participant, ita flores arnicae minus ferunt.

Florum arnicae pessimi effectus.

Quidam unciam florum arnicae curavit infundere cum modica coctione, deditque omni bihorio vasculum coffeanum puellae octo annorum. Inde

aphonos facta, mentis impos et, convulsa iacuit multis horis, donec extracto hyoscyami assumpto mens rediret.

Hyeme media huius anni difficulter ferebant flores arnicae.

Cantela in
cura quart.

Quartanas non oportet urgere nimium, ne in remittentes, aut in continuas convertantur; quod etiam hoc mense semel contigit. Moriuntur enim per saepe.

Icteros solventibus potentioribus pariter non prodest aggredi: horum hoc mense complures habuimus. Icteri potentius tentati inflammantur, pessima inflammatione.

Februm epi-
demiarum
studium.

Perdisce ingenium constitutionis regnantis, utpote quae cuivis alteri morbo, ceteroquin sporadico, sive acuto, seu longo, iura dare solet.

Qui ad constitutiones anni attentus non est, nullam nec in acutis, neque in chronicis morbis fidem ducem habebit.

Oportet nosse consuetas morborum durationes, ne forte aut languidius remedium, et imbellius opponamus, aut ne vice versa, longum morbum potentius et properantius incursemus, quam morbus et aeger ferant. Gravis regula, contra quam peccavi in sanando ictero, et quartana. Festina lente, et aliquid naturae committe, et illi confide, si tempus adiuvet.

Non plus mederi, quam quantum vides mendandum esse!

Constitutione phlogistica time, ne frigidus ceteroquin hydrops inflammetur; alia enim est hydropis medela hyeme boreali, alia aestate.

Usus exter-
nus plumbae
torum suspen-
sus.

Operarius quidam calido lixivio perfusus

amburebatur. Chirurgi totum fere corpus unguento albo illinebant. Aeger subinde tetanum maxillae temporarium, et per vices accedentem pati cepit; item tormina, aliaque symptomata, qualia assumpto alias plumbo oriri vidi. Hinc usus externus copiosus plumbatorum remediorum non videtur innoxius.

Die 24. Februarii famulus quidam 37. annorum in nosocomium deportatur. Per sex annos ferme semper haemorrhoides modice fluentes habet. At vero ab aliquot septimanis hic fluxus cessabat; vinum largiter quotidie haurit. Facies erysipelatoza, utriusque parotis erysipelatoza, febris aliqua, pulsus vibrans. Venae sectio; crusta magna. Delirium noctu et altera die. Iterum die 15. Februarii venae sectio; sanguis idem; delirium ferox, febris, tumores iidem. Vespere venae sectio unciarum XIV. Die 26. noctem praeteritam inter furores exegit; pulsus vibrans; calor minor; delirium adhuc assiduum, sed iam non furiosum. Crusta semper pleuritica coloris virescentis. Scarificatio nuchae: minor tumor parotidum; minus erysipelas faciei; mens redit. Alvus crebro enemate sollicitata est. Die 27. noctem praeteritam inter placidos somnos egit. Hodie mens plane constat; vix febricula, vix vestigium erysipelatis. Nulla parotis. Urinae iumentosae, semihypostaticae, sedimento fursuraceo, lateritio, Decoctum graminis cum oxymelle et nitro. Die 28. vix levis febricula; lateritium in urinis sedimentum. Inde cepit convalescere.

Erysipelas faciei et parotis in morbo acuto.

In erysipelate faciei inflammatorio, praesente magna cephalalgia; aut etiam delirio vidi in-

stantaneae profuisse scarificationes nuchae. Cum sciam parotides saepe esse funestas, curabo posthac semper scarificationem nuchae, et fortasse ipsius parotidis.

Icteri inflam-
matorii.

Icteros frequentes tota hyeme, hoc praecipue mense, habuimus. Non poterant, nisi blande solventibus tentari, gramine, taraxaco etc. sale medio; secus enim inflammatorius morbus accessit.

Scorbutus
cum labe
phlogistica.

Hoc mense labes scorbutica, rheuma scorbuticum frequens adhuc. Vidi complures erosio valde gingivis, febricula errabunda, ingenti et animi et corporis deiectione; verumtamen appetitu non penitus prostrato, quin sufficienter vigente interdum; scabie crurum, achoribus, respiratione per intervalla tantum, et repente difficillima laborantes iuvenes in quodam adolescentium nobilium conventu. Genuum maximus languor et imbecillitas, tendinum ad genua contractione, et inde difficili incessu. Artus aliquis inferioris aut utriusque contracti rigidas, immobilitas, atrophia et extenuario, rheuma illius artus pertinax, vespertinum, et nocturnum, subinde vagum et oberrans. Artus inferi crebrius, et prae superis male affecti, et constantius erat hoc symptoma. Frequentius pectus quoque, et hoc ferme semper oppressione vaga, vespertina, et nocturna maxime, subinde repentina, et veluti spasmodica affectione. Spiratio difficilis quoque per vices in incessu. Raro erat foerens anima. Saepius gingiva anterior inferioris maxillae absumpta, cinerea, cinereis et nudis radicibus dentium. Nigredo dentium pone radices. Os sanguinolentum perpaucis. Peculiaris lassitudo, etiam

FEBRUARIUS.

59

quietis. Febris vaga, nulla, aliqua, vesper-
tina; subinde per aliquot dies rediit per modum
quotidianae intermittentis, aut remittentis. Pulsus
pleni satis, non duri. Facies non paucis pul-
chre colorata; subinde tamen terrei coloris cum
labiorum livore, item livore hypopiorum. Phly-
ctenae quibusdam per dorsum, et foedus cutis
atrorubescens color. Tussicula nocturna, et falsa
spuata; quibusdam tamen gingivae erant tumidu-
lae; tumores crurum, brachiorum, et abdominis
hydropici.

Constantiora symptomata erant 1) circa
thoracem, 2) circa gingivas, 3) circa artus
inferiores.

Abdomen tumidulum, tensum; in quibusdam
debebat subinde vena secari, peripneumonicum,
pleuriticum quid accessit; et erat vel in scorbutico
corpore crusta pleuritica.

MARTIUS.

1 — 3. Lutosum, molle. 4 — 6. Idem: nives
nullae in plano, aut perpaucae.

Constitutio
Martii.

7. Ventosissimum. 9 — 11. ambenum, sol;
tepor. 16. Perstant calores meridiani; solesque.

17 — 18. Coelum subinde nubilosum, et
paullo frigidius.

19. Ventosum, immite, frigidum; donec
ultimo mensis die calor repente oriretur, solum
ephimerus.

Inflammationes rheumaticae plures, maxime
thoracis.

Inflammatiō rheumatica pulmonis subinde
abit in suppurationem: pus tenue ductilius al.

Inflammatiō
rheumatica in
suppuratio-
nem abeunt.

bum. Haec phthisica dispositio petit venae sectionem, emollientia tepida; et tandem iungi debet lichen.

Rheumatica suppuratio pulmonum videtur minus periculosa esse, quam suppuratio facta post veram inflammationem. Hinc tale suppurati saepius hac methodo sanantur.

Febres quaedam inflammatorio putridae, longae, difficiles, non urgendae stimulis; subinde quidem ne levioribus.

Dysenteriae
vernæ.

Hinc inde hoc mense dysenteriae comparuerunt, venae sectione una, emollientibus ad abdomen applicatis, et emulso tepido frequenter hausto feliciter cohibitæ. Crustæ pleuriticae in sanguine dysentericorum. Vidi catarrhum difficilem cum coryza subito cessare oborta dysenteria.

Post medium mensis rheumata innumera, tusses, coryzae pessimae in omni sexu et aetate; tepidis, emollientibus, saepe etiam venae sectione indigebant.

APRILIS.

Constitutio
Aprilis.

Initium Aprilis immitte, ventosum, saepe pluviosum.

In progressu venti, frigus manserunt, sed absque pluviis.

Dies penultimus serenus, amoenus.

Toto mense dominabatur praeter modum primo humidum, dein siccum.

Pleuritides.

Pleuritides non paucæ, gravissimæ, largis, et celeriter sese excipientibus venae sectionibus vix domandæ. Vomuerunt initio pleuritidis sub

horrore valido, qui morbum inchoabat, sponte multa biliosa. Os omnibus amarum, immundum, et signa illuviei gastricae multa: tamen non poteramus evacuare *αυα* aut *κατω* ob inflammationis thoracicae magnitudinem. Sponte et diluendo, et alvum clysteribus ducendo saburra ener-
vabatur.

Post medium mensem plurimae pleuritides, peripneumoniae. Quaedam rheumata inflammatoria artuum. Paucae colicae rheumatico inflammatoriae; dysenteriae inflammatoriae aliquot; molimina haemorrhoidum.

Venae sectionum necessitas magna, largarum, repetitarum. Crustae crassissimae, flavae. Fetus emollientes, tepidi mirum profuerunt, ad loca dolentia adplicati. Nunquam tot, ac tantas debui phlebotomias instituere, ac post huius mensis medium.

Puella septennis chorea sancti Viti laborabat, et dolore rheumatico artuum. Data sunt purgantia. Dein flores zinci, valeriana, electricitas; nil profectum. Decoctum corticis peruviani morbum sanavit.

Chorea Si
Viri.

Foemina iuvenis in octavum mensem gemellis gravida, et a tribus iam mensibus, cum antea fuerat robusta et sanissima, incepit tumere pedibus, cruribus, femore, artubus superioribus, tumore intercute, aquoso. Post mensis octavi initium repentino et facili partu vespere excludit. Omnia bene. Dormit ea nocte. Mane circa auroram evigilat delirans, subinde furiosa; fit dein soporosa, apnosa. Pulsus duri, tardi. Secta vena est iterato; data clismata, et haustus salini. Rediit ad se post duos dies. Sed

Puerpera fe-
bre acuta pre-
hensa.

non potuit omnia profari, aut omnia vocabula pronuntiare. Mens constat, sed tamen levis adest fatuitas. Tumor hydropicus omnis disparuit. Tandem nova venae sectione pulsum plenior, et decocto tamarindinato mens firmabatur non diu post. Arbitrabar aquas repentino partu celeriter fuisse resorptas, atque in communem humorum massam reductas, inde plethoram, et statim in encephalo.

Enteritis.

Puella 18. annorum, postquam per quinque dies dolorem colicum esset conquesta, levem tamen, ad nos venit sana; pinguis antea; attamen a quatuor mensibus nulla habuit catamenia. Foris venae sectio et emeticum; non levabatur. Incepit delirare, et apud nos mox delirabat, saepe aphonos et soporosa; oculis albam portionem exhibentibus; brachia et manus subinde livebant mirum in modum. Grunitus. Nulla febris, nec quoad pulsum, nec quoad colorem corporis, nisi semel unico mane. Alvus pertinaciter clausa, rara. Urinae suppressae saepius. Potus oleosi, emollientes; enemata; purgans salinum. Emeticum: excussit ore et alvo lumbricos, absque levamine. Subinde per momenta aliqua mens rediit. Dolorem colicum quæsta est in infimo ventre. Lumbricos credidimus intestina effringentes; petroleo inunctum abdomen est. Post aliquot dies mortua. Torosum, pingue corpus. Nulli lumbrici; sed intestina omnia, praesertim tenuia inflammata erant per totum.

MAIUS.

Constitutio
Mali.

Initium calidum, siccum. Die 11. et 12.
ingens aestus.

13. Ventus; frigidiusculum. 16. pluviae. 17. frigus. 19. idem: pluviae multae, uti et die 20. simulque frigus ventosum.

Univerſim: ab initio ad 13. usque calor et siccitas; eo die autem frigus incepit, fere per totum mensem perſtans, humidum atque pluvioſum, cum ventosa intemperie.

Rheumata multa, inflammatoria, difficilia; maxime autem pleuritides, peripneumoniae, laryngis venae sectionibus sanandae. Rheumata
et pleuriti-
des.

Pleuritides aliquot vidi perniciosas cum pulſu molli.

Nunquam tantum sanguinis extraxi, quantum hoc mense. Pleuroperipneumonia longe lateque graſſabatur.

Veficantis ad plagam pleuriticam adplicati nulla utilitas fuit; magna vero cataplasmatibus emollientis ad totum thoracem.

Vix ullus emeticorum usus erat, etsi et lingua sordesceret, et de amarore oris aegri passim querelas moverent. Erat enim vitium biliosum secundarium solummodo, et quod corrigi, dilui, enervari poterat. Omnem vero attentionem merebatur inflammatio. Signa saburrae et plura, et evidentiora tamen hoc mense decipiebant; et minus certe sordium biliosarum subsuit, quam pro signorum ratione.

IUNIUS.

Ab initio calores magni, et ventorum plena quies. Constitutio
Iunii.

Die vero septima, cum nocte praecedente plueret, coelum obscurius fuit, et aer grate frigidiusculus.

8. Noctu et interdiu pluviae multae, frigus.
13. — 16. frigus plerumque pluviosum 18. frigidiusculum, serenum 19. calor vento temperatus.

22. Nubes, obscurum.. Pluviae multae. Inde venti rudiores, mane praecipue et vesperi, coelo subinde obscurato.

Die 27. et 28. pluviae crebrae, venti, et frigus magnum.

Phrenitis
deutropathica.

Pleuroperipneumoniae frequentia, et curatio eadem, quae mense priori.

Quibusdam caput prenitide inflammatoria deutropatica, et pleuroperipneumonia superveniente tentatum. Profuit copiosa, et frequens venae sectio, cum scarificatione cruenta nuchae, hirudinibus ad tempora positis.

Binae puellae, cum ex febre continua putrido-inflammatoria decumberent, repente aphonae et apoplecticae periere.

Morbi fere omnes quoad materiam morbificam fuerunt rheumatico-inflammatorii, cum aliquo vitio bilioso.

Varia fuit eiusdem morbificae materiae sedes. Plerumque tamen pectus occupabat, ut pleuroperipneumoniam rheumatico-inflammatoriam referret, aut febrim catarrhalem subinflammatoriam.

Inflammationes pectoris et intestinalium.

Quibusdam vero altius materies descendit, ad intestina nempe, ubi aut colici dolores, aut dysenteriae, aut diarrhaeae leviter torminosae viae sunt. Pleuropneumoniae vero superius descriptae fuerunt frequentissimae.

Quibusdam aliis, paucissimis vero, articuli infestabantur.

Er-

Ergo theatrum belli intra thoracem fuit. Excursio vero facta est ad alias quoque plagas, abdomen maximae; dein etiam ad oculos. Paucissimae anginae, perpaucae ophthalmiae rheumaticae.

Exitus varii fuere: multis venae sectionibus, et potu tepido emolliente, hi pectoris morbi cesserunt; fotu quoque ad totum thoracem admoto.

Diutius durarunt hi morbi, et eo erant diuturniores, quo leviores, minusque acuti.

Subinde per varias plagas materies errabat; nonnunquam artus repente deseruit, et abdomen occupavit ortis colicis doloribus, aut diarrhaea, aut dysenteria, aut victu stranguoso, aut haemoptoe, aut fluxu sanguinis ex utero, parco quidem, sed diuturno, tunc praecipue, ubi uterus antea gravidus erat, et recenter a partu adhuc debilis.

Remedia moventia, antimonialia, raro, et non nisi profligata dudum febre profuerunt.

Nec vesicantia profuerunt, febre sive absente, sive praesente.

Tempestati huic et diathesi rheumatico inflammatoriae medelam expecto aëre calidiore et sicco; aër enim hucusque frigidior, asper, humidus cutis spiracula occlusit, prohibuit crisin, et evacuationem cutaneam.

Colicae pictonum frequentissimae, non tamen periculosae. Sanabantur opio, et evacuationibus alternatim.

Colica pictonum.

Congestiones sanguineae in abdomine, et colicae rheumatico-inflammatoriae multae.

Abortus frequens, et colicae diuturnae,

Abortus.

sanguineae, inflammatoriae post abortum ac partum, cum pauca febre.

Ultimo triente mensis rheumata minus inflammatoria, plus serosa, eccoproticis, purgante salino sananda. Mixtura ex aqua, roob sambuci parata, adiecto grano uno, subinde et altero tartari emetici.

Tetani.

Circa eadem ultima mensis tempora quibusdam tetani maxillae rheumatici, item artuum quoque per vices rigiditates, vel tetani accesserunt. Purgans praemissa venae sectione profuit; sambucus, stibium, sulphur auratum, vesicantia in tetano nocuerunt.

Decima quarta Iunii inoculatio finita est, quarta videlicet septimana nondum elapsa, ex quo erat incepta.

Toti huic constitutioni nomen possit tribui *constitutionis rheumaticae*.

IULIUS.

Constitutio
Iulii.

Circa tertiam ventus, pluviae, frigus 4-6. serenum, calidum.

Colicae rheu-
maticae.

Die 28. frigidum, obscurum, valde ventosum.

Maiores huius mensis initio torminum, colique doloris frequentia, maxime inter foeminas. Dolor saevus, assiduus, noctu gravior, per omne abdomen diffusus, attactum ne minimum ferens, febre vix ulla, tenuitque. Quidam ante complures septimanas dolore hoc correpti nondum sanati sunt; tanta est doloris huius pertinacia. Alvus plerisque hac colica affectis ordinata fuit, quibusdam tardior, uni dysenteria, attamen

non diu; brevi enim dysenteria sponte evanuit, mansitque abdominis cruciatus. Quibusdam una artus etiam infirmi doluerunt, quasi ex rheumate. Aliis modo ischias fuit, modo colica, modo femorum rheuma; ita vagum fuit, verum non diu. Loca reliqua solum initio invasebat, mox sese abdomen recepit dolor, ibique sedem stabilem fixit.

Colica haec erat nobis rheumatica, nata nempe a materia rheumatia, nonnunquam subinflammante, inflammante.

Crustam in emissio sanguine saepius videamus tunc, attamen non semper, eamque tenuem, sublividam. Sanguis tamen semper consistentior solito fuit, vix scindendus, et sero virescenti innotabat. Non erant primae viae a saburra penitus liberae; non tamen ita obsessae, ut quid emolumenti acciperes ab earum expurgatione. Venae sectio profuit, sed modice, et tarde, et frequenter repetita. Profuerunt quoque foetus emollientes assidui, aequae modice, et aequae tarde; tunc vero non profuit evacuatio vomitu aut catharsi facta: nec vesicans abdomini impositum.

Non erat periculum praecipuum. Sed a morbo longo vires frangebantur, deiecta ventriculi et intestinorum vis est, abdomen et crura aquoso tumore intumuerunt.

Augurabamur inde dysenterias mali moris futuras, hasque colicas habebamus tanquam prodromos dysenteriarum.

Dolores tumoresque manuum, genuum, aliarumque partium videbamus frequentes, et aequae pertinaces.

Chorea S. Viti quasdam foeminas aggressa

Chorea S.
Viti.

est ac eadem tempestate, diuturna aequae ac difficilis sanatu. Puella novem annorum Domini Consiliarii de K**, cum a quarto aetatis anno frequenti rheumate, et valde dolorifico vexaretur, et cum post variolas hoc vere feliciter inoculatas paucas bonasque, denuo reculeret hoc rheuma antiquum et grave, incidit in gravissimam sancti Viti choream. Puella alia sana 20. annorum, robustaque in brachio sinistro incepit ita moveri, ut in chorea S. Viti solet.

Paralyses.

Paralyses brachiorum repentinae per noctem in iuvenibus et robustis. Dolor simul adfuit rheumaticus. Tetani maxillae; itemque totius simul corporis et in meo nosocomio, et in aliis hoc et priori mense visi sunt, quemadmodum iam ad primum mensem notavi. Brachii, vel manus alterius syderatio ac veluti paralytis observata est.

Femoris, crurisque immobilis rigiditas tetanodes et dolorifica occurrebat.

Colicae pictonum.

Plurimae colicae pictonum, et de die in diem saeviores fuerunt. Quidam hac colica laborantes opisthotonum, alius insultus epilepticos, alius deliria experiebatur. Venae sectio una subin et altera facta est, ut innoxius ferant convulsionem, et stasis in encephalo praecaveatur; tunc vero opium, cataplasmata emollientia, enemata; tandem purgans salinum, subiecto opio.

Quidam, qui olim ex colica saturnina decubuerunt, passim sunt quaedam eius colicae symptomata, ii nempe, quibus character perpeffae olim saepius saturninae colicae deleri penitus non potuit: nam manet quibusdam pulsus saturninus, et alvi segnities, et incommoda ventriculi. Hos absque nova causa prior morbus revisit.

IULIUS.

69

Nunquam tot aegros vidi convulsos, ac isto mense. Quidam convellebantur tempore febris acutae; quidam data levi occasione, ira, terrore etc. De tetanis et S. Viti chorea supra dixi hoc tempore frequentioribus. Certe anni constitutio talis fuit.

Convulsio
frequens.

Peripneumoniae, pleuritides, haemoptoes inflammatoriae non paucae, nec leves. Copiosae debebant venae sectiones fieri. Item hepatitides hoc mense plures.

Erat universim constitutio rheumatico-inflammatoria cum insigni in morbos nervosos proclivitate.

Sub finem mensis febres quaedam putridae, sed quae initio morbi thoracem peripneumonice, utut non valide, aggressae sunt: post morbi vero initium, sanguine emisso, oportuit saburram elicere: demum uti oportuit decocto florum arnicae. Sensim, et sine manifesta crisi convaluerunt.

Febres putridae.

Sub finem quoque mensis saburrae hinc inde visae sunt, raro tamen solae.

Metuo, ne dyfenterias difficiles hic annus pariat, cum et colicae tales sint, et rheumatismi, quam maxime nempe rebelles, et diuturni.

Ischiades longae, difficillimae curatu, multis in locis sunt visae.

Ischiades.

Colicae rheumaticae curatae reliquerunt abdomen tumidum, tympaniticum. Tempus et frictio profuit.

AUGUSTUS.

Tempestas sicca, moderate calida usque ad diem decimum; dein vero subinde modice pluviosa, subinde frigidiuscula.

Constitutio
Augusti.

Die 19. frigidiusculum tota die 20. frigus; pluviae assiduae; dein interdiu serenum. Vespere et mane frigidum.

Hoc anno *paucae* dysenterias futuras augurio, cum rheumata potius thoracem, caput, artus, hucusque praeeligant; attamen, si quae futurae sint dysenteriae, metuo, ne longae sint, rebelles, et tandem in chronicum, tabificumque dysenteriodes alvi profluvium habeant, et sero tandem necent.

Hanc prognosin idcirco facio, quod videam rheumata pariter difficilia; longaque, qualia quidem thorax, multe magis articuli diutius possunt; et minori cum noxa perferre, non autem ita intestina, quae utpote prima culina, reliquo corpori nutrimenta parant, atque transmittunt.

Dysenteriae
subinflammato-
riae.

Quoad diagnosin vero erunt, suntque iam, quas modo curo dysenteriae, eiusdem prorsus indolis ac rheumatismi, nempe subinflammatoriae, et inflammatoriae, nempe in initio, et in progressu sat diu. Facilis quoque recursus est phlogoseos iam simul abstergae. Hinc tantae sunt utilitatis cataplasmata emollientia, et potus aequae emollientes tepideque, cum sanguinis missione. Nocent vero rhabarbarina, et myrobalani, utut essent, purgationes alvinae.

Observatio
constitutionum
epidemicarum.

Nota gravissimam regulam, suo loco inferendam: scilicet, quod anni constitutioni magis sit fidendum in formandis indicationibus, quam fidendum sit ipsis morbi symptomatibus. Sic e. g. priori et hoc mense plerique talia symptomata habuerunt, qualia anno 1776. per aestivum; attamen hoc anno in iisdem apparenter symptomatibus rarius profuit emeticum, quam illo anno: erant enim constitutiones differentes.

Post medium mensem complures tamen dy. Dysenteriae, fenteriae occurrebant, quaedam inflammatoriae, plures tamen, quin imo pleraeque, subinflammatoriae; vix ulla saburralis.

Hinc omnibus ferme venae sectio, subinde pluries repetita profuit. Crusta subinde phlogistica. Sanguis semper compactus.

Emollientia quoque sola, fors et intus applicata profuerunt.

Perpaucis, cessante hoc modo dysenteria, turgere rursum saburra coepit. Tunc emesis, et vesperi paregoricorum.

Non erant diuturnae dysenteriae sub hac methodo.

Uni hydrops ortus est, postquam usa esset domi suae laudano, et adstringentibus; tamen est curata extracto lactucae virosae.

Eodem tempore artuum rheumata fuerunt observata, non pauca. Emollientia, et venae sectio.

Item pleuritides, et peripneumoniae hinc inde post medium mensem vere inflammatoriae, linguis tamen per omnes huius tempestatis morbos impurioribus.

Putridae plures sub finem mensis; harum indoles haec fuit: Primum stadium, licet inflammatorium, item topica simul vel hepatis, vel pulmonum inflammatio fuit. Declinante mense hepar saepius laborabat, at venae sectio sub mensis initium saepius pulmo aegrotabat. Tandem saburrale stadium, ita tamen, ut omnis humorum massa simul fuerit eo vitio contaminata, quod febrim putridam originariam constituit.

Hepar subinde ita affectum non fuit, ut hepatitis vera, et icterus oriretur. Bis hic status letalis fuit. Extrahebantur hi morbi putridi in aliquot triginta dies, post quos aut mors, aut tarda convalescentia. Hoc topicum diu afflixit, etiam convalescentes.

Febris putrida cum inflammatione hepatitis.

In fabro lignario tardo homine et taciturno, post 32. dies mors est secuta. Circa 20. morbi diem icterus ortus est, et dolor ad regionem vesiculae felleae, quem, utut delirans, ostendit, abdomine contrectato. Cubabat ore semper hiante, anxius, iactabundus, et per noctem mufstans, gruniens etiam; pulsu semper vibrato; alvo facili, fluente infcio. Difficilis deglutitio facta est, os fuliginosum, artus proiecti; emaciation, ut robur musculorum perstaret. Post mortem valde magnum, et durum, et flavum, hepar fuit; vesica bile plurima, aeruginosa, tenuisque distenta; ductus cysticus pisiformi massa, fellea, indurata, ita tamen, ut digitis possit comprimi, eodem modo obstructus, ut nulla ratione bilis potuerit in ductum communem et duodenum exprimi. Icterus ergo fuit ex bile cystica resorpta.

Potentia stimulantia, corticem etc., hae putridae non tulerunt; sed oxysacharum, acida vitriola moderata; aliquoties etiam florum arnicae decoctum, sed raro.

Oculi ferme plerisque putrida synocho affectis subflavescebant.

Laevum ominabar, si putrida haec aut fabrum lignarium (aestivo sole perustum), aut pistorem corripuerat; item, si hepar affectum simul fuerat; malueram enim affectum pulmonem,

Item laevum, si in homine antea morbis ventriculi, aut systematis hepatici laborante haec febris fuerat. Laevum quoque, si os semper hiaret, si difficulter deglutiret absque visibili vitio faucium. Erant enim tunc paralyfes masseteris, et semiparalyfes oesophagi; plerumque paralyfis vesicae praecessit, et inde lotium suppressum. Lotii tamen suppressionem minus timui.

Intermittentes tertianae, simplices et duplicatae vino antimonii *Huxhami* curatae, aut decocto nobis usitatissimo, et utilissimo, radicum graminis, taraxaci, eichorei.

Die 6. Iunii prima dysenteria; 25. Iunii altera dysenteria. 7. Iul. tertia; inde complures.

Per mensem Iulii fuerunt apud nos 15. dysenterici.

A prima Augusti ad 24. inclusive fuerunt aegri dysenterici No. 36. In collegio practico fuerunt dysenteriae No. 6.

Mortui dysenterici ad diem usque 24. Aug.

1) *Vetula* 63. annorum, frigidis artubus ad nos delata; usa antea rheo, theriaca. Ardor thoracis assiduus; luridus cruor per alvum. Circa decimum diem morbi periit, octavo die ad nos deportata.

2) *Alia vetula* 97. annorum eodem modo. Noctu adfuit frigus artuum, sed ardor assiduus.

3) *Coqua Domini K**. fenicula. Calculus magnus biliolus in vesicula repertus. Artuum frigus, sitis inexplebilis, ardor assiduus thoracis.

4) Periit item *vetula* 76. annorum; frigidissimis mox artubus, ardor assiduus. Sitis immanis; Sudores frigidi semper.

Febres tertianae.

Aegri dysenterici huius anni.

5) Iuvenula inter assiduas iactitationes, alvum profusam, chylosam habens. Tormisaltum, vinum.

6) Iuvenis longa primum iachiade per multas septimanas vexatus, dein oppressione thoracis, tandem intermittente tertiana. Demum convalescens incidit in dysenteriam, unde periit.

7) Alius robustus vir, postquam per sex septimanas febre putrida domi laboraret, et modice inciperet convalescere, ad nos delatus, mox subrigere artibus coepit, ardor assiduus. Arida, bovilla lingua, stupor. Mors dysenterica.

Omnes hi octava, nonaque die ad nos delati sunt. Reliqui subinde 12., 14. primum die venerunt.

Tribus pedum oedema ortum est, sensim difflatum.

Binis rheuma capitis post dysenteriam, curatum tamen emesi.

Sex fuere, quibus longa, et molesta adfuit diarrhaea. Tribus inde crurum oedema.

SEPTEMBER.

Constitutio
Septembris.

1 — 2. Bona tempestas.

3. Pluviae.

4. Bonum, serenum; frigidiusculum. 5. 6.

7. 8. 9. 10.

Idem usque ad 23., quo die, nocteque hunc diem praecedente pluviosa et frigida tempestas fuit.

Febres putrido-inflammatoriae.

Dein denuo serenum, frigidum; finis pluviosus.

1. Phlogosis maior in dies fuit, etsi os val.

de limosum, quasi sponis soluto plenum, spumans, nauseosum fuerit. *Maiora* enim saburrae signa aderant, quam pro mole saburrae.

2. Putridae inflammatoriae, venae sectionis, et repetitae patientes, stimuli impatientes; corpus valde habes; oculi subflavi, pulsus non valde alterati, fere naturales. Febris ad speciem vix ulla, nisi subinde. Venae sectio, et decoctum graminis cum oximelle valde profuit. Nil moliebamur. Erasmus his praemissis simplices spectatores. Profuerat sub usu huius decocti medicina exspectans. Nocuit modice stimulantior medicina.

3. Dysenteria magis inflammatoriae, evacuationum alvinarum prorsus impatientes, venae sectione curatae; tenesmi validiores, diuturniores, emollientibus enematribus sanandi.

Omniis ferme aegris aliquid flavi in oculis apparuit. Icteri non rari.

5. Oportuit vel ipsos hydropicos hoc anno, et praecipue hoc mense antiphlogisticis tractare. Subinde venae sectiones; plerumque tamen decocto althaeae, cum oxymelle simplici et squillitico, nitro, aut terra foliata tartari.

Tanta vis est constitutionum! tanta has cognoscendi necessitas, non in morbis solum popularibus, sed etiam in intercurrentibus! Nollem esse medicus, absque hoc duce.

6 Facilis curatio intermittentium plerarumque solo nostro decocto graminis, taraxaci, cichorei, et etiam quarundam remittentium. Sub finem mensis cortex quibusdam dari debuit; at vero remittentibus nunquam profuit.

Cura intermittentium.

Die 22. Septembris puella 17. annorum,

Spasmus maxillae.

lotrix, quae tribus solum hucusque vicibus rite est menstruata, ultima vice ante hunc praesentem morbum, semper antea sana, die 18. Septembris circa meridiem, cum pomum recens manducaret, spasmus maxillae incipit sentire; is die 19., 20., 21. gravior evasit; deglutitio difficilima cum *constrictione oesophagi*, si quid deglutiverat, item per vices retractio capitis in posteriora, dolorque in nucha retrahens. Dolor temporum, et utrinque ad maxillas inferiores, item cephalalgia. Die 22. Septembris ad nos deferitur. Eo die febrile et calere coepit. Venae sectio; sanguis bonus. Alvus adstricta. 23. inunctio mercurialis, itemque 24. At vero die 25. nil potuit prorsus deglutire; quin deglutire volenti accessit faucium *constrictio*, et tantum *insultus epileptici*. Per alvum eo die nil potuit iniici, adeo erat annus *constricta*, introtracta, et sub enemate iniiciendo accessere convulsiones. Aucta est tunc inunctio mercurialis. Nocte huic diem insequente mortua est.

Enteritides.

7. Dysenteriae rariores sub finem, sed phlogisticoterae, et enteriticae, etsi inflammatoriam dysenteriae indolem non tam ex *doloris continuitate*, quam ex *cognita anni constitutione*, et ex aliis morbis phlogisticis una regnantibus licuerit desumere. Solis venae sectionibus, et emollientibus tanavi omnes. Evacuantia alvina, atque emesis nocuerunt.

Inflammationes viscerum cum labe biliosa.

8. Febres pleuriticae, peripneumonicae, hepaticae, enteriticae, multae et biliosae. inflammatoriae, aut saburrales cum diathesi phlogistica, phlogistico rheumatica; *remittentes* quoad typum; *longae* quoad durationem; *levatae* usu eccoproticorum,

SEPTEMBER.

77

enematum frequentiorum, ubi magna vis stercoreum cum levamine magno per totum fere morbum educebatur; alvo sponte faciliore citius sanatae. Venae sectionis etiam repetitae necessitas in principio et progressu. Corticis peruviani, et stimulorum impatientissimae, Unus, alterave ex tali febre obiit. Latens alicubi, in pulmonibus praecipue inflammatio ostendit phlogisticam simul morbi indolem, etsi ultimo morbis stadio per multos saepe dies debilissimus pulsus esset.

9. Quasdam, mere putridas visas, sanavi parca venae sectione, aliquoties instituta, et sanguine phlogistico educto. Fuerunt enim aspectu mere putridae; re ipsa autem erant putrido-inflammatoriae.

OCTOBER.

1. Pluviosum et nebulosum; usque ad sex. Constitutio
Octobris.
tum pluviae interspersae. 7. serenum; 11. nebulosum.

12. 13. Modice nebulosum; modicae pluviae; coelum deinde serenum, amoenum.

20. Pluviae confertissimae; maxime noctu;
21. idem.

23. Serenum; et postea amoenum, non valde frigidum.

Ultima medietas Octobris saepius amoene incaluit.

1. Intermittentes priori mense natae nunc Intermittentes.
demum nobis offerebantur tertianae, quartanae, simplices, duplicatae, triplicatae. Recentes solis solventibus curabantur; diuturniores vero his praemissis cortice peruviano.

Febris inter-
mittens in-
flammationi-
bus thoracis
iuncta.

2. Quosdam habuimus, qui gravi aut pleuritide, aut peripneumonia laborante simul habuere tertianam, aut quartanam; durante morbo acuto paroxysmi regulariter redierunt; et pleuritide aut peripneumonia iam pecurata, perstabat intermittens: His vero corticem dare non licuit: rediit enim bonis, qui aegrotabant, pristina pulmonum inflammatio, uni etiam simul hepatitis, generosa cura antiphlogistica curandae.

Frequens pleu-
ritis.

3. Pleuritis, pleuroperipneumonia, ubique frequens, et plerumque gravis in utroque sexu, magnarum, et multarum venae sectionum necessitas fuit. Multis etiam hepatis, aut cum hoc et pulmonibus etiam abdomen reliquum inflammatione correptum fuit. Magna doloris, et ampla diffusio. Crassissimae crustae.

In quibusdam etiam uterque pulmo inflammatione laborabat; tunc pulsum mollem deprehendi aliquoties, qui venae sectione fortis evasit, cum aegri levamine.

Febres remit-
tentes.

4. Febres *continuae*, aut *remittentes*, etsi aut *faburrales*, aut *putridae* non raro ad speciem viderentur, fuerunt nihilominus inflammatoriae re ipsa.

Phrenitis le-
thalis a me-
tastasi sero-
sa,

5. Puella matri aegrotanti inserviit: mater obiit domi suae. Puella circa decimam Septembris thoracis et oppressionem, et ardorem quaeri coepit; morbum neglexit ad 28. Septembris usque, ubi hoc symptomata quaesta ad nos venit. Febre se caruisse aiebat hucusque. Ea adhuc nocte furiose cepit delirare, validissime febricitare. Vena saepius et largiter est secta, et sanguis simul phlogisticus eductus: Post paucos dies furor desuit; mansit tamen delirium mite, vox rauca, et

tussicula, praecipue si quid assumpsisset potulentum. Incubabat frequenter lateri sinistro; et cum aliquoties mens rediret, difficulter se deglutire, et dolorem per gutturis decursum sentire. Potus tepidi assumpti, et molles; fomenta toti collo; vapores tepidi ore hausti. Tandem his non proficientibus appositum est vesicans ad anterius collum. Notandum est id singulare, aegre continuo ferme spumam ex ore profluisset, et subinde, quasi masticaret aliquid, ita movisse os. Circa 18. Octobris meliuscule habere, et redire mens coepit. Alvum non amplius in lectum mittere, sed surgere, febris multum minui, mollescere pulsus, melius deglutire, neque de gutturis dolore queri, nec spumam ore profundere, nec masticare. At thoracem sinistrum modice oppressum esse, et moderate dolere aiebat, eidemque lateri crebrius incubuit, subinde tamen etiam dorso: Die 24. mane nobis bene sperantibus repente obiit.

In cadavere pulmo sinister inflammatissimus fuit, feri non parum in eiusdem lateris cavo. Fere unciae sex feri colore stramineo in pericardio fuerunt. Aliqua quoque portio pulmonis dextri erat inflammata. Epiglottis utrinque arrosa, uti et rima glottidis modicissime, hinc inde veluti suppurans. Membrana vero caput asperae arteria intus investiens, modicissime rubuit, per totum asperiae tractum albescens. Bronchia eadem spuma replevit, quam aegra vivens identidem ex ore profudit.

Nota hinc sequentia: 1. Inflammationes etiam occidunt *metastasi serosa*, praecipue repente facta ad locum eiusdem intolerantem; non dubi-

to, pericardii hydropem repente ortum aegram e medio tulisse *inopinato*, utut magna adfuerit adhuc pulmonis inflammatio. Inde quoque est magna incertitudo in prognosi.

2. Diuturnitas crudae inflammationis.

3. Male arbitrantur quidam, morbos in seruitio aegrorum contractos semper esse *putridos*, contrarium aliquoties vidi.

Dysenteria a
rheumatis me-
tastasi.

Vidi per hos duos menses tumorem rheumaticum dolentissimum in genu una nocte disparuisse, oborta gravissima, et cruenta dysenteria; dysenteria curata, tumorque dolorque idem in genu, qui antea.

Emaciatio
post disente-
riam.

Post dysenteriam non bene curatam initio ob varios aegrorum errores vidi semel summam emaciationem, arduissimam cutem, qualem in extrema phthisi nemo facile deprehendit; aegra tamen convaluit. Pulsus semper erat firmus, bonusque, et appetitus perstans. Uni foeminae dysenteriam negligentissime curanti emaciatio, febricula, parotis, et mors.

NOVEMBER.

Constitutio
Novembris.

Fere totus hic mensis nebulosus, nubilius, madidus, lutosus fuit. Frigus moderatum valde. Pluviae crebrae.

Die 25. 26. sol, et amoenitas. Dein iterum nebulae, nubila.

Die 19. nives tenuissimae fere tota die.

1. Intermittentes criorum mensium plurimae, nunc demum ad nos veniunt; quartanae multae, subinde cum diathesi inflammatoria.

Mensis hic
prae caeteris
salubrior.

2. Rarior incipit esse numerus acute decum-
ben-

bentium ; nec novae modo oriuntur intermit-
tente .

3. Hunc , uti et sequentem mensem saepius
caeteris saniores vidi , ipsis adeo mensibus ver-
nalibus .

4. Febris inflammatoria iam incepit anno
1778. ; maior erat 1779. , et maior adhuc 1780.
Biliofa enim anni 776. late regnavit , at minor
erat anno sequenti 777. Annus quidem 78. et 79,
bile non penitus caruerunt , attamen semper parcius ;
parcissima vero anno 1780.

Successio con-
stitutionum .

5. Hinc annis 75. 76. et 77. princeps re-
medium fuit emeticum ; venae sectio fuit secun-
darium . Anno autem 78. aequali passu incede-
bant . 779. paulo rarior emesis : frequens venae
sectio per totum annum .

6. In phlogistica tamen constitutione sub-
inde emesi opus est ; item non raro morbus initio
inflammatorius est ; dein decedit in biliosam aut
saburralem , aut putridam , ubi emesis , aut purga-
tio necessaria .

7. Necessitas discendi constitutiones annuas ,
et quae sit earum ex meis et Sydenhamianis ordo
successiove ? Condi possent aphorismi hac de re .

Febris haec stationaria , quae hoc anno ακμην
affecuta videtur , non erat impermixta , magis tamen
hoc anno . Concurrent , intercurrent , insequun-
tur nihilominus non pauci biliosi morbi , saburra-
les , aut gastrici .

Febris statio-
naria inflam-
matorio-bi-
liosa :

Nescio , an non certa sit periodus febrium
stationariarum , ita ut evolutis certis quibusdam
annorum curriculis redeant in orbem eodem or-
dine febres stationariae , quo visae sunt tempori .

Impetium feb-
ris stationa-
riae .

bus antea actis . Id quidem ita fieri arbitror . Nam et annuae febres certam quovis anno periodum absolvunt .

Febres sporadicae participant et de stationaria , et de annua .

Morbi inter-
currentes ,

Morbi febriles epidemici intercurrentes sunt variolae , morbilli , tussis convulsiva etc. ; participant aequae de stationaria et annua . Omnibus dominatu febris *stationaria* . Hoc autem vocabulo *intercurrentium* paulo aliter utor , ac Sydenhamus .

Quousque se extendat eiusmodi febris stationaria , et quantum terrae occupet , nescimus : sciremus autem , si plures medici , iisdem Sydenhami mysteriis initiati , observationes suas in certis terrae placis per multos annos continuarent , et tandem conferrent .

Febres stationariae sunt adhuc absque nomine ; plerumque *continuae* sunt . Et in his observandis ordinandisque praeter Sydenhamum vis quisquam aliquid praestitit . Incultus ergo medicinae campus hic patet .

Plerorumque auctorum Epidemias describentium conomina febres aut *annuas* solum , aut morbos febriles *epidemicos intercurrentes* descripserunt . Huc mea etiam in antecedentibus scripta pertinent .

Annuas nobis Grant descripsit , quam nemo alius tam egregie . Ipsi Natura ipsa dictasse visa est libellum egregium .

Plurium annorum curriculum , quo aliquis morbus obtinet , seu febris *stationaria* , *constitutio* appellatur .

Quid sit *stationaria* , *annua* , *epidemicus intercurrents* , *constitutio* , facile ex his explicatur .

In morbis chronicis *stationariae* et *annuae* consideratio maximi est momenti, e. g. in phthisi, hydrope, venereis morbis etc.

Stationariae febris influxum praepotentem observavi potissimum in annuis, dysentericis aëivis anni 76—77—78—79 et 80. Hoc enim ultimo fuerunt *dysenteriae phlogisticoterae*.

Stationariae suos *lusus* habent, et *modificationes*. Ita etiam *annua*.

Febris stationariae nomen Sydenhamus voluit subinde desumere ab epidemico quodam concurrente, sic febrim ille habuit *variolosam*, *dysentericam* etc. Non placet mihi haec contemplatio constitutionis, aut febris *stationariae*, desumpta vel a febre *annua*, vel *annuae modificatione*, vel epidemico *intercurrente*; cum febris *stationariae* talis compellatio non competat toto tempore illo, quo febris *stationaria* dominatur.

1. Morbi hoc mense *longi*, *asthmatici*, *pleuritici*, *peripneumonici*. Scilicet aut *pituitosi*, aut *inflammatorii*, aut, idque potissimum, ex utrisque compositi; hi fuere prioribus copiosiores.

Morbi pituitoso-inflammatorii.

2. Hydropicis ac tempestate validiora diuretica nocuerant; profuerunt potus mere antiphlogistici ex decocto graminis libris ii, oxymellis simplicis unciis ii, nitri puri et cremoris tartari aa dr. i.

Hydopes subinflammatorii.

3. Rheumatismi artuum, genuum, intestinorum, seu *dysenteriae*, enteritides antiphlogisticis, et venae sectione sanabantur.

4. Non erant acutissimae inflammationes, sed ae diuturniores, retusae; aderat plus minusve pituitosae.

5. Peripneumoniae nothae quidem, attamen propius accesserunt ad *inflammatorias*, quam ad *pituitosas*.

Intermittentes.

6. Intermittentes initio mensis crebrae erant, cum inflammatione thoracis, vel cum pleuritide, seu peripneumonia coniunctae; serius vero et circa mensis finem erant absque inflammatione, cortice indigebant prae alia methodo quacunque; alia enim omnia has febres non auferebant.

7. Mense Novembri paucae occurrebant colicae pictonum; paucissimae Novembri, et nullae circa eius finem. Fors pituita ventriculos contra plumbum munivit.

Usus florarnicae tempore pituitoso.

8. Quibus flores arnicae dederam, illi facilius, et sine ullo incommodo hoc mense tulerunt, qui procul dubio alio anni tempore ab eadem dosi fuissent offensi.

Febres pituitosae.

9. Paucissimi icterici.

10. Circa finem mensis quaedam febres pituitosae. Rarissimae toto hoc anno efflorescentiae, seu miliares, seu petechiales, seu scarlatinae, seu erysipelatosae. Paucissimae, et benignissimae variolae, per quam rari morbilli. Nulli carbunculi per aestatem.

11. Omnes febres fuerunt pituitosiores circa finem mensis. Hinc inde dysenteria, diarrhoea, tormina sicca.

12. Tamen numerus aegrorum universim non magnus fuit, et multo minor, quam ullo alio mense, si morbos febriles paulum graviores species.

Chonchorum elae.

13. Sub finem mensis multae hypochondriacorum querelae auditae sunt, de spasmis, anxietate etc. Erant primae viae valde mucosae; pro-

NOVEMBER.

85

fuit purgans lene, salinum ex aqua aromatica per aliquot dies haustum. Pessime habuerunt hoc mense litterati, sedentarii, hypochondriaci. Pro- fuit his, salinis praemissis, restaurans diaeta, ve- stitus calidior, et vinum repurgato ventriculo, et intestinis ad hilaritatem usque potum.

DECEMBER.

1 — 4. Amoenum frigidum, sol, nullae nebu- lae. Idem serius. At die 7. nebulosum et molle per totam diem.

Convulsio
Septembris 1

8. Frigus siccum; amoenus sol.

9. Ventosum frigidum; sole abscondito; coe- lum nivolum, nive tamen non cadente.

10. Frigus acutum; ventosissimum, nives lapsae.

13. Pluviae toto die.

14. Ventosum, lutosissimum.

15. Lutosum, nebulosum.

17. Nives iterum.

18. Nives, siccum frigus.

Post vigesimum frigus iterum remisit, et aura mollis, facta est; terra tamen nivibus tecta mansit.

1. Sub exitum prioris mensis, et initio hu- ius peripneumoniae et pleuritides visae sunt com- plures. Fuerunt cum maxima respirationis diffi- cultate, ferme asthmatica, potissimum noctu. Pulsus pleni, duri, vibrantes; non tamen valde accelerati, et subinde vix celeriores naturalibus. Calor non intensus, sed ferme naturalis. Crusta lardacea, crassa. Urinae rubrae intensius. Sputa glutinosa multa, cum sanguine. Poterat pulsus,

Pleuritides.

et calor, et morbi apparens lenitas (excepta sola respiratione) medicum fallere, eumque facere incursum. Alvus plerumque modice fluens.

2. Sub finem mensis peripneumoniae et pleuritides plures, magis tamen inter viros.

F. pituitosae
inter foeminas.

3. Inter foeminas vero febres *pituitosae* non paucae, initio inflammatoriae, vel universales absque topica affectione. Hinc in quibusdam in latus irruit morbus, ut instar pleuriticorum doleret; aut in pulmonem, ut imaginem praeferebat nothae Sydenhami peripneumoniae; non paucis intestina lacebabantur, ut enteritidis quandam speciem paterentur, aut alvum ponerent more dysentericorum; quibusdam sub febris rheumaticae, sub ischiadis, sub lumbaginis larva delituit febris haec pituitosa.

Abortus.

Binae abortum passae septimestrem, foetu diutius iam mortuo. Enteriticos dolores passae sunt, et ante, et magis adhuc post abortum. Una ex his, cum iam convalesceret per generosam methodum antiphlogisticam, die septimo, cum per biduum bene haberet, media nocte dolore novo, vehementissimoque abdominis correpta, aeruginosa multa affluo vomebat; abdomen dolentissimum. Nil profuit. Exaeto vix bino nychthemero obiit. Omentum, omnia ferme intestina, maxime tenuia, itemque uteri interna facies, partim gangraenosa, partim vero inflammata. Materies puriformis in cavo abdominis; nullibi tamen erat abscessus. Materiam, qui servaverant, effuderunt. An erat lac? an pus? an vero, quod probabilius, lymphaphlogistica, quae transfudavit?

4. Febres hae foeminarum initio phlebotomiam, dein vero emesim, aut purgationem alvinam

exigebant non raro; tandem gramen, taraxacum, et cichoreum. Maior quoque multo fuit evacuantium necessitas apud foeminas, quam apud viros, utpote qui potius inflammatoriae aegrotabant. Chloroticae plures ex pituitosa febre aegrotabant, ore pituitoso, acidum spirante.

5. Puerperae fere omnes dolores colicos, aut potius enteriticos patiebantur; ore tamen immundo, pituitoso. Alvinas evacuationes non ferebant, sed sanguineas, cum abdominis fotu emolliente; fero vero alvus utiliter fluebat.

Enteritis
puerperarum.

6. Perpaucae iam intermittentes, eaeque non rebelles.

7. Ultimis anni diebus querelae multo plures auditae sunt inter foeminas de horis amarore, et pituita; pleuritides et peripneumoniae, notha utraque; venae sectiones initio, dein vel emesis, aut purgationes alvinas, prout materies vel sursum, vel deorsum turgebat, profuerunt.

8. Ischias frequens purgatione iterata salina melius habuit; exasperata vero vesicante, stibio, ut diaphoreticis.

Peripneu-
moniae no-
thae.

SECTIO II.

OBSERVATIONES MEDICAE

ANNI 1773.

IN HUNGARIA FACTAE.

HISTORIA I.

Die 18. Iulii.

I. Fluor al-
bus, cum oe-
demate cru-
rum.

Domina de M***. ann. 27. septies peperit partu semper felici. Peculiare nil in anamnesi habet. Ante quatuor menses abortum duorum mensium passa est, absque nimia tamen sanguinis iactura, et absque peculiari, aut graviore symptomate. Inde pedes et crura coeperunt tumore oedematoso tumere. Evanuit hic tumor subinde rediitque, at modo per quatuordecim dies manet, imo augetur. Prioribus tribus aut quatuor annis fluor albus saepius aderat, abiitque. Toto hoc post abortum tempore copiosa et boni coloris menstrua, cum praecedente dolore capitis, lumborum et febris singulo mense. Tempore autem intermedio inter menstruationes aderat semper per octo circiter dies fluor albus. Post abortum hucusque videtur facies plenior, totumque corpus

pinguius. Dentes ab aliquot annis minus firmi. Gingivae absumptae. Iussi, ut abstineat omni potu calido theato, quo quidem raro utebatur. Suasi ut loco aquae, qua pro potu ordinario utebatur, incipiat sensim vino uti. Abstineat balneis calidis. Utatur diaeta potius sicca. N. Fluor albus subinde erat excorians, mane hypopia tumentia, somnolenta est.

℞. Massa pilularum extracti catholici grana X.

Resinae ialappae.

Scamonii aa grana V.

Castorei grana ij.

M. f. Pilul. Nro. V. Sumat pro dosi.

Sexies inde deiecit. Dedi deinde

℞. Saponis veneti unc. β.

Gummi ammoniaci drach. ij.

Massae Pilularum Ruffi drach. i.

M. f. Pil. gr. iij. ; quater de die pilulas tres. Alvus inde bis, ter per diem laxatur. Pergit fluor albus. Deinde dedi corticem peruvianum absque marte, ob suspicionem, quod post usum harum ultimarum pilularum fuerit impraegnata.

℞. Corticis peruviani uncias ij.

F. pulveres singuli scrupul. ij.

Sumat primo die mane et vespere unum pulverem. Secundo autem die pulveres tres. Tertio quatuor, et ita pergat semper sumendo pulveres quatuor per diem. Pro dentibus autem

℞. Tincturae lacc. alumin.

Syrupi Myrrit. aa unciam β.

Aluminis rubei scrupulos ij.

Sanguinis draconis drachm. β.

M. Ut subinde per diem gingivas illiniat.
Pedes iussi fascia ligari.

Die 24. Iulii

Sumat modo quater de die drachmam unam corticis peruviani.

Ad hunc diem expectat menstrua.

NB. Corpus hoc potenter in hydropem anasarcam tendit; facies et habitus corporis plenior, et fallaciter pinguior, color item faciei bonus, saepe verustus roseusque, incauto medico optimam sanitatem mentiretur.

Die 28. Iulii

Per aliquot dies urina copiosior solito prodit, etsi antea parca nunquam fuerit, et etsi modo parcius bibat. Pedes minus tument. Die 16. Iulii pustulam parvulam ad malleolum externum pedis sinistri, pure plenam habuit, pellicula abscisa pus emissum. At locus excoriari incoepit, et ulcus boni quidem moris, circulare: ad magnitudinem septenarii, nullo modo tamen profundum, sed solummodo superficialium oriebatur inde. Adhibui pulmacaeolum siccum, subinde emplastrum album. At nihilominus semper quam plorabat. Pes hic sinister semper magis tumebat, quam dexter.

Praescripsi hodie sequens:

℞. Corticis peruviani scrup. ij.

Limaturae ferri non rubiginosi grana VI.

M. f. pulvis, et fiant tales No xxxvj. Sumat quater de die pulverem cum pauculo vino. Ad crura admittat fumum mastichis et fricet pannis.

Die 4-9 August.

Crura detumescunt. Locus excoriatus ad malleolum externum pedis sinistri coaluit. Minus pinguis etiam in manibus et reliquo corpore sibi vi-

HISTORIA I.

91

detur. NB. Observavit haec Domina toties, quoties concepit (peperit autem iam septies) quod primo statim mense sibi emanant menstrua. Cum ergo debito tempore tamen optime habeat, mars in praescriptione omissus est.

℞. Corticis peruviani uncias V.

F. pulveres singuli drachmae unius. Quater de die pulverem.

Die 16. August.

℞. Pulveris corticis peruviani uncias V.

F. Pulveres singuli drachmae unius.

Die 18. August.

Hac nocte rediere menstrua absque ullo dolore, ut adeo constet satis probabiliter, illam non esse gravidam.

Die 24. August.

Hucusque fluunt menstrua; solebant semper octo dies fluere. Color menstruorum non perfecte sanguineus, ob admixtam materiam fluoris albi. Fluor albus universim parcior longe est.

℞. Corticis peruviani drachmam I.

Limaturae ferri non rubiginosi grana VI.

M. f. Pulvis et fiant tales No. XL. quater de die pulverem, cum pauxillo vini.

Die 25. August.

Menstrua cessarunt. Perrexit in usu corticis; eundem subinde sumsit cum marte in vino. Rediere menstrua copiosa et boni coloris, tempore debito. Nullus amplius fluor albus.

HISTORIA II.

Die 30. Iulii.

II.
Lumbricus.

Puer annorum duorum et unius mensis iam inde a paschate diarrhoeam habet. Quinques, septies deponit quotidie alvum, insuper etiam per noctem aliquoties. Semel per tres septimanas cessavit, et optime tunc valuit puer, at rediit. Augetur autem comestis carnibus. Foeces subinde virides, subinde glutinosa, varii subinde coloris. Subinde cruda indigestaque alvo abeunt. Si diarrhoea parcius sit, tunc abdomen tumere magis incipit. Abdomen molle, mane vix tumidum, dein vero tumet. Subinde dolores colici; nunquam conspiciebantur vermes in foecibus. De pruritu narium saepissime queritur, dicitque muscas in naribus esse. Nares inde continuo fricant; nunquam vomuit. non tussit. Alacer ceterum est, pinguis, boni coloris, sitit. Subinde repente calet. Pusillans parvulas hinc inde in corpore habet. Oculos inspicere non potuit, nam dormientem mater excitare noluit. Incipit modo a continua diarrhoea aliquantum languere.

℞. Seminis fantonici.

Corticis peruviani āā scrupulos ij.

Radici valerianae sylvestris

Corallinae āā drachmam i. β.

Cornu cervi usti

Vitrioli martis āā scrupulum i.

Pulveris hierae picrae drachmam i.

M. f. Pulvis dandus in pyxide. Omni mane detur puero cochleare coffeanum, cum pau-

xillo mellis aut alicuius syrupi . Quod si nil mutaretur , det mane parvum cochleare hora sexta , et alterum hora decima ante meridiem . Si autem nimium purgaretur , det omni altero mane .

℞. Unguenti nervini uncias iij.

— — — arthanitae unciam β.

Olei laurini drachmas iij.

M. Bis de die ventrem probe fricet .

Nudius tertius circa decimam antemeridianam friguit , vomuit bis pituitam , caluit postmodum et sudavit . Noctu somnus ; appetiit parum . Die sequenti mane alacris satis surrexit . Circa decimam denuo frigus , vomitus , calor ei sudor uti antea . Circa quartam pomeridianam commode se habuit ; attamen per noctem rediit calor et demum sudor . NB. Puer lecti et tegumenti impatientissimus finem paroxysmi non expectavit , sed in medio surgens eundem retropressit , unde rediit calor , sudorque per noctem .

Mane se commode habuit circa decimam ; denuo vomuit ; post vomitum dolores queritur colicos , quos statim sedavit lumbricus vivus ano excretus , unius circiter pedis longitudine . Frigus hodie nullum fuit . NB. Puer tempore paroxysmi dolores lumborum , capitis , et sitim conquerebatur : dedi sequens :

℞. Aquae cerasorum nigrorum

Syrupi absynthii aa unciam 1β.

Extract. cort. peruvian. drachmas iij.

Salis polychresti scrupulum 1.

M. Sumat hora 5. 7. o. vespertina, 6. et 8. matutina singula vice cochleare ordinarium .

Curatus est iste puer ex integro .

HISTORIA III.

Die 1. August.

III
Febris tertiana
duplicata.

P. K***. Praemonstratenſis die 27. Iulii hora pomeridiana, media quarta, frigore corripitur; ſequente calore. Paroxysmus circa decimam finiebatur. Altero die circa idem tempus redit paroxysmus, cum pauciori et breviffimo frigore, at eo maiori cum calore. Die tertio paroxysmus uti primo die. Die quarto uti ſecundo. Die quinto paroxysmus circa primam pomeridianam; frigus trihorio duravit; finiebatur circa mediam decimam. Noctu ſemper bonus ſomnus. Sub paroxysmo vomuit viridem materiam. Sumſit tunc per tres ſubſequentes dies pulverem d' Ailhaud, unde purgabatur. In quinto paroxysmo ingens conatus ad vomendum, quem immiſſo in fauces digito iuvit. Ad ultima ſtriae ſanguineae obſervantur in ſputo. Sub paroxysmo quinto dolores artuum omnium habuit ſaevos. Extra paroxysmum queritur de inflato tumidoque ventriculo, de pondere in ventriculo. Dolet ad attactum in hypochondrio ſiniſtro. Abdomen molle, non tumens. Caput erecto grave, decumbens ſanus eſſe videtur. Parum appetit. Pulsus tempore intercalari bonus; apyretos. Hodie (10. Aug.) ſextus paroxysmus hora media quarta pomeridiana. Praeſcripti ſequentia:

℞. Radicis Graminis

— — Taraxici

— — Helenii aa libram ꝑ.

Concis. cont. divid. in part. tres D. U.

Singula coquantur per $1\frac{1}{2}$ horam cum sufficienti quantitate aquae, collatura lib. ij. fortiter exprimatur.

℞. Syrupi tumariae

Oxymellis simplicis aa uncias IV.

Salis polychresti unciam β.

M. Bibat omni hora extra paroxysmum vasculum caffeeanum decocti, cui addet duo perva cochlearia syrupi.

℞. Unguenti populei

— — — nervini aa uncias ij.

— — — arthanitae unciam β.

M. D. U. Bis de die hypochondria probe fricet.

℞. Florum Sambuc. manipulos IV.

Manipul. unum infundat cum aquae fervidae Libris duabus, bibat tempore paroxysmi.

Die 5. August.

Septimus paroxysmus iterum validius circa meridiem. Octavus paroxysmus paucum tantum ad vespeream calore absolvebatur. Nonus paroxysmus (die 4. Aug.) penitus emanit. Minor ad hypochondrium sinistrum durities, minorve dolor. ventriculus aliquantum melior. N. Ponderus ventriculi et vomituritio non emetico, sed solventibus curata.

Pergat in usu priorum.

Die 14. August.

Vespera alteratio febrilis per duas horas cum levi horripilatione, et sequente calore. Subsequente die bene se habuit. Die tertio mane leves calores, praecipue in manibus. Praescripta sequentia:

℞. Extracti corticis peruviani unciam 1℔.

— — — helenii unciam ℔.

Syrupi absynthii q. s.

F. Pilul. granor. iij. quater de die. Sumat quatuor, quamdiu animadvertuntur alterationes febriles. Postea autem bis de die quatuor.

℞. Radicis Graminis

— — Taraxaci

Trifolii fibrini aa uncias iij.

C. C. D. U. Singula coquantur per horam cum mensura una aquae, colaturam fortiter exprimendo. Bibat vasculum coffeanum post assumptas pilulas.

Die 23. August.

Bene se habet per omnia; pergat tamen adhuc in usu priorum.

HISTORIA IV.

Die 8. Iulii.

Phthisis:

Emericus F***. annorum quatuordecim circa octavam Iulii anni 1772. dolorem pleriticum ad latus dextrum inferius accepit, caluit semper ad noctem; post duas septimanas accessit tussis sicca. Perstitit autem dolor, caloresque, qui ad vesperam augebantur. Decubuit autem facile in utrumque latus. Hucusque aegrotavit *αποδυσταδην*, functusque est negotiis suis. Die 29. Iulii medicus vocatus consulit, ut illico decumberet, aegrius ipsum valere, quam aegrotus ipse sibi persuadeat. Dedit illo die pulveres, sequenti die vero mixturam. Hoc die prima vice modicissimus tantum lateris dolor, qui brevi penitus evanuit.

Die

Die proximo sensit haeger horripilationes vagas, caloresque. Nullus amplius dolor. Die sequenti dedit ei medicus purgans. Die proximo quid dederit, non scio. Die sequenti novus dolor pleuriticus ad latus sinistrum inferias. Tunc autem in neutrum latus decumbere potuit, sed iacuit supinus. Duravit is dolor per quatuor dies. Successerunt denuo vagi horrores, calores, tussis perstitit. Debilitas et emaciatio secuta est. Dedit tunc medicus serum lactis succo limoniorum paratum; dein mixturam coffeani coloris. Lichenem islandicum fervido lacte infusum per modum Thee. Dein omni die lagenam aquae felteranae cum quarta parte lactis, facto interim corporis exercitio. De infuso lichenis dedit mane et vespere libram unam; aquam autem felteranam cum lacte colostrato evomuit. At febris accessit maior, horrores vagi, caloresque, dedit ergo pulveres quatuor (quos ex colore corticem fuisse suspicatur) ut omni mane unus sumatur. Dedit postmodum saccharum lactis, ut sumat bis de die pulverem; dein electuarium ex sale polychresto, extracto liquiritiae et cortice. Item saccharum lactis cum saccharo albo, ut infestante tussi cochlear coffeanum sumeretur. Species pectorales pro Thee. Alius demum medicus circa 20 Septembris dedit sequens:

℞. Extracti corticis peruviani

— — — Myrrhae aa drachmas iij.

Sacchar. alb. libram β.

M. ut sumat aliquoties per diem cochleare coffeanum et bibat infusum Thee germanorum.

Accessere circa idem tempus paroxysmi fe.

Pars IV.

G

briles circa nonam antemeridianam. Calores vespertini. Sudores nocturni copiosi. Tussis, sputa partim mucosa, partim, sed pauca tamen, purulenta. Caput obtusum. Sitis. Emaciatione et virium deperditio satis velox. In consilium vocatus die 2. Octobris 1772. suasi corticem in substantia. Alter medicus tres tantum drachmas per diem dare voluit, hac lege, ut omnes tres absumentur ante horam nonam matutinam. Utatur diaeta lactea.

Die 3. Octob.

Mane nullus sudor. Ad decimam matutinam leve et breve frigus febriles. Calores ad vesperam.

Die 4. Octob.

Nullus sudor, sed levis mador. Circa undecimam levius frigus. Calores minores, minusque diuturni. Alvus semel (alvus antea rara) difficilis subinde.

Die 5. Octob.

Nullus sudor. Levissimus mador. Nullus hodie paroxysmus. Ante meridiem alvum bis posuit. Tussis levior, rarioque quam aliis diebus. Parum puris in sputis.

Die 6. Octob.

Nullus sudor, Levissimus vapor. Tussis vix aliqua. Sputa non purulenta, sed cocta, ut post coctionem catharri esse solent, paucissima, facilia. Alvus semel et facilis. Circa decimam matutinam leve frigus pedum, an ob frigus aeris externi, id quod suspicior, an aliunde, non constat. Calores nulli a prandio: tempestate bona curru ad vineas exivit.

NB. Toto hoc tempore nulla oppressio pe-

toris . Pulsus ad vesperam bonus, aut modicissime febrilis . Nulla acidi primarum viarum signa . Sequentibus diebus tussis aut nulla, aut vix aliqua . Sputa vix aliqua mane eaque cocta . Respiratio bona . Nulli paroxysmi, dormit in utrumque latus facile, (id quod post dolorem pleuriticum semper hucusque potuit) vires maiores . Caput omnino bonum . Facies paulo minus emaciata . Appetitus . Somnus . Nullus ponderis in thorace sensus ; non gravatur a pastu . In incessu non anhelat . Non sitit .

Die 10. Octob.

Mane levis sudor .

Die 11. Octob.

Sudor paulo maior .

Die 12. Octob.

Denuo levis sudor .

Praescripsi quatuor drachmas corticis in substantia, septima, non ante meridiem, dein quarta et sexta post meridiem sumendam . Hora autem decima sumat lac, si possit habere, caprinum, calidum adhuc ab animali, aut, quod melius adhuc esset, sugendo . Pergatque in diætâ lactea .

NB. Multae phthises dicuntur curatae, cum tamen optimi practici curationes rarissimas possint, uti ipsi fatentur, ostendere . At ratio in promptu videtur esse haec, quod veram phthiseos ideam homines non medici, et ipsi saepe medici, non habeant . Item quod diversissima saepe phthisi sit . Observantur homines, qui sputa copiosa, aut cocta, aut purulenta, aut pravi coloris diu eliciant, curenturque . Hi homines non

Variae
Phthiseos
species .

febricitant more hecticorum, appetunt, non habent sudores illos nocturnos, nec alia phthysicorum symptomata. Hi quasi fontanellam in pulmone habere censendi sunt qua fluente bene se habent. Pus ob faciliorem per sputa exitum, ut ob crassas ulceris parietes, ut ob sanam alias corporis reliqui constitutionem non resorbetur in massam humorum. Hi non sunt phthysici, quamvis ob periculosum fonticuli locum, accedente quacunque demum apta causa, occluso puri per sputa exitu materies prava resorberi, phthysin *verum* inducere queat. Hi sunt, quibus *fonticulus* pro derivando pure, aqua *selterana*, quae per diuresin, aliasve vias derivat. Item *purgantia* a Sydenhamo laudantur, demum *balsama illa* nativa dari debet.

Lactis et corticis usus adhiberi etiam possunt, quatenus praemuniant humores a putredine, nutriunt, et quatenus cortex roborat, timendaeque putredini resistit. Attamen in hoc statu tam lac, quam cortex *directe* indicantur.

Plure sunt ex hac aegrorum specie, qui curantur, atque ex phthysi curatos se iactitant, medicis ipsis curationem phthysicos iactitantibus.

Est etiam alius morbus, qui facile in phthysin abit, sed antequam in eandem abierit, diu infestare hominem potest, et ignaris *phthysin* mentiri, scilicet si materia quaedam aut catarrhosa, aut scabiosa, herpetica, venerea, scorbutica etc. in pulmones decumbat. Materiam acrem, copiosam, salisam, varii coloris saporisque, satis feliciter per sputa educunt. Dispositio haec phthysica exigit iterum varias derivationes, ad loca magis tuta, incrassantia, et alia, quae acrimoniae notae *directe* opposita sunt. In deflexione falsa

decubitu materiae acris scabiosae, retropressae ad pulmones facto, iuscula viperina, ranarum, testudinum etc. egregie saepe profunt, estque is casus, quem *Cl. Morgagni* epist. anat. XXII. art. 21. describit. Item convenit tunc egregie decoctum ex althea etc. iuscula pullorum. Leves decoctiones lignorum etc. ad advertendam, expellendamque materiam acrem. Item balsama nativa, praecipuis pauxillum resinae therebinthinae. Hi emaciati sunt. Tussunt, sputa copiosa saepe efferunt, albida, catarrhalia, varii coloris pravi-que. Subinde sputum sanguinis se iungit. Attamen carent febricula, appetunt, dormiunt, cubant in utrumque latus, non gravantur nec rubent a pastu. Non anhelant, etsi per acclivia gradiantur. Nullus in thorace sensus ponderis. At raucedo saepe pertinax. In hoc casu iuscula ranarum, viperarum, testudinum, cancrorum, pullestrorum, lene infusum sassafrae, cum pauxillo therebinthinae, mane exhibitum, plus efficit, quam roborantia et adstringentia. Lactis et corticis usus in hoc morbo non indicatur, in hac dispositione ad phthisin subinde purgantia scopo revulsorio, ex consilio *Sydenhami* prodesse possunt. Non infrequens huius morbi curatio est.

At si suppuratione vel pleurae vel pulmonis facta, indeque aut ex vulnere, aut resorptum febriculam illam phthisicorum diaeta accedant, tussis, sputa purulenta, sudores nocturni etc. adsint, sola diaeta lactea cum cortice directe indicantur; reliqua omnia aut nocent, aut minus efficacia sunt, nisi quae graviori cuidam symptomati leniendo dicata sunt. Estque una ex diffi-

cellimis phthysicos species, quae in secundo stadio fore nunquam, in primo vero rarissima curata est.

Insanabilis est phthysis haereditaria, priori deterior.

Die 13. Octob.

Circa undecimam antemeridianam gravis paroxysmus, sudor copiosus.

Die 14. Octob.

Eadem uti pridie.

Die 15. Octob. et sequent.

Omnia continuo ita minuebantur, ut 18., nullus amplius paroxysmus, et 21. nullus sudor apparuerit; emanavit et febris et sudor per aliquot dies. At rediit bis terve alteratio vespertina, sudorque subinde valde copiosus.

Die 3. Novemb.

Audivi, eum a quatuor diebus non nisi capite sudare, ex quo scilicet uti incoeperit pulveribus ex hyacintho et lapidibus cancerorum. Utitur modo lacte caprino recenter mulcto, mane et vespere. Item ad inspissandos humores, pro potu ordinario, emulsione ex seminibus papaveris albi.

Cum die 21. Septemb. adfuissem, audiivi ipsum pustulas in corpore valde prurientes habere.

Appetit, dormit, non tussit, non sitit, non gravatur a pastu. Non magis emaciatur.

Die 4. Novemb.

Incipet sumere omni mane balsami locatelli ad magnitudinem pisi. Alvus bona omni alterno die.

Die 10. Novemb.

A quinque diebus nullus sudor, somnus bonus, vires meliores, facies plenior. Nulla alteratio. NB. Videtur fuisse levius empyema. Evacuatio per sudores sufficit in leviori malo, at tunc cortex dari debet. Non videtur fuisse exesus pulmo, cum bona sit respiratio, secundo nulla iussis tertio nulla oppressio pectoris, quarto decubitus in utrumque latus; saepius redire et febris et sudor solet, quia facta evacuatione denuo colligitur pus. Balsama dicuntur a Cl. Morgagni inflammare ulceris labia; hinc in phthisi non conveniunt. Potior usus eorum est in debilitate pulmonum absque ulcere, quae colligitur adesse ex facilitate acquirendi catarrhum, secundo ex haemoptisi per anastomosis, tertio sputo copioso, non purulento, diuturno.

Die 17. Novemb.

Omnia ut nuper. At pulsum inveni post partum celerem et debilem.

Puer dietam praescriptam minus stricte observat, et per aliquot dies usum corticis intermisit.

Puer excursions aliquas fecit, sibi que catarrhum contraxit. Ob intermissum corticem denuo leviter sudare incoepit; suasi ergo circa medium Decembris, ut strenue pergat in usu medicamentorum.

Die 15. Ianuar. 1773.

Sputa eiicit iam a quatuor septimanis copiosa, coloris varii, modo sputa partim cocta, partim purulenta, coloris boni. Vesperi calores. Pulsus phthysicorum. Subinde leves et vagae hor-

ripilationes per dorsum . Corticem per aliquod tempus non sumsit ; dein iterum incepit fumere , sed duas solum per diem drachmas . Suasi ut duas mane , duas alias vespere quotidie summat , id quod facere incepit die 15. Ianuar. Non sudat nocte .

Die 4. Mart.

Sumpsit per aliquod tempus decoctum corticis , qua corticem in substantia nauseavit . Item lac asinum vomuit aliquoties . Materia vomitu reiecta acidum spirabat . Dabatur sapo venetus cum lapidibus cancerorum . Sudavit denuo , cessarunt item sudores . Sumit ob tussim nocturnam quotidie vesperi massam pilularum de syraxe ad gr. IV. Dicunt ab his pilulis etiam sudores cessasse , qui per species de hyacintho non amplius , ut alias , poterant sisti . At fors materia sudoris per sputa , aliasque vias eliminabatur , cum ob opium sudoriferum massa pilularum de syraxe sudores non possit cohibere . Pedes vesperi modicissime tument . Capilli primo post pleuritidem tempore defluxere , at modo non amplius . Modo autem inter reliquos capillos crescunt alii lani parvulique . Sputa copiosa , purulenta partim , partim , catarrhalia cocta .

Die 21. Mart.

Calores omni die ad noctem usque ad mediam noctem , subinde autem usque ad auroram . Tempore autem horum calorum sputa suppressa , et tussis fatigans ; cessantibus caloribus prompta expectoratio . Subinde per aliquot dies supprimuntur cum anxietatibus , calore maiori , et diarrhoea . Sudores nocturni rari , saepe nulli . Pedes modo non tument .

Die 20. April.

In iuvene hoc sequentia deprehendi: tumor pedum per aliquot dies maior quam nuper, ad malleolos usque; a meridie per aliquos dies saepius vomuit ingesta, acidum ex aegri sapore, et adstantium odore manifesto spirantia; item materiam talem, qualem per sputa reiecit. Vomitus sistebatur pilulis opiatis cum sapone veneto et lapidibus cancerorum, item iusculis carniū, et abstinentia tunc temporis ab acescentibus, lacte et lacticiiniis. Paroxysmus vespertinus plerumque modo sat levis: raro cum paucō frigore, plerumque nullo incipit. Adpropinquante paroxysmo, eoque durante tussis frequentior, inanis et defatigans. Mane sputa facilia, purulenta, catarthalia, cocta, non foetentia, per aliquot dies rariora. Somnus bonus. Nulla oppressio pectoris; decubitus in utrumque latus et in dorsum facilis semper; alvus adstricta (procul dubio ab opiatis vespertinis). Sudores nocturni nulli, nisi subinde, pauci, et in facie tantum. Appetitus. Summa emaciatio. Ingens debilitas, ita, ut se vertere, aut pedem alio locare iam non amplius possit. NB. Patet, quam male saepe ex facili in omnem partem decubitu etc. de sananda phthisi hariolemur.

Dic 29. April.

Cessante sputo respiratio subinde strepens, et tunc temporis semper valde difficilis, anxietas, et continua situs mutatio. Tussis tunc inanis, frequens. Sumpto vesperi opio respirationem sibi semper faciliorem affirmabat aeger. (Quare hoc, cum tamen opium alias respirationem reddat dif-

ficiliorem? hoc ultimum sit solummodo in corpore sanguine pleno, robustoque. At ubi copia humorum deficit, opium eosdem rarefaciendo debitam inter solida et fluida proportionem restituit, et tunc etiam *expectorans* evadit) Sudores a longo tempore nulli prorsus, licet ii et morbo et opio familiares sint. Ratio videtur, cutis in aegro contracta, aspera, ob deleta scilicet extrema vascula.

Sputa paucissima, at diarrhaea foecum viridium (asparagos et spinachiam comedit) pus item copiosum et meracum alvo abit frequentissime. Applicabatur cataplasma ex absynthio, nucibus muschiatis in vino rubro et tokaino ad abdomen; redit tunc sputum et diarrhaea cessavit. Redeunte sputo etiam facies detumuit. Musculi nulli, cutis arida, asperaque, praecipue in pedibus. Auriculae contractae, non item ungues; fauces siccae. Appetitus. Vox bona, non rauca. In omnem partem facile cubat.

Die 1. Maii.

Hodie saepissime pus, sed cum magno foetore, borborygmis et flatibus alvo abit. Sputa paucissima. Levior respiratio, quam heri.

Die 3. Maii.

Sputa nulla, sedes ordinaria et compacta, at frequens per alvum puris secessus. Per duos dies nullus paroxysmus.

Sputorum color die 29. April. et circa illos dies fuit ex flavo viridescens levissime, potissimum ex albo flava, admixtis quibusdam cinericeis.

Die 4. Maii.

Priori nocte nil per expectorationem, nilque puris per secessum abiit. Hinc tussis, et nullus

HISTORIA IV.

107

ea nocte somnus, respiratio difficilior. Debilitas maior. Mane huius diei redeunte sputo et pure per alvum abeunte, vivacior est, et facilius spirat. Sedes bona et semel per 24. horas. Hodie non potest lateri dextro incumbere ob metum suffocationis. Urinam frequentissime mittit, color sanorum instar in urina. Foetor sputorum. Tumor pedum minuitur.

Die 5. Maii.

Hodie usque ad quartam pomeridianam nec sputa, nec pus per secessum abiit; hinc a meridie pessime habuit. Post horam loquela erat deperdita, anxietas agonizantis, frigus crurum, manuumque. Strepitus in pectore. Pannis calidis ad pedes et manus adplicatis, sumpto calido infuso veronicae, rediit puris per alvum secessus, et restituta loquela est; meliuscule habuit, at summa debilitas, circa vesperam calorem manus meae modice calentis non poterat ferre. Crura manusque frigebant, et tamen ait se modicos calores habere. Tertio quadrante pro 11. noctis sibi bene per omnia esse ait, se facillime respirare, seque velle modice dormire. Obdormivit cum respiratione tamen strepente, et circa mediam duodecimam dormiens obiit, intentis enim continuo omnium oculis, semel non amplius spirare observabatur: aegrotavit circiter per 10. menses.

HISTORIA V.

Thomas O***. annorum 26., ante quinque annos acute decubuit; septennis adhuc acutum morbum passus est. In morbo acuto ante quin-

Continua res
mittens.

que annos haemorrhagiae narium copiosae fuerunt, quas tamen alias nunquam habuit. Ante duos annos quotidianam febrim habuit per mensem, curatus tunc est a quodam medico. Post sex menses tertianam accepit per tres menses durantem, curatam postmodum a chirurgo. Per quatuor septimanas liber a febre fuit. Sed facta tunc venae sectione rediit tertiana, quae sese in quartanam mutavit, hac ratione, ut quarto et quinto die vesperi rediret paroxysmus, dein octavo et nono, ita per mensem, ac si fuisset quintana duplicata. Paroxysmi et tempore et modo invadendi sibi invicem, et sibi ipsis dissimiles fuerunt. Semper tamen pomeridiano tempore fuerunt hi paroxysmi. Curata haec febris est cortice cuius tamen usum emanente paroxysmo neglexit.

In omni febre prostratum appetitum habuit, at sumpto in hac ultima febre cortice restitutus est appetitus absque alio medicamento. Per duos menses liber a febre fuit; at postea rediit omni quarto die admonitio maior minorve.

Die 14. Octob.

Maior alteratio quartanae. Somnus bonus.

Die 15. Octob.

Ex itinere redux sensit calores cum intermixtis frigoribus. Somnus parumper inquietus.

Die 16. Octob.

Eadem, sed aucta. Paucus somnus.

Die 17. Octob.

Eadem, ut pridie. Circa quartam pomeridianam paroxysmus quartanae cum paucis frigore, calores magni. Vix aliquis somnus.

Die 18. Octob.

Pergunt calores. Mane vomuit materiam paucam, amaram, flavescentem, mucosam, uti etiam vesperi. Noctu circa nonam vocatus veni. Pulsus celer, calores. Modice vero reiectus horruit. Alvus per triduum nulla. Hoc die leve stillicidium sanguinis per nares. Dato clysmate alvus soluta est dura, parum minuti calores. Somnus paulo melior, quam pridie. Dolor lumborum, artuumque.

Die 19. Octob.

Calores pergunt. Mane vomuit, uti pridie. Bibit omni hora vasculum seri lactis, succo citri parati. Ad vesperam levis vomitus; calores valde nocti, nullus somnus, et incipiens delirium. Duae per noctem fedes.

Die 20. Octob.

Mane circa sextam stillicidium sanguinis per nares; circa octavam matutinam venae sectio larga. Calores minuuntur; circa vesperam nullus paroxysmus quartanae, calores nulli, aut vix ulli. Circa quartam pomeridianam leve stillicidium sanguinis per nares. Somnus bonus. Sudavit per noctem ita, ut indusium debuerit mutare. Sudor foetidus.

Die 21. Octob.

Calores nulli. Sitis. Vix aliqua in pulsu celeritas. Ab hora septima ad octavam vesperi leve frigus, dein calores, moderati tamen; paucus somnus, levis dolor capitis.

Die 22. Octob.

Dolor capitis pergit. Circa undecimam antemeridianam apyrexia. Vesperi circa octavam

levissimum frigus per aliquot minuta cum pulsu celeriori. Somnus bonus. Hac die cortex dari incepit.

Die 23. Octob.

Mane calores modici, uti heri vesperi sub paroxysmo. Pulsus itidem adhuc celerior, uti heri vesperi. Noctu somnus, sed insomniis turbatus. Sudavit per noctem, (fors ob stragula, quae hac nocte prima vice hyemalia fuerunt) sudor foetidus. Nulla alvus.

Die 24. Octob.

Mane pulsus minus celer. Urina ex fusco-rubra (braunroth) hucusque brevi iumentosa evadit, nil deponit. Utitur hodie decocto graminis, taraxaci, lapathi acuti et cortice. Pulsus circa meridiem bonus, qui talis permanfit tota die. Circa vesperam urina sedimentum posuit copiosum album. (Est dies morbi nonus, quo iudicium, saltem partiale per urinas factum est) Nox bona, quam totam tamen dormiendo non transegit, fors ob calorem cubiculi prima vice ad noctem calefacti, fors ideo, quia toto tempore decubuit, quin vel pauxillum extra lectum esset. Alvus semel.

Die 25. Octob.

Pulsus bonus. Urinae minus rubrae, cito turbantur, sed imperfecte deposuerunt. Nulla alvus.

Die 26. Octob.

Extra lectum tota die. Urinae colorem acquirunt magis naturalem. Alvus semel. De nocte paucus somnus. Hac die a meridie, postquam mecum ad eandem mensam pransus esset, discessi.

Die 27. et 28. Octob.

Bene per omnia se habuit ; at cum uxor ad vesperam die 28. domo per aliquot horas abfuisset , illa redeunte , adventante nocte de dolore colico , levi tamen conqueri coepit . Noctu paucus somnus , dolorque perseveravit . Mane vomiturivit , vomuitque ; ad me misit , sed cum domi non essem , remque ideo serius intellexissem , primum .

Die 31. Octob.

Mane circa septimam aderam , ubi sequentia intellexi : Medicum Barsensem heri vesperi sero vocatum advenisse , dedisse aegroti guttas spirituosas , eique suasisse , ut pocellum ex rosoli summat ; at aegrotum medico ita suadenti non obediisse . Dedisse dein ea ipsa vesperi infusum foliorum sennae , inde vomuisse saepius , et quinques deiecisisse . Mane circa sextam ultima vice vomuit , deiecitque ; a triduo nullam alvum habuisse . Cum advenirem , invenieram aegrum sese iactitantem in lecto , clamantem de dolore colico ; pulsus durus , subinde valde celer , saepe tardus naturaliter , aut etiam tardior naturali . Feci circa decimam ante meridiem venae sectionem unc. xij. Cataplasmata ex malva recente ad totum abdomen , potus ex radice altheae , enema oleosum . Aderat continuus tenesmus . Dolor fixus , atrox , abdomen molle . Clysmata oleosa statim reiecta sunt ob continuum tenesmum . Dolor vix , aut non mitigatus . Vesperi altera venae sectio unc. xvj. , deinde omni dimidia hora granum opii cum lapidibus cancerorum tritum . Post grana quatuor aliqua quies , dolorque le-

vior, per intervalla solum redeuns, sic noctem, et tempus antemeridianum diei.

Die 1. Nov.

Transiegit, dormivit aliquoties tempore hoc antemeridiano; circa meridiem dolor nullus, aut vix ullus. A meridie etiam commode se habuit. Ad vesperam rediit dolor continuus, cum dolorifico intestinorum motu. Datis quatuor granis opii successive, lenitus dolor est, cessavit motus intestinorum. Dedi suppositorium ex sapone domestico. Nox infomnis fere tota. Mansit suppositorium absque effectu. Circa secundam matutinam de nocte.

Die 2. Nov.

Cum alvus hucusque nulla prodiisset, materiam tamen sufficientem, flatusque copiosos adesse suspicaret, iussi dari clyisma stimulans ex sapone domestico soluto, et sale. Prodiit brevi postea clyisma cum supposito. Datum alterum clyisma stimulans, excidit etiam illud absque effectu. Circa meridiem huius diei (2. Nov.) alvus liquida spontanea. Dolor toto hoc matutino tempore continuus, sed ut mihi videtur, minor tamen paullo, quam die 30. Octobris; pulsus celer valde et durus, urina ruberrima, quae aut mansit talis, aut iumentosa facta imperfecte aut omnino non deposuit. Circa mediam primam pomeridianam venae sectio unc. xv. Pulsus paulum liberior, minus durus post venae sectionem. Dolor fere idem continuus, tenesmus ad alvum deponendam, et ad matulam, ut etiam pridie, sed dato opio urina sponte prodiit aliquoties; post mediam noctem datum clyisma oleosum ob dolorem novum exortum, mansit circiter per tri.

trihorium in corpore; nullo autem secuto lenimine datum clyisma stimulantius solito; prodiit alvus copiosa, diluta.

Die 3. Nov.

Tempore antemeridiano dolor per vices redeuns, subinde atrox. Idem etiam vesperi contigit; datum est mane et vesperi opium. Dato vesperi opio dolor minuebatur, pulsus mollior factus, transpiratio aucta est, urina, quae antea parce et cum tenesmo continuo prodiit, liberior, copiosiorque et frequentius prodiit. Somnus fere tota nocte.

Die 4. Nov.

Mane dolor auctus, cum sensu flatuum perambulantium dolorifico. Datum primo est clyisma oleosum, quod alvum bonam, coctam, partim liquidam, partim mediocriter consistentem proli-cuit. Dolor fere idem, idem flatuum sensus: datum ergo stimulans clyisma est, prodiit alvus, ut antea, sed copiosior, lenimen inde secutum, sed paucum, cito disparens. Duobus granis opi per vices datis fluit parumper dolor. Sumsit iuscula pullina, et decoctum hordei pauxillo citri succo et saccharo gratius redditam. Heri dato opio urina missa est, quae intra $\frac{1}{4}$ horam sedimentum purulentum vel potius serum sanguinis puriforme, quale expectorari in morbis pectoris solet, deposuit. Hac nocte urina frequens copiosa, sed magis rubra, quae subinde eneorema subsidens, globosum; subinde vero sedimentum album leviter rubescens deposuit. Pulsus hodie mane celer, durus, dato opio mollior, tardiorque factus est. Multae regulae ex toto decursu in praxi desumi possunt.

Pars IV.

H

1) Evacuationes in continuis remittentibus faciendae sunt *plures*. *Acuta concomitans Intermittem* maiorem attentionem requirit, quam adiuncta *intermittens*.

2) Serum lactis, aut acidiuscula decocta copiose bibenda, scilicet omni hora, omni media hora vasculum. Prolonganda haec methodus est etiam in reconvalescentibus.

3) *Febris continua remittens* ex pulsu non febrili mentitur *intermittentem*. At vigiliae, lassitudo, inappetentia etc. docent praesentiam morbi acuti. Fors saepe decipiuntur medici, et febrim continuam remittentem perversè tractant, dando ea, quae alias in *intermittente* dari solent. Fors haec etiam una ex illis rationibus est, quae corticem peruvianum infamem reddidit, quia absque adiuncta cura antiphlogistica datus est in continuis remittentibus, *intermittentem* mentientibus.

4) Colica inflammatoria sedulo ab aliis distingui debet. Quodsi tamen non statim possit, iuvabit semper etiam contra rationem temperamenti venae sectionem facere et dare clyisma primo oleosum, deinde stimulare; cataplasmata emollientia, et dein opium. Methodus haec *curatoria* est in colica inflammatoria, in aliis vero colicis et *curatoria* et *praeservatoria*, quatenus inflammatio praecavetur.

5) Usus opii summe necessarius ob spasmos inflammationi iunctos, doloris atrocitatem, vomitum, tenesmum, impeditas excretiones urinae et alvi, modo cura summe antiphlogistica simul adhibeatur.

Purgans in intestinis inflammationi non convenit, sed alvus solvenda clysmate, potu oleo.

fo et opio spasmos sopiente . Purgans antiphlogisticum his nil proficientibus dari debet ; sed diu non expectandum .

Ordo autem medicamentorum sequens fit . Clyisma , venae sectio , opium , potus oleosus , sive decoctum althaeae , cataplasma ad abdomen ; si alvus non statim acri clysmate sequatur , detur clyisma cum fumo nicotianae : hoc nil proficiente detur purgans antiphlogisticum .

6) Si alvus fiat immorigera in decursu bi , non purgante , sed mitiori modo sollicitanda . Saepe alvi et urinae suppressio ob tenesmum , hinc opium utrumque promovet . Saepe ob atrocitatem doloris nisum in expellenda urina aut alvo aeger exercere non potest : in hoc casu prius sedandus opio dolor est , et dein clyisma acre adplicandum .

Hodie (die 4. Nov. paucus dolor , pulsus fortis plenus . Urina una ruberrima , absque eneoremate , alia paullo minus rubra cum eneoremate subsidente , globoso alia cum eneoremate subsidente , non globoso . Vesperis ob pulsum durum venae sectio in pede . Urina minus rubra , cito iumentosa nil deposuit . Dolor colicus recrudescent , flatus et borborygmi ad noctem ; datum hinc granum opii circa sextam . et postmodum clyisma stimulaus . Prodiit parum fecum liquidarum . Quies per horam circiter . De quo borborygmi et flatus , denuoque datum est granum opii . Nox bona , somnus . Circa auroram urina missa cito iumentosa facta est , et imperfecte deposuit . Uti etiam circa septimam . NB . Omnes firmae urinae . quae iumentosae sunt , per inguedinem quasi multam lateri vasir adplicant .

Sedimentum quasi *purulentum*, paucis particulis lateritiis mixtum. Heri ad noctem urina iumentosa facta prorsus nil deposuit, sed urinam in fundo limpidam, paucamque reliquit. Circa horam nonam antemeridianam dolor denuo ortus, iactitatio, pulsus celer, dato grano opi siluit, inde quies. Dedi simul potum ex decocto altheae cum oleo amygdalarum et enema oleosum.

Examinavi abdomen hodie tempore dolorum. Erat abdomen molle, collapsum, ad attactum etiam rudiores nullibi dolens. Dolores dixit esse circa umbilicum, qui deinde per pubem ad penem usque propagatur, cum tenesmo ad matulam subinde. Dolor hic tamen, ut dixi, per attactum non augeatur. Dolor hic est *urens fixus*, qui tamen accessorium habet alium dolorem cum borborygmis perambulantem abdomen. Abdomen si tangatur, audiuntur borborygmi.

Nb. Inflammationem adesse topicam patet, opinor, ex dolore *fixo*, atroci, febre acuta coniuncta. Sedes inflammationis vel in intestinis tenuibus, vel eorum mesenterio. Vesicae urinae affectio ob consensum explicari potest. At quia ad noctem diei 3. Nov. urina missa, quae intra $\frac{1}{4}$ horam, imo citius perfectum pus deposuit, ipsaque limpida permansit, suspicor, per hoc esse in vesica post inflammationem suppurata. Suspicor pariter factas esse alibi etiam suppurationes, et ob intimiorem puris cum urina mixtionem imperfecte tantum et sero deponi pus cum urina prodeuns. De illa urina purulenta ad noctem diei tertiae Novemb. missa, quae tam cito, tamque perfecte pus omni nota verum deposuit, aeger affirmavit, eam cum stranguria missam esse.

Die 5. Nov.

Urinae cum eneoremate subsidente, minus continuae rubrae mane et vespere; ob dolores a flatibus vagis, conclusisque excitatos granum opii. Dolor ille fixus et urens obtusior erat hodie, quam prioribus diebus. Ad noctem urina una posuit sedimentum albescens cum granulis paucis lateritilis.

Die 6. Nov.

Die morbi nona urina mane valde rubra. Deinde minus rubrae, plures, sed pauca semper quantitate sequebantur, omnes cum eneoremate subsidente, praeter unam, quae sedimentum illud consuetum habuit. Circa meridiem orti dolores denuo sunt a flatibus vagis, conclurisque, qui tamen subinde *κατω* et *ανω* abivere. Pulsus heri uti et hodie modice celer. Datum a prandio est granum opii, et emplastrum ad umbilicum ex theriaca Andromachi et laudano liquido Sydenhami. Secuta quies, ad vesperam urina frequens, copiosaque colore sanorum. Somnus paucus priori nocte, fors quia a matre tussiente continuo excitabatur. Heri et hodie copiose bibit decoctum hordei cum succo citri et saccharo.

Potus hi copiosi acescentes cum debitis evacuationibus omnem absolvunt fere paginam in acutis.

In hoc acuto morbo fors inflammatio adfuit, fors irritatio a materia prioris morbi non penitus evacuata, id quod suspicor, cum emanente licet febre priori, et sanitate ad speciem bona, tamen urinae sedimentum adhuc posuere et coloris erant magis exaltati.

Die 7. Nov.

Mane ardor fixus in regione umbilicali.

Die 8. Nov.

Maior ardor, protensus versus inguina.

Die 9. Nov.

Minor ardor.

Die 10. Nov.

Vix nullus ardor.

Die 11. Nov.

Flatus dolentes. Urina his diebus flammea. Ad vesperam urina potus. Pulsus celer et fortis semper. Somnus nullus aut vix ullus. Datum est ad leniendos dolores opium, duo per diem grana.

Die 12. Nov.

Vesperi huius diei frequens digitorum convulsio. Ambulavit adhuc solus circa sextam vespertinam per cubiculum, praesente licet digitorum convulsione, qua durante frequens simul mictus urinae limpidae et paucae aderat, signum scilicet delirii futuri. Vesicantia ad manus non erant, alias statim fuissent adposita, circa octavam vespertinam subdeliravit, circa decimam deliravit, clamavit, seque iactitavit. Pulsus celerissimus, durus. Circa duodecimam noctis verae sectio in pede et epispastica. Saepe meam et adstantium manum apprehendi, eam abdomini admovit, loco scilicet illo, qui antea doluit. Ipse etiam solus saepe eundem locum tetigit. Quietior deinde factus est, at mente captus mansit.

Die 13. Nov.

Circa meridiem alvus spontanea, copiosissima, pultacea, cocta, cum urina copiosissima,

crocea, odoris non volatilis, aut urinosi, sed foetiduli dulcescentis, quam, sed colore profundiore, aliquoties eo die emisit. Vesperi acquisivi vesicantia, at uxor eius non permisit adplicare. Hinc alium ad furas adplicui; a meridie maior quies, minor mentis alienatio, indolescentia, singultus saepe rediens, quem vino calido ad pectus continuo applicato sedavi. Semel vomuit, at videre non potui, quae vomitu reiecerit. Frigus artuum, frontisque frigidus. Pulsus celer et debilis, eodem vino calido ad pectus adplicato excitatus. Ad vesperam rediit ad se. Datum est decoctum corticis, quae cardiacum et antisepticum. Noctu somnus nullus. Quies; plena sui conscientia. Pulsus insurgens.

Die 14. Nov.

Pulsus hesterno celerior, mollis; alvus mane cocta. Urina flammea, parca. Circa vesperam leve delirium subinde. Terror matronarum ad noctem ob quietem aegroti, eiusque debilitatem, quasi de iamiam secutura morte. At respiratio bona, transpiratio universalis, et humidus vapor, pulsus aequalis non debiliior priore, longae alia mihi indicabant. Omni trihorio vasculum decocti corticis, una cum potu refrigerante copioso, ob pulsum ad vesperam multo celeriores, pleniores et aestum corporis. De nocte in cubiculo obscurato per intervalla dormivit, sed parum: pulsus valde celer, aestus, stillicidium narium per noctem. Mane urina rubicunda, flammea, alboque encoremate.

Die 25. Nov.

Mane denuo stillicidium, pulsus minus celer, mollisque, mentis praesentia. Dolor in mo-

tu corporis circa colon transversum. Somnus die bonus, cum rhonchis subinde, per interval-
la. Respiratio bona. Omni triborio vasculum decocti corticis. A meridie lene delirium subinde, circa vesperam continua mentis praesentia, de omnium artuum dedolatione queritur. Nullus capitis dolor. Alvus enemate leniter stimulante sollicitata bona, sed compacta. Urina minus ruffa, absque eneoremate. Pulsus paulo minus celer, mollis, et (uti toto morbi tempora) aequalis. Somnus multus, saepe cum rhonchis; noctu somnus, sed interruptus.

Die 16. Nov.

Urina minus ruffa, quam heri, pulsus aequae celer ac heri, at minus mollis. Circa meridiem calor corporis ad attractum siccus, nulla toto tempore sitis, nullus capitis dolor toto tempore. Circa vesperam pulsus mollior, sed celerior. Subinde a meridie somnus. Alvus nulla. Transpiratio. Respiratio semper bona. Noctu somnus multus, subinde interruptus.

Die 17. Nov.

Urinae mane paulo magis coloratae quam heri. Pulsus valde mollis, et aequae celer ac heri vespere, respiratio bona. Cutis humida. Mane ob defectum alvi clyσμα, quod statim reddidit cum unico scybalo duro et perexiguo. Dolor abdominis vix ullus, et solum in motu corporis. Raro per diem dormivit. Urinae a meridie minus coloratae. Vespere pulsus matutino modice celerior, at mollis et debilis; calores, qui tota die nulli fuere, ad vesperam aderant modici. Ad noctem exiguum stillicidium. Somnus multus et bonus, qualis hucusque non fuit.

Die 18. Nov.

Mane urina ruffa denuo, fere fanguinea. Pulsus ut heri vesperti. Levia tormina. Nulla alvus, clyisma oleosum cum leni stimulo. Datum etiam est decoctum herbarum emollientium cum melle et oleo lini. Calores nulli. Circa undecimam antemeridianam alvus spontanea, cocta, copiosa.

Hac die discessi. At ipse aegrotus factus illi succurrere amplius non potui. Sed audiui, eum brevi appetitu recuperato, datoque duas circiter septimanas medicamento quodam roborante, ad priorem rediisse sanitatem.

HISTORIA VI.

Die 3. Ian. 1773.

Ioseph M***. faber ferrarius levensis, anno rum 48. circa festum S. Iacobi, orto ex fulmine incendio, immani sese labore defatigavit sudavitque, at imbribus insecutis totus madefiebat.

Continua remittens cum sputis puriformibus.

Die 4. Ian.

Dolor capitis, horripilatione, calores. Secuta tunc febris est, cuius paroxysmi abque frigore et calore, sed obtusis sensibus externis, internisque, minuto scilicet visu, audituque et ablata fere omni sui praesentia, respirationeque difficili absoluebantur. Venit autem paroxysmus circa octavam matutinam quotidie. Ante quinque septimanas paroxysmus iste consuetus emanavit, venit autem alius cum frigore et diuturno calore sed non eadem hora, verum circa noctem.

Die 5. Ian.

Ingens dolor punctorius in hypochondrio sinistro per quatuor horas. Sumpto oleo communi conticuit dolor; at tunc statim cessante dolore venit sputum primo difficile, dein facilius, album, viride, flavum, cinericium (quod ultimum absque tussi venit). Raro dormivit, modo tamen paulo melius dormit. Mane circa meridiem, et ad noctem plus tussit, plusque sputorum eiicit. Sputum illud cinereum copiose absque tussi, pleno ore, quasi ex lagena effudit. Respiratio difficilis valde, odoris subinde proprie sulphurei. Sentit subinde aliquid ex hypochondrio sinistro ascendere et tunc sputum foetidum eiicit.

℞. Spec. dialtheae lib. j.

D. U. divisa in part. IV. Singulas coquat cum mensurae aquae per horam, bibat pro potu ordinario cum media parte lactis.

℞. Specierum herb. pectoral. lib. β.

Flor. verbasc.

— — Rhoead.

Herb. salviae āā Mj.

Glycyrrhiz. unc. iij.

C. C. D. U. divisa in part. IV. Singulam coquat per horam cum libris duab. aquae. Quater de die bibat vasculum huius decocti *fervide* cum vasculo lactis. Singulo autem vasculo addat duo cochlearia coffeana sequentis.

℞. Gummi tragac. v. o, f. unc. j.

Spermat. ceti unc. β.

Syrup. diacod.

— — Rhoead. āā unc. iv.

M. D. Usui.

Dormit bene modo, vires augentur, sputum facillimum et minus modo continuo, cum levamine pectoris. Repetita priora sunt.

HISTORIA VII.

O***. puer 2¹/₂ annorum. A sex septimanis febris tertiana. Paroxysmi a meridie. Lene frigus, calores modici. Habuit simul diarrhaeam, ubi saepe indigesta abiverunt, per quatuor septimanas. Semel excrevit lumbricum. Induratio lienis. Primis quatuor septimanis non advertebatur a matre febris tertiana, sed sola diarrhaea cum induratione; dedi ergo tunc solum aperientia cum multis amaricantibus. Cessavit diarrhaea; at febris, quae ex relatione nutricis iam dudum aderat, perrexit. Abdomen durum, tumidum. Dedi ergo sequentia.

Diarrhaea a debilitate intestinorum.

℞. Sem. fantoch. drach. ij.

Extracti corticis peruviani drach. vj.

— — — rhei drach. β.

Pulv. radic. valerian. filv.

Corallin. aa drach. j. β.

Corn. cervi spagyric. ppt.

Vitriol. martis aa scr. i.

Pulver. hierae picrae drach. j. β.

Syrup. arthemis. q. s.

M. f. electuar. Sumat omni mane cochlear coffeanum. Si autem non purgetur, sumat duo, aut etiam tria.

Abdomen tumidum.

Diarrhaea cessavit, puer bene valuit.

Die 25. Febr.

At modo iam a septimana diarrhaeam de-

nuo habet, alvus aquosa; si diarrhaea cesset, aut saltem mitior sit, tunc abdomen tumidum est, et durum, adsuntque ructus, borborygmi. Calet, sitit. Subinde intestinum rectum prolabitur. Puer flaccidus, emaciatus.

NB. Adest intestinorum debilitas, inhalentium vasorum, glandularumque obstructio, et exhalantium laxitas. Proderunt aperientia, amaricantia, addito pauxillo rhei, et abtorbentibus.

℞. Syrup. fumar. unc. jv.

Extract. cort. peruv. drach. iij.

— — — fumar. drach. ij.

— — — rhei scr. j.

Lapid. cancr. drach. j. β.

Elix. propriet. f. a. parat. drach. j.

M. f. elect. quater de die duo parva cochlearia.

Die 6. Mart.

Non purgatur amplius; abdomen tumet, pedes et facies subinde modicissime tument. Pergat in usu priorum, et simul frictiones cum fumo iuniperi adhibeantur.

Die 12. Mart.

Absumptis medicamentis et per aliquot dies omissis, rediit diarrhaea aquosa. Aqua albescens abit. Emaciatur. Labia alba. Facies et pedes modice tument. Saepe non appetit. Interdixi usum carniū. Vescatur hordeo, oryza in lacte vel iusculo carniū bene cocta. Ter, quater et quinques per diem laxatur.

℞. Syrup. absynt unc. iij.

Extract. absynth.

— — — Gentian.

— — — Cortic. peruvian. aa drach. iij.

Rhei tostī drach. β.

Limatur, ferri non rubig. scrup. ij.

Elixir. propriet. dulc. drach. j.

M. D. U. quater de die sumat duo cochlearia coffeana. Fricetur totum corpus fumo iuniperino, et si intestinum prolabatur, conspergatur pulvere sacchari, vel admittatur fumus aromaticus, sed a longe.

Die 19. Mart.

Pedes ut facies minus tument. Alacrior et robustior est. Labia, et canthi oculorum, antea pallidi, modo denuo laete rubescere incipiunt.

℞. Syrup. absynth. unc. v.

Extract. corticis peruvian.

— — — gentian.

— — — Absynth. aa unc. β.

Limatur. ferri non rubiginos.

Elix. propriet. dulc. aa drach. ij.

M. f. electuar. quater de die duo parva cochlearia sumat.

Die 26. Mart.

Colorationa labia; vegetus magis est. Pedes minus tument. Nil appetit, praeter carnem assatam.

℞. Syrupi absynth. unc. viij.

Extract. gent.

— — — cort. peruv.

— — — absynth. aa unc. j.

Limatur. ferri non rubigin.

Elix. propr. dulc. aa unc. β.

M, quater de die tria parva cochlearia.

Puer bene valet, abdomen tamen tumet. Sedes difficilis.

℞. Tinct. rhei aquos. unc. j. β.

Elix. prop. dulc. unc. β. M.

Historia diu adhibitis abdomen detumuit, et puer penitus convaluit.

HISTORIA VIII.

Arthritis vaga, visceribus abdominis obstructis.

Domina de F***. 42. annorum flatibus vexatur, subinde ructibus acidis. Dolor lumborum, dorsi, intra scapulas, nuchae, subinde capitis. Dolet ad regionem lobi dextri hepatis iam inde ab aliquot annis, ex quo scilicet proles parere incepit. Locus hic secundum ductum huius lobi subinde intumescit cum maiori dolore. Alvus inordinata, saepius diarrhaeica, rarius constipata. Dolor pedum, eorumque tumore subinde non hydropico, item articulorum doloribus vexatur. Pedes nunquam illi sudant, uti et reliquum corpus; frigere sibi continuo totum corpus, praecipue vero ventriculum et pedes ait. Dolor coxendicis et abdominis fere continuus. Decies peperit, ultima vice ante 10. menses. Modo gravida non est. Menstruatio difficilis, parva ante, in et post menstruationem febricitat. Post menstrua fluor albus, non excoarians. Ante aliquot annos per biennium diarrhaea laboravit. Habuit partem morbis articulorum vexatum. Color faciei biliosus. Melancholica. Ait, se olim multum fuisse hystericam; bis olim abortum passa est.

℞. Saponis venet. unc. i.

Castorei

Gummi asae foetid. aa scrup. i.

Balsam. peruv. q. s.

M. f. pil. gr. iv. Sumat quater de die pilulas tres. Instantibus autem menstruis sumat qua-

ter per diem duo vascūla calidi infusi florum chamomillae, et utatur balneo crurum, adiectis cineribus.

Die 26. Ianuar.

Appetitum nuper perditum iterum accepit, Ceterum iidem dolores, attamen parumper dimi-
nuti.

Die 4. Mart.

Bene habuit a pilulis.

HISTORIA IX.

Dom. A***. 33. annorum. Ante quinque annos equo raptatus, pectus afflixit, inde difficilis respiratio, magis semper magisque. Ante duos annos sputum sanguinis, praegressa in curru agitatione. Post duas septimanas in venatione rediit sputum. Post sex menses ex agitatione in curru tertium sputum, attamen semper paucum fuit. Inde saepius sputa striata. Somnus bonus. Mane maior oppressio pectoris et tussis; sputa, uti in catarrho cocta esse solent; nil purulenti. Ultimo Novembri quarta vice sputum sanguinis in venatione. A Novembri incipit viribus deficere. Appetitus paulo minor ex illo tempore. Sitis nulla; amator vini et venationis. Non horret, non calet, a pastu non gravatur, noctu non sudat. Emaciatur. Pulsus semper naturali celerior. Maxime debilitatur, et magis quam antea ex τῶν ἀποδύσεων. Inde etiam impotentiam quandam et debilitatem lumborum ac dorsi sensit. Dolore quidem isehiadico dudum laborabat, ex onere nimio in altum sublato. Homo staturae altae, collum gracile. Vox saepe rauca.

Phthisis
post haemo-
ptoen.

Respiratio in incessu, praecipue vero in ascensu, brevis.

℞. Extract. cort. peruv. i. dr.

Sapon. vent.

Mastich.

Oliban. aa 2. dr.

Therebinth. q. f.

M. f. pil. gr. iv. Quater de die sumat tres, superbibendo vasculum decocti sequentis, mixtum cum vasculo lactis recentis.

℞. Specier. dialth. lib. β.

Flor. rhoead.

— — Verbasco. aa Mij.

Glycyrrhiz. unc. iij.

C. C. div. in p. IV. Singulam infundat per horam cum aquae fontanae ferventis libris quinque, momento coquat et colet.

Die 4. Martii.

Sputa pauciora, minus flava. Tussis de nocte. Si liberiora sunt sputa, tunc respiratio facilior. Alvus difficilis valde.

℞. Saponis venet. drach. vij.

Gummi ammon. drach. ij.

Massae pilul. Ruffi ser. ij.

Therebinth. q. f.

M. f. pilul. gr. IV. Quater de die tres sumat.

℞. Specierum herbar. pector. lib. β.

Florum verbasco

— — Rhoead. aa Mj.

Radic. Glycyrrh.

— — Foeniculi aa unc. iij.

C. C. D. U. div. in part. IV. singulam per horam infundat cum aquae lib. iv. Sumat ut antea.

Die

Die 5. Martii.

Caput et pectus levius, at vires corporis debiliores. Sumat modo nasturtium in fero lactis coctum cum pilulis nuper datis. Sedes faciliior.

Die 14. Martii.

Nasturtium sufficiente quantitate haberi nondum poterat. Hinc decocto priori et pilulis usus est. A pilulis alvus laxa, ter quaterve per diem mota. Pectus et respiratio levior, tussis minus incommoda. Somnus optimus. Pulsus modice celer, debilitas corporis. Aliquoties post decoctum vomuit. De prostrato appetitu querebatur, attamen ipsum vidi bene comedere. Dedi solventia, aperientia etc.

℞. Radic. gramin.

— — taraxac.

— — icorzoner.

— — lapath. acut. āā unc. j.

Herbae trifolii fibrin.

— — fumariae āā Mij.

Pulveris cort. peruv. unc. iv.

C. C. D. U. divid. in p. IV. singulam coque per sesquihoram cum lib. vj. aquae. Colat fortiter exprimento. Quater de die bibat duo vascula: singulo autem vasculo addat semicochlear maius sequentis.

℞. Oxymell. simpl.

Syrup. capillor. vener.

+ — de erysimo.

— — fumariae āā unc. iij.

M. D. U.

Die 1. April.

Nudius tertius, praegressa ita, a meridie
Pars IV.

levis horror cum subsequente calore. Noctu somnus bonus. Die sequenti respiratio gravis, dolor capitis, calores leviores. Priori nocte aliquot guttae sanguinis ex naribus stillabant. Nocte vero hac subsequente somnus interruptus, paucus, phantasiae, dolor capitis, pulsus celer, respiratio gravis, dolores versus latus sinistram. Fiat venae sectio in brachio sinistro. Item

℞. Specierum pectoralium lib. ij.

D. U.

℞. Oxymell. simplic.

— — — Squillit. aa unc. v.

Stibii diaphor. non ablut. unc. β.

M. D. U. Omni b. horio vasculum infusi cum semicochleari oxymellis.

Die 20. April.

Dormit bene, appetitus bonus. Oppressio nulla, respiratio minus brevis, sputa facilia, ex viridi flavescentia; bona tempestate levem motum extra domum facit. Sed voce valde rauca. Utitur continuo sero lactis, cui hederam terrestrem et nasturtium aquaticum incoquit, omni mane huius decocti per varias vices lib. ij. absument. Pro raucedine lenienda suasi, ut subinde ex sequenti electuario cochlear coffeanum lente degluriat: scilicet sumitur medium vasculum coffeanum mellis, tantundem olei cuiusdam boni, et vitellus ovi recentis, conquassando fiat linctus.

NB. Sanguisputae plerumque habent diathesin inflammatoriam in sanguine, necessitas frequentioris venae sectionis, usus feri lactis, nitroforum, et herbarum recentium manifesto patet. *Incipiens haec phthisis sola venae sectionem postulet.*

HISTORIA X.

Die 16. Februar. 1772.

Frater Vitalis ex venerali conventu levenfi. Quarta Octobri accepit febrim quotidianam. Paroxysmus per duas horas duravit, invasit primo circa meridiem, retardavitque per duas semper horas. Febrim hanc habuit per septimanas. Curatus est a medico. At post quatuor dies accessit tertiana, durans per tres septimanas; paroxysmus venerat circa quartam pomeridianam. Curatus inde est; sanus fuit per octo dies. Venit tunc quartana per quatuordecim dies; eius paroxysmus circa vespem, absque medela evanuit, ita tamen, ut quarto die semper leve frigus per pedes ascendens senserit. Per quatuordecim sanus fuit, tunc autem hepar, lien, ventriculus, pedes tumuerunt. Pedes frictione sanabantur; etiam abdomen subinde tumere incepit leviter. Hepar tumidum ad attactum dolet: dedi sequentia:

Obstructio
hepatis post
quartanam.

℞. Sapon. venet.

Extract. fumar.

— — Cichor aa drach. iij.

Gummi ammoniac. drach. β.

Balsam. peruvian. q. f.

M. f. pilul. gr. iv. Sumat quater de die pilulas tres, superbibendo vascula duo sequentis decocti.

℞. Rad. tarax. unc. iv.

Fol. fumar.

— Trifol. fibrin. aa Mvj.

C. C. D. U. divisa in part. IV. Singulam partem coquat cum lib. v. aquae per horam, dein colet fortiter exprimendo.

Die 3. Ian.

Abdomen subinde tumet. Noctu copiosam urinam mittit. Hepar aequae, at paulo minus tumet, doletque. Ventriculus subinde tumet, subinde iterum detumescit. Flatu per os emissio melius habet.

Nota. Fricet abdomen bis de die pannis fumo juniperino imbutis.

℞. Sapon. venet. unc. β.

Extract. absynt.

— — Fumar.

— — Cichor. aa drach. iij.

— — Rhei drach. j.

G. Amoniac. drach β.

Ol. Still. gutt. vj.

Bals. peruv. q. f.

M. f. pil. gr. iv. Sumat ut ante

℞. Rad. cichor.

— Tarax.

— Lapath. acut. aa unc. j.

Fol. fumar.

— Absynth.

— Trifol. fibrin. aa Mvi.

C. C. D. U. divisa in p. IV. ut supra,

℞. Unguent. de althaeae unc. iij.

— — — nervin. unc. j.

M. D. U. Hypochondrium dextrum bis de die fricet leniter aere fornacem.

Ex quo frigide sumere coepit prima vice praescripti reliquias cum pilulis, ingens appetitus, vigor et vires redierunt.

HISTORIA XI.

Domina M***. annos agens 50., febris ter-
 tiana corripitur. Primus paroxysmus solo frigore
 absoluebatur, diuturno quidem, hora septima
 vespertina. Altera die bene se habuit. Die tertia
 mane ad mediam septimam paroxysmus incipit
 cum diuturno, etsi non valido frigore, conatu
 vomendi, et dolore, praecipue totius dextri la-
 teris, dolore capitis. Die quarta lassitudo, caput
 grave, hebes, aliqua in pulsu celeritas. Die
 quinta ad mediam secundam post mediam noctem
 paroxysmus redit, cum diuturno frigore dolor
 lateris quasi pleuriticus, dolor artuum omnium
 acutus, secans, scindens. Vomitiones conti-
 nuae. Succedente frigori calores dolores cessarunt.
 Totus autem paroxysmus duravit per 23. horas.
 Dedi statim a paroxysmo corticis peruviani unc.
 j. β. in substantia per 24. horas. Dein per alias
 14. horas dedi unciam unam eiusdem corticis.
 Dein unciam semissam. Demum singulis diebus
 mane et vespere scrupulos duos. Appetitus pro-
 stratus erat adhuc die decima ab ultimo paro-
 xysmo. Urina die decima ab ultimo paroxysmo
 habuit sedimentum album; non amplius erat rubra,
 sed coloris naturalis. Alvus sub febre usque
 ad diem octavam ab ultimo paroxysmo enemate
 sollicitanda erat. Urinae difficultas, sive potius
 paucitas, alvus inconstans, plerumque tamen dif-
 ficilis, cum incremento abdominis, iam per no-
 vem menses adfuit, at alvus modo nulla, urina
 longe parcior. Hinc iussi, ut bibat infusum bac-

Febris ter-
 tianae.

carum iuniperi; dedit praeterea chirurgus illi aliquoties gr. xv. baccarum iuniperi contusarum, inde urina mota est. Causam putabat haec domina febris excitatae esse cerasa comesta eodem die, quo primus paroxysmus advertebatur.

Pulsus die decimo naturalis, fortior quam prioribus diebus. Saepius intermittentibus febribus laboravit.

NB. febris haec accelerato nimium paroxysmo habitura fuisset exacerbationes *die pari*, omine utique malo. Secundo patet, febrim omnes aemulari morbos posse, pro ratione scilicet partis, quam afficit, in artubus excitaverat saevissimos dolores arthriticos, in latere dolorem pleuriticum, in capite ocephalalgiam. Quid mirum, si in ventriculo affectionem producat eidem convenientem, scilicet, vomituritionem, nauseam, vomitum? an ergo per hunc in paroxysmo vomendi conatum emetica indicantur? Certe non, uti in passione hysterica latus afficiente doloribus quasi pleuriticiis, ventriculum vomitu, non indicatur cura antiphlogistica, aut vomitoria; ita id quoque fit in iisdem symptomatibus a febrili paroxysmo excitatis. Male ergo saepe praescribimus emeticum in intermittentibus, male etiam coniungimus corticem cum purgante, nisi id exposcat alvus nimium et diu pertinax. Nunquam peperit. Domina haec decimo quarto aetatis anno sub ipsa intermittente tertiana prima menstrua accepit. Semel abhuc innupta fuit chlorotica. Nupta autem nunquam peperit. Saepe valetudinaria fuit; medicus autem asseruerat, eam affectionibus hystericis laborasse. Dum autem esset nupta, bis per mensem menstruare solebat. De-

bilis inde admodum facta est. Aliquoties intermittente et bis acuto morbo laboravit.

Die 16. Iulii.

Lassitudo, fracta genua, tumor pedum oedematofus, tumor abdominis, flatulentia, praecipue post pastum, alvus difficilis, urina parca, appetitus prostratus. Calores vagi, subiti subinde, durant iam per novem menses, at modo omnia haec crescunt, per mensem iam labia pudendi tument. Dedi sequentia

℞ Cort. peruviani unc.

— — Winther. dr. ij.

Semin. dauci

— — anisi aa drach. β.

Roob. ebuli unc β.

— — Juniperi q. f.

M f. electuar. quatuor de die sumat magnitudinem nucis moschatae.

℞ Milleped vivor. unc. β.

Emulge in aquae juniperi unc. x. emulsioni adde

Spirit. iuniperi drach. j.

Salis genist. drach β.

Ol. stillic. juniperi sacch. drach. j., in elaeosach. redact. gutt. iv.

Roob iuniperi unc. j.

M. mane et vespere duo magna cochlearia. Pro potu autem communi utatur infuso baccarum iuniperi.

Die 17. Iulii.

Hodie est dies ab ultimo paroxysmo nona. Heri, uti et aliis diebus, quibus alias febris redire debuisset, urina colore magis exaltato, et pulsus paulo celerior naturali. Diebus autem bo.

nis pulsus et urina sanorum. Videtur urina solito parcior fuisse hodie, quam aliis diebus.

Die 18. Iulii.

Nox inquieta. Urina colore sana, sed, uti omnibus aliis diebus, sedimentum habens, quasi mucosum, sero subsidens. Pulsus bonus.

Die 19. Iulii.

Urina hodie minus colorata, quam adhuc heri. Hodie alvus copiosior, quae hucusque fuerat quotidiana quidem, at durior. Pudenda tument.

NB. In acutorum exordio materia per vomitum dato emetico saepe copiosa et viridis eicitur. Inde conantur demonstrare bene datum esse emeticum. At contra est, quod homines saepe ob deliquium animi a venae sectione ortum vomant *copiosam et viridem materiam*, qui tamen ante quoad ventriculum et primas vias bene habebant. Ratio *copiosae et viridis materiae* est, convulsiva non tantum ventriculi, sed etiam vesiculae felleae per vomitum contractio, ita ut huiusmodi omnis in ventriculum exprimatur.

Die 23. Iulii.

Urina die, quo alias feberi destinatus erat, colore bona erat. Die sequenti colore pallida. Hodie (die 23. Iulii) color in urina pallidus ferme, ut heri cum levi sedimento, globoso, albo. Hodie mane cum modicis torminibus bis alvum posuit. Urina paulo copiosior. Vires et appetitus redeunt. Abdomen manet tumidum; tumor ad vesperam maior, mane paucus, circa malleolos. Sitis vix ulla, aut nulla.

Die 23. Iulii.

Urina copiosior, bona semper. Vires et ap.

petitus rediere. Mane plerumque ventriculo dolet. Dedi illi essentiam absynthii, quam ad manus habebam, et iussi, ut sumat unam partem cinerum genistae, vel stipit. fabrum vel cineres ex ligno quocunque, et effundat partes quatuor vini albi, cum manipulo summitatum absynthii. Post 24. horas colat. Sumat inde mane et vespere uncias quatuor, aut si inde urina non moveat, sumat ter de die uncias quatuor.

Sumpto hoc vino tumor pedum omnis evanuit, tumor abdominis multum resedit. Sed post finem Augusti ex nimia, per duos dies esuriales, abstinentia a cibis coctis calidisque, sumpto insuper tunc temporis frumento turcico (Guruz) tosto, iterum febris tertiana cum dolore artuum tempore paroxysmi. Dedi quater per diem drachmam unam corticis, emanante autem paroxysmo pergebat ad quatuordecim dies omni die sumere drachmam unam bis. Venter, quo doluit saepe, emendatus est. Calores illi subitanei saepius per diem redeuntes, quibus obnoxia erat a longo iam tempore fuit, cessarunt. Respiratio emendata est, quae antea semper paulo difficilior erat.

NB. Eadem domina hoc modo sibi quondam febrem depressam esse mihi narravit. Sumserat fabam S. Ignarii, hanc vesperi infundit frigidae aquae communis unciis sex per noctem. Mane exhaustit aquam, dempta faba. Hoc aliquoties facto febris emanavit. Dominae huius soror curasse hydropem se, tali modo ait: radicem levistici (Liebsstöckelwurz) vespere frigide infundit cum libr. j. vini albi per noctem. Mane et vespere potabatur pro dosi, integra huius in-

fusi libra. Factaque magna per diuresin evacuatione sanata mulier est.

Mulier 60. annos nata dentes tertios accepit. Mortua est triennio post, quum omnes denovo dentes feliciter atque absque incommodo ita recuperasset, quibus ad mortem usque optime utebatur. Habeo hanc historiam ex hore plurimum matronarum, uniusque religiosi, viri omni fide digni, qui illam optime noverat. locari saepius erat solita, Deum ipsi nil largius, quam dentes concessisse.

HISTORIA XII.

Die 16. Augusti 1772.

Diarrhaea
et oedema
crurum.

M. A. de M*. 13. mens. A nativitate sana fuit. Iam inde a paschate dentes erumpunt. Habuit paroxysmos sex tertianae, qua simul etiam eius nutrix laboravit, curata per corticem nutrice, etiam ipsa febre libera evasit. Sed successit diarrhaea, quae hucusque durat. Foeces potissimum virides sunt. Non vomuit. Satis bene appetit, non sitit. Dormit. Heri et hodie alvus obstructa. Suppositorio sollicitabatur, prodierunt foeces compacti flavi. Vespera autem successit per se iterum diarrhaea materiae flavae copiosae. Ante octo dies ablacta est, nam nutrix profligata febre, neglectaque simul diaeta toto tumere corpore incepit. At tempore ablactationis tumet etiam puella toto quidem corpore, potissimum cutem cruribus. Dedi sequens;

℞. Aquae florum tiliae unc. viij.

Lapid. cancr. drach. ij.

Sapor. venet.

Vitell. ovi solut. drach. β.

Syrup. diacod. unc. j. β.

M. D. U. Quater de die cochleare maius sumat, lagenula prius probe agitata.

Quia autem macula aliqua nigrescens est in loco prorumpentis dentis, dedi sequens:

℞. Succu sempervivi maj. unc. β.

Spiritus salis gtt. xx.

Syrup. viol. unc. iij.

M. Saepius per diem illinantur gingivae.

Nota. Totum corpus praecipue crura et spina dorsi fricetur fumo iuniperino et mastichino quater per diem. Lectus autem, quoties decumbit, hoc fumo prius bene lustretur. Pro potu ordinario bibat infusum baccarum iuniperi, cui pius incocta oriza est.

Die 24. August.

Macula nigrescens in gingiva meo iussu tangebatur aceto diluto, usque dum medicamentum ex pharmaceia afferretur, et antequam idem alatum esset, macula solo aceti usu iam disparuit. Vix uti coepit mixtura superius descripta, alvus fiebat ordinata. Puella non amplius tumet. Alacrior est. Hac nocte quater alvum non viridem posuit iterum. Nam per duos iam dies nullum amplius medicamentum puellae datum est. In foecibus saepe deprehenduntur indigesta.

℞. Extract. cort. peruv. drach. iij.

Limatur. ferri non rub.

Extract. absynth. aa drach. j.

Corallinae scr. ij.

Syrup. absynth. unc. v.

Elix. prop. s. a parat. drach. β.

M. Exactissime. Mane et vesperi duo cochlearia coffeana vacuo ventriculo. Pergant in frictione.

Puella haec post aliquot dies dentire denuo incepit. Deiecit aquosa, raro viridia, cum omnia rite examinarem, deprehendi, quod tota die puellam infarciat cibis, potissimum ex acido pane confectis, imo quod etiam de nocte bis terve dent ad manducandum.

Iussi ut abstineant ab electuario, et, ut linimento superius descripto gingivas denuo illiniant. Dedi insuper mixturam cum sapone veneto insuper diaetam frequentem praescripsi.

Primo de nocte nil detur puellae ad manducandum. Secundum, si deiectio frequens et aquosa pergat, tunc dent orizam lacte coctam (oriza ut bene coquatur, cum aqua debet coqui, ut scilicet melius penetretur. Dein vero sub finem coctionis addi lac debet) praeterea iussi, ut panem primarium (semellae) in lamellis scissum torreant, totumque exsiccant in aere, asserventque, ut inde tenuissima pulmenta cum anatica portione lactis et aquae coquant. Ad bibendum vero dent aquam oryzae et subinde aquam cum lapidibus cancerorum.

Notavi praeterea in hac puella admodum debili, flaccidique, quod, si etiam roborantibus utendum sit, ea parce, lente danda esse, et a lenissimis incipiendum esse praecipue in corpore debili delicateque sentienti, cum alias talia roborantia in purgantia abeant.

HISTORIA XIII.

Die 10. Septemb. 1772.

Tempestate frigida humida flante vento eques
iter fecit, noctu dolorem lateri sinistri *in respiratio-* Pleuritis
rheumatica.
nem acuto, pungentem excipitur, nullo praevio horro-
re aestuve. Nec postea aestuavit. Somnus bonus.

Die 21. et 12. eiusd.

Eadem omnia.

Die 13. Sept.

Accessit dolor lumbi sinistri, manente priore
dolore lateris, dein et auris, dentis, gutturis sterni,
successive. Dolor lumbi ad noctem die 13. gra-
vissimus. Fere immobilis iacere cogitur. Sudoribus
fere diffuit, praecipue si vel parum aquae bibat.
Calores nulli. Caput serenum supra modum, pul-
sus vel naturalis, vel modicissime naturali celerior.
Suasi ut caveat a perfrigeratione omni. Abstineat
carnibus, pinguibus. Utatur tenui diaeta ex fru-
ctibus coctis. Bibat omni hora duo vascula cof-
feana feri lactis pauxillo alii alterati *calide*. Si
vario locus quidam nimium doleret, adponat ca-
taplasmata ex malva cum lacte cocta.

Die 20. Sept.

Melius habet, surgit. Dolor tamen adhuc
aliquis ad sinistram coxae partem, in die tamen
etiam iste minuitur. Dixit ab appposito cataplas-
mate sibi peius fuisse. Sudat adhuc. Suasi ut
partem affectam fricet fumo baccarum iuniperi,
et si non cesset brevi dolor, sumat purgans an-
tiphlogistium.

Nota Rheumatismus cum febre non admittit purgans. At sine febre si sit, tunc attendendum, an sudor adsit, et an sudore malum minuatur. Hoc si sit, danda sunt blanda diaphoretica. Si vero non adsit sudor, nec proclivitas ad eundem, dandum est purgans antiphlogistum.

HISTORIA XIV.

Die 18. Sept. 1772.

F. intermittentes.

*D. Sz***. 30. annorum. Per annum variis febribus intermittentibus conflictabatur. Semel etiam quartana duplicata. Nuper quartana simplici, per emeticum curata. Post sex dies a curata febre, die scilicet 16. Septembris, mane circa sextam paroxysmus cum frigore per horam, et calore tota, die, nocteque durante.*

Die 17. Sept.

Mane apyrexia non perfecta. Ad vesperam eiusdem diei frigus per horam, calor ingens dolor capitis alternans cum dolore ventriculi, ita, ut uno cessante alter sequeretur statim, et vicissim, idque per totam noctem et diem subsequentem.

Nota. Dolor ventriculi in paroxysmo non semper est a saburra.

Die 18. Sept.

Mane huius diei vocatus aderam. Alvus per triduum nulla. Dedi illi binis vicibus libram unam decocti prunorum exsiccatorum cum scr. ij. salis polychresti, inde alvus dura movebatur, et copiosa binis circiter vicibus ea vespera, noctu tomus. Mane apyrexia.

Die 19. Sept.

Circa meridiem sumsit sequens medicamentum :

℞. Aquae rhoead. iibr, j.

Extract. cort. peruv. unc. β.

Syrup. rhoead. unc. iij.

M. Sumat omni hora unc. !. Sive duo cochlearia maiora.

Circa quartam pomeridianam manus frigebant, livebant ungues. Sensus frigoris tamen nullus. In aegroto levis dolor capitis, qui statim augebatur cum calore totius corporis. Nullus somnus. Die sequenti ut noctu. De nocte somnus et sudor foetidus.

Die 20. Sept.

Mane apyrexia. Circa septimam vespertinam dolor capitis ad initium levior, auctus deinde cum calore, nullo praegresso frigoris ullius vestigio. Insomnia interrupta vigiliis.

Die 21. Sept.

Mane adhuc dolor capitis usque ad quartam pomeridianam. Noctu somnus et sudor.

Die 22. Sept.

Hoc die sumsit unciam unam pulveris cort. peruv. drachmam unam pro dosi. Somnus bonum.

Die 23. Sept.

Hodie denuo uncia una corticis absumpta. Noctu nullus paroxysmus. Somnus bonus. Sudor copiosus foetidus.

Die 24. Sept.

Sumsit unciam semissam corticis peruviani.

Die 25. Sept,

Pariter unciam semissam eiusd. corticis.

Die 26. Sept

Drachmas tres corticis. Consequentibus diebus autem, usque ad decimum quintum ab ultimo paroxysmo diem, sumere iussus est quotidie drachmas duas corticis.

Nota. Die 18. Sept. in sequenti statu eum inveni. Dolor capitis. Aestus. Alvus per triduum obstructa. Nullus hypochondriorum dolor, nec tumor. Nullum flavedinis signum in oculis. Non nauseavit, non vomiturivit, nec ulla habuit affecti ventriculi signa. Homo debilis. emaciatus.

1) Narravit mihi aeger, paroxysmos quotidianae, tertianae et quartanae omnes ferme ad vesperam invasisse.

2) Saepe paucissimum aut fere nullum frigus in tertianae paroxysmus adverti: e contra longos et vehementes calores.

3) Ante paroxysmum saepe sudare de nocte solebat una alterave vice, et dein loco sudoris accessit postmodum paroxysmus, ita ut ex praecedente per aliquot noctes sudore, futuram sibi febrim praediceret. Item quando paroxysmi emanerunt, tunc tamen per aliquot vices rediit loco paroxysmi sudor foetidus.

Habitat in pago admodum humido, subinde aquis fere submerso, in aedificio recenter exstructo.

HISTORIA XV.

Die 26. Sept.

K***. puer 7. annos natus, morbis infantilibus defunctus, ad cacochymiam inclinans, facie pallida, non pingui, dentibus fere omnibus putridis, halitu gravi, quartana accepit. Primus paroxysmus ad vesperam, qui dein ita anticipavit, ut quintus paroxysmus decima antemeridiana redierit. Frigus per horam; per tres, quatuorve horas calor. Perfecta postmodum apyrexia. Sub paroxysmo queritur de dolore colico, non continuo tamen; appetitus sub apyrexia vegetus. Nullus hypochondriorum tumor, nec dolor. Abdomen non tumens. Alvus in sanitate potius difficilis, quam diarrheica. Subinde tamen dolores colicos habuit. Quotiescunque aegrotavit, semper excrevit lumbricos, paucos tamen; ante hanc febrem per aliquot dies diarrhoea levior. Quintus paroxysmus gravior erat prioribus. *Cras*

Febris quartana.

Die 27. Sept.

Expectatus sextus paroxysmus. A primis annis nares sibi saepius fricat.

℞. Pulveris femin fant.

— — — hierae picrae

— — — rad. valerian. silv. aa drach. j.

Vitrioli martial. gr. xv.

Corn. cerv: ust.

Corallin. aa drach. β.

Cort. peruvian. unc. β.

Pars IV.

K

M. f. pulv. dandus in pyxid. Detur puero mane et vespere cochleare coffeanum huius pulveris in pauxillo mellis, ventriculo vacuo.

℞. Unguenti nervin. unc. iij.

— — — arthanit. drach. iij.

M. bis de die totum abdomen fricetur probe. Cum discessissem domo in mandatis dedi, ut per tres dies pulvere descripto utatur, postmodum vero sequentia adhibeat:

℞. Pulv. cort. peruvian. unc. j. β.

Syrup. florum rhoead. q. s.

M. f. conditum. Quater de die sumat magnitudinem nucis moschatae maioris.

℞. Unguent althaeae comp. unc. ij.

Ol. castorei drach.

M. hora ante paroxysmum tota spina dorsi probe fricetur, tunc autem statim decumbat, et bibat calidum infusum florum sambuci.

N. iussi, ut, emanente licet paroxysmo, tamen in usu electuarii pergant.

Die 9. Octobr.

Electuarium ex cortice nuper domi relictum non est adhibitum, quia formula deperdita fuit. Adhibebatur hucusque pulvis datus, bis de die purgabatur per aliquot dies, bis terve per diem. Semel sexies delicit materiam, mucosam saepe, semper ferme atram (color a medicamento est, nam pulvis aquae mixtus nigrescit) febris semper eodem ferme tenore pergit. Modo circa undecimam recurrit, ultimi tres paroxysmi paulo mitiores fuerunt. Puer ingenti appetitu, et longe maiori, quam ante usum pulveris, modo gaudet. Iussi, ut pulvere modo abstineant, ut nupera praescriptione utantur.

HISTORIA XV.

147

NB. Sub singulo paroxysmo, per omnia paroxysmi stadia, placide et satis profunde dormit. Toto paroxysmi tempore non dolet capite. Post paroxysmum etsi nullibi dolent, tamen manet toto illo tempore in lecto quietus, summe defatigatus, puer alias recens, et lecti alias impatientissimus.

NB. Videtur febris sensus internos externosque peculiari modo sopire. Quod si somnus hic pertinacior esset, profundiorque, haberetur febris, quae sub specie apoplexiae. temporaria redit. Vidi in puero alio octenni tertianam, cuius paroxysmi dormiendo transacti sunt. Hae febres gradu tantum differunt ab illis febribus apoplecticis.

Mater temuit adhibere corticem. At admonita eo uti incepit

Die 21. Octob.

Quo die semel tantum datum est electuarium, quia eo die paroxysmus, et quidem ultima vice rediit. Usque ad 26. Octobris inclusive dedit mater puero praescriptam dosin, deinde vero usque ad decimum quintum ab ultimo paroxysmo diem dosin tantum dimidiam. Suasi, ut per septem aut plures adhuc dies omni die semel detur de electuario. Puer optime valet appetitu, et per omnia bene valet.

HISTORIA XVI.

Die 26. Februar. 1773.

Domicella N***. 19. annorum. Menstrua Chlorosis: saepe tempus antevententia parciora absque do.

lore ; intermedio tempore fluor albus , non ex-
corians . Tumor pedum hydropicus , palpitatione
cordis fere continua , difficilis in incessu respira-
tio . Dolor et vertigo capitis . Hypopia tument .
Somnolentia fere continua , pulsus celer . A pa-
stu non gravatur . Quamdiu haec omnia ? An
parciora , an vero copiosiora sunt menstrua , an
cum dolore et febricula ? An dolores colici lum-
borumve adsunt ? pallefcit , emaciatur . Pedum
tumor iam ultra mensem continuus , ubi tamen
antea tantum omni mense rediit , evanuitque ;
idque iam per biennium .

℞. Limatur. ferri non rubigin. unc. β.

Electuar. diateffar. unc. ij.

— — — hierae picrae drach. j.

Cortic. winter.

— — peruvian. āā drach. iij.

Roob. iuniperi.

Syrup. de artemis. q. s.

M. f. electuar. quater de die magnitudinis
nucis moschatae , superbibendo vascula infusi se-
quentis :

℞. Baccar. iunip. cont. unc. iij.

Herbae salviae

— — artemisiae āā Mij.

Rad. glycyrrh.

— Foenicul āā unc. ij.

Seminis anisi

— — — carvi

— — — foenicui. āā drach. ij.

C. C. D. U. David. in part. v. Singulam
partem infundat cum aqua lib. ij. per horam et
colet .

Die 20. Mart..

Sumserat tantum dimidiam nucis moschatae magnitudinem, quater per diem, et tamen quater, quinquies, aut etiam sexies purgabatur. Tumor pedum minor, omnia symptomata minuuntur. Coloratio, et plenior facies. Heri menstrua pallida per unicum diem.

℞. Limaturae ferri non rubig. drach. vij.

Electuar. diateff. unc. j. β.

Pulver. cort. peruvian.

— — — winter. āa unc. β.

Pulver. cinnamom. drach. j.

Syrup. de artemis. q. f.

M. f. elect. quater de die magnitudinem nucis moschatae, cum vasculo infusi salviae frigide bibendo.

Die 20. April.

Una altera vice repetitum est hoc electuarium. Tumor pedum contiuuo minor, minorque; non purgatur amplius, nisi subinde, et bis tantum per diem. Facies plenior, coloratio multo. Nulla aut parva debilitas.

℞. Limaturae ferri non rubig. unc. ij.

Cort. winter.

— — peruvian. āa drach. vj.

Electuar. diateff. unc. ij.

Pulv. cinnamon.

Calami aromatic. āa drach. j. β.

Croc. austr.

Camphor. āa scr. j.

Syrup. de artemis. q. f.

M. f. electuar. quater de die magnitudinem nucis moschatae, superbibendo tria cochlearia

vini cuiusdam generosi, praecipue absynthitis. His aliquoties repetitis puella perfecte convaluit, menstrua bona, crura non tument.

HISTORIA XVII.

Die 9. Maii 1773.

Intermittens
cum pleuriti-
de complica-
ta.

Dominus O***. 30. annorum nata ante 9. annos paulo supra mammam sinistram ab asino ungula percussus concidit vix non exanimis. Convaluit, at omni fere mense dolorem in loco olim percusso sentit; colicae flatulente, et acutis obnoxius.

Die 17. Maii.

Ante meridiem sitis, meridie dolor capitis, lumborum, loci olim percussi, lassitudo, inappetentia, horrores intermixti, noctu somnus paucus, mane usque ad meridiem ut heri et noctu. Post meridiem vero (die scilicet 18. Maii) per omnia bene se habuit. Noctu somnus per omnia bonus.

Die 19. Maii.

Mane oscitatio, una alterave pandiculatio, dolor capitis, lumborum etc. uti die 17. Hoc die (19.) ad noctem vocatus inveni pulsum fortem, modice febrilem, linguam albam, humidam, sudores; dixitque tota die frigora cum caloribus alternasse continuo, ita, ut modo caluerit, modo friguerit. Sitis vix ulla. Alvus quotidiana, difficilis, borborygmi. Somnus usque ad duodecimam noctis nullus. Post duodecimam vero somnus bonus. Sumpsit serum lactis cum sale polychresto.

Die 20. Maii.

Mane plena apyrexia usque ad meridiem, interim tamen mota est alvus, et toties a meridie. A meridie autem eiusdem die capitis et lateris sinistri, non in loco olim percusso, sed versus costas inferiores, dolor punctorius, pulsus fortis et celer, sudores frigora cum caloribus alternantia, dolor pulsans ad frontem. Vesper venae sectio in brachio lateris affecti, sanguis cum incipienti crusta, (ante aliquot septimanas venae sectio illi facta est, ubi sanguis crustam inflammatoriam habuisse ab adstantibus referebatur). Dolor capitis, et lateris statim a venae sectione cessarunt. Noctu nullus somnus, convulsivae brachiorum, digitorum tractiones, frequenter redeuntes. Mane

Die 21. Maii.

Adhuc calores, subinde adscendentes ad caput, non tamen ita frequentes, uti noctu. Circa meridiem vix aliqui calores, a meridie nulli. Sedes ter mota est a sero lactis, cui tamen nil additum fuit. Vesper pediluvium cum limonada, usque ad mediam noctem somnus paucus, est mediam vero noctem somnus bonus, uti et mane; calores nulli, nec ulli dolores, sicque totam diem 22. transegit. Toto tempore sumpsit per diem sex vascula ex potu theato cum paulo cremore tartari, pro potu vero ordinario serum lactis, prout id ab opilionibus paratur, aut limonada. In his uti et in diaeta refrigerante pergere iussus est.

NB. Homo robustus, motui et vino indulgens. Die 19. vocatus ad noctem, statim voluit

venam secare, obstantibus licet matronis, utpote in febre intermittente venam non esse secandam, clamantibus. Sed chirurgum ebrium adhibere non poteramus.

Die 23. Maii.

Ad vesperam diei huius, quo die toto appetitus aderat, circa nonam vespertinam rediit dolor capitis ad frontem et ad tempora. Somnus aut nullus, aut cum infomniis multis. Circa auroram somnus bonus et post hunc somnum sat bene se habuit. Circa meridiem autem huius diei (23. Maii) denuo capitis dolor, aestus, quae tamen omnia discesserunt, subinde iterumque redierunt. Ad vesperam huius diei altera vice vocatus feci venae sectionem in pede, adplicui epispastica ad plantas. Pulsus etiam ante venae sectionem parum celer, et vix naturali celerior fuit, sed fortis. Post venae sectionem omnia bona. Lingua modice alba, appetitus et heri et hodie bonus. Sumpsit potum pectoralem et serum lactis cum nitro, et adhibito ad vesperam pediluvio et post id epispastico, hisque per duos tresve dies continuatis, nullum symptoma rediit, sed bene se habuit, pristinasque resumpsit vires.

NB. Ad vesperam iubeo pediluvium dare, et post hoc adplico epispastica eousque, dum aegrotus de insigni ardore conqueratur, et ob id inquietus esse incipiat. Removeo tunc, ne, dum revellere volo humores, eosdem excitatis doloribus vehementioribus, magis incitem.

Patet facile *usus et abusus* vesicantium, qui determinari acuratus debet.

HISTORIA XVIII.

Die 20. Maii 1774.

Domina de M***. 24. annorum. Fluor Obstructiones
viscerum ab-
dominalis.
 albus subinde acris, pedum gravitas, pustulae
 faciei, a multis iam annis. Crura non tument.
 Olim morbo pallido virginum et pravo in car-
 bones, sal, coffee etc. appetitu laboravit. Qua-
 ter peperit feliciter. Partus ultimus erat mense
 decembri. Tumores in abdomine duri, utrum-
 que hypochondrium tumet, doletque; inaior autem
 et tumor et dolor in hypochondrio dextro. Men-
 strua pauca, cum pauca rubedine albescentia, tar-
 dant plerumque, et cum febris predeunt. Appetit
 bene. Saepe conqueritur de oppressione pectoris;
 palpitationes cordis. Somnus bonus. Si men-
 strua subinde copiosius fluant, abdominis minor
 tensio est.

℞. Sapon. venet drach. vj.

G. ammoniac.

Extract. rhei aa drach. iij.

Bals. peruv. q. f.

M. f. pil. gr. iv. Quater de die sumat
 quatuor.

Post aliquot dies supervenit dolor lumbo-
 rum, capitis, oppressio pectoris abeuns redeuns-
 que per diem aliquoties, lassitudo corporis, pe-
 dum, et praecipue plantae pedis dolor urens
 laceransque, fornicatio per brachium et digitos.
 Appetitus subinde bonus, subinde prostratus.
 Hinc facta est venae sectio in brachio. Nulla
 crusta. Bene inde se habuit. Haec omnia

symptomata iam ante usum pilularum adfuisse ait, at longe mitiora. Si prioribus plethorae signis addas sequentia: scilicet digiti ob plenitudine et distensionis sensum comprimi in pugnam vix possunt. Somnus aut profundior solito, aut terrificis, aut exiguis, et vigiliis interruptus, aut cum convulsionibus artuum et subitanea excitatione. Calores subito ascendentes. Sic habentur pleraque plethorae signa, quae praecipue se produnt in ebullitione sanguinis vernali.

Die 10. Iulii.

Post usum harum pilularum dicit, fluorem copiosorem esse, non acrem, sedem bis, ter, quaterve per diem moveri. Appetit, et ceterum bene per omnia valet, excepta aliqua corporis lassitudine.

R. Sapon. venet.

Extract. rhei aa drach. vj.

Gum. ammoniac. drach. iij.

Bals. peruvian. q. s.

M. f. pil. gr. jv. Sumat ut antee.

A pilulis non purgatur. Sedes quotidie semel, solida. Menstrua modo prima vice denuo debito tempore redierunt, copiosiora, quam alias hucusque, at necdum ea copia, qua fluebant tempore integrae sanitatis. Fluxerunt absque dolore, exiguum dolorem colicum die menstruationis secundo si excipias. Corporis lassitudo, pedum per noctem ad malleolos tumor oritur, qui tamen tempore antemeridiano decrescit penitus. Fluor albus minor, non rodens. Abdomen, quod alias tumuit, minus longe modo tumet, et est molle, respiratio bona, appetitus et somnus bonus. N. Danda paullo magis et efficacius solventia.

℞. Extract. rhei unc. j.

G. ammoniac. unc. β.

Myrrh. drach. iij.

Bals. peruv. q. f.

M. f. pil. gr. jv. Quater de die pilulas quatuor.

Repetitio harum pilularum facta est aliquoties. Rediere menstrua bona debito tempore. Fluor albus emanavit. Facta gravida circa medium tempus graviditatis ob pectoris oppressiones venam secuit proprio Marte; inde copiosior et vix non continuus aquosae materiae fluxus. Circa ultimos menses languidus et demum vix ullus foetus motus. Imperata quies est, datusque cortex peruvianus, inde vividior infantis modus. At perstitit fluor. Debito tempore peperit vivam prolem, quae post horae quadrantem expiravit. Dolores post partum anodyno sopiti sunt. Exacto puerperio fluor albus rodens per intervalla. Post quatuor septimanas menstrua paucissima per diem unum apparuere. Abdomen tumidum, sed dolens ad dextram eiusdem partem.

Mense Maio et Iunio binis vicibus pilulae ultimae repetitae sunt. Menstrua redierunt statim tempore, prima vice copiosa, minus copiosa vero altera vice, scilicet die 19. Iunii. Abdomen tumet minus tamen post menstrua. Doler latus abdominis dextrum, in quod olim puella adhuc impegisse se dixit in lapsu ad terram, inde semper locum ad attactum doluisse. Post ultima menstrua fluor albus rodens per diem unicum apparuit. Dedi sequens:

℞. Extract. martis pom.

— — — gentian. rubr.

Gumm. ammoniac.

Mass. pil. ruff. aa unc. β.

Elix. ppriet. q. f.

M. f. pil. gr. jv. ter de die quatuor.

℞. Unguent. martiat. unc. ij. β.

Spirit. salis ammon.

Camphor. aa drach. j.

Moschi q. f. ed grat. odorem.

M. vesper. inungatur manu abdomen.

Absumptis his pilulis per octo septimanas nil adhibuit. Menstrua binis interim vicibus redierunt, semel post sex septimanas, minus copiosa; post menstrua fluor albus copiosissimus, abdomen detumuit tunc temporis. Rediere de novo menstrua post tres septimanas copiosa admodum, nigricantia, foetentia. Post menses nullus fluor albus, at tumor abdominis maior dolorque ad attractum. A caena vel modica sentit magnam ventriculi et abdominis inflationem, appetit, dormit. Latus abdominis dextrum post usum unguenti minus durum est, minusque dolet.

HISTORIA XIX.

Die 1. Iun.

Dom. F***. 30. annorum. Die Veneris circa decimam antemeridianam horror, calor, dolor lumborum et capitis, sitis magna, dedolatio. Somnus paucus.

Die 2. Iun.

Scil Sabathi, omnia eadem. Nox eadem, scilicet ut pridie.

Die 3. Iun.

Mane surgens extra lectum toto tempore. Omnia leviora. At vesperi magna pectoris oppressio accedit, dolor punctorius lateris sinistri, tussis; recruderunt symptomata priorum dierum. Nox eadem.

Die 4. Iun.

Omnia ut heri. Vesperi huius diei vocatus feci largam venae sectionem in brachio lateris affecti. Crusta inflammatoria magna. Ad noctem pediluvium et post illud epispastica; quae tamen ante somnum adhuc, excitato sufficienti in pedibus pruritu, detractae sunt. Post venae sectionem omnia statim mitiora. Noctu somnus melior.

Die 5. Iun.

Mane nullus dolor punctorius. Levis oppressio pectoris. Sputum croceum; ad vesperam febris intensior, oppressio pectoris longe maior. Intensus valde dolor capitis, laterisque sinistri punctorius. Sputum subinde croceum, subinde pure sanguineum. Convulsiones in dormiente praecipue, brachiorum pedumque. Venae sectio facta est in altero brachio; crusta. Epispastica post pediluvium. Nox melior.

Die 6. Iun.

Mane omnia meliora, nullus dolor punctorius. At a meridie intensus denuo capitis dolor, convulsi artuum motus denuo. Facta est venae sectio in pede. Crusta. Pediluvium et postea epispastica. Nox bona.

Die 7. Iun.

Levis diarrhaea. Alvus cocta; levamen magnum se hac die percepisse ait. Plena omnium symptomatum remissio. Nox bona.

Die 8. Iun.

Pergit diarrhaea. Reliqua ut heri. Tussis, sitisque discere. Sputa nulla. Urina ad vesperam paullo coloratiores naturali. Nox optima, somnus profundus, reficiens. Hac nocte post mediam circiter noctem se multum sudasse dicit. Mane urina sanorum.

Subsequentibus diebus et noctibus optime se habuit, praecipue vero somnum affirmat sibi quietissimum, diuturnum et reficientem esse.

NB. 1) Peripneumonia *absque sputis* die septimo *per diarrhaeam* est iudicata.

2) Circa initium diei nonae sudor tamquam secundaria crisis, postquam urina penitus naturalis.

3) Affirmante chirurgo, urina quae primis diebus, quousque scilicet vena secari debuit, fere sanguinei coloris fuit, nunquam sedimentum posuit, sed vix aliquam, et vix conspiciendam nubeculam subinde deposuit. Sed sensim ad colorem naturalem rediit.

4) Modus applicandi epispastica post pediluvium, eaque ante horam somni sufficienti pruritu excitato detrahendi, notandus. Usus aut abusus vesicantium.

5) Toto tempore usus est pro potu ordinario decocto hordei cum melle. Item sumsit omnibihorio vasculum coffeanum infusi foliorum rhoead. verbasci, althaeae cum oxymelle simplicis, syrupo rhoed. et nitro.

HISTORIA XIX.

159

6) Cum die decimo quarto hominem sanum inviserem, is mihi retulit, se subinde de repente in fortiori respiratione, sternutatione, dolorem puncturium sed brevi denuo evanidum in loco illo sentire, ubi antea dolorem pleuriticum sensit. Ceterum se per diem optime valere. Locus antea iste erat ad infiam thoracis sinistri partem. Arbitrabar adhaesione factam ibidem esse pleuram.

HISTORIA XX.

Die 17. Iulii 1773.

Puella K***. quatuor annorum. Bene valuit Variolae
confluentes. semper exceptis quibusdam intermittentibus facile et per se abeuntibus, nuper omni tertia nocte calores aliquot habuit, caeterum appetit. Per tres dies et noctes perfecte sana fuit.

Die 17. Iulii.

Circa quartam pomeridianam horror. Dein calor et somnus continuus. Oculi ad initium lacrymosi. Sitis, dolor lumborum; vomuit semel. Inquietudo subinde et iactitatio. Motus labiorum, quasi lingentis et gustantis fere continuus; phantasmata subinde. Nox eadem.

Die 18. Iulii.

Calor intensus, sitis, comatosa affectio. Semel vomitus; iactitatio.

Die 19. Iulii.

Mane in faciae pustulae, subinde in facie, digitis, paucissimae in pedibus. Maior sui praesentia. Sitis minor, nullus dolor. Optime se habuit circa meridiem; pustulae in facie copiosissimae.

mae. A meridie denuo maior somnolentia, iactitatio, minus tamen dormit. Motus labiorum quasi gustantis rediit. Omnia sibi dolere aiebat. Delirium leve subinde. Urina citrina, pridie tamen copiosior. Sudores nulli. Pustulae confertissimae; difficilior hodie per nares spiritus. Tumor palpebrarum, et faciei modicus. Pulsus carotidum. Sitis maior quam ante meridiem. NB. Omnia tamen erant mitiora paulo, quam heri ad vesperam, tunc, quando vocatus veni. NB. Puella pinguis et eufarcos, rubra facie, statura rali, quae pro illa aetatula maior et habilior esse solet. Suasi, ut copioso potu tepido utatur. Foetor oris acidus, magnus. Subinde tussicula.

Hac die, scilicet 19. Iulii, ad vesperam somnus continuus. In somno subinde subrisit. Frequens sternutatio. Minor oris foetor, minor iactitatio. Urina citrina. Corpus ad attactum moderate calidum circa noctem. Subinde sed raro tussicula sicca.

NB. Die 16. Iulii ex relatione matris puella iam est conquesta de dolore lumborum, et a meridie illius diei praeter consuetudinem dormivit una alterave hora. Ut forte ab hac die faciendum morbi initium sit.

Non die 19. Iulii sequens tranquilla cum somno continuo.

Die 20. Iulii.

Mane plurimae pustulae rubrae in tota facie, brachiis et manibus, item in pedibus; in superiori crurum et brachiorum partem, item in trunco corporis vix una, alterave pustula. Facies quasi erisipelare aut morbillis affecta videtur, nisi quod in mento plurimae sint pustulae, sed solita.

solitariae, interstitiis albis, quae albedo in genis inter pustulas non adparet, cum vis aliqua ibi emineat, sed erysipelas esse videtur; sed etiam rubor naturalis, quo puella alias semper valde intenso gaudebat, multum facit, ne interstitia primis his diebus alba in his faciei partibus, scilicet genis, adpareant. Plena hoc mane sui praesentia, calores modicissimi ad tactum, et sui in toto corpore diaphoresis, quam hucusque non adverti. Per duos cum dimidio dies nil comedit. Alvus a triduo nulla. Pustulae in plantis pedum plurimae, in manibus et pedibus solitariae multae, sed in aliquibus harum partium locis sibi invicem implicatae. Lingua alba, humida. Minor oris foetor. Os, labiaque sibi dolere ait, etiam hac nocte saepius audita et visa est os sibi lingere, et quasi gustare per somnum.

NB. Omnibus animadversis videbatur mihi hoc genus variolarum propius ad *confluentes* accessurum, quam ad discretas. Puella cutem habet crassam, exercitatum, et ferendis aeris iniuriis adsueta a prima aetate. Somnolentia, et sternutatio etiam post eruptionem alias potius morbillos praenuntiant.

Die 20. Iulii.

Tota die plures, pluresque erupere pustulae at in reliquo aut nullae aut forte una solum alterave adparuit solitaria. Nulla febris aut valde exigua, plenaque sui praesentia. Paulo plus facies tumuit.

Die 21. Iulii.

Tota facies intense rubra, pustulae potissimum confluent, rubraeque sunt, in medio subsident. Sunt variae figurae, variaeque amplitudinis, sed non acuminatae, irregulares, multan-

gulae in plerisque locis faciei, in aliis faciei partibus praecipue genis, et latera nasi ita confluerent, ut vesicam florido sanguine plenam referrent amplam. Nasus totus uique ad suam radicem a confluentibus variolis obiectus est. Plus variolarum et magis confluentium in sinistra faciei parte. Hodie etiam in reliquo et quidem in toto corpore adparuerunt variolae irregulares, et multangulae, humiles, et brevi postmodum depressae, in medio attamen discretae. Nulla febris. Bonus somnus.

Die 22. Iulii.

Copiosissimae ubique, pauciores tamen respective in pectore et collo, quam alibi.

Die 23. Iulii.

Mane adparebat lata, splendens albedo in sinistra faciei parte, ubi maxime confluxere, scilicet circa genas. Sed hodie ad vesperam redii denuo ad aegrotam, a qua die 20. Iulii circa meridiem discessi. Inveni in toto corpore variolas irregulares, multangulas, latas, humiles, et in medio fere omnes depressas, rubras laete. Attamen in sinistra faciei parte, ubi illas quam maxime confluxisse dixi, iam non rubebant, sed vesicam albam repraesentabant. An dextera vero faciei parte omnia adhuc rubebant, ut etiam in artuum extremitate, ubi tamen initia apparebant, albedini quam proxime futurae, supra oculum dextrum lata plaga confluentium, et vesicam albam et splendentem repraesentantium. Idem apparuit in toto naso. In dextrae manus dorso lata, magnaque pustula perfecte nigra adparuit tota, de cuius dolore saepius conquerebatur, in eadem manu versus cubitum plures variolae praecipue in sui modo

depresso livebant. Vidi etiam paucas livebres, et fere iam nigras in sinistro pede. Somnus bonus. Vix ulla aut nulla sensibilis febris.

Die 24 Iulii.

Mane circa mentum et hypopia flavescebant ex albo. Variolae potissimum albescebant, dein successive flavescere modice coeperunt, atque in medio attolli, turgereque. In dextra faciei parte pariter attolli, albescere, levissime flavescere inceperunt. Idem in artuum omnium extremitatibus factum est; eodem servato maturationis ordine, quem in prorumpendo servarunt, eadem mutatio facta est, scilicet ut primo attollantur in medio antea depresso, dein albescant, at demum nullae ex iis flavescant. Pustulae faciei praecipue circa hypopia et mentum hodie a meridie pus sat bonum et copiosum sudant. In reliquo vero corpore, artuum extremitatibus exceptis, depressae in medio adhuc sunt, et rubent. Variola illa lata nigraque in dorso dextrae manus albescere incipit, et nigredinem contraxit versus sui medium, ubi tamen turgere iam incipit, ita ut modo longe minor nigredo ibi adpareat. Reliquae variolae, quae lividae nigraeque adparebant, iam minuunt nigredinem, aut livorem. Heri et hodie crassa et tenax saliva aliquoties expuitur. Fluxit heri et hodie mane per nares serum, uti in coryza solet. Facies magis tumet. Febris nullae indicia. Puella dolorum sat patiens et pro morbi gravitate adhuc alacris. Per tres iam dies saepius varia adpetit, atque etiam comederet, si concederetur. Heri vespere, cum toto morbi tempore nullum habuerit alvum, curavi immittere subpositorium ex

vitello ovi et sale communi paratum, et tenui linteolo per modum noduli ligatum; attamen nulla alvus. Hodie ergo curavi aliud ex aequali portione mellis, saponis et salis coquendo parari. Quo immisso secuta alvus est cum scybalis duris. Appetit, dormit, saepius etiam per diem.

Die 25. Iulii.

Somnus priori nocte minus quietus, paulo maior fitus. Mane variolae circa mentum et in dextra faciei parte in crustam abiere, *υπὸ πλᾶ* detumuerunt aliquantum. At manus adparebant magis tumidae et dolebant valde. Saepius hodie bibit hoc mane; plus querelatur. In manu variolae nigrae et liventes disparuere penitus, praeter illam maiorem nigram. Omnes in manibus et pede sinistro insigniter turgent. In pedibus quae prius erant lividae, tales iam non sunt, excepta una alterave modicissimae adhuc in medio livescente. In dextro pede etiam incipiunt attolli magis magisque. In dorso et pectore pars variolarum minus ad *boni moris variolas* a cedit, quam ad *confluentes*, et ibi, uti et in collo et pectore vocari possent *cohaerentes*. Multae tamen in his partibus *verae discretas*. Hodie alvus compacta.

Animadversiones practicoe.

NB. 1) In sinistra faciei parte, uti et in sinistro pede *citius, copiosius et perniciosiores ac magis confluentes* adparebant. In pedibus praecipue, item in cruribus valde pruriunt pustulae.

2) Mutatio variolarum *livescentium et nigrarum* in *boni coloris variolas* notatu digna est, cum talis *livescens aut etiam nigra pustula* in medio collapsa, reverae sit *gangraenosa*. Partes ergo

gangraenosae non semper p obita emortuis haberi debent, ac si in vitam quasi redire non amplius possent, id quod *Haenius* etiam confirmat, qui manum gangraenosam pulvere corticis restituit.

3) Nullum adparens incommodum ab alvo per octo dies obstructa. Puella toto hoc tempore liquida ut plurimum diaeta utebatur.

4) In tam copiosis et melaee indolis variolis hucusque nulla *suppuratoriae febris* apparentia signa, nisi paulo maiorem hanc inquietudinem pro effectu huius febris reputes, potius tamen ex tensione cutis in manibus tumescentibus, meo quidem iudicio repetenda.

5) Facilior tolerantia harumce variolarum mali ut plurimum moris, quam aliarum benignarum a me in aliis pueris frequenter conspectam.

6) Confirmatur observatio, quam in aliis etiam variolantibus feci, scilicet laevam faciei partem *copiosiores* ut plurimum variolas et *citius* prorumpentes habere; rationem putabam olim hanc esse, quia cutis in laeva faciei parte mollior quam in dextera est, cum dextrae potissimum parti incumbere dormientes soleamus; at in hac puella ex certa parentum observatione constitit, illam diversissimos habuisse in somno situs, ita ut nullo certo situi fuerit prae alio assueta.

Pustulae artuum superiorum et inferiorum vesiculas referunt sero albo, limpidi, tenuique repletas. Hodie ad noctem ingens in facie pruritus ortus est, praecipue vero in sinistra gena, quem locum etiam insigniter perfricuit. Alvus compacta. De nocte pruritus aequè magnus in

dextra gena, et dein in fronte, postea in manibus. Alvus hac nocte compacta. Prae ardore et pruritu ferino somnus nullus.

Die 26. Iulii.

Mane perrexit pruritus, accessit pruritus pedum. Ex vesiculis perfrictis fluxit copiosum serum limbidum et tenue. Alvus a mane usque ad meridiem ter posita est, compacta, et binis ultimis vicibus albescens, quasi caseosa. Pruritus et inde ingens inquietudo, iactitatio. Vidi hoc mane variolas in corpore toto complanatas, plurimasque in medio depressas. Interstitia fere omnia aut alba, aut levissime inter confertas pustulas rubescentia; limbus ad basin variolarum pallidissime rubebat.

Facies detumuit, uti et manus notabiliter, in quibus cutis non amplius tensa est. Pustulae faciei tam boni quam mali moris exsiccatae sunt. In locis illi faciei, ubi variolae penitus confluerent in vesicam, alba modo, laetaque squamma cuti firmiter adhaerens, depressoque est.

Nota. Variolae faciei octavo morbi die maturiscere inceperunt, undecimo exaruerunt, quibus diebus etiam malae variolae faciei et ad maturitatem et exarescentiam pervenerunt. Facies et manus die undecimo uti, monente Sydenham, in bonae notae variolae solet fieri, insigniter detumuerunt. Vesperis alvus compacta, noctu ingens artuum pruritus, deinde infimi dorsi, iactitatio continua, incurvabat se frequenter, uti in opisthotono. Per exigua intervalla somnus.

Die 27. Iulii.

Mane paulo quietior. Dato pharmaco anodyno somnus, saepe quietus, saepe vero turba-

tus cum perpetuo dorsi ad lectum affricu. Somnus modo fat placidus, modo turbatus, cum vigilis et frictione dorsi alternabat. Heri et hodie frequenter aquam petiit, frequentius tamen hodie. Pustulae mane pallidiores, quam pridie, omnes complanatae et in medio depressae, et in femoribus levissime ex pallido caerulescentes. A meridie quietior, plus dormivit, minor pruritus. Sedem posuit compactam vesperi.

Nota. Variolas dari *duplicis generis discretas*, patet. Prima species est illa *benigna*, in qua variolae sunt *fastigiatae*: altera *maligna*, ubi sunt *humiles* et in medio sui depressae. Has ultimas in toto corpore habuit. Differabat haec ultima species a prima, apud hanc aegrotam *primo* quoad tempus eruptionis; serius enim prorumpabant.

Secundo. Insigniori pruritu, imo intolerabili se distinguebant. Item pruritus iam adfuit *ante tempus*, cum scilicet alias primum solet accedere pruritus *pustulis arescentibus*.

Tertio. Ex eo tempore, quo incoeperunt albescere, *eodem immutabiles* persistere ad mortem usque; depressae in medio, planaeque.

Quarto a verae confluentibus distinguebant se etiam defectu *verae salivationis*, aut *diarrrhaeae*.

Ad vesperam die 27. Iulii multi flatus cum strepitu abire. Noctu nullus somnus, incongrua subinde dixit. Inquietudo et iactitatio, sed minor quam prius. Mane quietior. Singultus, flatus ano emissi frequenter; quies. Respiratio profundior, non accelerata, inaequalis. Postmodum paulo celerior, et mors circa mediam undecimam ante meridiem. Statim a morte pustulae

lae pallidissimae et livescentes, absque nulla prorsus rubedine. Abdomen inflatum, et foetor insignis cadaverosus. Mortua est ergo in medio diei 13. morbi sui.

Regula practica.

Regulae practicae ex hoc morbo deducendae

1) ut primum adparent variolae malignae, etsi reliqua symptomata lenia ad speciem sint, tamen statim ab initio danda sunt antiseptica. Si febris torpeat, in corpore debilitato per senium, aut morbum praegressum, aut praegressam aliquam evacuationem insigniorem, dari debent camphorata, quorum tamen raro locus est. In nimio autem aestu febrili acida fossilia dari debent. Sic sequens iulapium erit insigne, scilicet

℞ Syrup. flor. Rhoead. unc. j.

Spir. vitrioli drach. β.

M. Dosis in puero dictorum annorum pro unico die. Potest etiam accipi syrupus violarum. Proderit hoc iulapium in febre suppuratoria variolarum etiam benignarum. Item in acuta febre qualicunque, ubi aut sola sitis, aestusve aut etiam petechiae adsint. Optimum antisepticum est cortex peruvianus, eiusque decoctum.

2) Non fidendum morbi lenitati. Qualis in hoc morbo usque ad initium diei undecimae fuit. Sed lucrari debet medicus et aegrotus illud tempus ad praeverrendam vel averruncandam gangraenam.

3) Pustulas sive pure, sive fero turgidas aperire

4) Rarissime camphorata convenire patet ex eo, quia saepe homines robusti bene antea va-

lentes malignis variolis corripiantur, ubi virum defectus accusari non potest. Potius inflammatio nimis vehemens, quaeque ob suos acceleratos progressus cito in gangraenam abit, accusari debet. Camphora putredini potenter resistit, si ea ab *inerti humorum motu* aut potius ab *eorundem stasi* ab inopia eorum provenit. At si putredo ab nimium aucto humorum motu proveniat, adeo tunc camphora non praepedit, ut etiam insigniter promoveat gangraenam. *Cortex peruvianus* magis convenit; conveniret autem certissime, si praeter vim antisepticam non haberet vim adstringendi. Discidi in puella variolas varias in femore et pedibus; vidi in aliquibus inflammationem pustulae subiectam ad ossa usque penetrasse, et in portione inflammatae medio quasi filum atrum ex centro nigrescente pustulae variollosae ad os usque ductum. Hinc cum non tantum in superficie corporis externa, sed per subiectas partes, et forte etiam in superficie viscerum, eorumque substantia, et horum quidem, quorum plena ferme integritas ad vitam est necessaria, variolae appareant, etsi earum sedes tam exacte determinata nondum sit, patet, aucto humorum motu per camphoram non variolas modo visui subiectas, sed et omnes alias, id est universalem inflammationem augeri, gangraenamque invitari, potius conveniunt *acida*, et praeter ceteris *fossilia*. Camphora convenit in gangraena aliunde quam a praegressa inflammatione orta, sive si *stasi humorum non inflammatoria* oriatur. Aut secundo, si stasis humorum etiam inflammatoria gangraenam fecerit, modo haec stasis in aliqua solum corporis parte, eaque talis sit, ut

ab universali et nimio humorum motu originem non trahat, quo adhuc magis aucto latius quoque gangraena ferperet. Aut tertio haec stasis humorum inflammatoria praegresso universali nimio eorundem motui ortum suum debebat, tamen quiescere iam consopitumque esse hunc motum oportet, ita ut data etiam camphora ad eandem, quo prius, vehementiam concitari non amplius queat, solaque vis eius antiseptica consideretur.

Observationes Sydenhami ostendunt, nimiam esse in malignis variolis inflammationem, et methodum antiphlogisticam adhibet.

Si gangraena iam adsit, eandem methodum cum usu corticis coniungi posse existimo, adhibitis simul *acidis fossilibus*. Si autem quis prae cortice camphoram putaret magis antisepticam, is certe curam simul summe antiphlogisticam deberet adhibere.

Ea, quae huiusque dicta sunt, eodem modo de petechiis dici possunt.

In puella hac pariter inveni in tunica cellulosa ubique serum tenue, limpidum, uti in anasarca. Pustulae discissae sudabant pauxillum eiusdem feri. Punctum in pustula medium intropressum ubique in corpore fuit, subiecta huic puncto portio cutis nigrae ut plurimum fuit, etsi ipsum punctum saepe solum ad colorem subfuscum accederet, Subinde color iste niger subiectae cutis altius, etiam ad ipsa ossa penetravit.

HISTORIA XXI.

Die 16. August.

Domicella 30. annorum circiter, nullius circa diætam erroris conscia, nuper circa vesperam calet: noctu pergunt calores, mane lassitudo et dolor capitis ac lumborum pergit, sed mitius. Die tertio ante meridiem friget, sed modice vomit, et deiecit, calet, cum dolore capitis. Die sequenti lassitudo, inappetentia, die sequenti bihorio prius deiecit, vomit, idque saepius et utrumque simul; calet; vomitus per 2. horas. Calor autem absque frigore tota die, noctu sudor. Mane lassitudo. Plures adhuc paroxysmi venerunt graviores semper, cum deiectionibus et vomitibus, id est cum vera cholera; calor; pulsus celer et parvus absque frigore; Anticiparunt semper circiter bihorio paroxysmi. Post quintum paroxysmum sumsit omni bihorio duo cochlearia ordinaria sequentis.

℞. Aquae cerasor. nigr. unc. ij.

— — curdial. temper.

Syrup. Absinth. aa unc. j.

Extract. cort. peruv. unc. β.

Pulv. cort. peruv. drach. ij.

Misce. Omni bihorio cochlearia duo ordinaria.

Emanxit paroxysmus. At eius loco lassitudo maior tempore consueti paroxysmi. Repetitur prius est. Rediit deinde nihil, at mansit inappetentia. Nullus nec est, nec fuit hypochondriorum dolor aut tumor, nec ventriculi.

F. intermittens.

Omni mane sitis et a meridie os glutinosum, et saliva crassior. Repetita denuo priora, ita ut omni mane duo cochlearia sumat. Sitis minor, os minus glutinosum, appetitus rediit. Post decem ab ultimo paroxysmo dies, dolor capitis et lassitudo omni tertio die redierunt, die alias bona: solventia et cortex profuerunt.

Nota. Hoc mense (scilicet Julii 1773.) plurimae febres tertianae, simplices et duplicatae, pauciores quotidianae. Plerumque in paroxysmo singulo pituitae, malarumque flavae, viridis, amarae vomitus. Primi paroxysmi modicum habere frigus; posteriores autem non habebant, sed vomitum frequentiore, caloresque diuturniores.

Vidi aliam tertianarum simplicium et compositarum speciem absque vomitu sed plerumque cum 6. horarum frigore, calore intensissimo et maxime diurno.

Nullus mensis ex prioribus tot et tam graves, et difficilius abigendas febres numeravit, sicut Julius. Erat plerumque siccitas et squalor hoc mense.

Vidi talem tertianam, quae quintum paroxysmum habuit omnium vehementissimum, cum priores continuo gradatim facti fuerint meliores; at hunc secuta sunt exanthemata urticae in cruribus, et inde emanavit febris. Fuit autem in hac febre adhibitum Thee amarum cum Sale polychresto; fuitque absque vomitu sed cum diurno calore et copioso sudore. *Nota.* Vidi saepius febres tertianas simplices et duplicatas exanthematibus urticalibus iudicari.

Nota. Vidi saepius praecipue in tertianis

simplicibus, et adhuc saepius in duplicatis, vernalibus et autumnalibus, et nunquam esse perfectam apyrexiam, et adesse speciem continuae remittentis; attamen non semper debent in hoc casu, imo raro admodum venae sectiones fieri. Ratio videtur esse haec: multae febres sunt a saburra primarum viarum productae, hinc illa symptomata e. g. sitis, inappetentia, oris amarus oriuntur. Hinc etiam capitis dolor *deuteropathicus*. Lassitudo a praegresso tumultu febrili deduci facile potest. Male ergo illi in febribus autumnalibus praecipue, sibi regulam pro necessitate venae sectionis faciendae deducunt ex *imperfecta tali apyrexia*, id quod tamen a Medicis non ignobilibus factitatum vidi. Secundo contingit ut saepe copiosus sequatur sudor in fine paroxysmi undecunque orti. Iam cum et internae et externae partes aequaliter sudent, facile fit, ut sudoris quid in primis viis mneat, indeque primis viis affectis oriantur symptomata superius enarrata. Tertio; subinde ob impatientiam aegri se in lecto continere et finem sudoris expectare nolentis fit, ut crisis integra materiei febrilis pro praesenti paroxysmo non fiat. Ideo repetunt calores etiam tempore apyrexias, variaque male affecti corporis symptomata inde oriuntur. Eiusmodi continua remittens apte vocari posse *continua remittens spuria*.

Saepius adverti, febres cortice curatas frequenter recidivare, nisi diu usurpetur cortex. Eae, quae methodo *solvente* curantur, non recidivant. Redeunt subinde de novo, si nova fuerit data causa. Vidi febres tertianas vomitorio et dein copioso cortice tentatas suffocatasque;

at praeter recidivam tumor abdominis magnus secutus est, urina coloris castanei, et post moram nigri penitus cum sedimento lateritio copiosissimo: datis solventibus curata postmodum sunt haec symptomata. In constitutione anni 1773. mense Iulii vidi homines biliosos hoc tempore vomitorio ingentem saburram biliosam eiecisse, et dein datis solventibus curatos.

HISTORIA XXII.

Die 1. August. 1773.

Pleuroperip-
neumonia.

Ladislaus H***. ab aliquo tempore scabie laborat. Curatio purgantibus mercurialibus tentata a chirurgo est. Minuebatur scabies adhibito unguento mercuriali una alterave vice. Nuper orto per aliquot dies frigore, pro hac tempestate fatis magno, raucedo contracta per duos dies; die proximo.

Die 2. August.

Ad vesperam queritur dolorem capitis, calorem. Nox cum multo somno. Die proximo.

Die 3. August.

Mane surgit, alvum deposuit. Denuo decumbit; paulo post dolorem capitis queritur. Attamen mane alvus postea, ante meridiem bis vomuit materiam biliosam. Decumbit paulo post, dormitque tota die. Subinde tussitat. Noctu bonus, et binis vicibus hac noctu manus pedesque convelluntur.

Die 4. August.

Mane somnus continuus. Sudor, aut transpiratio notabilis, hucusque nulla; subinde tussit.

Respiratio celerior naturali, difficilisque ad vesperam quasi de somno expergefactus; ad interrogata apte respondet. Pectusque et caput sibi dolere ait. Saepius bibit; lingua alba, humida. Respiratio difficilis, et cum strepitu. Somnus usque post mediam noctem bonus. Urina aliquoties in lectum missa.

Die 5. August.

Ad auroram inquietudo, iactitatio maior, calor, dolor capitis, respiratio difficilis, et strepens, sitis augentur. Somnus paucus, dolores ad latus dextrum, paulo antea, et directe sub mamilla dextra. Decubitus in utrumque latus hucusque. Hodie mane alvum posuit voluntariam compactam, a meridie denuo, urina in lectum missa ante venae sectionem. A meridie venae sectio brachii unciarum quatuor et post bihoriam denuo venae sectio unciarum trium; crusta cito efformata, crassa, et tenacissima, qualis rarius in adultorum sanguine. Calor idem, at post secundam venae sectionem nullus lateris dolor amplius. Ad noctem dolor lateris redit denuo. Attamen post venae sectionem respiratio non amplius strepens, aut servens fuit. Nox bona satis, somnus aliquoties, sed rarius interruptus, et multo melior priori nocte. Post venae sectionem secundam transpiratio. Hac nocte non potuit amplius incubere lateri sinistro absque metu suffocationis.

Die 6. August.

Mane ut noctu; at circa mediam declinam maior incepit calor, sitis, genarum rubor, dolor capitis; difficilior, sed tamen non amplius strepens respiratio. Urina sub hodierna exacerbatione in lectum missa. Circa quartam pomeri-

dianam exacerbatio haec remittit, et item lateri sinistro subinde, incommodius tamen, incubuit. Hodie nulla alvus. Dolor capitis, genarum rubor cessabant. Et respiratio laboriosa, cita et inaequalis aliquantum emendabatur.

Nota. Pueri secunda Augusti pustulae in manibus erumpentes paulo ante, non amplius apparebant, ita ut hoc die et pridie retrocesserint. Secundo nota, puerum non fuisse vino et coffeano potui addictum, nec robustum pro aetate sua prae reliquis.

Tertio, somnolentia continua, sive potius quidam quasi stupor. Calores, convulsivi artuum motus, et commercium cum rebus paulo ante a variolante puero contrectatis, aliaque etiam infectionis indicia, variolas in procinctu esse ad initium indicabant, non obstante tussi, quae rarior tunc adhuc fuit, atque etiam in priori puella in primo variolarum stadio deprehendebantur. Incerta ergo saepe variolarum indicia.

Quarto, crassa inflammatoria crassa et tenacissima notatu digna, et vera peripneumonia in pueris.

Quinto *catarrhum suffocativum* appellant in Hungaria hunc morbum, et venae sectionem in eodem abominantur.

Sexto, frequens tamen est in Hungaria morbus hic, et pro *insanabili* habetur.

Septimo, in quibus a *tussi catarrhali* distinguatur aut conveniat, quae utrobique curatio; ordinariam methodum curandi catarrhos, si non *iuvat*, certo *nocere*, et neutiquam esse indifferentem; aliam meliorem et tutiorem posse ostendi, ex frequentibus patebit.

In

In tussi catarrhali prima glandularum orificia oblinientem liquorem exsudentia constricta sunt. Secundo transpirabilis materies per summitates arteriolarum transprimi solita retinetur. Patet ergo, difficiliorem per pulmones sanguinis fluxum fieri ob eosdem pulmones materia transpirabili retenta occupatos, compressoque. Patet praeterea venae sectionem etiam in catarrho exigere, si modo aegrotus in eo statu sit, ut ante catarrhum subtractionem sanguinis saltē *admittere* possit, adeoque in homine etiam non plethorico debere administrari, praecipue si ad vesperam peius habebat, noctu peius dormiat, et leviter licet peripneumoniae symptomata adsint. Post venae sectionem potus copiosus leniter sudoriferus aut diureticus. Eadem scilicet curatio hic est, uti in rheumatismo, a quo quoad essentiam non differt. At si catarrho *diutius iam durante* adhibeantur ea, quae humores paulo validius movent, eosdem vel ad cutis poros, vel ad vesicam vel alvum determinando, si id fiat in homine acutis obnoxio, maloque ad peripneumoniam accedente, methodus haec adeo non iuvabit, ut etiam noceat. Patet catarrhum facillime in peripneumoniam abire, cum hac saepe coniunctam esse, imo *nunquam* oriri, quin vel levissima saltem peripneumonia simul adsit, tanquam effectus catarrhi.

Differentiae sunt sequentes. In peripneumonia signa sunt, *febris inflammatoria*, tussis plerumque minor, quem in catarrho. At in catarrho nulla apparenter, aut vix ulla febris inflammatoriae signa, tussis molestior, vehemens. Sputum tenue et copiosum; raucedo, corizaeque aut

praegressa aut concomitans, aut brevi sequens. subinde falsus humor ex oculis stillans praegreditur, comitatur, aut paulo paulo post sequitur catarthus. Utrumque morbum coniungi saepe, sed validos ambos ex dictis patet.

In pueris glutinosis species peripneumoniae nothae methodo Sydenhamiana curanda saepe advertitur, ubi scilicet praemissa venae sectione datur mannatum purgans per epicrasin.

Die 7. Aug.

Noctu somnus adhuc melior quam priori nocte. Sudor copiosus, universalis per horam aut ultra de nocte. Inter dormiendum urina, alias praeter consuetudinem in sanitate, in lectum missa. Mane respiratio non dolens amplius; nisi sub tussi, accelerata tamen et inaequalis. Puer alacrior. Saepius cibum postulavit. Circa octavam genarum rubor oritur, pulsus et respiratio ut ante. Mane transpiratio notabilis siue mador corporis. Ad meridiem disparuit levis haec exacerbatio. Circa quartam pomeridianam genae sinistrae rubor insolitus, dein utriusque, oculi vivaces. Multus sermo, sed ad rem, pulsus incitatus valde, respiratio valde inaequalis; nullus somnus a meridie, qui tamen et ante meridiem et heri et nudius tertius frequenter et per intervalla rediit. Continuo cibum appetiit. Cum heri et hodie nulla alvus respondeat, dato suppositorio scybala cum multis flatibus eiecit. Ad vesperam haec symptomata minuebantur. Haec exacerbatio pomeridiana maior fuit, quam antemeridiana, attamen absque dolore pectoris, nisi sub tussi. Subinde dolorem sentire dixit in loco lienis, quem a longo iam tempore praetu-

midum, durum, et inferius solito positum habet, item ad scrobiculum cordis se subinde dolere ait. At post alvum positam nullibi se dolere dixit. Urina ad meridiem missa coloris rufi, cum sedimento albo copioso, et aquabili, brevi deposito. Urina ante alvum positam a meridie missa coloris citrini, brevi pariter eiusmodi sedimentum deponens.

Hodie tota die multo alacrior fuit, et lecti impatiens. Sputa ad meridiem copiosa, et soluta non eiecit, sed deglutivit.

Nota. Patet, quare post peripneumonias puerorum magis sit necessarium lene purgans per epicrasin dandum.

Die 8. Aug.

Somnus bonus satis. Cica meridiem exacerbatio paulo maior. Dolor pectoris subinde recurrens, etiam extra tussim respiratio celer, pulsus frequens, et strepitus circa caput asperae arteriae; appetiit. Urina cum copioso sedimento albo.

Die 9. Aug.

Hodie ad vesperam finis est diei morbi septimae. Noctu somnus ut priori nocte. Tussis mane; sputa soluta, sed deglutita. Ad meridiem levior exacerbatio quam heri. Saepius heri et hodie, sed praepremis heri. insignis genarum et rubor et calor fuit. Appetitus. Nox subsequens bona.

Die 10. Aug.

Mane tussis, sputum unicum ore reddidit tenax admodum, et glutinosum, rotundum. Nulla exacerbatio ad meridiem. Pulsus minus frequens, quam hucusque. Strepitus ad caput

asperae arteriae. Alacrior. Vesperi tussis sicca.
Noctu somnus bonus.

Utriusque peripneumoniae
connubium.

Nota 1) peripneumoniam *veram* et *notham* coniunctam esse in hoc puero. Sputa tenacia, glutinosa, et rotunda, difficulter eggerenda causam fuisse peripneumoniae nothae.

2) Utramque saepe coniunctam esse; seorsum alterutram non raro dari.

3) *Veram* peripneumoniam ex difficili et subinde dolente, tussiculosa respiratione, item ex *signis acutorum*, quae ex ordine et attente examinari debent, uti a *Boerhaavio* adnotantur.

4) *Notham* peripneumoniam desumi ex *catarrhosa* et *strepente* respiratione, cum nullis, aut certe paucissimis acutorum signis.

5) Si signa acutorum cum *catarrhosa* et *strepente* respiratione iuncta deprehendantur, peripneumoniam *veram nothae* sociatam intelliges.

6) *Catarrhi* signa superius descripta sunt: distinguitur etiam a peripneumonia *notha*, sive *glutinosa* per hoc, quod in catarrho sputum tenue, salusque tussiendo excutitur, et respiratio, licet difficilis, tamen *strepens in pectore* aut quasi ab aqua ebulliente in aheno, non sit.

7) Uti in peripneumonia *vera* puerorum venae sectio necessaria est, ita nimia non debet esse. Partim quia fibrae puerorum flexibiliores et sanguinis impetui facilius cedunt, hinc tanta evacuatio non requiritur; partim vero, ne vires nimis deticiantur, quarum certe ad finem morbi necessitas est, ut sputa crassa, copiosaque, si, uti fere semper fit, peripneumonia *notha* aut *glutinosa* iuncta sit, aut *veram* consequatur, facilius egerantur. Vires hae reservatae optimum erunt expectorans.

8) In sola *notha* aut *glutinosa* peripneumonia oxymel simplex, squilliticum mannataque egregia erunt medicamenta, quae attenuant, at tenuataque materia vomitu, alvo et viis urina-riis eliminant. Oxymeli squilliticum cum mannato pharmaco omnem paginam absolvit. Hoc ipsum medicamentum dari potest discussa inflammatio-ne pulmonum, si gluten tenax, copiosumque eosdem obsideat. Ultimum hoc medicamentum in potu pectorali aut lenissimo diuretico catarrho simplici etiam exacte medebitur.

9) Multum interest, ut peripneumonia vera, a *notha* seu *glutinosa* itemque a catarrho distinguan-tur. Horum autem trium morborum diversum genium et medelam hucusque descripsimus.

Die 11. Aug.

Mane tussis multa, sputa quaedam eiecit tenacia, reliqua deglutivit, heri et hodie alvus spontanea, compacta; palpebrae et hypopia tument, magis tamen in dextra parte, cui plerumque incumbit. Alacer. Noctu fomnus bonus.

Die 12. Aug.

Hodie ut heri. A meridie huius diei disces-si domum. A binis diebus urina minus, flava, nil deposuit. Perstat hucusque insignis appeti-tus.

Die 13. Aug.

Ut heri.

Die 14. Aug.

A meridie circa tertiam calores, genarum ru-bor, inquietudo. Somnus noctu bonus.

Die 15. 16. 17. 18. Aug.

A meridie leves calores. Noctes semper bonae.

Die 19. Aug.

Ad noctem puerum invisi denuo. Narrata mihi sunt sequentia. Puerum in somno insigniter sudare, praecipue circa pectus, claviculas, et frontem. Pustulas per tres circiter dies erumpere copiosas et scabiosas. Tussim esse mane maiorem, sed plerumque inanem. Optime appetere. Lateri dextro continuo incumbere; si se reclinare in sinistrum latus velit, tussim sequi magnam, spirandique molestiam insigniorem; urina et alvus sanorum. Pulsus et respiratio naturali celerior. Nota. Suspicionem pleuroperipneumoniam in abscessum latentem desisse. Repetita adhuc venae sectio, si pueri genitor id permisisset, suppurationem forte praepedivisset.

Circa 20. Septembris puerum vidi sanum, raro tussientem, et sputa cocta facile efferentem. Ad finem Augusti et mensis Septembris usque ad vigesimum circiter eiusdem mensis tussivit, sputaque cocta eiecit. Appetitus tamen bonus, viresque bonae. Peripneumonia vera sputis iudicata.

HISTORIA XVIII.

Die 20. Aug.

Haemorrhoides.

Domina de M***. 62. annorum. Ab anno saepius dolorem in intestino recto sentit, dum alvum, quam duriores semper habet, deponit. Dolores lumborum frequentes et frequentiores adhuc ab anno habet. Habet ab anno tubercula haemorrhoidalia absque fluxu.

Die 17. Aug.

Inappetentia, lassitudo et dedolatio, dolor syncipitis, nuchae et lumborum magnus admodum. Sitis. Calores; nox inquieta. *Nota.* Pridie ad vesperam iam incepit aegrotare.

Die 18. Aug.

Eadem.

Die 19. Aug.

Calores maiores et omnia symptomata aucta toto die, et tota sequente nocte. Continua vomitio. Dolores quasi colici, imo potius dolores parturientium versus inguina a lumbis tendentes. Urina profunde ruffa. Dolor pectorius subiro pervadens latera thoracis et denuo evanescens. Inflammationis in abdomine sensus. Haec omnia etiam ab initio fuere, sed longe mitiora. Hypochondria tumida, sed mollia. Ab initio hucusque calores magni cum intercurrente frequenti, sed levi horrore.

Die 20. Aug.

Mane omnia mitiora, praeter dolorem lumborum.

Nota. Vidi aliquot haemorrhoidarios hoc mense eodem fere male laborantes; unus eorum diarrhoeam passus est ab irritatione tuberculorum in intestino recto existentium, et dolorem ingentem supra os pubis, frequentemque mictum. Omnes habuerunt sanguinem pleuriticum. Saepius iam per annum aut ultra experta est insigniorum dolorem lumborum, et mictum frequentem.

Nota. Dolor lumborum ab haemorrhoidibus internis. Die hac (20. Aug.) a meridie lecta

in brachio vena est, sanguis totus quantus cum crusta phlogistica. Post horam ex eodem foramine denuo orbiculus sanguinis pariter phlogistici emissus est. Ad vesperam dolor lumborum et syncipitis longe mitior. Sudorque symptomatum recessum terminavit.

Somnus paucus de nocte, et interruptus.

Die 21. Aug.

Mane exiguus admodum capitis et lumborum dolor. Dolores ad inguina pergentes, raro et mitius redeunt. Circa nonam matutinam accessit dolor ventriculi, quo tempore assumptum iusculum et materiam paucam pituitosam amaram evomit. Aucto ventriculi dolore versus meridiem dolor syncipitis, lumborum, caloresque recruderunt. At versus vesperam omnia longe mitiora, quo tempore mador, aut potius sudor erupit. Hodie quater alvus posita, compacta. Noctu somnus bonus cum sudore levi, levamen afferente. De nocte alvus semel compacta. Urina ab initio hucusque eadem, scilicet coloris castanei, et fere nigrescentis cum sedimento laceritio, qualem urinam, tali colore scilicet et sedimento praeditam, saepe in intermittentibus conspiciamus. Ardorem in mittendo lotio hucusque queritur.

Die 22. Aug.

Mane nullus capitis aut lumborum nec ventriculi dolor. Musculosam carnem foemorum, musculos scilicet glutaeos, dolere sibi ait, toto morbi tempore. Lingua hucusque modice albescens et humida. Sitis, quae sub initio usque ad hesternam meridiem magna semper fuit, ab illo tempore nulla aut exigua est. Inappetentia persistat. Pulsus semper celer et fortis.

Intermittentem cum febris acuta inflammatoria iuncta esse, patet tum ex exacerbatione circa meridiem ingruente, cum etiam ex urinae sedimento. Vespere circa nonam dolor capitis, ubi os accipitis cum utroque osse bregmatis coniungitur, rediit item dolor ad pubem subinde pungens et lumborum, sed mitior reddit. Somnus usque ad 12. noctis nullus, inde ad tertiam matutinam somnus inquietus; tunc autem dolor capitis evanuit.

Die 23. Aug.

Toto die bene habuit. Appetitus paulo maior. Urina minus ardens. Ceterum colore et sedimento eadem. Noctu somnus turbatus. Nulla sitis.

Die 24. Aug.

Pulsus heri vespere et hodie paulo nimis celer. Cetera ut heri. Ad noctem levis dolor accipitis. Attamen somnus de nocte bonus.

Die 25. Aug.

Hodie mane urina minus profunde ruffa, magis et dilutius flava, brevi turbata. Sedimentum, ut hucusque, lateritium. Appetitus. Surrexit hodie mane ex lecto prima vice. Appetitus. Somnus nocte bonus. Hodie mane ter alvus posita.

Die 26. Aug.

Tota die extra lectum fuit. Omnia ut heri. Urina minus profunde ruffa. Sedimentum leviter albescens. Subinde de plenitudine et dolore ventriculi queritur. Per totum fere morbum quæsta est de dolore lienis, quem a multis annis ob febres toleratas prætumidum habet. Dolor lienis tunc præcipue sentitur, quando profundius respirat.

Nota. Vidi aliquoties lienes tumidos indolentes alias, accedentes febris acuta, aut paroxysmo intermittentis insigniter dolere, scilicet sanguine ad loca obstructa vehementius appellente, motoque validius, maior vasorum dilatatio, eaque dolorifice fit.

Die 2, Septemb.

Hodie prima vice urina absque sedimento et coloris straminei fuit.

Die 3. Septemb.

Septies circiter alvum posuit spontaneum. Urina coloratior, cum sedimento rubro.

Die 4. et 5. Septemb.

Urina coloratior, cum sedimento. Ceterum hucusque per omnia bene se habuit. Sensus plenitudinis et gravitatis ad ventriculum dudum disparuit. Appetitus. Dormit. Praescripti purgans rhabarbarinum die 7. Septembris sumendum, postea sumat mane et ante prandium aliquot guttas liquoris anodini mineralis Hoffmanni in saccharo.

Neta. In more positum habuit, omni fere nocte ante decubitum potum theatum sumere, at hoc serio dissuasi, ne vires ventriculi deiciat.

Nota. Ante venae sectionem tantos dolores lumborum versus inguina tendentes sensit, quales in ipso partu, quem saepius experta est, nunquam habuit.

Dolor ardorque in mingendo ab haemorrhoidalibus tuberculis vesicam in consensum trahentibus esse puto. Fors aderant in ipsa vesica urinaria pariter tubercula, sive haemorrhoides caecae vesicae.

Ultra medium Septembris urinam castanei coloris cum sedimento lateritio habuit, ceterum optime valuit.

Επι ἀρχῇ φλεγμαινοντι — — στραγγουριῇ ἐπιγίνεται. Hipp. fecit. V. aph. 58.

HISTORIA XXIV.

Hodie 22 22 Augusti 1773. vocabar ad foeminam iuvenem Dominam de S*, non gravidam, pinguiculi habitus, et quae ante medium circiter annum peperit. Sequentia mihi narrata sunt: Per duodecim iam dies calores, capitis vero insignes dolores experitur, ita tamen, ut omni tertio die peius habeat. Frigus nunquam sentit. Primis diebus, die libero, extra lectum esse potuit, at modo die etiam libero ob dolores capitis decumbere cogitur. Exacerbatio omni tertio die continuo gravior evadit, et remissio minor. Inveni ego pulsum celerem, suppressum, dolores capitis validissimo; at in sinistro solum cranio, sed eo quidem toto, quales hucusque fuere.

Somnus hucusque nullus, aut valde turbatur. Inappetentia magna. Nulla sitis hucusque, narratum est mihi, illam saepius acute laborare, et frequenti venae sectione iuvari solere. Chirurgus pridie, aut duobus diebus antea grana XX. ipecacuanhae dedit; inde aliquoties vomuit, et decies, aut etiam saepius diiecit, postea dedit guttas stomachicas. At inde omnia intendebantur, et accessit dolor ad regionem ventriculi: Haec ante adventum meum. Secta vena est. Sanguis in primo vasculo crustam habuit: in

Continua remittens.

secundo vasculo levissimum crustas vestigium; in tertio lacte roseus apparuit. Epispastica ad pedes. Ea nocte nullus somnus; dolor totum iam caput occupavit. Mane saepius haemorrhagia narium tota est, totoque eo die saepius rediit. Tunc dolores evanuerunt; somnus rediit. Dedi praeterea potum antiphlogisticum.

Nota. 1. Tertio quovis die exacerbatio continuam remittentem designat, absque cortice sanata, solis antiphlogisticis.

2. Indoles huius remittentis fuit inflammatoria. Cortex nocuisset.

3. Affectarum primarum viarum signa potu diluente tutius tolluntur, si adsit simul inflammationis indicium.

4. Circa decimum quartum diem morbus narium haemorrhagia indicatus est.

5. Saepius adverti, facta venae sectione a meridie, levamen de nocte, quietioremque somnum saepe non sequi, at die proximo, nocte subsequente primum effectum venae sectionis sentiri.

6. Ictericus quid in oculis et facie tota iam diu ante morbum hunc advertebatur. Dolor insuper hypochondriorum, praecipue sinistri. Hinc adstringens cortex etiam ex hoc capite nocuisset.

Per aliquos paucos dies. cum mane bene habuisset, essetque extra lectum, a meridie caput dolere, et sinistra quidem capitis solummodo parte, aiebat; mediocriter tamen, somnolentumque esse, frigere sibi pedes, indormientem sudare, modice calore aiebat. Noctu somnum esse bonum.

Post paucas dies illam bene valere per omnia ex aliis rescivi.

HISTORIA XXV.

Coquus 30. circiter annorum vesperi 23. Augusti de dolore capitis conqueritur; horruit leviter, caluit. Homo potator. Die sequenti bene se habuit; ad vesperam rediit dolor capitis, rigores cum caloribus mixti; dolor lumborum. Oppressio pectoris, et tussis.

Febris continua remittens.

Die 25. Aug.

Die sequenti tota die rigores cum caloribus; dolor lumborum et capitis, tussis, respiratio gravis. Vesperi dolor tendinum genu flectentium insignis. Sanguis absque crusta, roseus in superficie; levissimum crustae non tenacis in uno vasculi loco vestigium. Post venae sectionem respiratio melior multo, tussis rarior, capitis dolor evanuit. Nulla hacusque sitis; persistit inappentia; somnus ea nocte melior.

Die 26. Aug.

Mane rigores ut heri caloribus mixti; leviores tamen longe, quam ante venae sectionem. Nulla sitis, nullus dolor capitis; at insignis lumborum, et infimi abdominis versus pubem dolor. Noctu parum dormivit.

Die 27. Aug.

Mane vomuit bilem porraceam sponte. Non dolet caput, non sitit, non tussitat. Dolor lumborum, et abdominis infimi, et tendinum genu flexorum idem ut heri. Nocte sequenti somnus vix ullus; circa auroram die 13. Septembris mortuus est, qui fors mature dato emetico, bilem corrigentibus et evacuantibus fervari potuisset.

Die 28. Aug.

Circa vesperam omnia aucta, accessitque denuo capitis dolor magnus. Tussis aut difficilis respiratio tamen non rediit. Noctu nullus somnus, circa auroram bonus, exiguus.

Die 29. Aug.

Hodie circa decimam matutinam stillicidium ex naribus cetera omnia ut heri vespera. Circa secundam pomeridianam venae sectionem pedis. Inde statim dolor capitis cessavit, remansitque tinnitus aurium. Dolor lumborum et infimi abdominis sequenti nocte minor longe. Somnus melior.

Die 30. Aug.

Mane nullus dolor capitis, loco eius tinnitus. Auditus gravis. Dolor infimi abdominis vix ullus nullus, vero lumborum. Hodie elacrior. Hodie mane discessi.

Febris biliosa
epidemi-
ca.

Nota 1) Morbos acutos hoc mense Augusto, et praecipue circa medium et finem eiusdem (anno 1773.) ubique frequentissimos esse.

2) Sunt ~~variae~~ indolis; nam 1) morem intermittentium aliquae febres servant ad initium, tertianarum plerumque; subinde remittentes iam sunt ad initium, in quas tamen primae illae serius abeunt; ultimo continuae fiunt, principio saepe admodum miti.

2) Aliquae statim continuae sunt, et valide invadunt more febrium acuratum inflammato-
riarum tempore verno. Haec ultimae sanguinem plerumque inflammatum in venae sectione exhibere. 3) Vidi hoc mense febres tertianas per-

fecte intermittentes, quas chirurgi nostri dato vomitorio impugnabant. Audivi ab aegrotis eiusmodi postmodum, sumpto vomitorio immanem quantitatem bilis eiectam esse, febrimque sic fugatam. Quosdam novi intermittentibus laborantes dato vomitorio curatos quidem, attamen languisse postmodum diu, donec vomitu spontaneo omni mane orto levarentur. Alios novi dato vomitorio intermittentem depulisse quidem, sed post aliquot dies recidivam passos, non prioris quidem morbi, sed acuti, omnique nota inflammatorii, in his praecipue, qui prout alias in acutos febres sunt. 4) Erat et quarta species admodum frequens, et caeteris omnibus frequentior: scilicet calores leves cum rigore mixti, saepe per diem absque certa lege recurrentes, ad vespeream plerumque aucti cum dolore capitis, graviores etiam post pastum, cum vel ab dolore ventriculi, qui si adfuit, post pastum adfuit, aut gravior saltem factus est. Tandem vehementiori paroxysmo correpti decumbere coeperunt. Sanguis in his plerumque inflammatus.

3) Sanguis detractus, si nulla localis inflammatio fuit, saepe aut multum crustae vestigium, aut leve admodum exhibuit. In haemorrhoidibus caecis, in pleuroperipneumonia sanguis vere et valde inflammatus.

4) Plerique hi, qui istis, variae licet indolis, morbis tenebantur, sive ad initium morbi, sive etiam in eius primo progressu, de dolore ventriculi quaesti sunt. Non pauci vomitu sponte orto levabantur.

5. Ergo 1) tertianae simplices, subinde duplicatae perfecte intermittentes. 2) Intermittentes

in remittentes, et demum in continuas mutatae.
 3) Remittentes in continuas abeuntes. 4) Continuae in principio lenes admodum. 5) Continuae graviter statim invadentes cum topica pierumque inflammatione hoc mense Augusto anni 1773. grassantur.

In omnibus his, licet diversis ad speciem morbis, tamen bilis aut quantitate, aut qualitate peccabat. Praeterea curationes, sive ante, sive a natura factae, evacuationem bilis necessariam ostendunt. Variationes videntur esse accidentales. Cur enim in uno tertianam exquisitam, in alio remittentem continuam in alio efficeret, praeter idiosyncrasiam, praedispositionem aegrotantis, in causa esse potest minor, maiorque materiae biliosae recessus a statu naturali.

Patet pariter ex curationibus, rarissime sufficere solam bilis evacuationem, praemitti venae sectionem debere, quae febrim acutam aut praepediat, aut praesentem componat.

Si adsit acuta febris cum inflammatione topica, hanc prius penitus tolli debere, bilem autem tunc blandiori modo educi posse, quam per vomitorium.

Methodus optima his febribus medendi erat sequens:

1) In intermittentibus solventia copiosa, cum multo cremore tartari. Postmodum tutius vomitorium dari potest, solutis prius humoribus, dilutisque.

2) In remittentibus venae sectio, et copiosus acidorum usus eximius est. Praefero cremorem tartari ea copia datum, ut versus alvum bilem determinet. His adhibitis rarior erit vomito-

torii necessitas. Vidi in remittente tali datum vomitorium continuo effecisse continuam. Vomitorium autem fuit ex radicis ipeccacuanhae scrupulo uno; quinques inde vomuit, et decies alvum posuit, aut ultra. Videmus ergo, quam valide vomitoria agant in sanguinem. Licet vomitus spontaneus saepe iuvet, tamen non sequitur, vomitorium propinatum vomitui spontaneo surrogari semper posse, cum hic absque nova sanguinis concitatione fiat, vomitus vero emetico proritatus non aequae.

3) In continuis venae sectio; potus acidus, copiosus. Fere nunquam vomitoriis locus.

4) In continuis inflammatoriis cura omnimodo antiphlogistica, hoc solo discrimine, quod prae nitro tartari cremor conveniat.

5) Febres inflammatoriae huius temporis difficilius curantur, quam illae vernales. Ratio est, quia in huius temporis febribus inflammatoriis vitium bilis accedit, ita ut compositus morbus videatur.

6) Febres huius constitutionis proprie merentur nomen *febris biliosae*, sive *continuae*, sive *intermittentes* sint.

7) Amara, stomachica, calida, potus ex carduo, absynthio etc. non conveniunt in huius temporis febribus.

8) Cortex ordinariae non convenit in hisce febribus, nisi forte symptoma quoddam urgeat vehementius, uti paroxysmus cum cholera vehementi, leipothymia etc. Aut si subactis iam morbi causis paroxysmi quasi ex habitu, et consuetudine redeant.

9) Fructus horaei, pepones etc. innoxie ac.

Pars IV.

N

cusantur; graviores credo, frequentioresque futurae hae febres essent, nisi has copiosior horaeorum usus praepediret.

10) Fructus immaturos etiam febris speciem ab obstructionibus oriundam, in pueris praecipue, producere posse, certum est, et experientia demonstratum.

11) Methodus illa, quae per salia media curat febres, non bene convenit, nisi forte ea dentur copia, ut bilis per alvum educatur.

12) Acida in vernalibus febribus, item in febris puerorum ab acido orta non conveniunt in febribus vernalibus. Odorem acidum sudor spirat. At hunc odorem non animadverti in febribus autumnalibus. Praeterea ex sudore hoc acidum peccans forte aeque parum comprobatur, ac eiusdem existentia in iusculo carneo diutius consistente acidulum valde, volatilem odorem spirante, et tamen putrescente.

13) Acidum tamen producere febres posse alterius speciei, licet intermittentes, etiam in adultis ipsis, experior hoc anno; nam si acidum in ventriculo praedominari denuo incipiat, febris oritur tertiana. Materiam acidissimam cum glutine aliquoties vomitu reieci ipse; sed id in debili solum ventriculo obtinet.

14) Febrium biliosarum remotior causa videtur anni fervidior pars, generandae, corrumpendaeque bili aptior. Esus carnum immodicus. Exercitium sub sole immoderatus.

15) Novi, qui exigua admodum bilis quantitate vomitu reiecta levabantur. Imo pituitae copiam cum pauca bile reiectam commodum attulisse.

16) Si in veram materiae relectae indolem inquiramus, ea videtur triplex esse, scilicet: *bilis ipsa, materia biliformis, pituita sive gluten*.

17) Plerique auctores in febribus eiusmodi biliosis primas vias primario affectas, bilisque vitium praesupponunt, corpore reliquo hucusque sano, donec putridis humoribus resorptis, et ad alveum sanguinis delatis, motus illi febriles oriuntur. Fundamentum huic opinioni dedit observatio frequens vomitionum, aliarumque affectionum ad laborantes primas vias pertinentium, cum hisce febribus coniunctarum. His praesuppositis ipsa explicationis facilitas auctorum animos eo inclinavit, ut *causam* in primis viis, effectum vero in reliquo demum corpore statuerent, sed ex observatione hoc ultimum non constat; solum hypothesis est, quae tamen *methodum medendi* apud plerosque stabilivit, aliunde potius, quam ex hypothesis desumendam. Inde in vomitoriis spes fere omnis apud hos auctores est; venae sectionis arctos admodum limites circumscribunt, suntque, qui eandem ex accidente solum ratione instituendam volunt. Sed quid veri falsique in hac hypothesis sit, paulo curatius dispendendum, cum methodus medendi inde dependeat. Et primo quidem posse hac ratione morbos oriri febriles, vel ex eo solo pater, quod multi oppleto nimis ventriculo, rebus sive bonis, sive ineptis, scilicet vomitu, aut superveniente diarrhaea non liberentur, in febrem incidant variam, prout varia quoque corporis praedispositio est. Id alio modo non contingit, nisi quod chylus non aptus, subactusque in sanguinem devehatur, motusque febriles concitet postmodum,

aut iubigendus magis, aut abigendus. At hi norunt causam praegressam; ventriculo ex omnibus signis laborant semper, antequam febris oriatur. At 1) in febribus biliosis a me descriptis, utut saepissime mitius ad initium aegrotent, tamen fit, ut subito graviter laborare incipiunt, nullo in diaeta errore praegresso. 2) Viarum primarum affectio saepe in progressu morbi advertitur. 3) Cum materia vomitu reiecta bilis saepe sit aut quantitate, aut qualitate, aut forte utraque peccans; eius vitium ab humorum, unde secreta est, vitio dependebit, ut quem effectum dixeris, potius causam appelles.

18) Ut vera morbi cuiusdam epidemici indoles innotescat, opus est, ut medicus inquireat in eos, qui absque auxilio aut mortui sunt, aut convaluerunt; eos inviset pauperes, quos eodem morbo decumbere rescit, etiam non vocatus, ut, qua ratione natura curet sibi reiecta, aut quonam illa salutares conatus edat, quae noceant, iuventque. Opus etiam erit inquirere in aliorum medicorum curationes. Cum vero chirurgi plerumque aegrorum curam, ruri potissimum, qualemcunque suscipient, ii vero audacius, et *δραστηριότερα* praescribant, eaque varia, vario ordine, nullis utpote regulis, certaue methodo instructi, magni erit momenti, a me nunquam neglecti, in harum curationum eventus inquirere, utpote ubi apertius adparet, quid prosit, noceatque, quaeve morbi natura sit. Cum unus medicus tot observationibus vix sufficiat, magnum adiumentum acquireretur, si plures in vicinia medici observata sua, conscriptasque ad-

adcuratae morborum historias conferrent, atque de natura morbi, methodo, certiori figenda, cogitarent.

19) Quaenam in aliis aliorum auctorum epidemlis febrium biliosarum venae sectionis necessitas fuerit, aut non fuerit, non disquiro. In mea hae saepe fuisse, certus scio, expertusque sum.

20) Amaror oris, aut obtusus saltem gustandi sensus, lingua albescens, ex albo flavescens, humida tamen vitium humorum ostendunt praexistens. Humores hi in sanguine praexistentes et corrupti ad glandulas oris totius, oesophagi, ventriculum, intestinis et ventriculo communicantia praepimis deferri amant, potius quam ad superficiem corporis externam, quamvis et hac via aliquid educatur, ut ex foetido sudore adparet.

21) Venae sectionis necessitas in multis non fuit; vigor cum calore alternans, dolor capitis singula vespera auctus. Insomna. Habitus plenus. Facies rubra. Subiectum inflammatoriis obnoxium morbis. Item morbus subito et valide invadens absque remissione notabili. Item magnus lumborum, dorsi, occipitis dolor, praecipue cum tuberculis haemorrhoidalibus iunctus, aut persona affectionibus alias haemorrhoidalibus obnoxia venae sectionem indicabant. Sanguis saepe cum crusta.

22) Fors in meis febribus biliosis maior venae sectionis necessitas fuit ex eo, quod natio hungarica diaetae carneae et vinosae prae reliquis dedita sit, variaeque adhuc accedant causae, quae ipsos magis quam alios ad morbos acu-

tos disponant. Vidi virum haemorrhoidibus fluentibus saepe, saepius morbis acutis inflammatoriis laborantem, et cuius sanguis, quotiescunque per venae sectionem emittitur, crustam inflammatoriam exhibet, in usu vini moderatum, sed fructus horaeos averfantem penitus, non voracem quidem, sed diaetae carnea solum et semper utentem. Suasi victum, quantum fieri potest vegetabilem. Homo pinguis, obesus, rubra facie, frequentissima venae sectione utens.

23) Aliorum methodos in aliis epidemiis apud alias nationes non taxo; credo illas ita observasse, sed quid in mea nocuerit, profueritque, absque praetudicio propono.

24) De facienda venae sectione in febribus biliosis, saltem in iis, quas ego observavi, *certa et universalis regula* statui nequit. Miror hanc questionem non olim modo (vide *Riverius de febribus putridis*), sed hisce nostris etiam temporibus motam esse, moverique quotidie. Etenim in omni morbo acuto, ubi motus humorum plus aequo intenditur, at maiore mala ab exorbitante solum humorum motu oriunda timere debeant, facienda venae sectio est. Non hac utique spe, quod sic educi materia peccans possit, sed ut motus sanguinis nec incitator quam oportet, nec etiam languidior, alienam materiam subigat, coqua, coctamque viis ad eandem evehendam commodioribus educat ex corpore.

In quavis febris acuta concipio materiam peccantem humoribus nostris mixtam, per secretoria aut excretoria loca expelli adhuc ineptam. Accedente coctione, quae requisito humorum motu potissimum perigatur, et apta reddatur,

ut pro varia ipsius materiae natura, et, ut ita dicam, subigibilitate, variam coctio haec formam induat: si *tenuissima* sis, *diaphoresi* diffabitur; si *minus tenuis*, *sudore critico*; si paullo *crassior*, *urina critica* etc. sic prout haec materia quam proxime ad humoris alicuius indolem accesserit, cum eodem illo humore furtive quasi ex massa sanguinis subducitur. Quod si *biliformem* habitum materies subacta habeat, aut eum, quem humor gastricus intestinalis etc. ad bilis diverticulum, ventriculum, intestina fecernetur. Convenit ergo febris *dicta biliosa* cum omnibus aliis acutis febribus, quoad coctionem et crisin; at solum quoad *modum* criseos differt, ut quaevis alia ab alia differt. Quandocunque ergo in aliis febribus acutis necessitas venae sectionis erit, etiam erit in hac. Sequitur ergo *primo* materiam critique ad primas vias in hac febre depositam novos posse producere morbos, variosque, aut *recidivam* prioris, si post crisin non evehatur emetico aut purgante; *secundo* emeticum aut purgans *ante crisin* aut nocere, aut certo non prodesse, cum cocta nondum sit: sicut e. g. sudoriferum ante coctionem pro crisi per sudores facienda exhibitum certo noceret. *Tertio* in febribus biliosis id commodi habemus, quod, qualis naturae sint, brevi dignoscatur, hinc potu acido vias primas leniter vellicante pro deponenda illuc, si cocta fuerit, materia peccante, aliisque pro hac crisi, utpote quam praescimus futuram, secus ac in aliis acutis fit, ubi ad initium et in progressu morbi non dixeris, quorsum materia morbi decubitura sit, ad propositum necessariis iam inde ab initio uti possumus.

Si talis febris ad intermittentium aut remittentium benigniorum classem pertinent, post quemlibet paroxysmum aliquid materiae, sub illa scilicet exacerbatione coctae, ad primas vias deponetur; hinc antequam resorbetur, acido leniter purgante statim post paroxysmum materia critice deposita, educenda erit. Secus resorbetur denuo, paroxysmos faciet frequentiores, aut febrem diuturniorem, donec totum fere per superficiem corporis externam diminuetur; cum antea materiae ea copia, quae post paroxysmum critice fuit deposita ad primas vias, *purgatione leni*, ea vero pars quae petiisset superficiem corporis externam, *sudore* fuisset abacta.

25) Sicut oportet parotidem criticam aperire statim, sic etiam opus est biliformem materiam semel depositam critice ad primas vias vomitorio pellere.

26) Dolores capitis, deliria, convulsiones fieri in febribus biliosis solent a duplici causa; *primo* a turgescencia humorum ante crisin, *secundo* a biliformi materia primas vias occupante post crisin. Crisin autem factam cognosces ex signis a *Boerrhavo*, seu potius a natura dictatis. Praeterea notandum, post quamlibet exacerbationem crisin quondam *partialem* esse factam. Convulsiones et delirium autumno priori in Thoma *Or**** a saburra biliformi fuisse, praecedentia et subsequencia ostendebant. Missus sanguis fuit in illo casu *oux opδωσ*, item *oux'ev*; curata eius quartana fuit. Quid *dysenteria*, quomodo febres biliosae aliquo modo conveniant cum colica biliosa, et *dysenteria*, dispiciendum erit.

27) Biliosae febres cum malignis pessime confunduntur.

28) Vidi virum , qui febre intermittente tertiana laboravit ; paroxysmi erant cum vomitu bilioso . Sponte cessavit ; at licet appetitu gauderet bono , tamen subinde quasi quoddam incipiens animi deliquium , et vomituritio longo tempore post febrim hanc . Materia biliosa critice ad primas vias deposita adhuc magna ex parte remanet , manente interim , quod notandum est , appetitu bono , absque oris amarore , absque ventriculi dolore , sensusque ponderis etc . Vomitorio et dein remedio stomachico sanaretur . Cum vomitus spontanei , cum levamine fieri soliti , sint longe frequentiores in paroxysmis , quam *deiectiones* , patet , ventriculum , proximaque huic intestina potissimum excipere materiam morbi , hinc etiam vomitorium magis quam purgans convenire , ni aliud quid contraindiceret . Cum autem vomitorium post singulos biliosae febris paroxysmos dari nequeat ob nimios , quos induceret tumultus , tamen in fine facta plena crisi conveniet prae purgante .

29) In *intermittentibus* non a praeeistente saburra primarum viarum ortis , emetica ad initium dari non debet ; sufficient solventia sola cum subsequente demum emetico . Aut solventia leniter purgantia absque emetico . Si vero haec saburra febrim *causser* , aut *concurrat* , ad initium emeticum dari debet .

30) In remittentibus *veris* , non *spuriis* a me alibi descriptis , maior emetici cautio , solventia , acida leniter purgantia , et demum facta coctione et crisi , emeticum proderit . Si constet coctionem esse factam , crisin vero proxime faciendam , etiam tunc emeticum crisi accelerabit ,

coctam scilicet materiam ad partes irritatas proliciendo. Si vitium primarum viarum aut praecedat, aut concurrat, erit *remittens spuria*, et emeticum primis statim diebus dari debet.

31) Eadem erunt observanda in continuis biliosis, quae in remittentibus veris dicta sunt, observatis simul iis, quae de venae sectione aut facienda, aut non facienda, notavi superius.

32) Diaeta in putridis biliosis, non sit ex carnibus aut iusculis carniū. Sed utiles sunt panatellae ex pane et aqua, addito si opus sit, salis pauxillo; item pruna cocta cum melle et aceto, aut vini pauxillo. Item qui assueti sunt, brassica fermentata in vino aut aceto bene cocta. Iuscula carniū diluta cum succo limonum. Potus in biliosis, putridis *frigidus actu sit*. In laxitate, in putredine omnia calida nocent. In calore febrili non immodico vinum non nocet, mediocriter assumptum. Mirabar saepe rusticis hungaris potus frigidos in acutis non adeo manifeste nocuisse, ut profuisse saepissime non mediocriter visus sit. Sed eum vidi in putridis, biliosis id facitari, minus mirabar, confirmatamque vidi antiquorum quorundam observationes, frigidam in acutis (putridis videlicet) exhibentium.

33) In febre biliosa per corticem, aromaticam, adstringentiam, intempestive curata, recidivam optavi. Nam sic ipsa nova febris debita methodo accedente obstructions ex priori morbo remanentes feliciter tollit.

HISTORIA XXVI.

Die 31. Aug. 1773.

Ad primiparam vocatus sequentia notavi.
 Domina M*** mane vomuit pituitam amarescentem. Rigores cum caloribus alternantes frequentius hac die redierunt. Modicus lumborum dolor. Caput non doluit. Reliquo diei tempore binis vicibus eadem vomuit. Somnus exiguus.

Primipara
 febre billosa
 reperta.

Die 26. Aug.

Mane eadem vomuit, item a prandio. Appetitus heri et hodie exiguus, reliqua ut heri; hoc mane vena secta in brachio est, sanguis cum magna crassa phlogistica: Circa quartam pomeridianam vomuit. Paulo post dolores partus.

Die 27. Aug.

Circa secundam noctis accedentibus doloribus vehementioribus foetum enixa est vegetum, sat commode hoc die nocteque sequente se habuisse videtur, etsi non bene recorderetur rerum hac die gestarum.

Die 28. Aug.

Commode se habuit. At circa vespertum calores maiores, qui per totam noctem, fere insomnem, usque ad meridiem diei sequentis durarunt.

Die 29. Aug.

Hoc die a meridie commode se habuit. Nox bona.

Die 30. Aug.

Tota die bene se habuit. Ad noctem levis et brevi evanidus rigor, quem calor et nox in-

somnis excepit, dein secutus sudor finem exacerbationi fecit mane diei sequentis.

Die 31. Aug.

Tota die bene se habuit. Nox bona.

Die 1. Septemb.

Ad meridiem usque praeter sitim bene se habuit. Tunc autem dolor capitis, qui hucusque defuit, et calores accesserunt. Vesperis dolor capitis continuus, subinde repente lancinans in sinistro hemicranio fere intolerabilis fuit. Sitis: dolor tendinum genu flectentium, et surarum. De nocte vomitus materiae amarae. Post mediam noctem frequens vomiturius, et bini adhuc vomitus eiusdem materiae, non tamen copiosae: inde levamen doloris in capite. Sitis magna. Somnus nullus. Hac nocte semel alvus compacta.

Die 2. Septemb.

Mane calores minores. Dolor capitis nullus nisi in eiusdem motu. Ante meridiem huius bina alvus consistens. Somnus ad meridiem et a meridie per intervalla, bonus et cum largo sudore. De ventriculo non queritur, nisi quod ipsi plenus adpareat. Hodie de oris amarore conqueritur.

1) Domina ista juvenis, primipara, pinguis. Mammas habet ob papillas complanatas prorsum, aut potius intropressas ad lactandum ineptas. Adhibita varia sunt, ut evocentur, uti suctio foeminae adultae, cucurbitula, vasculum suctorium, fasciola lata papillam arcte complectens, mediante qua illa extrahebatur. Sed omissa actuali tractione retrocessit denuo papilla, ut cum circumposita areola planum aequabile efficeret.

Factum id credo a thorace balaenae papillas ap-
primente fortius, quam oporteat. Cum enim
pinguis et mammosa fuerit, fors hanc se supel-
lectilem copiosiore, quam quae placere posset,
absconditura, fortius mammas compressit. Fieri
id eodem modo, sed ex alia ratione posset apud
illas, quae apparatus hunc, pactiorem fors a
natura factum, compressione thoracoli sursum
urgere, sicque oculis spectantium ostentare cu-
piunt.

2) Febrim esse acutam biliosam adparet.
Paroxysmos hos duos ultimos graviores fors fue-
re ex eo, quia *febris lactantium* pariter acces-
sisse videtur.

3) Oleum amygdalarum dulcium a chirur-
go primis post partum diebus propinatum certe
non profuit, nec prodesse facile existimo apud
alias, quibus tamen ob omnibus fere medicis
praescribitur. Oleum enim hoc plerumque non
est recens, nec frigide pressum, hinc facillime
rancescit. *Recenter et frigide pressum* magis con-
venit, etsi dilutum iusculum hisce praestet om-
nibus.

4) Est *febris biliosa*, si scilicet exacerbatio-
nis periodos spectes, *continua remittens*, cuius pa-
roxysmi omni tertio die redeunt. Necessitas ve-
nae sectionis patet ex inflammatoria crusta emissi
sanguinis.

5) Multas in Hungaria querelas audiui,
quod non paucis etiam lactare volentibus lac pe-
nitus desit. Causam existimo apparatus ad lactis
secretionem necessarium, pressione thoraculi de-
structam.

Die 3. Septemb.

Nox praecedens bona. Sudor hac nocte copiosus. Heri et hodie in parte superioris hemi-
cranii sinistri dolor subinde lancinans, pungens,
praecipue in motu corporis. Pulsus ab initio
hucusque naturali celerior. Circa meridiem do-
lor capitis, mitis tamen; vomuit ter ad ini-
tium exacerbationis materiam pituitosam amaram
cum magno levamine quoad caput et plenitudi-
nem ventriculi. Paulo maior calor, pulsus mo-
dice celerior. Circa tertiam somnus, sudor, et
doloris in capite levamen, ita ut paroxysmus
finitus visus fuerit. At post quintam repente in-
vadit maior capitis dolor in eiusdem circiter ver-
tice ad utrumque hemicranium, continuus, lan-
cinans, mitior tamen quam prima Septembris
ad vesperam. Sitis ante meridiem nulla, a meri-
die aliqua, certe minor, quam in nupero paro-
xysmo. Calores exigui. Pulsus modice celerior.
Nullus crurum dolor, nec alterius praeter caput
partis. Os hodie amarum tota die ut hucus-
que.

Nota. Videntur et hodie et nuper bini pa-
roxysmi eodem die se invicem excipere, quorum
primus circa meridiem incepit, et post tres aut
quatuor horas finitur, quique in modico capitis
dolore, pulsu celeriori, aucto modice consistit
et modico sudore terminatur: alter circa vespe-
ram ingruit cum dolore capitis repentino, conti-
nuo, lancinante, vehementique ceteris sympto-
matibus tolerabilioribus. Hos binos paroxysmos
etiam nuper prima scilicet septembris observavi.
Noctu somnus et sudor copiosus.

HISTORIA XXVI.

207

Die 4. Septemb.

Mane bene per omnia se habuit praeter oris amarorem. Nullus prorsus capitis dolor. Ad meridiem momentaneum frigus, at calor magnus, tantusque capitis dolor in eius potissimum vertice, qualem nunquam antea experta est. Nulla hodie alvus. Paroxysmus hic gravis, absque vomitu, duravit usque ad septimam vespertinam. Noctu somnus et copiosus sudor.

Die 5. Septemb.

Mane oris amaror, qui tamen postmodum disparuit. Rari dolores capitis et momentanei, nox bona. Alvus semel.

Die 6. Septemb.

Ut heri omnia. Bina alvus dato tartari cremore.

Die 7. Septemb.

Ut heri. Hisce tribus diebus ad vesperam paulo frequentiores capitis dolores fuerunt.

Die 8. Septemb.

Mane oris amaror. Data cassiae et tamarindorum pulpa cum cremore tartari, ter, quaterque alvus posita cum levamine. Magnam partem diei extra lectum transegit.

HISTORIA XXVII.

Die 29. Aug.

Domina de H***, tota biliosa in tertium ^{Metastasis} mensem gravida. Bis iam peperit. ^{ed parotides.}

Mane surgens horruit, toto postmodum die caluit.

Die 30. et 31. Aug.

Bene se habuit.

Die 1. Septemb.

Vesperī horruit caluitque.

Die 2. Septemb.

Mane denuo horruit, caluitque. Horror a meridie rediit cum subsequente calore: Dolor, levisque tumor post auriculam sinistram. Nox inquieta.

Die 3. Septemb.

Mane horruit, caluit postea toto die. Tumor maior post auriculam, in colli sinistro latere et ad parotidem, dolor ibi lacerans. Nox ferme infomnis.

Die 4. Septemb.

Toto hoc die dolores in tumidis partibus magni et lacerantes. Cataplasmata ex speciebus emollientibus adplicatum. Nox melior. Hodie discessi.

Die 5. Septemb.

Hodie dolores paulo mitiores, tumores molliores. Nox melior.

Die 6. Septemb.

Usque ad vesperam extra lectum hodie fuit. Dolores pauci; tumor in collo mollis. Parotis tumida, duraque. Vesperī dolores capitis ad frontem potissimum, lacerantes. Nox inquieta. Sputa alba amara non spissa, utplurimum spumosa et copiosa eiecit. Os amarum. Vomitus assumptorum, et biliosus. Singultus frequenter redeuns.

Die 7. Septemb.

Eadem ut heri vesperi, sed magis aucta.
Ca.

Calores continui, si vel se modice detegat, rigor. Tumor exiguus in collo. Parotis minus tumens, sed dura. Nox ferme infomnis.

Die 8. Septemb.

Eadem ut heri. Hucusque cataplasmata continuo adplicabantur. Vesper accedens adposuit cataplasmata ex speciebus herbarum emollientium, cui radicem armoraciae rasam superspersi. Inde pruritus et ardor in loco dolente et minor capitis dolor. Somnus interruptus.

Die 9. Septembr.

Mane multam pituitam amaram vomuit. Dato postmodum emetico bilem copiosam vitellinam cum materia pituitosa vomuit quater per diem. Vomitorium fuit ex rad. ipecac. gr. xij alvus, quae a triduo nulla fuit, ad noctem suppositorio sollicitata respondit, dura admodum. Somnus inquietus, paucus.

Die 10. Septemb.

Nota. Aversatur carnes omnis generis, iuscula carniū, assumpta ex carnibus evomit. Iuscula cerealia retinet, uti etiam acida. Ardor ad scrobiculum cordis et in pectore, fors potius in oesophago. Etiam in aliis graviditatibus circa tertium, quartum mensem usque ad finem quinti vomuit carnes. His signis redundantis bilis accenseri debent etiam sequentia: Dolor capitis vehemens, lacerans; sitis plerumque; inappetentia, lingua modice alba, subinde flavescent humida. Sputatio multa et frequens materiae albicantis spumosae. Pondus subinde ad regionem ventriculi, licet etiam absque pondere hoc et absque ulla ventriculi querela bile laborante invenerim.

Pars IV.

O

Tumores, qui hesternæ nocte etiam ad alterum latus orti sunt, duri dolentesque; hodie minus duri, minus dolentes utrobique sunt.

Post vomitus hesternos caput longe minus doluit. Pulsus longe minus celer. Hodie (10. Sept) caput non dolet. Surgit e lecto. At circa nonam matutinam dato ante horam leni purgante, vomuit bilem denuo et pituitam, Nox bona.

Die 11. Septemb.

Hodie tumores minores, molliores. Solum de lassitudine quaeritur. Purgans per epicrasin dandum aegrotæ retenuit.

Nota. Saepissime in hominibus biliosis vomitorium praemitti debet. Nam in his signa copiosae circa praecordia bilis collectae iam antea sunt. Praeterea in biliosis inflammationes rariores sunt. Hinc timere non possum facile, ne fors inflammatio iuncta sit.

2) Febres inflammatoriae, biliosae, et inflammatorio biliosae sedulo et adcurate distinguere debent ab se invicem; hac in re nullus potest esse nimius in colligendis signis distinctivis.

3) Tumor in praesente aegrotæ non videtur ad suppurationem perducere posse. Non est inflammatorius, abest enim dolor et insignis ille rubor inflammationibus iunctus. Tumor modo mollis, modo durus. Censuerim potius ab effusa materia biliosa eundem ortum. Dolet in tactu solum. Doluit etiam dolore lacerante ad initium exortus sui, ob tensiones nimirum ab effluente humore partes. Adplicatis emollientibus dolor extra tactum nullus est.

4) Tumor iste a materia biliosa copiosius

huc affluente et extra circulum humorum erronea huc deposita ortus, primo ideam dat *dolorum capitis a bile* vasa crebri et meningum distendente, licet etiam a bile circa praecordia existente caput sympathice affici possit. Secundo *pleuritidis et peripneumoniae biliosae*, ubi scilicet bilis ad pulmones copiosius ruit; ubi venae sectio, si nulla inflammatio iuncta simul sit, nocet. Suspicio pleuritides illas, a Sydenhamo descriptas, venae sectionis impatientes, fuisse ex hac biliosarum classe. Tertio diarrhaeae, dysenteriae, vomitus, cholerae, quas omnes affectiones *biliosas* cognominari oportet, ut ab aliis morbis, eodem quidem nomine insignitis, sed alia ex causa exortis sedulo distinguantur. Quarto habemus etiam *apoplexia biliosas*, ruente scilicet non ad partes colli externas, sed ad caput biliosa materiae.

5) Mense Augusto et Septembri plurimi laborabant *furunculis*. Fors a *metastasi materiae biliosae*.

6) Signa morborum biliosorum adcurate colligi debent, cum frequentes sint admodum et omni anno magis minusque affligant, subinde vero errore pessimo cum inflammatoriis confundantur.

7) Utilissimum esset, si morbi enarrarentur, suasque in classes distribuerentur, secundum suas causas; sic morbi inflammatorii, item biliosi duas insignes et diversas familias efficerent.

8) In tradenda vero praxi medica, iuncto anni tempore, morbi regnare soliti enumerandi primo essent. Dein morbi chronici separatim,

uti et puerorum, foeminarum gravidarum etc. utpote qui omnium horarum morbi sunt.

9) In descriptionibus morborum in eo a plerisque erratur *primo*, quod omnia symptomata congerant, quin quae *semper*, quae *plerumque*, quae *saepe*, quae *raro* adfuerint, satis accurate notent, distinguantque. *Secundo*, quod suas signorum et symptomatum descriptiones, phrasibus et nimium diducto scribendi genere inundent, suffocentque, cum tamen aptissimi styli medici exemplum in Boerhaavii aphorismi pro-
stet.

Symptomatum, signorumque magis, minusque frequentium classificatio facilis est illi, qui pluri-
mas eiusdem morbi historias sedulo conscriptas in-
ter se comparet.

10) In morbi biliosis, scilicet febre bilio-
sa, colica biliosa, cholera biliosa, vomitu aut
diarrhaea biliosis, item in meteorismo bilioso,
ubi scilicet a bile turgida hypochondria tument,
aut a flatibus a materia putrida evolutis; praete-
rea in morbis putridis aquae frigidae usus, prae-
primis si acidiuscula reddatur, eximius est, tem-
perat enim putredinem, acrisque ex materia pu-
trida evolutionem impedit. Rustici hungarici co-
piose utuntur frigida, imo ipsa glacie: idque pro
medela insigni habent, qualis quidem est in pu-
tridis et biliosis morbis, non autem in inflamma-
toriis, ubi manifesto nocet. Idem sentiendum
de expositione corporis ad auram frigidiusculam
in caloribus, bona quidem in biliosis et putri-
dis, non item in inflammatoriis. Item ad finem
exacerbationis febrilis, quae plerumque sudore
terminatur, etiam in putridis et biliosis non va-

let. Potus calidus in biliosis systema gastricum deiciet, in putridis putredinem augebit.

11) Vomitus spontaneus idem non praestat saepissimae, quod vomitus emetico concitatus. Vidi hoc in aegrota hac Domina, quae saepius et vehementer vomuit, sed solum pituitam albam, spumantem, amarescentem. At dato emetico crassam tenacemque bilem, quasi vitellus ovorum, vomuit cum magno levamine.

10) Purgans, etsi repetitum, idem tamen non praestat, quod vomitus emetico tentatus. Mali enim sedes in biliosis est ventriculus at proxima intestina, systema biliferum; emeticum fortius hae partes ab obsidente materia concussione sua expedit, et via breviori educit.

13) Purgans praemisso, aut etiam non praemisso emetico optimum in biliosis est sequens.

℞. Cremor. tartari.

Sacchar. alb. āa unc. β.

Roob. ribesior. unc. iij.

M. Sumat mane totum.

vel

℞. Pulp tamarind.

— — cassiae āa unc. ij.

Cremor. tartari drach. ij.

Syrup. ribes unc. j.

M. Sumat mane mediam partem.

vel

℞. Cremoris tartar. unc. β.

Syrup. ribes unc. iij.

Sacchar. alb. q. s. ut fiat sapor gratus acido.dulcis.

14) In morbis biliosis gastricis ingentem salivae, mucique affluxum, aegris valde mole-

stum observari. Inde quoque patet materiam morbi hanc praeprimis affectare viam, hacque eliminari debere. Sputatio continua etiam post morbum vexavit adhuc, fors ob remanentes morbi reliquias, aut ob luxata secernentium vasculorum ora.

15) Vidi tertianam gravissimam cum 15. aut 18. etiam horarum paroxysmo, absque frigore, aut non nisi levissimo, cum cholera coniuncto. Die libero non perfecta apyrexia fuit, et illo die ad vesperam semper calores aliquos intensiores expertus fuit. Nihil adhibuit, nisi salia quaedam neutra, eaque exigua dosi, ut quasi nihil adhibuisse dici queat. Post aliquot paroxysmos sponte emanavit. Praeterea vidi eiusmodi tertianam etiam cum vomitu bilioso redeuntem. Ubi ultimus paroxysmus integro die citius, adeoque statim post penultimum venit, ultimus hic fuit pariter omnium gravissimus, cum frigore quidem, at in reliquis paroxysmis nullum fuit; sed intensissima cephalgia, aestuque ingenti. Sed non rediit posthac. Vide historiam Dominae M***.

In Domina de Sz***. vidi tertianam duplicatam, ubi in utraque tertiana singuli paroxysmi cum cholera absque frigore plerumque, aut non nisi levissimo erant. Ultimus paroxysmus atrocitate reliquos superavit, et pluribus horis consuetum suum tempus anticipavit. Ex his sequentia deduci debent. Primo has febres non facile cortice sistendas, sed potu acido, cardiaco utendum, item incidentibus antibilis, oxymelle, cremore tartari. Si tamen ingens debilitas corticem indicaret, aut aliud urgens sym-

ptoma, eundem quidem dari posse, aut omni die libero, mane purgans lene, et acidum dari debet. Ad noctem autem illius diei, uti etiam diebus illis, quibus antea paroxysmus redire solebat, cortex dandus. Sic purgatio haec saepius instituenda vices paroxysmi subibit, materiamque febrilem eliminabit, dum interea cortex paroxysmum praepedit, sola purgatione utique longe molestiorem. Secundo modo, quo febris haec se ipsam quasi iugulat, indicationem praebet longe tutissimam, scilicet die libero post paroxysmum vomitorium, aut purgans acidum, aut utrumque medicamentum simul combinatum saburram eiiciet et paroxysmum praevertet omnino, aut insigniter debilitat eundem, utpote materia illius, contra quam futurus paroxysmus insurgeret, magna iam copia eiecta. Tertio ex eo, quod paroxysmus et debitum tempus antevertat multum, simul longe quam ceteri vehementior sit, suspicaberis sat probabiliter, febrim se ipsam iugulasse, nullumque paroxysmum futurum.

16) Febres acutae autumnales vel biliosae sunt, vel inflammatoriae biliosae. Sunt cum petechiis vel absque iisdem. In plebe magis, quam inter nobiles. Inter eos in plebe frequentius, qui squallorem, aestumve, famem, diactam pravam tempore scilicet caritatis annonae experiuntur, palludosa loca incolunt, male vestiti sunt, unde transpirabilis materia facile ad interiora reprimitur. Sic anno 2771. et sequenti morbi acuti in Bohemia et Moravia regnabant. Queritur de venae sectione in his morbis facienda. Respondeo, non semper esse necessariam in mor.

bo simpliciter bilioso acuto. Scilicet tunc non est necessaria, quando aegroti antecedens dispositio, vitaeque modus luculenter ostendunt, *pravam potius humorum diathesin* quam eorundem copiam peccare. Acida vegetabilia et mineralia bene diluta, frigida actu, leviter ad systema gastricum determinantia unicum fere remedium sunt.

In febre inflammatorio biliosa venae sectionem esse necessariam, minus tamen frequenter repetende facile patet.

Febres simpliciter biliosae petechiis solent persaepe stupari, praecipue, si morbus epidemicus sit. Harum petechiarum theoriam hanc esse existimo. Materia biliosa (quam putridam potius, biliformem, at vias biliferas persaepe affectantem verius dixeris) sanguinis intimius intermixta eundem solvit, et dispositionem putridam toti humorum massae inducit, sanguinis pars nimium soluta attenuataque, vasculorum extrema eludit, elabiturque. Hinc illae suffusiones et *maculae petechiales* dictae. Id quod in scorbuto fieri solet, scilicet ex attenuato nimis sanguine, id in febre biliosa contingit. Sed putredo alterius forte speciei in hac febre est, gradus putredinis exaltatior: hinc sequentia deducuntur in praxi perquam necessaria.

1) Has petechias proprie *maligas* appellari debere, sive a tempore, quo frequentiores esse solent, *autumnales*, ab effectu *putridas*.

2) Probe distinguendas esse ab iis petechiis, quae cum morbo acuto inflammatorio quando is supremum inflammationis gradum adeptus vascula ultima vi perumpit, et sugillationem format sive petechiales maculas. Has tamen non proprie *malignas* oportere appellari.

3) In his venae sectionem summopere indicari; in illis vero nunquam aut forte rarissime per accideris, imo venae sectionem in febre biliosa praecipue magis profecta, et exstantibus petechiis perniciosam plerumque esse persuasus sum. Utinam cordati et sagaces medici omnem adhibeant operam, ut gravem hanc quaestionem, quam ratiocinio ego, e paucis experimentorum numero firmare annisus sum, deciderant, decissamque orbi exponerent delusam fors plures dicent. At reclamitant medici et numero et vulgi saltem opinione non minores.

4) Potum acidum, frigidiusculum actu, decoctum corticis cum acidis mineralibus iunctum optime convenire existimo.

5) Corticem omnes laudant unanimiter, quomodo ergo aliqui simul copiosas venae sectiones instituere possent? an una manu non destruunt, quod altera aedificant? an in corpore fere exsucco iam ante morbum venae sectio, eaque frequens indicatur.

6) An camphorae vis non propius accedit ad corticis virtutem, quam venae sectio?

7) Qui corticem laudant magna certe laude dignum, lata vesicantia, locis vesicante tentatis digestiva, erodentia adplicant. Ipsemet ego experitus sum, quam valide haec omnia sanguinis circulum incitent. Certe camphora putredini resistet, aequae ac cortex, et minus fortiter humorum motum incitavit, quam vesicantia.

8) Est, ubi camphorae vis incitans praeter illam antisepticam, subinde directe indicatur.

9) Cavendum sedulo, ne in epidemia febrili

um biliosarum intercurrentes febres simplices inflammatoriae aut inflammatorio biliosae confundantur cum simpliciter biliosis.

10) In morbis biliosis, aperto cadavere reperiuntur viscera gangraenosa per saepe, subinde valde rubentia. Sed an inde *veram inflammationem* praegressam iudicabis, aut ex parte adhuc praesentem? Gangraenam dari ex putredine humorum praecedente, et stasi eorundem non inflammatoria certum est. Praeterea humoribus solutis, attenuatisque in minora vascula irruentibus imago inflammationis. sed spuriae, exhibetur.

11) Ex *disoluto sanguine*, sanguis mictum, haemoptisin, narium haemorrhagias non criticas in morbis putridis, biliosisque oriri certum est.

12) At in plethorico corpore, robustoque ob humorum nimiam copiam, nimiumque motum in morbo inflammatorio eadem oriri, scilicet mictum sanguinis etc. certum est; *ibi non valet* venae sectio. At *hic est unice necessaria*, nisi sanguis hac ipsa via sat copiose evacuetur. Illa symptomata *maligna* proprie sunt, haec autem non sunt.

HISTORIA XXVIII.

Febris biliosa.

Dominus F***. 58. annorum antea sanus, die Sabbati 11. Sept. mene validum frigus calores dein a meridie cessantes habuit. Dolor capitis, sitisque: dolor lumborum et tendinum genu flectentium.

Die Dominica, 12. Sept. Apyrexia; perfecta an imperfecta non scio, sicut neque scio, quales habuerit noctes.

Die lunae 13. Sept. Paroxysmus uti die Sabbati sed validior, cum conatu ad vomitum, sed inani.

Die 14. Sept. Intermissio aut remissio.

Die 15. Sept. a meridie calores magni, dolor lumborum, tendinum genua flectentium, capitis; sitis. Calores si die iovis et veneris (16. 17. Sept.) ut et Sabbati continui sunt; aucti tamen ad vesperam.

Die autem Sabbati ad vesperam soporosus esse incepit, simulque inquietus, continuo sese iactitando, sic noctu et die sequenti Dominica, ubi illum prima vice vidi. Ad vesperam moritur. Facies post mortem flava, quasi ceracea. Nulla alvus per quatuor dies.

Notae et epierisis. Observavi in Domina K*** item in Domino C*** in Domina M*** in Parrocho K*** febres autumnales biliosas cum vomitu, aut cum cholera coniunctas se ipsas conficere evacuando materiae biliosam, quae febrim excitat.

2) Febres spontanea hac evacuatione curatae raro recidivant. Praeprimis, si post ultimum paroxysmum emetico cataractis datur, et dein medicamentum roborans, antibiliosum, uti e. g. Liquor anod. min. Hoffm.

3) Febres absque vomitu aut diarrhaea diutius durant, uti in parrocho Visiensi, aliisque vidi, quarum febres successive per sudores indicatae sunt; praeterea facile abeunt in febres acutas biliosas, si videlicet materia biliosa accedente paroxysmo non possit deponi ad primas vias, utpote altius infixae humoribus circulantibus. Aut si deposita iam ad primas vias materia denuo.

4) In Domino H*** vidi tertianam absque vomitu aut diarrhaea. Datur remedium emetico catharticum sat validum. Redit paroxysmus. Datum roob sambuci postmodum copiosam bilem eduxit. Tandem datur cortex. At saepius sub eius usu et post eundem (quem ad 16. propemodum dies produxit) dolorem capitis ad vesperam, ventriculi gravamen a pastu etiam non largo, bradypepsiam, sudores nocturnos copiosos ultra mensem expertus est.

Item domicella de K*** cuius febris tertiana cum cholera ob vires valde deiectas cortice curata est, febriles reliquias diu sensit, diu solventibus postmodum et cortice simul usa est. Hac binae historiae ostendunt febres autumnales biliosas cortice sisti non debere, nisi symptoma quoddam gravissimum urgeat. Paroxysmus quidem suffocatur, at materies febrilis remanet, difficulter postmodum per varias excretorias vias abigenda. Post talem febrem cortice curatam diu adhuc valetudinem curare coguntur, ita ut, licet paroxysmus cito emanet, tamen ob valetudinarium a febre statum nihil lucrentur. Quodsi per varia excretoria loca materia febrilis non successively evacuetur, illa intus remanens febres acutas biliosas excitat, uti ante annum contigit in Domino Th. O***.

5 Curandae ergo veniunt febres cum vomitu; cum cholera, absque vomitu aut cholera, ex intermittentibus aut remittentibus continuae factae continua vel est in suo incremento, humoribus scilicet necdum putridis; vel in suo statu putredine iam inducta.

6) Febres cum vomitu aut cum cholera indicationem subministrante, acida, solventia danda

sunt, et de cetero sibi permittendae. Post ultimum paroxysmum purgans acidum per epicrasin, aut emetico catarsis, et demum roborans dari debet antibiliosum, ut Spiritus nitri dulcis, Liquor anodynus min. Hoffmanni. Febres haec possunt etiam tractari, ut diebus liberis vomitorium aut purgans detur, vomitus ille febrilis aut inanis esset, aut insufficiens.

In febribus absque vomitu aut cholera dandum die libero emetico catarticum idque, si aeger id ferret, saepius; aut ad initium emeticum, reliquis diebus liberis catarticum antibiliosum, lenius aut validius pro aegri viribus: sic enim evacuabuntur sordes primarum viarum, et facta ibi irritatione reliqua materiae pars illuc ruet, evacuanda. Finitis omnibus dandum roborans.

Ubi intermittens aut remittens actu in continuam transit, iuvat *emeticum*; *emetico catarticum*, praemisso tamen oxymelle solventissimo, dein *catartica leniora* antibiliosa alternent cum acidis mineralibus ita ut uno die drach. ij. — unc. β. etc. cremoris tartari dentur in syrupo ribes: altero die vero spiritus sulphuris per camp. tertio die de novo spirit. minerat. Sic derivatio materiae ad primas vias, et evacuatio fiet, simulque praepeditur putredo humorum.

Ubi in continuarum harum statu putredo iam adest, iuvabant acida mineralia copiosa, decoctum corticis, camphora subinde.

7) Ad has febres disponit calor aestivus, aut potius squalor. Hoc tempore et in me et in aliis observavi ventriculum debiliorem longe; diaeta carnea, pinguis debili ventriculo noxia; dispositio ad putredinem.

8) Praeservatio ergo patet ; alvum lubricam subinde reddere purgante leni acido , et hoc praegresso aliquid , quod et putredini resistit , et ventriculum roborat . Sic est *essentia amara* ex amaricanthum extracto et spiritu nitri dulci parata , item *liquor anodin. Hoffm.* Item si stomachi gravamen , rursus amari , nidorosi sentiantur , emeticum valet , et postea quae ventriculum roborant . Universalis autem diaeta tenuis , non pinguis , et potissimum vegetabilis .

Constitutio
autumni anni
1773.

9) *Constitutio autumnii anni 1773.* Mense Augusto biliosi morbi omnis generis ingressi sunt , attamen magis saevierunt mense Septembris ; potissimum vero febris tertianae species cum vomitu aut cum cholera . Mense hoc Septembris , multos aut vomitu aut diarrhaea , aut cholera per aliquot dies affectos vidi absque febre tamen . Aestas cum initio autumnii (etenim haec scribo die 19. Sept.) calida et siccissima , absque pluviis fuit . Exaruerunt fere omnia olera in hortis .

10) *Ex Tissoto de febre biliosa Lausanensi.* Ingens febrium numerus valde contrahitur , si omnes febres reducantur ad intermittentes , inflammatorias , et putridas et ex his compositas .

Nomina non ex symptomate , sed ex causa petenda sunt .

Inter biliosas febres recenseri debent sequentes : haemitritaei , et triteophiae veterum , mesentericae recentiorum , imo typhi omnes , lypyria , asodes , hungarica , gastrica , casus .

Causam , sive febrem ardentem Boerhaavius describit quasi inflammatoriam totius massae sanguinis , est quae iuxta ipsum inflammatio totius

massae sanguineae ; alii causam inter febres biliosas referunt .

Soli morbi inflammatorii dies criticos observant , sed tunc quiescendum et medico et aegroto , nilque temere movendum .

Ergo in putridis morbis crisis non expectanda .

Digestiva sunt , pulveres ex terra foliata tartari , tartaro violato , cremore tartari omni bihorio sumendi , cum unciis quatuor decocti ex radice graminis , acetosae , cichorei , taraxaci , oxymelle etc. Nauseosus graminis sapor corrigitur additis aliquot frustulis corticis viridis citri , Aut conditum antibiliosum dari potest ex syrupo ribes , et cremore tartari ; post duos tresve aut quatuor dies emetico-catharticum remedium optime ex tartartaro emetico in aqua soluto et addito aliquo syrupo *partitim* exhibito praescribitur . Tunc autem omni semihora portio dari debet .

Medicamenta roborantia post morbum adhibenda praebent amaricantia vino iusula .

In febribus biliosis non diu insistendum evacuantibus ; post evacuantia dari debet decoctum antibiliosum *parce* sed *frequenter* ; vel electuarium antibiliosum .

Iuveni soporoso , diathesi phlogistica laboranti Boerhaavius praescripsit cerasa pro victu quotidie ad libr. x. Post primam emetico catharsin dari etiam potest potus acidus , leniter purgans .

Pro potu ordinario antibilioso et roborante modice serviunt spiritus minerales acidi , cum aqua pura , vel decocto radic. et fol. acetosae flor. ros. rubrar. et syrupis acidis .

Ex Tissoto. In febribus biliosis emollientis, calida nocet. Nam ubi putredo, ibi atonia et laxitas.

11) In historia Domini F*** notandum adhuc, pulsum fuisse naturali celeriore, sed non adeo tamen multum; non fuisse durum, nec parvum, sed mollem; adparet ex resorptabile eundem periisse, fors dato vomitorio, dum intermittens in continuam abiret, multum bilis evacuari, reliquum autem ad primas vias determinari potuisset.

12) Morbos inflammatorios paucissimos observavi hoc tempore autumnali. Aliquos vidi febre inflammatorio biliosa laborare. Inflammatio brevi et facile venae sectione sublata est; sed morbus biliosus emeticis, purgantibus, acidisque pulsa inflammatione curari debebat. Minime per tinacem vidi inflammationem, post paucos dies facile abeuntem.

13) Olea, oleosa, emulsiones nocent in morbis putridis, praecipue in biliosis. Emulsiones interim in inflammatoriis omnem absolvunt paginam. *Ex Tissot.*

14) Delirium biliosum tollitur alvum sollicitando melle et aceto. Hippocr. de affectiont. Foes. p. 818. ait: in delirio bilioso alvus curanda, acetum, mel, et aquam exhibendo. Tissot. Utilis, nec satis notus libellus est Cl. Richa. constitut epidem. Taurin. anno 1720.

15) Si quid doluerit ante morbum, ibi se figit morbus art. Hippocrat. l. IV. Aph. 33. patet hinc usus vesicantium.

16) Festinatio nimia, solutione et coctione non praemissa per solvéntia, et methodus robo-
rans

HISTORIA XXVIII.

225

rans adstringit, inducit recidivas, aut obstructiones, hecticam.

HISTORIA XXIX.

ad initium Septembris.

Dominus O***. ante bene per omnia valuit. Febris rem
bilios.
A meridie dolor lumborum et tractiones in dorso, calores subsequentes. Nox bona. Nullus vomitus. nulla diarrhaea.

Secundo die. Mane calores magni, dolor magnus lumborum, nullus dolor capitis, vomitus biliosi. Ad vesperam remissio. Sed caput stupidum, mens vix sibi constans. Fuit omnium gravissimus, licet non fuerit omnium longissimus paroxysmus.

Tertio die. Vomitus mane cum aestu magno, deinde diarrhaea, lumborum dolor, caput uti heri; diuturnior, sed paulo mitior paroxysmus. Nox inquieta.

Quarto et quinto die, uti tertio. Postmodum autem nullus amplius paroxysmus rediit. Nam.

Sexto die summo mane surgens alacriorem se advertit, nulla febrilis alternatio secuta est.

Notae. Toto tempore aliud non fuit, quam pulveres digestivos paucos et exigua copia. Videmus ergo satis tute et absque recidiva curasse naturam; ad finem Septembris nullam adhuc recidivam habuit, quamvis de aliquo adhuc superstite lumborum dolore quereretur.

Narravit mihi aegrotus iste dolorem lumborum vix non intollerabilem fuisse. Idem Domina

Pars IV.

P

senior de M***. dixit; item coquus in petechiis mortuus.

Notae 1) Febres cum vomitu bilioso spontaneo omnium optime sunt, merentusque nomen proprie *biliosarum*, cum bilem potissimum evacuent.

2) Graviores sunt illae cum cholera, ob nimiam, quam inducunt, humorum educationem.

3) Febres cum diarrhoea sola redeuntes non observavi. Tales autem Torti et Medicus observant tempore autumnii calido et pluvioso post siccam admodum aestatem, erant. eae admodum periculosae; distinguuntur ab iis, quas ego cum cholera coniunctis vidi, primo altiori putredinis in humoribus gradu. Secundo item per hoc, quod non sola bilis corrupta aut nimia esset, sed quod omnes fere humores ad putredinem dispositi proxime essent, et transpirabilis materia retenta. Hinc letalitas illarum, hincque etiam corticis necessitas, qui putredinem fere universalem praepediret. Tertio evacuationes spontaneae in meis febribus erant quasi criticae; in iis vero a Torti et Medico descriptis erant symptomaticae a solutis, putridisque humoribus ad intestina amandatis ortare. Hinc tota specie differebant. Conveniunt illae a Tissoto descriptae sub nomine febris biliosae Lausanensis cum febribus, saltem quoad causam.

HISTORIA XXX.

Die 23. Sept.

Dom. Capitaneus in B*** aetatis virilis semper antea sanus, leves gonorrhoeas quasdam si excipias, debite semper curatas, tertiana intercurrente circa 20. Septembrisprehenditur. Frigus mite, calores diurni, non adeo tamen vehementes, nulla affecti, systematis gastrici signa. Post secundum paroxysmum primo gravio-rem chirurgus venam secat. An sanguis crustam habuerit, nec ne, non potui rescire. Tertius paroxysmus exiguus admodum fuit, ita ut utrum fuerit aut non fuerit ipse dubitaret aeger. Quartum paroxysmum dum expectat, eo die mane, quo tempore alias paroxysmus redire solebat, sumsit dosin rhei. Circa meridiem quater aut quinquies alvum posuit. Sed calores accessere magni, quos in nullo paroxysmo tam vehementes expertus est. ditis immodica. Dedi, tunc prima vice vocatus sequentia.

Febris tertiana
na inflammatoria.

℞. Radic. Gramin.

— — Cichor.

— — Acetos, aa unc. iij.

C. C. D. U. divid. in part. iij. Singulam coquat cum libr. vj. Aquae ad remanentiam Libr. iij. Quater de die duo vascula cum syrupo sequenti.

℞. Oxymell. Simpl.

Syrup. Acetos. citri aa p. aequales.

Nota. Febrem hanc non esse ex biliosarum familia, patet ex absentia signorum affectus pri-

mas vias significantium. Item levamen ex venae sectione; fuit ergo potius ex illo vernalium huius anni genere, quae, cum morbi fuerit proprie inflammatorii, intermittentes tamen per saepe aemulabantur, donec in continuas abiverint, ni tempestive venae sectio facta fuerit. Adeoque tertiana haec ad intercurrentes huius autumnii pertinet.

HISTORIA XXX.

Die 25. Septembris.

Dominus Mich. T***. 78. annorum. Vir per omnem ferre vitam sanus, nullis adsuetus medicamentis, inferiorum partium versus Turciam incola per multos annos, ante annum mense Augusto aut Septembri, per integrum mensem nigerrimam urinam integro mense mingit, cum aliqua inappetentia, et frequenti ad mingendum stimulo, eoque non frustraneo. Sponte hae urinae in bonam indolem mutatae sunt. Sed in femore utroque scabies quaedam cum pustulis exiguis, prurientibus (spizige, trokne Kraeze) adparuit, postmodum pruritus in toto corpore. Unguentum album simplex cum pauxillo mercurio praecipitato aliisque repetentibus exsiccata scabies aliquoties est, denuoque rediit. Idque priori hyeme, hoc vere, et per aestatem hanc fuit. Semel ad femur dextrum intra trochanterem maiorem parva sponte exulceratio facta est ex pustula livefcente. Exsiccantibus sanatum ulcusculum; nunc vero in naribus dextris ante tres septimanas pustula magnitudine avellanae, livefscens orta sponte in ul-

eps abiit huius indolis. Circularis fere figura, diameter duos cum dimidio pollicis aequat. Non profundum, sed spongiam valdem foraminulatam exacte referens. Carnes livescences, atrae lineolae. Pus nullum sed serum tenue flavescens, et nisi ad paucas horas cohibeatur, sanguis continuo quasi ex spongia stillans, tenuis et ater. Vires deiectae, inappetentia magna. Sitis continua, quam quidem toto vere et aestate habuit. moderationem tamen, foetorem nec ego sensi, nec alii. Per aestatem totam hucusque urinae incontinentia, ita ut lotium paulo copiosius collectum retinere non valeat. Hinc mictus frequens, involuntarius. Chirurgos excindere totum volentes variis ex causis prohibui. Ulceri antiputredinosa, et exsiccantia curavi adplicari, dedique decocta sanguinem corrigentia, et antisepticum corticem peruvianum. Hodie (die 19. Septembris) post tres scilicet a discessu meo dies mortuum audiui, coalescente ut quidam referebat, seu potius (ut mihi quidem videtur) *exsiccatum* ulcere.

De obstructione viscerum.

Indurationes, obstructiones diversae speciei sunt; morbi inflammatorii male iudicati scirrhus faciunt ex lymphâ per inflammationem coagulata et indurata. Difficillime solvuntur.

De Viscerum
obstructione
nem.

Si pinguedo alicubi praeter naturam augeatur, condenseturque *steatoma* fiet, vix solubile.

Si bilis exsicceetur, *tumores biliosi* oriuntur, saepe valde duri. Sed si *acrimonia* humorum ibi subsistentium adsit, ut plerumque in *durioribus tumoribus hepatis* esse solet, iuvant pilulae ex gummi galbano, mirra, extracto chelidonii ma-

loris, sapone veneto aut pro re nata Starkeyano, superbibendo potum solventem et adhibitis frictionibus hypochondriorum, et lenibus interpositis subinde laxantibus, scilicet symptomata doceant materiam fusam. At si acrimonia maior adsit, mitius aggredi malum debemus. Ubi est atra bilis inspissata, calculi indurati, spasmi, dolores, gummosa, antiscorbutica, saponem alcaliscentes et acriores, salia contraindicantur. Tunc vero valent saponem acescentes, vegetabiles, succi recentem pressi fumariae, cichorei, taraxaci, graminis, sonchi, senecionis; ipsa folia triturando in pulvem redacta cum syrupo acido qualicunque. Serum lactis et praestans illud Hippocratis remedium hydromel simplex.

Mebatur viro atrabilario *Tissotus* tumore duro iecinoris, diris torminibus, calore, agrypnia, debilitate, alvo segni durissimaque laboranti; dedit illi omni bihorio drachmas tres electuarii ex tenerioribus foliis senecionis et taraxaci, medulla cassiae, manna et syrupo rubi idaei; ablegata est omnis diaeta carnea. Olea fructusque horei et debile hydromel alimenta praestabant.

Stimulantia aut purgantia innumeras obstructions insanabiles reddunt, mitiori methodo curandas.

Est quaedam species obstructionis ex atronia et succis stagnantibus nondum concretis orta, tonicis curanda. Plures sunt obstructions, ubi tonica nocent. Si adsit siccitas, macilentia, senilis aetas; incautus usus gummosorum, aloes, martis, spirituum etc. nullum nuquam referavit vasculum, sed saepe atrophiam et paralysem induxit.

Si obstructions adsint cum acrimonia maiori, valet extractum taraxaci cum cremore tartari, superbibendo decoctum graminis cum melle. Solutis, educisque humoribus *roborandum* necessario corpus est, alias ob atoniam certo recidivat.

Chocclada pinguis et aromatica est.

Pilulae ex sapone veneto fugiendae sunt, ubicunque putredo timenda.

Inter viginti deliria (ait *Tissotus*) nativam exceptam velim fatuitatem, tum acuta, tum chronica, octodecim sunt ex hypochondriis, quod probe tenendum, ne saltem aegris noceamus, quibus prodesse tam arduum et tam rarum.

Ratio est, quia cerebrum ab obstructio hepate sympathice; a bile vero sanguini mixta idiopathice afficitur.

In delirio tali a bile sanguini mixta et obstructionibus hepaticis orto, venae sectio et omnis generis refrigerantia nocent. Vide Hippocr. de intern. affection. Cap. LI. Foef. p. 558. vocat morbum *crassum a bile*, cum bilis in hepar influxerit et in capite constiterit; morbum ait helleboro nigro, aqua, melle et aceto curandum. Forte Antiqui helleboro nigro usi sunt eodem modo quo *Tissotus* in hoc morbo; scilicet is decocto graminis citrato aliquas fibras hellebori nigri iniici curavit.

Alterum plumerianum cum millepedibus saccharo et camphora, egregium inventum est in scrophulis a *Tissoto*. Camphoram dicit certis tam suis quam aliorum experimentis *antisalivatoriam*. Ait tamen se non semper prohibere salivationem, plures enim scrophulosos tumores glan-

dularum trachealium, iugularium et maxillarium evacuatione hac scilicet sanasse.

Subitam illud post febres incrementum notante Tissoto, sinistri quid fere semper portendit: fiunt enim inde debiles, per plures annos languent, et saepe tabe corripuntur. Valent corroborantia, china, chalybs, vina generosa, exercitia, frictiones etc. et praecipuis balneum frigidum.

In propinandis roborantibus id attendendum, ne statim adstringentia valida ore assumantur. Proderit frictiones, et exercitia praemittere et a levioribus tonicis incipiet; in laxis abdomen imprimis respiciendum.

Elixirium viscerale, et amara quaelibet vino digeste optime dolores ventriculi post longam infirmitatem tollunt.

Vide apud Tissotum de febre biliosa Lausannensi Dominam adontalgia et insomniis per sexdecim menses vexatam, quam frustra adhibitis evacuantibus et refrigerantibus tonicis, aromaticis, amaris infusis vino curavit. Fors etiam oculorum ille rubor, quem potione vini curabilem dixit, ob debilitatem partium tonicis curatur. Vigiliae pertinaces post diuturnos morbos curantur curatione languentis ventriculi. Somnus enim a stomacho pendet, qui si langueat, spiritus naturales ad concoctionem assumptorum a capite non vocat, adeoque somnum non inducit.

Post longas infirmitates quasi leviolem febrem hecticam observavit Tissotus, ob laborem videlicet nutritionis. Sensatio illa caloris non a febre, sed ab acrimonia humorum ob atoniam non bene subactorum provenit. Iuvant solum rebo-

rantia. Ergo ex sensatione caloris sola pessime refrigerantia praescribuntur.

Aegri saepe queruntur de calefactione (echau-
fement) caloribus ascendentibus. Plerumque autem
tales calores proveniunt ab atonia, cruditate, acri-
monia etc. curanturque china, chalybe, vino.
Vera calefactio est affectio opposita, estque levis
inflammatio.

Tissotus ante viginti et sex menses fila pure
varioloso tincta, adhuc efficacia invenit.

Post febres biliosas male curatas saepe succedit
cacochimia biliosa. Diarrhaeas biliosas curant eva-
cuantia et acida.

Metheorismus hypochondriorum non ab ob-
structionibus, sed a bile turgida, putrescente,
indeque evoluto copiose aere curavit Tissotus
aqua fontana frigidior, adplicando scilicet lintea
quadruplicata inde madida, singulo horae qua-
drante renovanda, toties hauriendo uncias tres
eius aquae. *Zacutus Lusitanus* colicam a cacochy-
lia biliosa ortam hac ratione sanavit. Eadem ca-
cochylia biliosa subinde vomitum, diarrhaeam,
choleram, colicam, nunc volvulum, tunc dysen-
teriam, nunc tympanitidem, nunc apoplexiam
caussat. De aquae frigidae usu in febre ardente
vide usum antiquorum apud *Tissotum* de febre
biliosa Lausanensi p. 92. descriptum.

De convulsione vomitu bilioso curanda vide
locum Galeni apud *Tissot.* ibid. Legi meretur ob-
servata vix apud recentiores invenienda integrum
opusculum *de affectorum locorum* notitia Lib. V. Caput
V. Operum omnium T. IV. p. 125.

Morbi nervorum facile in consuetudinem
abeunt, oriuntur post acutos graves utplurimum.

Solam in iis medelam dant roborantia, ablato prius, siquis adsit, sensibili stimulo. Hucusque ex Tiffoto.

Observationes aestate et autumno anni 1773. faciae.

Observationes de febre epidemica anni 1773.

Frequentior matrimonii usus, aut pollutio nocturna frequentior aestate hac siccissima squallidaque, et eiusdem indolis autumno, corporibus paulo debilioribus insignia nocumenta attulit.

Mense autumno iam adulto, et septembri toto, in me aliisque temperamenti biliosi hominibus aut aliis etiam cuiuscunque temperamenti, sed morbo bilioso antea laborantibus observavi a diaceta carnea male se habere, coctionem impeditam, ructus pingues, linguam muco ex albo flavescente aut etiam albo obductam, os aut amarum, aut insipidum; in quibusdam sudores nocturnos, faciem macilentam et colorem pallidum, aut flavescensem levissime, urinam colorationem et brevem post moram iumentosam. Hi omnes nullo excepto melius se habent a cibis aut acidis, aut acescentibus, farinaceis, si pingues ob admixtum butyrum hi cibi sint, pariter eosdem non fuerunt.

Vidi recidivas multas in iis, qui febre biliosa sive intermittente sive remittente laborarunt, ex multiplici ratione. Aliqui enim, quibus spontanea facta bilis evacuatione morbus cessavit, ob reliquias eisdem materiae remanentes, sensim sensimque auctus partim ob dietam carneam, partim ob persistentem eandem siccam, squallidamque anni constitutionem, denuo recidivam passi sunt.

Alii debito modo curati, evacuata penitus

biliosa materia, ob persistentem causae actionem, tempestatem videlicet siccam et squallidam, eundem pariter effectum passi, non quidem *recidivam* in sensu stricto, sed similes tamen morbum, biliosum videlicet.

Alii cortice intempestive dato curati sunt, seu potius suppressa febris est, manente nihilominus febrili materia. In his evanescente corticis vi mora, denuo est materia biliosa, passique sunt *recidivam*.

Res pervulgata est, febres cortice curatas *recidivae*, si evacuatio aliqua fiat post ultimum paroxysmum, quod, quando verum deprehendatur, aut non, modo dispiciendum est. Si febrili materia penitus evacuata, post frequentes paroxysmos debilitas nervorum orta sit, iisque character febrilis impressus maneat, et modo ex sola contracta consuetudine febriles paroxysmi redeant, cortex et specifica sua vi et vi roborante febrim fugabit; quod si post curatam talem febrim evacuatio aliqua fiat, *recidiva* sequeretur, ob eam videlicet causam, quod omnis evacuatio debilitet.

Contigit saepe, ut manente licet febrili materia, cortex febrim sanat, ubi interim materia febrilis, si *mobilis* illa sit, et *facilius subigi* possit, a roboratis naturae viribus cogitur et per varias vias abigitur postmodum. Sic post quartanam cortice curatam, vidi spontaneam diarrhoeam, absque *recidiva*, sic sudores nocturni, urinaque multum materiae huius febrilis sensim coctae expellunt. Si citius ab usu corticis post ultimum paroxysmum desistas, remanentes materiae febrilis reliquiae denuo febrim excitabunt.

Si vero evacuatio fiat post ultimum paroxysmum, coctionem materiae febrilis ut plurimum impediens, debilitatis videlicet naturae viribus. Sicque denuo insurget febris. At si videas motum naturae materiam febrilem expellentis, hancque evacuationem a materia indicatam, inchoatamque adiuves, adeo nullus recidivae metus est a tali evacuatione, ut etiam tali evacuatione recidiva praepediatur. Sic in exemplo febres biliosae tempestivius, quam oporteret, aut etiam ob urgentem aliquam circumstantiam citius cortice curatae, purgantia acida per epicrasin post ultimum paroxysmum danda non tantum admittunt, sed etiam postulant.

Multi autumno aut adulta iam aestate venae sectionem celebrant. Sub nomine *praeservativi* res haec iam in consuetudinem ferme universalem abiit. Quid de *praeservativis* statuam, alibi disquirendum reservo. At venae sectio hoc tempore facta omnium minime praeservat ab huius constitutionis morbis; admitti illa ob alios morbos id exigentes potest. Constitutiones huius morbi solent esse *putridi* et in specie *biliosi*. Praeservat ergo victus tenuior, vegetabilis, acidus, purgans lenis, acidum, e. g. ex unciis duabus pulpaecassiae. Evitatio insolationis, vehementioris sub sole motus, perfrigerationis etc.

Venae sectio fieri debet primo praesente plethora, ineunte, aut crudo adhuc morbo inflammatorio, post vehemens exercitium, insolationem, casum, in subiectis tantum non stricte quidem plethoricis, sed robustis, sanguineis, vegetis. Adeoque plethora, inflammatio, et rigiditas casus sunt, qui venae sectionem indicant.

In morbis biliosis gastricis depletis maioribus venis, facillime poterunt minimae venae bilulae absorptos humores maioribus venis tradere, unde promptior fiet pueridi resorptio. *Van Swieten T. I. §. 354.* huic doctrinae inititur methodus sugillationibus et extravasatis medendi.

Libellum de termino venae sectionis in acutis egregium omnino scripsit. *Cl. Kloekhoff.*

In morbo inflammatorio tamdiu venae sectio locum habet, quamdiu morbus adhuc ad inflammatorios pertinet, si enim iam transiverit in putridum, genita aut purulenta cacochimia, aut nata iam gangraena, venae sectio vasa laxando, debilitatem inducendo etc. putredinem promovebit. *Tissot.* Ergo signa crudae phlogoseos bene distingui debent a signis incipientis putredinis aut purulentae, aut gangraenosae.

Angina levior, otalgia, odontalgia, ophthalmia vesicante, aut saltem rubefaciente melius tolluntur, certe securius, quam venae sectione, quae in debilioribus, licet votis respondeat, attamen graviora alibi mala inducit.

Vidi in remittentibus autumnalibus anni 1771 et 1772. a medicis non ignobilibus venae sectiones frequentiores celebrari, darique corticem. Febris cessavit saepe, sed in languorem diuturnum incidebant. Febris a cortice sublata et languor a venae sectione inductus.

Peripneumonias biliosas anni 1773. *Tissotus* curavit, per dilutam emesim, frequentia enemata, copiosum potum diureticorum acidorum, et frequenter inspirabatur fumus aceti omissa semper venae sectione.

Invenimus ubique apud Hippocratem febres biliosas descriptas, et curatas purgantibus

oxymelle, ptisana, nullibi autem venae sectio, *Tissot*.

Sanguinem in cacochymia biliosa attenuari, hinc omittendam venae sectionem *Tissotus* et *Hippocrates* ait.

In inflammationibus, si praevalent cacochymia, alvum ducebat *Hippocr.* Venam non secabat. *Tissot*.

In sputo sanguinis vetat venae sectionem, si biliosus est aeger: de humoribus.

Venae sectio refrigerat, si calor a sanguine provenit, nequaquam vero, quando a cacochymia; imo apparet manifeste corpus ex bilis copia excelsa factum misso sanguine calidius reddi, *Prosper Martianus*.

In morbis biliosis, lipyria biliari, peripneumonia, pleuritide biliosa, nulla fiat venae sectio.

Tabes illa pessimae speciei est, ubi nulla ulceratio, sed tanta pulmonum laxitas, ut omnes affluentes et stagnantes et mutati humores cum orrhoea, sub crudi glutinosi forma eiiciantur. *Tissot*.

Liquor anodin. min. *Hoffmanni*, si superbibatur haustus tepidus, praestans remedium est post animi pathemata. *Tissot*.

Tartarus emeticus parva dosi magna aquae cuiuscunque copia, alvum ducendi scopo optimum est remedium, non nimis irritans, sicque mitioribus anteponendus salibus. *Tissot*.

Utile et amoenum diarium scripsi: *Cl. Vandermonde*. *Tissot*.

Phrenitides cum pulsu forti, tenso, lento sanantur, vix vero cum exili et celeri. *Tissot*.

In syncho enim putri si aeger esset eusarcos, juvenis, coeli status aestuens, febris vehementissima, in frigida natationem permittebant.

Sennertus de febribus L. II. cap. X. p. 290.

Lege in nota apud *Tissot. de febre bilios. Laufannens. p. 113.* plures authores qui de psychrolusia scripserunt.

Haemorrhagiae spontaneae in morbis biliosis, putridis, oriuntur ex dissolutione sanguinis et atonia vasorum, et saepe letales sunt. *Tissot.*

Frequenter in morbis etiam biliosis per aliquot saltem horas levamen habetur a venae sectione: ratio est, quia vires per venae sectionem depressae sunt, potius ergo debilitas virium, quam levamen est, nilque concludi inde pro venae sectionis necessitate in morbis putridis potest.

Febres inflammatorio biliosas, quamvis ille eas biliosas appellat, describit *Pringle*, item *Hippocrat. de victu acutorum opt. XXXVI. Fol. p. 396.*

Cacochymici raro inflammationibus laborant, saltem nunquam diuturnis aut pertinacibus, sed mox in putredinem abeunt. Scrophulosi, scorbutici, venerei saepe falsa, vera nunquam vexantur inflammatione, quaeque methodo antiphlogistica exacerbat. *Tissot.*

Iam notaverant veteres duplicem dari lipyriam, aliam phlogisticam, biliosam aliam. In prima primo venae sectio, et demum antibiliosa; tunc scilicet si coctio facta sit, purgans antibiliosum proderit. *Tissot.*

Gangraenam fieri in morbis inflammatoriis

post nimis educum sanguinem, ob stasim ex debilitate et inanitione ortam, certum est; ergo a duplicis et opposita causa gangraena fieri potest, scilicet si stasis humorum fiat ob nimiam humorum quantitatem, et iterum ob eorundem defectum. Hinc intelligitur, qua ratione legantur praeuisse remedia calida in morbis inflammatoriis, et speciatim camphoram. Si enim inflammatio adsit, aut potius incipiens iam gangraena post nimiam humorum evacuationem, aut si in defectu sanguinis tamen alicubi oriatur inflammatio, camphora proderit. Nam etsi cum nimia sanguinis copia inflammatio iungatur ut plurimum; tamen in hominibus debilitatis, inanitione potius quam plethora laborantibus, inflammationem oriri posse, facile demonstrabitur. Sicut ergo in primo casu venae sectio prodest, quatenus materia phlogistica in motum tali ratione ducitur, sic in secundo casu venae sectio nocebit, camphora proderit, stasim inflammatoriam humorum ob defectum sanguinis a tergo impellentis ortam, subiectis camphorae stimulis sollicitando. Idque eo magis proderit, quod inflammatio ex tali humorum defectu orta facillime in gangraenam abeat, cui camphora potenter resistit.

In epistolis anatomico-medice Cl. Morgagni leges inflammatas partes varias in corporibus debilibus, effoetis, sic. e. g. apist. anatomico-medica XXX. No. 17. et epistol. XXXVI. No. 11. et 13., item epist. XXXIII. No. 18. in hydrope universali inflammatio pulmonum magna.

Natura inflammationis necdum cognita est. Plerumque coniungitur cum fibra stricta, sanguine

nea denso, et copioso. Hinc potus emollientes, relaxantes, diluentes; venae sectionesque, quatenus minuunt copiam sanguinis, et ad stasim solvendam conferunt, adeo utiles deprehenduntur. Sed etiam in corporibus inopia sanguinis, debilitate, et laxitate laborantibus subinde inflammatio datur, ubi certe prior methodus adhiberi non potest.

Clyisma lene, acre, acerrimum, item vomitorium convulsiones sistit. *River. obl. L. XXVII.*

Peripneumonia notha a *Riverio* observata et curata. Cent. I. Observ. XCVIII. pituitosam vocat.

Observationes omnes, in quibus cardiaca in acutis profuerunt, et camphorata, colligi debent, indeque canon statui.

Calomel Turqueti in observatione *Riverii* anthelminticum est. Fors ideo potius, quia materiam viscidam potenter educit.

Febris acutissima in pueris subinde solummodo verminosa est. *River. Cent. I. Observ. XVI.* Sed quomodo dignoscenda a vere acuta febre?

Opium fluxiones serosas inhibet. *River. Cent. II. Observat. XLIII. et XLV.*

Catarrhi in austrinis purgatione (praemissa subinde venae sectione) et sumpto ad noctem laudano compescuntur. Cent. III. Observ. XV. Catarrhi tales videntur ab ultimis ductibus glandularum relaxatis fieri, non autem ab ultimis arteriis plorantibus, quia hanc excretionem per ultimos arteriarum fines directe fieri solitum, opium non tollit. In colluvie serosa opium ideo iuvat, quatenus scilicet motum sanguinis auget.

Paars. IV.

Q

statioque feri in motum ducit, et per sudorem eliminat.

Lege observationes de catarrho apud Riverrum et videbis peripneumoniam notham non in senibus solum, sed frequenter admodum in pueris deprehendi, eam (a colluvie scilicet serosa factam) in austrinis omni aetati esse infestam. Tunc autem requiritur frequens purgatio, eaque quam veteres cholagogon vocarunt, ex manna, calomel, et diagrydio. Vide River. cent. III. observat. XLI. in rheumatismo universali, post multas phlebotomias iuvat purgans, ex calomel et resina ialapp. per epicrasin. datum.

Si austrina, id est, calida et humida tempestas in aquiloniam, id est, in frigidam et siccam mutetur, catarrhi, id est, tussis, respiratio difficilis, et stertor subinde oriri solent. Tolluntur manna, sed et calomel et diagrydium et ialappa per epicrasin data iuvant.

De lue pecorum.

De lue pecorum.

Ut aliquid statui de lue pecorum possit, sequentes quaestiones prius resolvi debent.

1) Quo anni tempore lues, initium, vigor decrementum?

2) Quae symptomata, morbi duratio?

3) Quae subiecta morbo magis obnoxia, an tauri, vaccae etc. iugales, pasquales, qua aetate?

4) Quae proportio mortuorum ad sanata?

5) Quibus in pascuis, depressis, editioribus, fontibus, rivis destitutis, aqua stagnante, paludosa infestatis?

6) An verum est, quod lues non proveniat a manifestis acris qualitatibus, sed a speciali qua-

dam mutatione in terrae cuiusdam indole facta? an lues est inficiens?

7) Quid in cadavere reperitur?

8) Quae iuvantia et nocentia?

Ex omnibus his deducenda morbi indoles, et statuenda medendi methodus. Sed certum est, homines rerum anatomicarum medicarumque ignaros de lue pecorum interrogandos non esse.

De calefacientibus in acutis.

Habet *Riverius* pleuritiden sudoriferis sanatam. Sed ait, dolorem pleuriticum priorem ipsa febre fuisse. Videtur, fuisse potius *rheumaticum dolorem*, fors mali sedes fuit solum in musculis intercostalibus. Defuerunt reliqua signa. Distinguendae ergo sunt species variae pleuritidis et camphora pessimae in omni pleuritide praescribitur. Statuendus iste *Canon* est. Scilicet quando venae sectio malum aut tollit, aut insigniter minuit, tunc camphora nocet. Venae sectio et camphora rarissime coniungi possunt, nisi solum, ut camphora tutius dari subinde possit.

Ufus purgantium, aquarum calidarum, vitae sedentariae, cum nimium frequenti venae sectioni, potissimum praeservativa dicta delendae genti humanae, ut ait *Tissotus*, sufficient.

Nitrum in putridis, biliosis non observatur refrigerare, nocetque. Refrigerat tamen et viscidum inflammatorium solvit, si non nimia dosi detur, *Tissot*.

Nitrum magis prodest in initio morborum inflammatoriorum, quam serius, ubi in putridum iam abiit. *Tissot*.

Probavit observatio, materiam transpirabi.

lem medicamentis alvum ducentibus posse evacuari. *Tissos.*

Notum est iam dudum erysipelatum fomitem, sedem habere vulgo vesiculam fellis, nec melius exterminari, quam emeticis aut catarticis. Tissot ex *Cl. D' Arlu* qui descriptionem dedit huc conferentem erysipelatis capitis cum biliosa febre epidemica grassantis et emesi sanandi. *Recueil periodique etc.* T. VII. p. 55.

HISTORIA XXXII.

Die 5. Octobr.

Dom. D***. heri (d. 4. Octobris) sanus, hilaris diem cum amicis transegit. Pro coena brassicam fermentatam largius sumsit. Noctu circa secundam horam evigilat, cibos in coena assumptos evomit, aestuat, post ternum vomitum leviter horret, denuo calet, somnus per reliquum tempus nullus, aut exiguus sane et levissimus dolor capitis ad frontem, locorum interscapularium, itemque in summitate sterni, difficilis respiratio, et tussis, interque tussendam dolor punctorius in sterno supremo. Dolor lumborum, tertium genu flectentium. Sitis. Os siccum. Lingua alba. Calores continui et subita virium iactura. Os non amarum. Hypochondria bona. Ventriculus indolens.

Post meridiem die 5. Oct. vocatus venam secari curavi ad noctem, dein epispastica, et potus pectoralis. Sanguis cum magna crusta phlogistica.

Nota. Morbum hunc esse febrem inflamma-

toriam, scilicet *veram peripneumoniam* aut potius *pleuroperipneumoniam* patet ex omnibus supra adductis. Distinguitur autem *vera peripneumonia* a *peripneumonia biliosa* potissimum per sequentia signa.

In *peripneumonia* aut *pleuritide vera*, seu *inflammatoria*, *primo nulla signa* affecti systematis gastrici, uti sunt ructus amari, os amarum, et pituitosum, scretus continui, copiosi, ventriculus dolens, hypochondria tumida, flatus, borborygmi, vomitus *biliosus*, diarrhoea *biliosa*. *Secundo*: Omnes morbi biliosi hoc habent, ut *systema gastricum* diu ante *peripneumoniam biliosam*, aut quemcumque alium morbum biliosum, sentiatur affectum. Ubi morbi inflammatorii optime et penitentie valentes inopinato adoriuntur.

Nota secundo, *vomitum brassicae fermentatae* non confundi debere in nostro hoc casu cum vomitu *bilioso*. Vomitus enim in aegroto nostro non ab affectu peculiariter systemate gastrico provenit, sed ab universali humorum orgasmo, ventriculum paulo magis oneratum sollicitante.

Die 6. Octobris.

Nota bona. Somnus ut plurimum bonus. Pulsus paulo minus frequentes, qui quidem nec heri fuerunt frequentissimi, nec adeo dari. Dolor capitis minor, dolor interscapularis cessavit, aut potius ad medium dorsum se reduxit. Tussis vix aliqua, minor oppressio pectoris. Sitis nulla aut exigua. Applicata denuo sunt epispastica, et datum omni hora vasculum potus peroralis.

Die 7. Octobris.

Ad octem heri modicus capitis dolor, dorsi mediū dolor minor, sed maior paulo pectoris angustia. Pulsus ut antea. Urina flammea. Post mediam noctem somnus aut nullus aut interruptus, et tussis multa, inanis. Pulsus tamen minus celer, calores nulli aut exigui. Circa auroram, sumsit potum pectoralem, questus est magnam omnis pectoris oppressionem. At sumpto potu theato tussis conquievit. Somnus postmodum, et sudor: nullus capitis dolor, nec dorsi, sius nulla. Tussis rara, non vehemens. Urina flammea, absque hypostasi. Pulsus vix non naturalis. Caloris absentia. Circa nonam antemeridianam sudor foetens cum levamine. Hodie tota die dolorem faucium et difficilem deglucitionem queritur. Rubent tumentque tonsillae cum arcubus faucium posterioribus. Adhibita sunt gargarismata;

Die 8. Octobris.

Somnus bonus. Pectus liberum, fauces modicissime dolent. Pulsus omnino bonus. Urina ante meridiem missa eneorema habuit. Circa meridiem missa turbida facta est. Tussis nulla.

Die 9. Octobris.

Somnus bonus. Fauces bonae. Reliqua ut heri. Urina paulo post turbatur.

Die 10. Octobris.

Omnia ut heri.

Die 11. Octobris.

Dies morbi septimus. Auris dextra dolens et modice surda. Mane alvus copiosa liquida. Urina a meridie sanorum instar, uti et diebus sequentibus.

HISTORIA XXXII.

247

Nota , Pleripneumonia urinis et alvo non autem sputis iudicata . Crisis de septimo peracta incepit die quarto, qui *index* fuit diei septimi . Die septimo mane praeter illam auris dextrae aliquam surditatem advertit etiam stillicidium narium inter emungendum . Utrum plures eo die sedes habuerit, nec ne, rescire non potui .

Ὁκόσοισι κωφωσιν , χολωδέων επιγινομένων πάνεταί . Hippoer. Sect. IV. Aphor. 28.

Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοιοῖς πυρετοῖσι ταῦτα κωφωθῇ , αἷμα ἐκ ζῖνον ροεν , ἢ κοιλίῃ ἐκταραχθῶσα λυεῖ το νοσημα . Sect. IV. Aph. 60.

HISTORIA XXXIII.

Die 13. Octobris 1773.

Domina de M*** iunior; puerpera annorum Puerperae 28. In octavo eius partu sequentia observavi .

Per diem semialterum fere mucus ex pudendis copiosus fluxit . Noctu circa primam (13. Oct. 1773.) dolor lumborum, versus inguina tendens . Dolorem quidem lumborum iam die praecedente, sed levem sensit . Nullus aut exiguus per reliquum noctis somnus . Mane circa octavam dolores lumborum, colicique versus inguina tendentes per vices redierunt . Sub his doloribus insignem et manifestam mutationem adverti ; scilicet pulsus erant *frequentes admodum*, et contracti ita, ut arteriae micationes, sive systolem a diastole vix potuerim distinguere, itemque dari . Remittentibus doloribus vibrationes longe minus frequentes, liberae amplaeque, et naturaliter

molles. Qui rarius ad initium, postmodum frequentius ingeminabant dolores. Circa decimam antemeridiem validi dolores partus, et foetus exclusio, quae intra horae quadrantem absolvebatur; tempore partus tremor genuum magnus, quem in finem foemina adhibita est, quae genua apprehenderet, firmaretque; dolor musculorum internorum femoris sub partu magnus; itemque crurum, iis potissimum in locis, in quibus varices erant. Ligabantur erga crura et femora, ut tennes venarum varicosarum tunicae sustententur, et, dum ob impeditum sanguinis per venas refluxum tempore partus, varices magis urgentur, a maiori dilatatione aut etiam a ruptione praeserventur. Musculi vero femorum ligati minus distrahuntur, minusque sic dolent. Praeterea musculi ligatura sustentati multum confert ad natus edendos in partu requisitos. A partu sequebantur post $\frac{1}{8}$. horae partem secundariam. Deinde ligabantur abdomen, denuo mammae. Ad vesperam ob dolorem in labio alterutri pudendi cataplasma ex floribus sambuci, chamomillae, et croco cum lacte paratum adplicatum est, profuitque. Dolor autem hic ortus ab inflammatione illius partis secuta post difficilem partum ex distractione, aut quasi quadam contusione. Magnam funiculi quantitatem obstitit in recens nato frustra reliquit.

Die tertio post partum mammae tumuerunt, attamen absque dolore, aut saltem exiguo. Sed lochia magis alba, quam rubra, ita ut fluore albo se denuo laborare putaret, diebus consequentibus fluor iste lochiorum albus persistit. Febris lactea nulla, quia scilicet lac

eum lochiis abiit. Die tertio post partum dolorem capitis, sed solum in eius vertice et circa sinus frontales in superiori orbita oculorum quæsta est. De dolore in vertice etiam quæsta est. alla puerpera. Domina M*** vide eius historiam morbi. Dolor hic in vertice brevis fuit, nec diu duravit. Toto fere a partu tempore copiosam habuit transpirationem.

Die 16. Octobr.

Capitis dolor sed levis, ni fallor a meridie. Nox bona.

Die 17. Octobr.

Bene per omnia se habuit.

Die 18. eiusd.

Circa quartam frigus, non validum, sed potius horripilatio per mediam fere horam, dolor capitis moderatus, calores. Pulsus frequentes, noctu somnus minus bonus, sudorque copiosus. Statim post initium huius paroxysmi, dolor in tumore ad labium sinistrum pudendi exterius existente rediit de novo, maior priore, pungens.

Die 19. eiusd.

Sudor et larga transpiratio. Apyrexia. Nota. Mammæ non turgent, non dolent, at tamen his diebus ex alterutra lac effluxisse dixit. Somnus bonus. Tumor modice et per interval. la doluit.

Die 20. eiusd.

Hodie mane ter alvum posuit aquosam, absque ullo dolore: circa vesperam horripilatio, dolor capitis, genarum rubor, calores, pulsus, frequentes. Corpus etiam sub ipso frigora, uti

etiam in priori paroxysmo, ad attactum caluit. Dolor tumoris, et femoris crurisque in eo latere; circa primam noctis finis paroxysmi, sudor perseverans, et somnus deinde bonus. Mammae nec turgent, nec dolent.

Die 21. eiusd.

Dolor tumoris mitis, per intervalla longiora rediens; ad noctem horripilatio levis, et statim magnus tumoris, cruris totius, incipiendo a tumore, dolor, post initium paroxysmi ortus. Calores et capitis dolores ad decimam ferme eiusdem noctis, omnia symptomata tamen hesternis leviora fuerunt. Sudor largus per totam noctem et somnus bonus. Hodie abdomen, quod antea conciderat, magis sibi inflatum esse querabatur.

Die 22. Octobr.

Mane et toto die nullus dolor in tumore, quem minorem hodie esse dixit. Interrogata de tumore sequentia respondit: Scilicet sub ipso partu, prodeunte iam capite, partem illam pudendi ruditer attrectatam esse ab obstetrice, ita, ut crudum hunc attrectum non ferret, ab eoque ut desistat obstetrix, statim iussisse. Tumorem esse duriusculum, et locum in eo quemdam praeter ceteris dolere, qui scilicet caerulescentis coloris sit, et venam varicosam, quales multas in cruribus habet, exacte repraesentare. Nil ante partum tumoris, aut incommodi sensisse. Dolorem esse puncturium. Circa tertiam pomeridianam quater vomuit copiosam materiam, quae iusculum flavum mane sumptum repraesentaret, sapore, ut ait, acido, dein etiam dulcescente. Odorem ego, dum adstarem vomenti, sensi quas ex oleo

amygdalino, quod ad meridiem sumpsit. Alvus laxa aliquoties depolita, aquosa et copiosa cum levibus colicis doloribus. Ante vomitum, sub eoque, pondus ad ventriculum quæsta est. A vomitu de aliquo denuo dolore tumoris querebatur.

Plura circa puerperas observanda hic deprehendi.

1) Obstetrices monendæ sedulo, ne *crudius* attrectent partes genitales: dum enim omnia rite procedunt, et *sola* in ipso itinere longior commoratio adest, viribus puerperæ bonis, situ legitimo etc. frustraneæ sunt, imo *periculosæ* omnes illæ dilatationes, quas obstetrices digitis violenter ampliando faciunt. *Lene et non dolorificum* iuvamen digiti obstetricis afferre quidem etiam in hoc casu possunt, at solum, si actu *conatus parienti* adsint, quibus cessantibus expectandum est, donec novi conatus accedant, quibus innoxium illud manuum auxilium iungi potest.

2) Facilius sedentes stantesque, quam decumbentes pariunt, ipso scilicet pondere infantis ad sui exclusionem conferentis.

3) Statim examinandæ sunt puerperæ post partum, num quid peculiariter doleat, ut maturum auxilium ferri queat. Eidem Dominae de M*** in alio partu tumor ipso ipso pudendo.

Die 22. Octobr.

Hoc ipso die mane iusculum solito minus appetit, comedit tamen: hoc mane leviores, vagosque circa umbilicum dolores, item in lumbis quæsta est, dolor descendit ad hypogastrium, ad meridiem oblatum iusculum nauseavit, præter ovum forbile et oleum amygdalium nil assumpsit. Pondus ad

Ventriculum querebatur. Circa tertiam pomeridianam, uti antea notavi, vomuit cum subsecuto semper levamine. Quare per intervalle vomuit, deiecit circiter nonies. Post ultimum vomitum, quo materiam pituitosam potissimum eiecit, pondus ad ventriculum, dolorque *gravativus* respirationem reddens difficilem; dolores obtusi, subinde vagi, saepe fixi in hypogastrio. Pulsus frequentiores, animi deliquia levia, sed continuo redeuntia. Nullus capitis dolor, nulli calores, nulli horrores. Nullibi dolor *acutus scindens*, aut *urens*, nec in ipsa alvi depositione, nec alias. Alvo deiecit aquosam, cineritiam aut albescentem potius materiam, *lacteam* fere dixisses. Noctu circa nonam respiratio sat libera, pondus ad ventriculum nullum, obtusus hypogastrii dolor, quique in lumbis fuit, levior: sitis. Somnus, sed levis admodum; pulsus minus frequentes. Alvum de nocte bis posuit, pariter eandem ac vesperi; larga transpiratio per totam noctem. Somnus ad auroram bonus.

Die 23. Octobr.

Mane alvus denuo aquosa semel posita, respiratio et ventriculus bene se habent. Nullum aut vix ullum in lumbis et hypogastrio incommodum. Ultra horam extra lectum sedendo transiit. Pulsus boni, aut modicissime frequentes. Mammæ et heri et hodie flaccidae potius quam turgentes. Heri et hodie nil sanguinis per uterum animadvertebatur. Tumoris dolor exiguus item hodie.

Nota. Nunquam aiebat minores molestias circa mammas se habuisse ac in isto partu. Eas ita toto tempore fuisse, ac si habuissent penitus.

Die 20. ni fallor, aut 21. dicebat, se *paucum et meracum sanguinem* ex utero fluentem deprehendisse. Ex omnibus hucusque enarratis concludo, vomitu et alvo lac verum fuisse excretum, crisi utique feliciore, quam si eadem materia aliorum fuisset deposita, aut regimine nimis calido miliaria alba produxisset. Sed apparet simul, quantum periculum subeant eae matres, quae proles proprias non lactant, et hinc copiosius lac retinent. Quod si medicus ad puerperas non lactantes vocetur, id operam dare debet, ut ea diæta observetur, quae lactis generationi minus faveat, hinc iuscula illa nutrientia non suadenda sunt. *Strictior* diæta optime huc faciet. Solis panatellis, sola aqua et pane conflatis utendum, hisque non ad satietatem.

Oleosa suadentur, praecipue oleum amygdalinum. At vero *debilibus*, quarum ad classem plerumque omnes illae pertinent, quae ipsae non lactant, oleosa omnino non conveniunt, adeo spasmos non praepediunt, ut praeter alias noxas, debilitando fibras iam antea ultra modum debilitas, eosdem potius invitent, fluxumque lochiorum, qui in foeminis contraria ratione praedispositis utique insigniter promoveri per oleosa poterit, potius suppriment. Oleum autem amygdalinum prae reliquis rancescere, praeprimis si, uti fere semper fit, calide exprimatur, omnibus notum est. Praeterea acida cum oleosis *peffimam acrimoniae speciem* efficiunt, et ventriculo longe infestiores, quam singula seorsum. Plures ergo debili ventriculo laborantes vidi, quorum in numero etiam ego sum, qui pingula cum modico aquae potu facile ferunt, cum eadem vero vini

titate difficilius. Et in hac, et in aliis puerperis observavi longam, eamque fere continuam transpirationem, sudores subinde copiosos; superfluum lactis materiam, attenuatam, per cutis poros eliminari hac ratione satis constat. Periculosa ergo perfrigeratio est; sed et aequè periculosum erit, invita natura hanc cr. sin moliri; incipientem, largo potu infusi florum chamomillae et sambuci promoverè consultum erit. Sudore autem nunquam apparente sedulo attendere medicus debet, qua via eliminare natura superfluum lac velit.

Solent nostrates faeminae copioso potu specierum dialtheae Fernelii uti tempore puerperii. At in corporibus laxis potius infusum florum chamomillae et sambuci suaderem.

Hodie vesperi (d. 23. Oct.) levis denuo circa lumbos dolor. Hodie mane flatus alvo erumpentes. Sitis tota die, vesperi tamen minor. Nulli calores nec heri, nec hodie. Appetitus bonus. Nil per uterum fluxit hodie. Ad vesperam hypogastrium manibus pressum puerperae fecit sensum illum, ac si essent omnia exulcerata ibidem. Circa mediam septimam vespertinam frigus vasum, modo has, modo illas corporis partes occupans, idque per semialteram horam, dein calor ad undecimam usque, demum sudor tota nocte copiosus. Paroxysmus iste et duratione et vehementia mitior fuit quam prior. Noctu somnus. Sudoris odor acidus.

Die 24. Octobr.

Bene quoad omnia se habuit, sed valde sitivit tota die, sudavitque aut large saltem transpiravit per totam diem. Vesperi borborygmi

torminosi, lumborum dolor. Mane alvus una, binae vesperi, quarum ultima paulo laxior fuit, et cum aliquoties per cubiculum ambularet, paucae sanguinis meracti guttae per uterum excidebant. Nullus paroxysmus. Sitis minor ad vesperam. Appetitus bonus. Varices in tumore disparent sensim, tumor autem ipse dolet subinde, durior paulo est, et vix minor. Cum locum examinare non liceat, glandulosi fors quid laesum est, quod ne in scirrhum abeat, omni modo adlaborandum est. Noctu somnus hucusque omnium optimus. Circa recens natos sequentia observavi: Inspiciendum totum corpus, utrum omnia secundum naturam sint disposita; pudenda, anus aperta; lingua soluta; caput non difformatum; nil luxatum fructumque. Abluunt in lacte calido addito pauxillo butyri et fasciis involvuntur. Saepe per duos tresve dies absque alimento sunt, dein sponte mammam admittunt. Alvus nigrescens aut sponte aut dato syrupo cichorei cum reo sollicitatur. Vidi syrupum manatum bis datum excitasse saepius gravia tormina. Si nutri non fuerit recenter puerpera, et lac habeat iam antiquum, alvum proles obstructam, raram, duram habebunt. Inde tormina, flatus, borborygmi, vomitus, inquietudo, clamor. Infantem torminibus proxime infestari adparet ex alvo rara, duraque ex eo, quod inter dormiendum modo ridentis, modo flentis, modo aliam quamque faciem exhibeant. Tormina autem actu adesse constat, si repente et valide clament, si pedes attrahunt, si dum decumbant, caput et superiorem corporis partem erigere quasi conantur. Alvus sollicitatur radice petroselini

recenti, aut sapone in alvum immissum; post unum alterumve diem intra pedes infra genu, axillis, collo, in omnibus carnis quasi incisuris farina *rosta* conspergendi sunt. Pulveres et farina non *rosta* minus bene ad hoc servit, quia cum aquosa humiditate fermentum efficit.

Die 25. Octobr.

Sitivit tota die. Sudavit. Cetera bona.

Die 26. Octobr.

Toto antemeridiano tempore extra lectum fuit. Appetitus intensior. Sitis longe minor. Inter ambulandum sanguis ater, grumofus pudendis excidit. Summo mane alvus dura, difficilis. Urina heri deposuit materiam *farinae leviter rostae* similem, sed non omnino perfecte deposuit. Hodie vero missa ad vesperam inter horam eandem materiam perfecte deposuit. Urina paulo minus colorata. Larga transpiratio tota die. Os quod hucusque glutinosum fuit, tale iam non est. Fames potius quam appetitus. Vesperis somnolentia magna, somnus usque post mediam noctem bonus; deinde per intervalla et exiguus, quod mirum non est, cum a meridie multum dormivit.

Die 27. Octobr.

Urina mane missa post aliquot minuta incepit deponere. Tumor ad pudenda minor, non dolet nisi compressus. Diu extra lectum fuit, deambulavitque; multum sanguinis per uterum descendit. Noctu somnus minus bonus, et aliquis in capite dolor, exigua transpiratio, qualis etiam fuit a meridie. Sitis nulla. Alvus dura semel.

Die

Die 28. Octobr.

Toto die aliquis in capite dolor. Sanguis ater, coagulatus, copiosior per uterum inter deambulandum. Minus larga transpiratio, capitis dolor vagus. Sitis nulla. Mammæ uti extra puerperium et graviditatem. Urina saturate flava non fuit turbata, sed nubeculam albam deposuit. Alvus dura, semel.

Post aliquot dies perfecte convaluit.

Circa finem Novembris fluor albus et acris copiosus fuit, pustulae in toto se e corpore rubrae, acri sero turgentes. Tumorem sensit iam toto graviditatis tempore in abdominis latere sinistro versus pubem tendentem. Dedi sequentia:

℞. Saponis venet.

Gummi ammon.

— — galban.

Tartari vitriolat.

Massae pilul. russi. aa drach. j.

Balsam. peruv. q. s.

M. f. pilul. gr. jv. Quater de die quatuor sumat.

Scopus fuit *solvere, aperire*, et ad alvum determinare. Tumores hi tempore graviditatis oriri soliti sunt saepe solum intestinum inferius ab utero distento compressum, superius vero ob retardatas faeces dilatatum. praescripta praeterea est etiam frictio *omni mane* facienda. Disperso tumore sumat corticem.

Ratio pro lactatione. Pustulas prurientes sero acri turgidas et fluorem album *acrem* a lacte retento, corruptoque oriri existimo in hac aegrotâ. Novum pro lactatione argumentum.

HISTORIA XXXIV.

Die 10. Octobr.

Cum hodie *Levae* essem, vocabar ad sartoris cuiusdam filium annorum circiter sexdecim. De quo sequentia intellexi. Ab aliquot annis, quatuor aut quinque, experitur difficilem mictum, dysuriam cum stranguria. Ad initium rarius, mitiusque, at subsequenter temporibus frequenter graviterque. Nullus antea ad lumbos dolor, nulla iniuria externa qualiscunque antecessit. Dolor supra pubem est, et per totum penem, urens lancinansque, a biennio frequentius redit. Ante annum scabiem habuit, qua externis solum remediis curata gravius longe frequentiusque malum redit. Mingit frequentissime, sed parce semper, et cum dolore supra penem et in pene. Post mictum dolor est gravior. Etiam ante mictum at intermedio tempore per intervalla supra dicti dolores redeunt, abeuntque per vices. Ab aliquo iam tempore continuum urinae stillicidium est; cui adposita spongia medetur. Ante annum bis sanguinem minxit. Modo etiam dolorem subinde in regione renali queritur. Urinam tenacissimum gluten album continet, non foetet. A lacte ebutyrato nuper pessime habuit. Item a musto largius hausto. Si vinum sumat, stillicidium urinae ad tempus cessat.

Nota. Calculo laboret aut non, cum cathetere examinari non potuerit, dicere nequeo. Interim eadem symptomata subinde etiam absque calculo occurrunt. Vesica enim exulcerata, parietibus duris, crassis per urinam acriorem, et stimulantem

frequenter sollicitata, rationem dysuriae stranguariaeque, dolorisque supra pubem dat. Irritata gluten largitur copiosius. Post mictum dolor maior, aut quia calculum asperum complexa acutius sentit, aut quia in se contracta, et ab incumben- tibus etiam visceribus pressa magis dolet contracta, quam expansa. Stillicidium a debilitato sphinctere, qui sumpto, vino, analeptico, ad exiguum tempus roboratus suo denuo munere fungitur. Ob difficilem et dolorificam prioribus annis mictum urina diutius quam par fuit, relinquebatur. Aut vesica contra urinam copiosius collectam irritabatur, eamque exprimere sufficienter haud valuit. Inde explicatur, qua ratione fors ureteres, demum etiam renes distendi, arrodique poterint et dolere. Fors acidus potus urinam praep- rimis movens exulcerando vesicam acrius stimulat hinc calcis, quam illi iam ante aliquot tempus suasi, illi ita profuit, ut lecto abesse, et officio suo fungi denuo potuerit. Aqua enim calcis fors prodest solum qua absorbens, siccansque.

Fors materies scabiosa vesicam petiit retro- pulsa ab externis medicamentis et exulcerationem reddidit gravio- rem. Materiam autem scabiosam vias urinarias subinde petere, etiam nuper vidi in Domino M. T***. Fors scabiosa materia vesicam subinde aggreditur ex renibus per urinam illuc allata, et non statim excreta, aut in eius substantiam per arterias vesicae deposita, ut inde morbus oriatur ab *Hippocrate scabies vesicae* nominatus.

HISTORIA XXXV.

Die 17. Octobr.

Dominus P. St*.** cum pridie vino et laboribus paulo magis indulisset, ad meridiem horret per horam semialteram, calet postmodum toto reliquo die, minus ad vesperam. Sub hoc paroxysmo assumptos paulo antea cibos vomuit. Dolor capitis, potissimum in occipite, dolor in cervice, perque totum dorsum, in lumbis; sub depositione alvi dolet in osse sacro, exit per alvum tuber haemorrhoidale, quod dum alvum exoneravit, retrocedendo dolet. Dolet utrinque ad pubem, dum mingit. Urina magis exaltata, absque sedimento. Dolor hypochondriorum, itemque gravamen ad scrobiculum cordis, ardor per totum pectus, secundum ductum sterni. Os siccum, amarum, siticulosum, sed modice. Somnus de nocte sat bonus.

Die 18. Octobr.

Mane per horam horruit, caluit, a meridie melius habuit, post utrumque paroxysmum sudor paucus. Heri et hodie non appetiit. Omnia ut heri. Vomuit pariter.

Die 19. Octobr.

Paroxysmus et reliqua ut heri. Ad vesperam calores redierunt maiores. Non vomuit, sed vomiturivit, maior oris amaror. Acceptis quinque drachmis cremoris tartari septies per noctem purgatus est, per intervalla tamen dormivit.

Die 19. Octobr

Melius mane se habuit, paroxysmus eman-

fit, attamen pulsus celerior. Minor oris amaritudo, attamen siccitas, dolor ventriculi gravant, vix ullus, aliquis tamen adhuc hypochondrii sinistri dolor perstitit. Reliqua symptomata insigniter imminuta. Aliquis appetitus. Pulsus tamen celerior naturali toto die. Noctu nullus dolor, attamen nil dormivit. Alvus ter per diem laxa.

Die 21. Octobris.

Mane post celebratum sacrum, vomuit saepius potum theatum paulo ante sputum cum paucis phlegmate, nil biliosi nec quoad calorem, nec saporem vomuit; calores postmodum, dolor occipitis, etiam frontis, item in cervice, dorso, lumbis, ossi sacro, inter mingendum utrinque ad pubem, item in depositione alvi, ut antea. Fricuit tuberculum haemorrhoidale saepius foliis ficus, noctu paucum sanguinis bis ternisque vicibus ano exivit.

Die 22. Octobris.

Mane melius. Ad prandium appetit. A prandio calores, reliquaque symptomata redierunt. Noctu vena in pede secta. Sanguis non phlogisticus, sed lacte roseus. Somnus paucus ea nocte. Sitis.

Die 23. Octobris.

Mane pulsus ut heri, celer videlicet, omnia tamen symptomata mitigata, ad vesperam tamen omnia denuo aucta. Sitis toto hoc die admodum magna. Ad noctem pulsus paulo minus celer. symptomatum remissio aliqua. Noctu somnus melior, et sudor copiosus.

Die 24. Octobris.

Mane pulsus minus celer. Exiguus capitis

ad tempora dolor, nullus in occipite, nec in cervice, nec dorso. Attamen fixus dolor in medio puncto ossis sacri, sitis vix aliqua. Tumor durus, dolensque in parte, lienis, ut videtur, anteriore. Exiguus appetitus, a meridie calor intensior. Dolor occipitis maior, item in loco lienis. Sitis, attamen paulo minor quam heri. Noctu post mediam noctem somnus per quatuor horas continuus et bonus.

Die 25. Octobris.

Ut heri.

Die 26. Octobris.

Mane pulsus liberior, maiori appetitu iusculum acidum binis per diem vicibus oblatum comedit. Ad meridiem sedendo aliquid temporis exegit. Dolor lienis, et occipitis minor, sitis minor, urina ruffa. Noctu somnus sat bonus per intervalla.

Die 27. Octobris.

Die morbi undecimus ad finem pergit. Mane circa quintam rigiditatem immobilitatemque et stuporem manuum expertus est, ita ut iuxta aegroti expressionem manus ipsi quasi *lignae* essent, simulque maior occipitis dolor iunctus fuit. Idque duravit per semihoram, quo cessante sudor universalis erupit. Pulsus ut heri mane missa minus ruffa, hucusque urinae absque ullis contentis manserunt, et imperturbatae. Somnus de nocte valde bonus.

Die 28. Octobris.

Alacrior, dolor in lienis loco et in ossa sacro longe minor, pulsus minus frequentes, liberi; appetitus aliquis.

Per sequentes dies magis magisque vires

recepit ; absque crisi manifesta , et valde pe-
detentim .

Morbus fuit *biliosus* ; haemorrhoidum affectio
et lienis dolor fuerunt solum secundaria. Credo
lienem dudum ibi loci fuisse obstructum , et modo
ob concitatiores circulum sanguinis , facto fortiori
ad loca obstructa impulsus , doluisse . Iuvisset et
primo oxymel , dein emeto catarsis , et acidorum
continuus usus .

*Observationes circa morbos biliosos hoc
autumno anni 1773. factae.*

1) Morbi inflammatorii autumno rari ad-
modum sunt , et tamen vidimus in quibusdam Observatio-
nes de mor-
bis biliosis.
nosocomiis , aliisque etiam in locis homines morbo
bilioso correptos venae sectionibus ad internecionem
usque vexari . Item fuerunt , qui alia quidem me-
thodo , sed fere aequae perniciose , primo vomito-
rium , quod quidem recte , secundo camphorata
propinarunt more certe pessimo .

2) Vidi morbos biliosos cum inflammatione
coniuncto , sed *levi* , quaeque *secundarius* tantum
morbus fuit . Sic in hominibus coecas haemor-
rhoides pari solitis vidi morbum biliosum cum
affectione haemorrhoidali inflammatoria . Cum
enim circulus humorum in morbo bilioso praeter
morem fuerit incitator , orta secundaria etiam
haemorrhoidum affectio etc.

3) In morbis gastricis biliosis lingua mane
materiam exhibet ex albo flavescentem . Os in-
sapidum , amarum , siccum ; labia saepe sola ,
saepe etiam palatum fornicatum , siccescunt sem-
per . Os subinde glutinosum . Saliva copiosa ,
insipida , alba et spumescens , maiorem ad pri-
mas vias affluxum significat . Fauces subinde as-

perae et quasi rugosae; pruna non cocta, acetum, poma cruda acida comesta ad tempus saporem restituunt naturalem.

Gravamen subinde ad ventriculum, praecipue de nocte, ita ut inde dormiens excitatur. Subinde sola hypochondriorum tensio. strictura, plenitudo, inflatio. Appetitus minor, carniū praecipue. Attamen quod mirandum, subinde nullum sensibile quoad appetitum, ventriculum aut hypochondria incommodum, licet ibi mali sedes sit. Urina potissimum flava praetermodum subinde quasi ab assumpto rheo tincta, subinde sedimentum rubellum, aut brevi iumentosa fit, Alvus saepe stricta, faeces olidissimae, excellenter flavae, quas *biliosas* dixere, et quasi ab assumpto rheo.

Paroxysmo saepe tertianam imitantur, frigus leve saepe at calor *diuturnus*, sudores *nidiosi*. Raro apyrexia perfecta, sed calores, aut caput obtusum, vertiginosum. Cubiculi calidi peculiaris impatientia, alleviamentum magnum si sese frigori exponat, frigidam bibat. Incommodum ventriculi saepe solum sub paroxysmum. Noctes inquietae. Sitis non magna. Sed etiam alia species est, scilicet subinde paroxysmi leves, sed quotidiani cum frigore vix animadverso, vario diei tempore repetentes. Exitus horum est, ut aut diu vexent hominem, et sic sensim sensimque dispareant, attamen post aliquod tempus denuo recidivam et saepe plures faciant, aut nullo amplius observato intervallo pergant uno tenore, et nulla dierum criticorum serie observata, tandem solvantur, vel in maiori gradu universam humorum massam putredine inficiant,

petechias generent, interficiant. Vidi in uno, qui tali ratione mortuus est, puncta petechialia morbo iam multum progresso prorupisse, et brevi denuo disparuisse. Vidi in Franciscano quodam, qui per tres circiter septimanas convaluit post sex circiter ab incipiente morbo dies veras petechias infimo abdomine sinistrorsum et nullibi alias.

4) Vomitorium profuit, imo necessarium fuit. Mirabar ipse et in me et in aliis aestum immanem, omniaque symptomata quasi subito cessasse post vomitum. Radix ipecacuanhae rarissime satisfacit sola, addi unum alterumque granum debuit ex tartaro emetico. Imo ne sic quidem omnino satisfecit, quia, ut opinor, emeticum assumptum ab inani copiosae materiae glutinosae et biliosae affluxu enervabatur. Hinc maior ipecacuanhae dosi e. g. drach. β . scr. ij. etc. necessaria fuit, quo citius et certius ventriculi fibras attingat. Nullus enim metus est a maiori radicis dosi, cum pars se ipsam cum reliqua saburra excutiat. Post paroxysmum immediate inanis salivae aut materiae potius biliosae affluxus multum molestiae continuo exscreantibus fecit: hinc et ego et alii mea ex ordinatione emeticum statim a paroxysmo finito sumserunt.

Praeparatio ad emeticum constitit in diluentibus acidis. Optimum fuit ante emeticum uno alterove die omni hora sumere unciam unam oxymellis. Materia vomitu reiecta varia quoad quantitatem, qualitatem fuit. Quantitas saepe tanta fuit, ut aspectantibus orta admiratio fuerit, ubinam locorum tanta materiae copia coalere potuerit. Color materiae subinde viridissima fuit quasi ex gramine comesto, subinde flava, ex

flavo nigrescens, glutinosa fere semper, sapor aut nidorosus aut ovi putridi, aut amarus. Ad finem vomitus excussa iam multa materie, sapor amarus, saepe primo advertebatur. Mirabar, me materiam copiosissimam et meo et adstantium sensu manifesto *acidissimam* vomuisse, pauculum materiae, quod mantili, quo os abstergebam, adhaesit, etiam exsiccatum, per multos dies *acidissimum* odorem fervaverit. Mirabar autem id eo magis, quod nullum quoad ventriculum incommodum, nisi gravamen aliquod tempore paroxysmi senserim. Post duos dies denuo vomui materiam viridissimam, nidorofam, putridam flavam, ex flavo nigrescentem, copiosissimam pariter. Acrimoniae materiae illius acidae in primo meo vomitu tanta fuit, ut sensum faucium quasi erosarum adustarumque et dentes stupidos habuerim, in secundo meo vomitu tantam acrimoniam materiae biliosae sensi, ut *vivum ignem* ascendere per oesophagum putarim. Quotiescunque autem aliquid deglutivi, vel solam salivam, ut primum rem deglutiendam ad oesophagi finem pervenisse deprehendi, osque ventriculi aperiri sensi, tunc velut *viva flamma* ex stomacho sursum erupit. Tanta autem erosio, aut a mucos naturali obliuente nuditas fuit, ut per unam alterumve diem vix limpidissimam quam deglutire potuerim; ardor enim et dolor quasi a superiori parte deorsum per oesophagum scindens fuit. Quobis materia tam acris intestina petat et *κατὰ* evehatur, facile patet, quam horrendi dolores colici oriri debeant. Subinde post unum alterumve diem repeti vomitorium debet.

5) Vomitorium solum raro sufficit sed simul delectiones aliquae fieri debent. Quodsi vomitorium cum tartaro vitriolato coniungitur, *cholera* excitabit saluberrimam. Purgans datum post vomitorium ferme emetocatharsi aequivalebit. Purgantia ex pulpa cassiae, tamarindorum nimis lenia sunt, quamvis causae morbosae resisterent. Hinc pilulae Ruffi ad gr. xxv. vel drach. β . datae vel solae vel cum aliis omnes absolvunt paginam. Rheum ideo non pergebam propinare, quod *lenne, et inefficaciter*, cum torminibus agat, et plus in secundas vias, per urinam fere agere videatur quam per sedem. Stimulus autem cito et efficaciter operans praecoptari debet.

6) Evacuationes tamen eo usque non debent continuari, usquedum appetitus redeat, ut prudentissime Tissotus monet. Quia is *ex debilitate fibrarum* non adest ultimato. Praeterea humores allicerentur ad primas vias, et semper restaret aliquid ad eiiciendum. Reliquum restitutus fibrarum tonus facile separabit. Diaeta stricta non statim deferri debet, sed *valde paulatim* relaxari. Tonum vero partium restituent amara vino infusa. Usus sum ergo sequenti vino.

℞. Extracti Cardui bened.

— — Gentianae rubr. aa unc. β .

— — cortic. peruv.

Corticum virid. Citri in pulpam.

— — contus. aa unc. j.

Digere in vini generosi lib. ij. Mane ante prandium et caenam pocellum sumatur.

Inter usum vero huius vini caveri obstructio debet, sed alvus subinde leniter sollicitari per pilulas Ruffi.

7) Circa paroxysmos ipsos saepius expertus noto, eosdem non posse abbreviari si oborto post frigus calore sudores exeutiantur. Sumpto infuso calido florum sambuci statim copiosus erumpit sudor, sed qui paroxysmum non terminat, donec ille demum profuit, qui exacerbationem quasi critice solvit.

8) In hoc morbo *pruna cocta* aut *poma cocta* instant summopere, et relaxando nil boni praestant. Comedi ipse *pruna sicca*, inde nauseosum saporem faucibus inhaerentem ad tempus lenivi, comedi etiam saepius *poma cruda acida*. Cibi cum aceto valent et aqua recens frigida.

Et si *Acidum acetosum* optime conveniat, *vinosum* tamen non conducit, et plerumque etiam non sapit. Aromatica ante expulsionem saburrae biliosae calores, inquietudines augent, et morbum saepe desperatum reddunt. Hinc male agunt, qui roborantibus, calefacientibus nimis cito utuntur.

Acidum supra acidissimum et corrosivum a me per vomitum electum dixi, et paucos post dies materiam biliosam, priori materiae, ut videtur, directe oppositam. At in ventriculo, qui glutinosa bile obductus est. *acida* pessima degenerare in acidissimam materiam possunt; faccum enim tali materia occupat a bile glutinosa inertem redditum. Famulus mecum mense Augusto febris laborans, quae paroxysmos cum vomitu coniunctos habuit, *materiam acidissimam* vomendo reiecit; alii in paroxysmo materiam biliosam. Fors orta ex eiusmodi observationibus vomitionis acidae suspicio de *bile acida* absorbentibus corrigenda; sed utique male. In Hungaria

prandia et coenae quocunque anni tempore fere eadem sunt, eadem assumptorum copia, etsi aestate difficile, difficilius vero autumno cibos, carneos praesertim, ei potum vini largiorem vix ferant.

Si febris biliosa redeat num cholera, eaque talis sit, ut primae viae non nimium afflictae erit is morbus, qui ipsum optime curat, et ex quo curandi ideam medicus desumere sibi debebit.

9) Regulae diaetaeticae Hippocratis diversis anni temporibus datae verissimae deprehenduntur. Verissimum ibidem est, vomitum aestate et autumno magis necessarium, in hyeme vero purgationem per alvum.

10) Methodus Sydenhamiana curandi febres autumnales hic aliquam considerationem meretur, cum ille corticem adeo in iis necessarium deprehenderit, non vero damnosum plerumque, quartanisque tamen plerisque exceptis, quae soli saepe cortici audent, et saepe ad biliosas febres non pertinent. Sydenhamus ergo potissimum de quartanis intelligi debebit.

11) Quare febres putridae frequentiores et periculosiores in Hungaria sint, variae sunt causae.

12) Urina biliosa quasi croco tincta est, et saepe deponit sedimentum subrubellum, fit iumentosa. Morbus Dominae senioris de M*** fuit primario biliosus. Morbus Dominae iun. d. M*** pariter biliosus. Morbus Patris St*** et coqui K*** fuit biliosus. Inflammatio haemorrhoidum fuit solum affectio secundaria. Urinae ardorem, dolorem in hypogastrio morbi biliosi saepe habent, ut videre licuit in Domina de

M*** sen. et lun. item in Pat. St*** et co.
quo.

13) Non internoscuntur in Hungaria morbi
putridi et inflammatorii.

14) Solent facere in autumno venae sectio-
nes; sed corpus illo tempore debilissimum, et
ad putredinem magis dispositum bili minus re-
sistere valet. Ergo per se venae sectio hoc tem-
pore mala est.

15) Vinum in aestate et autumno parcius
bibendum. Saepe id in aliis atque in me ipso
expertus sum, si quid enim incocti, putridique
in primis viis lateat, vini meraci potus ad vias
fecundas agitur etc.

16) In mea febre biliosa, cum ob plures
iam poroxysmos emaciatus et pallidus essem, ta-
men bile quondam nimium turgente, faciem ac-
cepi *rubram*, aestumque corporis, quae omnia
eiectione vomitorio bile statim penitus cessarunt.

17) In mea febre biliosa faeces *olidissimas* post
emesin cathartico eduxi.

18) Tumor ventriculi et hypochondriorum
in morbis biliosis saepissime deprehenditur, par-
tim ob copiam materiae ibi nidulantis, partim
ob fibrarum laxitatem, quae subinde diutius ad-
huc vexat, excussa iam omnia saburra biliosa.

19) Os in biliosis subinde amarum nauseosum
et *ad nauseam dulcescens*, hos autem sapores leniunt
oxymel saepius et lente deglutitum, acetum, pruna
sicca, et tamarindi, taleoli ex citro.

20) Si emesi opus sit, et ea neglecta pur-
gatio alvina instituatur, etiam saepius repetita; adeo
nihil proficies, ut saepius noceas plurimum, mate-
riam ad secundas vias pellendo, vires debilitando etc.

21) Color in cholera biliosa varius. Vidi alvos cinericias in Domina de M*** lun. et tamen morbum fuisse biliosum, mihi modo certum est; has colorum varietates in biliosis morbis *Aretaeus* animadvertit.

22) Novi multos, qui inedia febrem biliosam tollerent; utuntur potu aliquo theato et ab omni cibo diu et perrinaciter abstinent. Ad summam virium amissionem deveniunt tales, lente sanantur, et non, nisi qui robusto alias corpore sunt. Biliosa materia potu diluta, sensim magna etiam parte ad secundas vias translata, urinis et sudoribus diffunditur, quae breviori itinere ano et cato fuisset eiecta.

23) Hoc autumno raras vidi inflammatorias febres, easque, ut ita dicam, superficiarias solum, a perfrigeratione plerumque ortas.

24) *Pleuritidem biliosam* alvi subductione, aut frigida sanantur, a veteribus falso pro vera pleuritide habitam *Aretaeus* memorat.

25) Successio morborum notari meretur; certum enim est, temporibus medicina valet, data tempore prodest. Sic morbus inflammatorius abire potest in putridum universalem, hic in malignum. Maligna febris est incipiens gangraena, et a putrido universali solo gradu differt. Gangraena autem duplici modo incipere potest, vel praegressa validissima inflammatione, vel etiam per se hac non praegressa. Hoc ultimum fit in illis malignis febribus, quae subdole incipiunt, quin prava adeo signa ex pulsu et urina adpareant. Mirabatur quis gangraenam humorum in vivo homine esse posse: at aio, eam incipere primum, cum certum sit, nullam rem repente, sed per gradus produci.

Si morbus *inflammatorius* statim in *putridum*, hicque mox in *malignum* abeat, haeque successiones brevi se invicem consequantur, idque inter insigniorem aliquem hominum cohabitantium numerum contingat, febris dicetur *pestilentialis*, aut etiam ipsa *pestis*. Adparet hinc, quare a multis venae sectio laudetur in peste, a multis reprobetur, omnes bene observasse, et fideliter tradidisse observata credo, sed in diversis succedentium sibi mutationum statibus factae hae observationes sunt: ubi utique diversa iuvasse et nocuisse manifestum est.

Patet etiam, quare ab aliquibus roborantia, antiseptica, adstringentia, sudorifera, ab aliis antiphlogistica fuerint laudata. Eandam differentiam morborum et consequenter etiam medicamentorum observavit *Zimmermann* in *dysenteria*, vide eius tractatum de dysenteria. cap. X. prope finem.

In phlogisticis valet venae sectio, potus calidi, emollientes, acetum et mel.

In putridis universalibus venae sectio et potus calidi, emollientia nocent, profunt acetum et mel et cortex.

In malignis cortex, acida fossilia, camphora.

26) *Hemicraniam* in bilioso morbo saepe animadverti.

27) Carnes utut molles, et carniū iuscula e bilioso morbo reconvalescentes aegrius ferunt; farinae autem fermentata facile, id in me expertus sum.

28) Repletio omni tempore reconvalescentiae caveri debet summopere.

29) Longo tempore post morbum lingua omni mane muco flavescente insipida obducta. Os insipidum. Labia sicca; scilicet ob affluxum materiae biliosae, mucosae ad glandulas relaxatas. Praeter diaetam iuvant amara vino infusa, essentia absynthii composita. Essent. cortic. aurantiorum, motus mane et vespere.

30) Longo post tempore per noctem sudor copiosus, nidorosus. Urina biliosa cum sedimento albo, rubello, encoremate subsidente.

31) Mense Novembris rariores febres biliosae, circa eius finem disparuerunt, sola hinc inde quartana persistente.

32) Vomitoria si exhibenda sint, ea statim finito paroxysmo exhibeantur, quia tam magna materiae febrilis vis ad primas vias, sicut etiam ad superficiem totius corporis sudantis, est allegata, ut ingens salivosa materiae in os affluxum tunc temporis testatur.

Post febres biliosas factis iam debitis evacuantibus, cum assiduus tamen ob laxitatem partium ad systema gastricum affluxus fiat, lingua mane obducta sit etc. *roborantia* dari debent. Optimum roborans erit tunc cortex peruvianus. At in me ipso expertus sum, eructationes materiae nauseosae, linguam obductam etc. nihilominus persistere, cortici ea addidi, quae simul alvum leniter movent, sic bis, ter etiam quater per diem alvus mota est, eductae sunt faeces olidissimae, subinde penetrantem acrimoniam, imo acidum acidissimum spirantes. Lingua minus obducta mane, os minus insipidum; iunxi simul motum corporis, ambulando mane et vespere.

Multi sunt, qui hoc connubium corticis

Pars IV.

S

cum eccoprotico aliquo damnant, infringi vim corticis roborantem existimantes. At in nostro casu, ubi non solum roborandum, sed simul quaedam morbi reliquie evacuandae, haec miscela omnino necessaria est. Imo efficacior existimo vim corticis roborantem, si aliquid, quod intestina vividius vellicet, ei iungatur. Haec est ratio, quare *Lindanus* et *Thonerus* etc. in fluxu mensium nimio *adstringentia* pellentibus iunxerunt.

Quod si salia cortici iungantur, movebitur quidem sedes; at sunt, qui debili ventriculo instructi inde doleant. Praelegi ego massam pilularum ruffi vesperi ad ser. j. ad gr. xxiv. etc. sumendam. Acidum domatur ab amaricantibus, ventriculus roboratur, aut si putridi quid in primis viis lateat, id evacuabitur; cum myrrha et aloe praeterea vim quam maxime antisepticam possideant. Vis ipsorum calefaciens in reconvalescente, viribus fractis a morbo praegresso timeri adeo non debet, ut etiam directae indicationi respondeat.

HISTORIA XXXVI.

Die 17. Dec. 1773.

Offis humeri
excrascentia.

Mortuus est heri rusticus quidam in F. Thur., de quo sequentia notanda sunt. Ante semialterum annum humerus dexter tumere incepit, dolor ad initium non magnus. Ante decem menses tumorem vidi prima vice. Totus humerus magnitudine caput hominis aequabat. Cutis tensa, nitida et ex albo rubescens; humerus ad ac.

tactum carnosam et compactam substantiam prodidit, et non doluit ad attactum, nisi satis rudis is fuerit; nullum prementis digitis vestigium. Interrogatus respondi, vitium non esse in partibus carnosis, sed in ipso osse, et quidem in capite ossis, inque scapula ipsa. Substantiam osseam esse procul dubio summopere excrecentem, et spongiosam. Chirurgum id aperiri volentem prohibui. Mortui cadaver exsuccum, et quasi tabe confectum esset, adparuit. Sectus humerus ostendit carnes impositas bonas, sed dicta superius ossa *excrecentia*, *spongiosa*, *molliora* adeo, ut cultello scriptorio facile sciderim, ac si carnem solidiorem, aut lardum interspersis corpusculis durioribus cartilagineae duritiei, scinderem foramina spongiosi huius ossis partim glutinosa materia, partim carnosae erant oppleta. Vasa sanguifera per ossis spongiosi substantiam crebra magnaque, sed frequentia versus cartilagineam capituli ossis brachialis, qua obtegi solet, substantiam.

Existimo dolorem ad attactum non fuisse auctum, nisi is tam validus fuerit, ut ipsam spongiosi ossis substantiam compresserit. Vidi tamen tumorem in dextro genu, et potius in osse femoris ad genu. Mortuus autem pariter est ille homo. Non dubito, id repertum fuisse, si quis aperuisset.

HISTORIA XXXVII.

Die 16. Dec. 1773.

Febris lactea.

Domina de F** secunda vice gravida partum in singulos fere dies expectat. Corporis boni, bonique coloris. Appetitu vegeto gaudet, et large comedit. Per aliquot noctes inquiete dormit, caletque. Hodie fecit venae sectionem. Sanguis cum crusta phlogistica, post horam denuo aliquid sanguinis emissum.

Die 21. Dec.

Ob alvum a triduo nullam, vesperi adhibitum clyσμα. Alvus dura, copiosa. Tota die leves lumborum dolores queritur.

Die 22. Dec.

Dolores lumborum maiores paulo. Nox inquieta. Flatus multi αὔω et κατῶ, tria clysmata alvum copiosissimum duxerunt. Mane sequentis.

Die 23. Dec.

Dolores partus, sed per longiora intervalla, et breves. Circa meridiem intervalla breviora, dolores longiores, validiores; post singulos dolores os uteri aperiri magis magisque coepit. Caput praevium observabatur. Post secundam pomeridianam partus. Funiculus umbilicalis longus admodum cum tribus circa collum pueri vegeti circumvolutionibus; intra septem minuta secundinae sequebantur. Peperit in sella perforata. Bonum esset si tales sellae ita essent confectae, ut reclinari possent, ut simul vices lecti facile mutatione possent subire. Puerperam cu-

ravi statim in lectum reponi genubus ad se invicem positus, et versus abdomen adductis, post horae quadrantem facta abdominis ligatura. Post horam datum iusculum. Puero recens nato post tres a partu horas datum ex mistura sequenti est:

℞. Aquae font. unc. ij.

Syrup. cichor. cum rheo unc. j.

Eo die absumpta per vires est tota haec portio. Eo die et nocte moeconium copiosum abiit. Vomuit etiam eandem fere materiam, glutinosam admodum a partu; eo die pulsus febrilis, dolor capitis. Somnus tamen noctu sat bonus. Mane bene se habuit. Dolores *posterius* per intervalla die partus, non adeo vehementes.

Notanda sunt in hoc casu sequentia:

1) Diathesis phlogistica in femina eufarica, bene pasta, et utilitas venae sectionis ultimis mensibus; aliter observavit *Hippocrates* et nos cum illo in foeminis, aut debilibus, aut saltem ob vitam laboriosam, dietam minus nutrientem, minus sanguineis.

2) Necessitas clysmatum frequentiorum diebus aliquot ante partum, et etiam proxime ante eundem.

3) Curavi in dolorum intervallis vaginam et labia pudendi inungi unguento dialth. calida manu.

4) Graviter inculcandum foeminis, ne ob leviores dolores, cum intervalla dolorum adhuc magna sunt, cum uterus needum hiat, in sella reponantur, aut ad laborandum moneantur, cum partim labore, partim metu puerperae enerventur ante tempus.

5) Syrupum mannatum dolores colicos recens natis causare saepius deprehendi.

6) Die 24. Dec., altero scilicet post partum die puer adplicabatur ad ubera matris. Lac exiguum adhuc, attamen et qualitate et quantitate bonum pro tali puero, extra tempus suctionis prodest oleo amygdalino papillam iungere, ut mollescat, minusque doleat a suctione.

Die 25. Dec.

Bene se habuit per omnia.

Die 21. Dec.

Tota die bene se habuit, noctu frigore correpta, accessit abdominis tumor et dolor. Aestus, dolor lumborum. Vix lochiorum vestigium. Sitis. Mammæ turgent. Puer nauseat fugere.

Die 27. Dec.

Mane curavi enema emolliens, item pannos laneos aqua calida tinctos ad abdomen adplicari. Enema quater per diem, et fomentatio bis repetita. Dolores abdominis, lumborum, capitis, aestusque sudore ad noctem largo terminabantur. Saepius eo die datum althææ decoctum cum nitro. Ex mammis turgidis nullum lac poterat exfugiri. Ergo cataplasma emolliens adplicatum, demum postea tentata est suctio, quæ optime cessit. Pueri alii renuebant alienam matrem fugere, sed in tenebris decepti id fecerunt, propriam tunc matrem sese fugere existimantes. Noctu somnus bonus.

Die 28. Dec.

Fomentum abdominis, et enemata ut heri. Ante meridiem bene se habuit. Lac copiosum sponte fluens. A meridie brevi frigore, dein

aestu, sitique correpta est. Leves abdominis dolores tempore solummodo frigoris. Mammis duris adpositum est cataplasma, ex iisdem enim duris et turgidis nil suctione elici potuit. Puer adplicatus renuit sugere. Pulsus continuo celer. Noctu nullus somnus.

Nota. 1) Efficaciam clysmatum ex aqua tepida, et fomentationum ex eadem aqua.

2) Durae mammae prius emolli cataplasmate aut aquae calidae vapore debent, et primum postea sugendae.

3) Mater, quae plus lactis conficit, quam ut ab una prole exsugere queat, ab aliis pueris aut adultis superabundantem copiam sibi detrahi curare debet.

4) Ratio, pueros ad alienas matres adhibendi, in tenebris. Puer medium annum natus difficillime iam aliam nutricem fugit.

5) Adulti, qui sugent, modestissime et levissime id facere debent, quia nimium fortis suction et dolorifica est, et nihil elicit.

6) Iuscula carniū succulenta, carnesque in foemina copiosius lac conficente omnino prohiberi debent. Panatellae aquae sufficiunt.

7) Si febris lactea adsit, caveri omnis potus frigidus debet, ne sudor criticus prohibeatur.

8) Notandum, pueros lac matris febricitantis salutariter adversari. Lac illud a puero adultiori, aut homine adulto exsugendum, et postea demum praebenda puero ubera sunt. Interea vero puer aut aliam nutricem fugat, aut panatella tenuissima ex pane tosta, medietate lactis et aquae facta vescatur.

Die 29. Dec.

Mane pulsus minus celer, calores parciotes, circa meridiem brevis horror, dein calores paulo maiores, rubor genarum, et subinde rediens, abiensque abdominis dolor, sed levis tamen, item dolor lumborum. Lochia hucusque parce fluunt. Circa quintam pomeridianam brevis horror. Pulsus tota die *celer*, attamen hucusque nunquam *durus* fuit. Dolor capitis tota die, mane tamen maior. Noctu somnus bonus.

Clysmata emollientia, fomentum abdominis, cataplasmata emollientia ad mammas, potus nitrosus totam curam absolvent. Ex mammis emollitis per cataplasmata lac exfugitur.

Die 30. Dec.

Tota die commode se habuit. ad vesperam paulo maior calor. Somnus a nocte exiguus. Nulli tamen dolores. Infantem sola lactat. Mammæ molles. Infans quietus absque ullis torminibus.

Nota. 1) Die 29. et 30. et consequentibus diebus, etsi paroxysmos passa mater, tamen prolem suam sola absque ullo prolis vel suo proprio incommodo lactavit. Quod observationi octavae superius adscriptae utique contrarium est.

2) Possunt proles de nocte clamantes alio modo nutrir per famulas, quin nutrices mater lactando quietem sibi turbet. Scilicet pauxillum panis tost. aut bis cocti, aut crustae, quae ad sartaginis fundum adhaerere solet, dum pulmenta coquuntur, in linteolo ligari, liquori ex aqua et lacte, vel soli lacti intingi, unde puer linteolum sugere potest.

Die 30. ad noctem puerpera ructus acidos
 quæsta est. Inde omiſſis prioribus quotidie bis
 pulveres ex magnesia alba et lapidibus cancro-
 rum ſumere iuſſa. Bibat ter, quaterve per diem
 vaſculum infuſi florum ſambuci, aut ſpecierum
 dialthea.

Brevis deſcriptio anni 1773.

Autumnus anni 1772. calidus, ſiccus, et diu
 turnus; pauci morbi.

Aeſtas ſecuta eſt brevis, nives raræ, brevi
 evanidæ.

Ver ſequens (ſcil. anni 1773.) maturæ
 incipiens, minus inſtans, et ſiccum potius,
 calidumque. Menſe martio pleuritides, peripneu-
 moniæ. Aprili febres intermittentes, quæ poſt
 paucos paroxyſmos in peripneumoniam aut pleu-
 ritidem abierunt.

Hyems ſicca et calida præter modum, plu-
 viae nullæ, arditas maxima. Febres intermit-
 tentes, remittentisque, cum vomitu, diarrhæa,
 aut cum cholera frequentiffimæ. Recidivæ plu-
 rimæ. Puerperæ hoc anni tempore plerumque
 inciderunt in febres bilioſas, cum vel abſque
 vomitu. Variolæ, quæ hoc verno tempore
 erant mites et boni moris, in æſtatae factæ ſunt
 malignæ, ſcilicet puſtulae multæ, ſed compla-
 natae cum puncto livido, nigro, et intropreſſæ
 in medio puſtulae. Inflammatoriæ febres raro-
 res, et ſi quæ fuit, ea primæ plerumque ve-
 nae ſectioni ceſſit, perdurante interim febre bi-
 liosa, ſubinde continua, plerumque tamen re-
 mittente, aut intermittente, quæ cum illa alte-
 ra, inflammatoria ſcilicet, ad initium coniuncta
 fuit.

Deſcriptio
 brevis epide-
 micae febris
 anni 1773.

Autumnus calidus primo et siccus, dein humidus ; nebulae , pluviae , frigus pro ratione temporis exiguum . Ultima decembris primas nives , primamque glaciem , licet superficialiam tantum , dedit . Morbi iidem , qui per aestatem , sed numero et viribus inferiores . Hoc autumno erysipelata non infrequentia .

Notari possunt sequentia :

1) Victus paucus , excarnis , vegetabilis optimum praeservans fuisset hac aestate . Pessimo errore eodem toto anno diaeta , eaque ex carnibus potissimum hic locorum observatur . Quadragésimale ieiunium potius in aestatem transferri deberet . A bubula prorsus abstinendum ; melle ; aceto , fructibus vivendum . Utendum balneis frigidis . Vitandus aestus in meridie . Cavenda mane , vesperi , noctuque perfrigeratio .

2) Variolae malignae ob praedispositionem corporis .

3) Corpus quacunque occasione aut morbo alio inflammatorio , labore nimio , puerperio , si fuit debilitatum , statim plerumque morbus biliosus se adiunxit .

4) Recidivae I. partim ob remanentem aliquam materiam febrilem . II. partim ob causas morbi perseverantes , III. partim ob debilitatem ex priori febre , unde novus fomes colligitur , hinc *diaeta excarnis* , et *cortex curans* , et *praeservans* . Curatio biliosarum incipit solventibus antibiliosis , scilicet solo oxymelle simplici , dein *evacuanti* per *epicrasin* , et demum *cortex* .

Observationes varii argumenti die 5. Jan. 1774.

Franciscanus quidem de sequentibus me consuluit. Aetatis est 29. annorum, lector, sanus fere semper ab infantia. A quatuor, aut tribus annis vertigo, dolor capitis ad frontem subinde, saepe in occipite, cervice, interscapulari, subito ingruens respirandi difficultas, debilitates repentinae, ita ut vix non concedat. Borborygmi. Et (de quo etiam est conquestus) dolorifici et urentes ructus, et contorsiones ventriculi, praecipue a quarta pomeridiana ad coenam usque, et iterum aliquo post coenam tempore, usque ad decimam noctis. A duris cibis, carne fumata, brassica fermentata, a spirituosus, a coffee, a defectu commotionis corporis, peius habet. Item ab amaricantibus medicamentis, a pilulis variis roborantibus. E contrario melius habet ad aliquot saltem dies a venae sectione, ab hirudinum adplicatione, a commotione corporis.

Observationes
varii argu-
menti.

A longo tempore tubercula haemorrhoidalia prostant.

Alvus ut plurimum difficilis. Subinde tamen ad aliquot dies laxa et diarrhaeica.

A purgantibus dolor ventriculi non levatur. Quotiescunque venam secat, sanguis crustam phlogisticam habet.

Suasi dietam vegetabilem, levemque abstinentiam a spirituosus, motum corporis adplicationem hirudinum frequentiore. Usus nitri, sed valde diluti.

Notandum i. affectiones hypochondriacas non marte nec cortice, sed *methodo antiphlogistica* curandas subinde esse.

2. Dolor ventriculi non roborantibus, nec purgantibus, sed eadem methodo scilicet *antiphlogistica* curandus.

Dominus Generalis B*** febrī erysipelatoſa laborans, factis binis venae ſectionibus ſanguinem habuit cum denſa cruſta phlogiſtica. Dum ad veſperam balneum pedum adhibet, maiorem ſanguinis orgaſmum, et cerebrum magis affectum ſenſit. Dominus Referendarius M*** in febre continua remittente, quae emanentibus demum paroxysmis in ſimplicem continuam abiit, idem ſenſit a balneo pedum. Item a potu theato *calido*. Febris autem fuit *bilioſa*.

Notanda. Balneum pedum in inflammatoriis, aliisque, ubi maior humorum motus eſt, nocet, ſi *calidius* ſit, notabiliter corpori aegrotantis. Valet autem ad emolliendas fibres, diluendum ſanguinem etc. ſi eundem cum corpore aegrotantis calorem habeat. Idem de potu theato, qui ſolum *repide* propinari debet.

Res eſt magni momenti, cum ſola hac providentia et medico et aegro plures moleſtiae, quae alias ab inquietiori nocte ſequi ſolent, praecaveantur.

Domina O***, vidua juvenis, ſanguinem plerumque phlogiſtica cruſta tectum habens etc. dolore punctorio, ſaepe atroci, a meridie plerumque infeſtari ſolebat. Dolor autem pertingebat ex hypochondrio denuo verſus ventriculum et ſubinde etiam verſus umbilicum. Solito thoraculo, ſumpto potu calido, ſumpto cremore tartari ceſſabat, ſi ſimul decubuit. At poſtea ne tum quidem. Nitrum non profuit. Abſtinuit ſeſe a potu vini et caſſe et dolor non amplius

rediit. *Affectio hysterica* non marte, nec cortice, quae quidem duo in alia specie optima sunt, sed *methodo antiphlogistica* curanda.

In me ipso expertus sum, post febres biliosas coctionem tardam esse, ventriculum facile gravari, carnes praecipue difficillime digeri, urinam magis flavam, cum sedimento saepe, os aut saltem labia sicca, eructationes amaras, diarrhoeas biliosas etc. adesse; cortex insultus febriles quidem prohibet, at plus quam per duos menses, etsi febre carens, omnibus tamen supradictis incommodis laborabam. Amaricantia, vina roborantia, aromata etc. nocuerunt potius, stimulo suo affluxum biliosae materiae ad primas vias invitando. Sudore diffuebam omni nocte olidissimo, et nares feriente summopere. Faeces post esum carnum praecipue, diarrhaeicae, saturate flavae et olidissimae uti sudor. A vino absynthite male habui. Poma citri in taleolis secta et mane ac vespere deglutita cum pauxillo sacchari averruncarunt omnia haec incommoda. Os et lingua, quae ante glutinosa, et quasi farina comesta oppleta omni mane erant, itemque insipidum es etc. emendabatur.

Praefero poma citri ob suam austeritatem pomis aureis et quibuscunque aliis acidis. Acida mineralia etiam diu admodum post sumptionem eructationes causabant, ex eorundem saporem etiam dudum antea deglutitorum, diu postmodum adhuc sensi. Minus ergo accepta ventriculo erant.

Spes est non modica, tales aliquot taleolas, adhibita simul dosi corticis, tempore aestivo et autumnali optimum praeservativum contra morbos biliosos, putridos fore.

Cum prima Ianuarii siccum et rigidum frigus ingruet, meas ventriculi aliasque a febre biliosa remanentes molestias paucis diebus summopere diminutas vidi.

Dominus de M*** patitur affectiones hypochondriacas, si animi motum maiorem, praecipue indignationem patiatur. Item si in vino plusculum excedat. Incipiente somno solet leviter convelli. Homo obesior paulo, acutis inflammatoriis non obnoxius. Sedentarius, coloris boni. Dolores vagos hypochondriorum, axillarum, costarum etc. experitur. A camphora, asa etc. male habet et convellitur in somno. Ergo non solum in laxo et debili corpore affectio hypochondriaca; ergo non semper nervina dicta, aut roborantia danda. Vidi plures hypochondriacos, in quibus non poterat accusari *laxitas*, sed potius *strictura*, *siccitas*, aut *phlogistica diathesis*. Imo in dicto Domino de M**, nec *laxitas* nec *strictura*, nec *phlogistica diathesis* accusari potest, plurimosque vidi, in quibus eminens aut *laxitas*, aut *strictura*, aut *diathesis phlogistica* fuit, quin tamen ullo modo affectio hypochondriaca adfuerit; nihilominus tamen denuo repeto, hypochondriacos me plures vidisse, in quibus potius nimia *strictura* aut *phlogosis* fuerit, quam *laxitas* et *debilitas* partium.

Ergo affectio hypochondriaca curatur subinde, curata partim debilitate, saepius vero profligata phlogosi, siccitateque partium, cum huius affectionis essentia in neutro quidem vitio consistat, arte tamen cum alterutro coniungatur.

Patet tamen illam adesse posse, quin aliud

vitium in corpore praedominetur, quocum illa coniuncta sit. Hoc in casu difficilior erit curatio. Sola forte philosophia et prudens religio et in Supremi providentiam plena hominis confidentia mentem aegrotantis confirmabunt, cavendo interim ne quidem in ullam partem excessus committatur.

Curatio illa affectionis hypochondriacae, quae praedominans aliquod corporis ipsius vitium curat, et hoc curando ipsam simul affectionem hypochondriacam sanat, *indirecta est, at necessaria saepe, et unica.*

In parocho Ok*** peccat *siccitas et paritum strictura*; inde affectiones aliquae hypochondriacae.

In parocho H** peccat *humorum plenitudo et eorundem phlogistica dispositio*; inde affectiones graves hypochondriacae.

Dominus F*** de T***, item Dominus de M*** ad morbos *inflammatorios* pronissimi sunt. Primus inde praescit, se proxime aegrotaturum, si se pinguiorem, robustioremque factum esse sentit. Convenit haec animadversio observatione Hippocratica. Alter in venae sectione, quam frequentissime instituere debet, crustam semper inflammatoriam in sanguine habet. Notandum autem est, utrumque hunc virum nullos unquam excessus committere, etsi diaeta *carnea et vinosa* ut plurimum utantur. Primus praevenire posset abstinencia, et diaeta vegetabili, item venae sectione, dum sentit, se robustiorem factum esse. Alter vero diaeta potissimum vegetabili et refrigerante.

Parochus in G***, dolore ventriculi, et co-

lico fere quotidie laborabat; homo siccus, biliosus, calidus. Nocent calida. Iuvant refrigerantia, et humectantia: hocque in casu optima sunt *stomachica*. Huc pertinet historia de Franciscano ventriculi dolores laborante, quam superius enarravi.

Lues pecorum videtur esse *febris putrida maligna*. Cum cortex tanta quantitate haberi non possit, aliud antisepticum, acidum, adstringens excogitari debet; quamvis arbor chinchinae aequae uti cerasus in hortis nostris plantari possit. Sed dolendum, quod dum novae inventiones fiant, nova bonaque dentur consilia, ea in libris solum contineantur, et nulla ratione de publicando emolumento, de vulgando cogitetur, quomodo scilicet ipsi rustico res inventa innotescat. Multa habemus utilia, et pulchre excogitata a variis academiis, sed quare in actum universaliter non ducuntur?

Species vaccarum (Buffelkuhe) plurimum lactis dant; lac pinguius plusque butyri dat. Butyrum peculiari, sed non ingrato odore gaudet, et est coloris levissime viridescens. Ferox species vaccarum est, a famulis robustis tractanda, amat loca humida, lutosa. Vili nutrimento contenta. Per duos annos factum experimentum est, et singulo anno una vacca dedit butyri iam depurati $\frac{1}{2}$ urnam; a lue pecorum non facile corripuntur.

Die 25. Mort.

Parochus in S*** temperamenti sanguineo-colerici homo, macer, queritus frequentes lateris, ni fallor, sinistri puncturas, constrictiones dolorificas ventriculi, subinde dolores colicos,

rln.

tinuum aurium, spasticas digitorum contractiones, item etiam labiorum. Subito quasi animi deliquio corripitur, ubi sese statim apoplecticum fore existimat, anxietas, sensuumque confusio, frigus pedum, calores subitanei. Peius habet a spirituosius omnibus, a purgantibus; iuvatur venae sectione, et magis adhuc hirudinum adplicatione, etsi nulla habeat tubercula haemorrhoidalia. Ab aliquot annis eadem symptomata sentit, sed antea mitiora longe.

Causa morbi est sanguis per vasa intestinorum lente circulans, ibique congestus, vasa dilatando dolores et spasmos ciens. Methodus antiphlogistica, diluens prodest.

Notandum. Plurimos vidi eodem morbo laborantes, qui omnes ore unanimi insigniter sibi ab apoplexia metuunt, seque ea proxime corripiendos existimant. Diffidentia in medicum, medicorumque mutatio.

Vino hi parcissime utantur, ira, ad quam pronissimi sunt, abstineant. Vidi enim, post ira statim omnia haec symptomata ingruisse. Pulsus in Parocho paulo naturali citatior, urina flava magis, cum encoemate subsidente, somnus bonus, uti et appetitus.

Facta venae sectione, iussus est parciori diaeta uti, et sero lactis cum herbis.

Paroxysmus hypochondriacus consistit in quodam sensuum fere confusione, ubi se in terram subito ruituros, et apoplecticos fore metuunt. Anxietas summa. Cordis palpitatio. Vertigo. Pulsus celer, inaequalis, micturitio, subinde minus frequens sed urina pauca, limpida, subinde vero copiosissima limpidissimaque. Tremor ar-

tuum. Mentis prostratio et timor singularis maior que quam in omni alio licet gravissimo morbo. Excitatus fuit hic paroxysmus in nostro Parocho ira subita (ad quam pronissimi sunt tales) studio et attentione animi nimis producta; diuturno colloquio et nimia iucunditate (cui subinde tales plus aequo indulgent) vino meraciore; motus corporis sub sole nimio. In tali paroxysmo valent foetida, aceti odor, acetum degustatum, deglutitum. Sola animi fortiter resistentis obfirmatio semel paroxysmum depulit, quum firmiter proposuit, nil mali sibi futurum, remque esse exigui momenti.

Mense Martio.

Vocabar Viennae ad clericum iuvenem in collegio Pazmanniano decumbentem, vices ordinarii medici tunc aegrotandis supplens. Laborabat feбри continua remittente. circa medium paroxysmi sanguinem sputo copiose reiecit, cum oppressione pectoris, ardoreque. Vena secta est; cortex peruvianus et adstringentia data sunt, sed omnia frustra. Sanguis cum crusta phlogistica. Paroxysmi dato licet copioso cortice nil remiserunt. Mutata methodus est in *mere phlogisticam*; secta adhuc vena, decoctum solvens datum morbo feliciter medebantur.

Notanda. Morbus hic videtur fuisse *peripneumonia vera*, sed ob sanguinis maiorem impetum, et debiliorem vasorum pulmonalium habitum facta rhexis est, ita ut dum alias sputa solum *striaea*, aut *crocea* soleant efferri, in hocce morbo sanguis pleno rivo erumperet. Adparet ergo solam *methodum summe antiphlogysticam* potuisse utiliter adhiberi.

Eodem mense in alio iuvene vidi *peripneumaniam* cum *largissima sanguinis reiectione*, quam frustra per modos haemoptysios, datis scilicet adstringentibus curasses.

Vidi plures haemopticoicos huius speciei.

Suadet *Rosenius*, ad roborandos post morbum pulmones corticis usum. At in hac specie cortex certo noceret, cum sanguinem magis compingat, partes adstringat, diathesin phlogicam adeo non destruat, ut illam etiam augeat.

Solent quidam usum frigidi potus sub actuali sputo sanguinis suadere. At in hac specie haemoptysios id esse perniciosum facile patet. Sed neque actu calida conveniunt, nec pedum balnea calidiora, nec vesicantia etc., sed venae sectio, potus solvens, clysmata, et tepida omnia assumentur.

Post morbum diaeta vegetabilis, serum lactis, somnus moderatus, labor, sed moderatus praecavent.

Die 5. Aprilis.

Domina de H*** prima Aprilis peperit. Quinta Aprilis mane calores, doloresque capitis; puncturas vagas in hypochondriis experitur. Alvus a triduo nulla. Dato suppositorio alvus secuta est dura, inde bene se habuit.

Nota hoc vere 1774. Quotquot erant puerperae, feliciter peperunt, et pari felicitate absoluebant puerperium. Praecedenti aestate et autumno periclitabantur, et fere omnes aut choleram, aut remittentem febrim, aut intermittentem acceperunt. Ergo respectus debet fieri in tractatione puerperarum etiam ad anni tempus. In autumno tuto poterant dari purgantia, etiam

vomitória, dein cortex; aut solus cortex.

2) Vidi multoties primis a partu diebus infusum foliorum sennae purgandi scopo tuto, imo utiliter assumptum esse, quod ipsae puerperae proprio Marte faciunt. Adeo lochia non emanant, ut etiam largius fluant. Lac ad alvum determinatur, sique felix a mammis non lactantibus revulsio.

Domicella N*** (Vid. Historiam XVI.) in bacchanalibus tumuerunt pedes. Modo autem non amplius. Ventriculus a pastu et ad attactum dolet, pallet, emaciatur. Dato decocto amaricante leniter purgantia; nil emendatum est. Dedit ergo sequens.

R. Pulver. cort. aurantior.

— — — — peruvian.

Extract. Gentianae aa drach. vj.

Myrrh. elect. unc. β.

Flor. macis

Pulv. cort. cinnamom aa scr.

Ol. stillatit. menth. gtt. viij.

Syrup. absynt. q. s.

F. Electuar. ter de die magnitudinem nucis moschatae.

Nota. Domicellam hanc plene restitutam, optimi coloris et appetitus die 14. Maii.

Die 1. Ian.

Hodie quidam Locumtenens mihi sequentia narravit, scilicet se adhuc decennem ab instructore seductum pollutionis modum et scroationem didicisse. Iam tunc, decimo scilicet aetatis suae anno fluxisse quid ex pene sollicitato omni die, postmodum, saltem omni alterno die, pollutionem manu sibi fecisse, interiectis simul fac.

pe repetitis fornicationibus . Aget modo 19. aetatis suae annum , et hucusque sese polluit et fornicatur promiscue . Homo altae , solidaeque staturae , robustus : pinguis et quadratus . Frequentem cogitur venae sectionem adhibere , patitur non raro morbos acutos . Ante biennium gonorrhaeam accepit , quae curata subinde , saepius tamen rediit sponte . Gonorrhaea cessante per medicamenta , iam bis , ortus est bubo magnus , hoc autem sponte evanescente denuo rediit gonorrhaea . Materia ex albo flavescens absque dolore et parce fluit . Mictus non dolorificus , modo autem omni mane glandem solummodo solito magis tumescentem experitur . Ulcuscula glandis venientia et denuo evanescientia . Asseveravit se maiorem ex pollutione voluptatem experiri , quam ex coitu , idque ex eo fieri , quod pulcherrimam sibi personam aliquam , quam aut sibi viderit , imaginatione sua efformet , mente sibi proponat , indeque exquisitissimam sibi voluptatem oriri , quam in coitu cum feminis illis , quae sua pulchritudine feminam illam imaginariam non adaequant , non experiatur . Refert etiam se semel , dum gonorrhaea , penisque regiditate dolorifica ita laboraret , ut dum erigeret , penis incurvatus maneret , summo cum dolore , aestro venereo percitum , coitum maximo simul cum dolore tentasse , sed tunc in et post coitum largum et merum sanguinem ex pene effluxisse .

Quaedam circa usum roborantium .

Si quis sit stomacho languenti , roborantia forma sicca praescripta ad initium non feret , nisi exigua dosi praescribantur . Decocta facilius se-

runtur, si parce dentur, nec *valde frigide*, sed ad initium tepide. Electuaria facilius feruntur, nisi fors multi pulveres iugrediantur.

Sunt, qui mane nihil ferunt, aut quia assueti sunt, ieiuno ventriculo esse, aut quia vacuus ventriculus moleste afficitur ab ingestis insuetis. Primum si sit, prodcrie a meridie hora quarta, item sexta dare medicamentum, hora octava levem coenam, et hora decima, scilicet antequam cubitu aeger concedat, denuo dosi dari potest. Tali ratione cortex, qui mane sumptus purgat nonnullos. in substantia accipi poterit, id quod melius erit, quam adiuncto opio vim purgantem inhibere, quod utique alia ratione nocere posset ob narcoticum opium.

Vina medicata mane a multis sumi non possunt, quia nauseam, cardialgiam, alvum fluxam efficiunt. A meridie si sumantur, haec incommoda praeventuntur.

Cortex subtilissime pulverisatus in vasculo cum caffae et lacte et maiori sacchari portione adiecta facile sumitur. Item si cortex prius decoquatur, deinde cum hoc decocto paretur caffee e. g.

℞. Pulver. cort. peruv. drach. iij.

Coque per sesquihoram cum sufficiente quantitate aquae usque dum supersint duo vascula cofanea liquoris, dein iniice pulverem caffee, quantum maiori cochleari capi potest, et coque quadrantem, bibatur per modum caffee cum saccharo et lacte, *tepede*.

Residuum asservari potest et adiecta medietate prioris dosi cum eadem quantitate aquae ad duo vascula decoqui potest.

Pro tertia autem decoctione priora penitus abiiciuntur, et integra dosis ingredientium decoqui debet. Pueris delicatis ad potum caffee iam assuefactis hic modus optime convenit; item hominibus aliis delicatis, aut etiam iis, quibus occulte et ignorantibus cortex dari debet.

Vidi saepe homines rusticanos aepsia, aliisque ventriculi languentis malis, vomitu etc. laborantes sat longo tempore, a praegressis potissimum febribus, quin tamen insigne aliquod decrementum senserint quoad vires, ratio est, quia viae secundae adhuc satis robustae defectum primarum suppleant.

Verno tempore vidi multos diathesi inflammatoria laborantes, simulque appetitu deiecto, oris amarore etc. his acescentia, solventia, in specie serum lactis convenit. Saepius autem requiritur primo venae sectio, potus solvens, demum lenissima purgantia per epicrasin danda, rhabarbarina potissimum. Sunt alii, in quibus nulla phlogistica diathesis, sed macies, pallor flavescens faciei, languor virium, amaror oris, deiectus appetitus, pondus ventriculi etc. apprehenditur. His conveniunt solventia ex gummi ammoniac. aloe, myrrha etc., quae leniter alvum moveant, et roborent. Roborantia denuo subiungenda sunt.

Nota. Sola roborantia nunquam optatos effectus praestiterunt, purgantibus scilicet omissis. In morbo virginum pallido praemittenda sunt semper lenissima purgantia per epicrasin danda, et simul roborantia: certa hoc me docuit experientia. Hi morbi vernaes saepe mites admodum sunt, diu molestant hominem, antequam ad

consueti alicuius morbi speciem referri possint, diuque manent imperfecti. Sed cum valde frequentes sint, et graviorum morborum antesignani, iuvat curam certam et eorum descriptionem praemississe.

Quaedam de morbo hypochondriaco.

Diu certatum est inter autores, quidnam per morbum atrabilarium intellexerint veteres, Facta a recentioribus divisio est in morbum hypochondriacum *cum materia*, et in eum, qui est *sine materia*. Nil certi statuetur, nisi morbi huius historiae sat numerosae colligantur, collectaeque comparentur.

Vidi morbum hypochondriacum frequentem in Hungaria ab impedito sanguinis per vasa abdominis motu, inde ani varices, colica, dolor ventriculi, et omnia illa symptomata, quae alibi toties adnotavi.

At vidi aliam speciem hypochondriacorum, ad quam egomet pertinui post morbum acutum, quaeve potius et stricte *sine materia* appellari meretur. Orta post nimiam sanguinis deperditionem. etc. etc.

Vidi in medicinae studioso post nimias venae sectiones in acuto morbo, eundem morbum, quem ego habui, ex eadem causa.

Alius medicinae studiosus post nimia studia factus hypochondriacus (huius historiam Doctor Plenciz mihi perscribet); hoc solum scio, appetitu gavisum vegato, somnoque bono, color ut ante, nihilque mutatum apparere in oeconomia naturali, animalique aut vitali, nisi quod de debilitate cerebri conquestus fuerit, si studium aliquod repetere voluit, aut ad aliquid serio se applicare.

Alii sunt, qui appetitum habent destructum, coctionem læsam, luridum faciei colorem etc. de his *Lindanus* ait apud *Etmüllerum* se hos curasse, curato et roborato ventriculo; adiungit etiam, frustra hic curari viscerum abdominalium obstructions.

At alii certe sunt, qui post diuturnas febres in viscerum obstructions incidunt, inde hypochondriacum malum, qui certe aperientia requirunt, et ubi plus requiritur, quam solum ut roboretur ventriculus.

Certe diversae sunt hae corporum dispositiones, attamen in eo pleraeque conveniunt, quod mentem valide afficiant, hominem reddant meticulosum, mobilem et inconstantem etc. etc.

Morbus hypochondriacus primo descriptus, ex tardo scilicet motu sanguinis et infarctu sanguineo vasorum in abdomine; item morbus altero loco descriptus, quo ego et uterque medicinae studiosus laboravit, quoad effectum in mente productos sat bene conveniunt, licet longe dispar causa sit. Conferri in hunc finem et mei morbi, et *Parochii* in S** possent, ubi quae convenientia, aut disconvenientia esset, facile apparebit. In prima tamen specie per paroxysmos plerumque vexat morbus, symptomata sunt luculentiora.

Statum tertium, de quo *Lindanus* differentem adduxi, et quantum, ubi obstructions, viscerum abdominalium aut ex defectu motus, aut ob praegressas febres ortas morbi causam esse dixi, neutiquam cum prioribus duobus morbis sunt confundendi; etsi enim mentem valde afficiant, hominem tristem et melancholicum efficiant, tamen id saepius in tertio saltem statu fit.

ideo, quia aegroti sunt plerumque ex litteratorum classe, qui motus defectu, continuo studio coctiones laeferunt, et per ipsa studia mentem abstraxerunt ad alia, ut hominum consortio vix afficiatur.

Status quartus saepe mentem non afficit, aut, si afficiat, tunc id fiet vel ob rationem eandem, quam paulo ante dedi, et quam ad naturam studiorum, defectu consortii humani, eiusque fugam potius referas, quam in materiam obstruentem; vel si etiam mens afficiatur, id fiet ob massam sanguinis hac materie infectam, haecque mentis affectio non ad *symptomata sic dicta nervosa*, sed *melancholiam proprie sic dictam*, ad *maniam*, *morbum atrabiliarium Boerhaavii*, fors etiam *Hippocratis et Antiquorum* erit referenda.

Status secundo descriptus optime convenit cum *passione hysterica feminarum delicatarum*. Sed in feminis eufarcis, pleni habitus, laute viventibus, otiosi, vidi *symptomata quasi hysterica*, quae cum primo statu virorum a me descripto conveniunt.

En confusio nominum hac in re! Conveniret distinctis nominibus insignire quemlibet istorum morborum, cum diversissima ubique medela sit.

Die 10. Iunii.

Domina K** peperit die decima circa octavam partus naturalis, attamen laboriosus, secundinae remanserunt. Vocatus veni die sequenti circa vesperam. Dolores infimi abdominis magni, parcha lochia. Pulsus frequens valde et parvus, facies vix non cadaverosa, anxietas, metusque eo, quod se certo morituram existimaret. Blan-

do alloquio, spe sanitatis, et dato pulvere opiato animus erigebatur, dolores cessarunt, pulsus aequae frequens, attamen liber et evolutus, non durus. Noctu somnus, attamen ob vagitus continuos prolis in eodem cubiculo remanentis, saepissime interruptus. Cataplasma emolliens, quod statim post meum adventum ad totum abdomen adplicari curavi, denuo repeti, uti et pulverem opiatum. Tumor, qui heri pugni magnitudinem aequabat, et partem dexteram infimi abdominis primitus occupavit, in meo vero adventu ad partem sinistram abdominis infimi deprehendebatur, duriusculus et ad attactum dolorificus fuit.

Die 11. Junii.

Mane denuo ad partem dextram se recipit, attamen minor fuit, quam pridie. Dolores, qui pridie magni, per noctem vero nulli fuerunt, hodie redierunt, sed minores. Clyisma hesternum ex speciebus emollientibus et lacte paratum remansit in corpore, et hodie non repetebatur. Dato opiato tumor evanuit cum doloribus, abdomen concidit, lochia copiosiora. Cum aegrotata, uti et obstetrix affirmarent, secundinas utero exclusas in sola vagina haerere, iussi, ut excipiantur. Attamen, cum manum obstetricis rusticanae Domina timeret, ipsaque autem eandem excipere non posset, remanserunt ibi ad vesperam usque. Tunc curavi clyisma iniici ex decocto althaeae, malvae, florum chamom. aa part. aequales cum melle, oleo et sapone ad magnitudinem iuglandis. Dato clysmate dum surgit, levi conamine adhibito secundinae exciderunt, die 12. noctu somnus bonus.

Die 13. Iunii.

Mane bene se habuit, a meridie leviter tumebant mammae. Noctu somnus bonus. Die proximo, scilicet 14. Iunii, mane mammae valde tumentes, dolorifica earum tensio. Iussi cataplasma emolliens adplicari. Dedi decoctum specierum de althea, cui ad finem addantur flores sambuci ad promovendam transpirationem; item iussi, ut subinde solum infusum florum sambuci summat. Summat praeterea omni mane drachmam magnesia nitri, praecipue si alvus non respondeat. Et post duodecimum a partu diem, si bene se habeat, nihil extraordinarii id prohibeat, sumat infusum foliorum fennae. Hoc die (14 Iunii) mane discessi.

In hoc casu sequentia observavi:

Primo. Pleraeque retentis secundinis moriuntur, sed ob multiplicem rationem; nam *primo*: pessimus mos invaluit, ut vi extrahuntur, unde aut *profluvio sanguinis*, aut orta dirissima in utero vulnerato *inflammatione* et *subsequente gangraena* pereunt, aut *suppuratione molestissima* affliguntur, cuius exitus varius est. *Secundo*: si secundinae etiam non extrahantur vi, attamen muliercularum consilio exhibentur medicamenta calida, inflammantia, orgastica etc. etc. Hinc *inflammatio* et *gangraena*. *Tertio*: si omnia ista omitantur, attamen continui dolores, spasmique eandem *inflammationem* causabunt.

Secundo. Secundinae retentae per se adeo periculosae non sunt. Nam si nulli aut exigui dolores adsint, soli naturae res committenda est, donec separatio secundinarum fiat, quae citius,

feriusque pro dispositionum varietate peragitur, eodem plane modo, prouti pomum unum altero citius maturefcit, suumque pendunculum a ramo sustentante separat. Ante tempus enim pedunculus non nisi difficulter a ramo separatur. Optimum tunc medicamentum est, patienter et absque animi perturbatione naturae opus expectare.

Tertio. Si dolores posteri graves, lochia nulla, aut valde exigua adsint, omnium praestantissimum est *opium tempestive exhibitum, cataplasmata et clysmata mere emollientia*. Sic spasmis sopitis inflammatio praecavetur, vasa crispata relaxantur, et lochia redeunt, abeuntibus secundinis. Equidem opium in *actuali inflammatione* non videtur convenire; at si advertamus, non *statim* adesse inflammationem, spasmosque antea procedere, quibus sopiendis opium praeprimis dicatum est. Item, si consideremus spasticas contractiones vasorum uteri et retentorum lochiorum et subsequae inflammationis causam esse, facile patebit, opium in *ipsa inflammatione* etiam exhiberi oportere, quam vasis relatis, et solutis spasmis aut tolles ex integro, aut ipsius saltem causae augmentum; utpote causa sublata, praecavebitur. Notandum tamen, *emollientia* omni modo adhibenda simul esse, et *methodum antiphlogisticam eum opio* iungi debere.

Quarto: Medicus ratione, auctoritate et quocunque demum modo huic pravae et tot matribus letali praxi, extraendi scilicet per vim secundinas, sese opponat, exiguo enim tempore et vidi, et audivi gravia inde infortunia.

Quinto: Quid agendum, si adhibitis hisce

secundinae tamen non abeant? An non saltem tunc ad sic dicta *pellentia*, *aristolochica*, mulierculis omnibus et chirurgis, et non paucis etiam medicis usitata, in dispensatoriis et quibusdam libris praedicata confugiendum? Respondeo non. Ex tali enim remedio probabilissime mors aut gravissimus alius morbus, tardaue fanitas sequitur. Ex relictis autem secundinis morbus chronicus longe minus gravis et fere semper curabilis oritur. quum secundinae saepe post unam primam alteramve septimanam ex integro abeant, saepe post menses, imo annos et per partes solvantur.

Sexro. Tensis a lacte congesto mammarum cataplasma emolliens, *pulmentum tale*, quale alias pueris solent exhiberi, per modum cataplasmatidis adplicatum easdem emollit, et semper effectum brevi tempore exoptatum sensi, lacte sponte profluente ex mammarum.

Vidi hanc Dominam die 4. Iulii sanam sed debilem; pedes et hypopia tument, modice sinit, lassa est. Dedi roborantia sequentia.

℞. Extract. gentianae rubr.

— — mart. pometi

Myrrhae electae aa unc. β.

Balsam. peruv. q. s.

M. f. pilul. gr. jv. Ter per diem quatuor pilulas sumat.

Brevis descriptio anni 1774. usque ad initium Iulii.

Annus 1774. incepit cum magno et intenso frigore, quod mense Ianuario insigne erat, Morbi prioris aestatis et autumnus disparuere ad finem mensis huius, sequentique Februario, qui

paulo mitior fuit, et secundam rationem temporis se habuit, hinc inde peripneumoniae, sed raro; rarae insuper pleuritides.

Martio mense et Aprili, secundum consuetam horum temporum constitutionem se habentibus, tepidis satisque siccis, maius successit usque ad decimum sextum eiusdem mensis diem, aestuosus admodum fervensque supra quam pro consueta huius temporis ratione. Febres putridae, peripneumoniae et pleuritides cum collecta copiosa bile hinc inde caput efferre ceperunt. Attamen et inflammatio et bilis nec multum periculi attulerunt, nec diu affligebant. A decima sexta fere ad finem usque Maii frigus et pluviae; inflammationum et febrium biliosarum nihil amplius. Circa finem Maii et toto Mense Iunio calor et siccitas, utrumque forte magis quam pro anni tempore; fruges bonae, citius solito maturae: horaei copiosi, maturi. Intermittentes vix aliquae. Circa medium Iunii ad finem usque frequentes paroxysmi hypochondriaci. Ceterum a Ianuario hucusque tempus secundum consuetum naturae cursum se habuit morbi paucissimi, et sporadici solum.

Die 1. Iulii.

Hodie quidam 36. aut 38. annorum vir remedium petiit, de sequentibus conquestus.

Antea tres septimanas venam in brachio sinistro secuit, ob dolorem aliquem saepius recurrentem, attamen absque tumore, absque rubore, vagumque eiusdem brachii. Post venae sectionem dolor auctus, et totum modo corpus invadit ita, ut nullibi finis maneat, sed intra pauca minuta omnes corporis partes oberret.

modo punctiono; spasticas oris, digitorumque contractiones frequenter patitur, item vertiginem, sensuumque confusionem, ac si apoplexia instaret. Terrores, metusque ob res etiam exigui momenti. Melancolicum se valde dixit et exiguum rem sibi cordi sumere indeque infastas sequelas deducere consuevisse. Bene et quiete dormit. Bene appetit, bene digerit, colica non laborat unquam, nec ventriculi incommodis ullis. Mane melius, prius a prandio se habet, frigido tempore et pluvioso bene ipsi est per omnia. Peius post usum spirituosorum. Homo corpulentus.

Usus thermarum, quas adhibere voluit, dissuasi, uti etiam venae sectionem et utrum purgantium. Vitet aestum solis, quantum fieri potest, utatur diaeta vegetabili, mane et vespere sumat drach. β aut etiam drach. j. sequentis.

R \ddot{x} . Cremoris tartari unc. j.

Nitri depurati drach. ij.

M. D. usui in scat.

Utatur balneo frigido frequenter per aestatem.

Nota. Nunquam ullo ventriculi aut haemorrhoidum incommodo laboravit. Est ergo morbus *hypochondriacus nervosus*, consistens scilicet in *nimia partium irritabilitate*, et *nimia humorum rarescibilitate*. Infarctus vasorum abdominalium, aut impeditus sanguinis per vasa abdominis circulus hic locum non habent, cum nulla signa id indicantia adpareant. Sequentia ex his aliisque deduci facile possunt.

I) Frequentibus, aestuosis temporibus frequentes fiunt paroxysmi hypochondriaci. Excitantur.

tantur itidem a cibis actu vel potentia calidioribus.

2) Morbus niger a Tiffoto descriptus qui cum prima specie morbi nigri ab Hippocrate descripti convenit, est infarctus vasorum sanguiferorum ventriculi praeprimis, intestinorumque, eodem scilicet modo, quo crura gravidarum varicosa fiunt, etiam vasa ventriculi et intestinorum varicosa fiunt. Inde haemorrhoidum origines, incommoda ventriculi, colica, sputum aut potius vomitus sanguinis etc.

In omni hominum genere et a diversis causis hic morbus niger oriri potest. Frequens est in pinguibus. sedentari. Nota. Non involvit per se affectionem illam animi hypochondriacam dictam sive melancholicam.

3) Morbus hypochondriacus nervosus, qui in nimia sanguinis rarescibilitate consistit, ex natura sua peculiariter mentem afficit; eam diversis, etiam oppositis, et celeriter mutatis, semperque vehementibus affectibus exagit. Maximè hilaritas, metus et terrores magni, ira velox, metus, apoplexia etc.

4) Nimiam irritabilitatem invenias etiam in hominibus venereis, iis praesertim qui pollutionibus foedis dediti sunt. Atque in hac partium nimia irritabilitate cum hypochondriacis nervosis conveniunt. Sanguinem pariter habent nimis rarescibilem. Attamen disconveniunt in eo, quod sanguis ipsorum sit depauperatus et acer; partes vero solidae sint tabescentes. Curatio eandem est uti hypochondriacorum nervosorum, sed difficilior.

5) Morbus alius hypochondriacus datur,
Pars IV. V

qui etiam *per se et ex natura sua mentem afficit*, at toto tamen coelo diversus est a priori. In hoc enim sanguis crassus, terrestris, oleosus, lentusque est; subinde lentor hic sanguinis viscera abdominalia praecipue occupat. Hunc morbum *Boerhaavius* descripsit, videturque esse *atrabiliarius veterum*, qui tandem in maniam definit.

6) Omnes hi morbi inter se valde distincti sunt, licet variis modis inter sese possint complicari.

7) Morbus hypochondriacus *atrabiliarius* nunquam commiscetur cum nervoso. Ibi enim est sanguis lentus; vis solidorum minus irritabilis. Scimus enim quantum inediae, laborum, frigoris homo *atrabiliarius* aut *maniacus* ferre possit, scimus *pertinacissimam animi constantiam*, scimus *ideas ipsorum fixas, et alte radicatae*. Omnia autem contraria sunt in hypochondriaco nervoso.

8) Morbus hypochondriacus nervosus cum morbo nigro complicari potest et saepe complicatur.

9) Morbus niger *Tissoti* potest complicari cum morbo *atrabiliario*, licet saepius complicitur cum nervoso.

10) Considerari adhuc debet *dispositio sanguinis phlogistica praedominans* quae saepissime symptomata nervosa exhibent, at neutiquam iungitur prioribus morbis. Homines robusti, laboriosi, diaeta vinosa et carnea utentes, hoc saepe laborant.

Quae causae morborum biliosorum, anne revera bilis putrida? ad quaestionem hanc decidendam nota.

1) Sunt, qui per annos multos ictero laborant, item biliosa hepatis duritie, item oris amaro, ructibus amaris absque febre intermittente, aut remittente, aut putrida.

2) Bilis brevi putrescit, attamen nihilominus, qui bilem viridissimam aut sponte aut dato vomitorio evomit, de aciditate summa, austera, fauces rodente queruntur. Linthea hac materiae infecta et siccata etiam ultra septimanam acidissimum odorem spirant. Excrementa acidissima. Putrida bilis cum farinaceis, aut vinosis mista fermentat ex observatione *Pringliana*, et austerum acidum producit. Hinc *putredo* accusari non potest.

3) Patet hinc, quare *Stahliani absorbentia* dederint, et unde nata opinio *bilis acidae*.

4) Post evacuantia in morbis *biliosis* iuvant *roborantia*, *adstringentia*.

5) Alcalinitas et *putredo* iuxta *pulchras Pringlii* observationes sunt diversa.

6) Nam *alcalina* tam *fixa* quam *volatilia* homines contagio putrido non afflant, uti partes *putridae*. Odor, sapor, experimenta sunt alia in *putredine*, alia in *alcalinitate*.

7) Hinc tamen nullatenus sequitur, *alcalina* in morbis putridis esse danda, etsi *Pringlius* illa aestimat esse *antiseptica*; ratio autem est, quia nimium stimulant, hinc sanguinem dissolutum attenuant etc. Secundo *salia* omnia difficulter subiunguntur a natura sua. Tertio, quia proprie non *roborant*, nec *adstringunt*, sed forte *improprie* solum *antiseptica* dicuntur, quatenus carni *putridae* affricta humorem in se trahunt, et fibras reddunt *rigidiores* et *duriores*. Sicut caro *salita*, etsi dura sit, nihilominus tamen *revera* *putride* fit, et ad *putredinem* disponit.

8) *Acida* *putredini* fortiter resistunt, et si *salia* sunt, simul *roborant*.

9) In morbis autumnalibus, putridis, biliosis praecipuis, est tonus viscerum *relaxatus*, *excretiones et secretiones* segnes, hinc degenerant humores, multique, alias excernendi, remanent. Cumque diaeta conveniens saepe non observatur, multa in primis viis colliguntur *tanquam* in vase inertis; hinc illa *colluvies*, quae dato vomitorio elicitur tunc temporis, caloris et saporis varii pro ratione assumptorum.

10) Praeservatio a morbis putridis consistit in diaeta *stricta*, *antiseptica*, *roborante*: Kramer id pulchre observavit in sua medicina castrensi. Ideo graecos rescimus esse vegetos, longaevos, quia simplici et adstricta diaeta utuntur, item frequentibus balneis frigidis. Item etiam observavit, omnis generis homines sive vino, sive aqua utentes his morbis corripri solere in Hungaria.

11) Patet, quam male *plerumque* vena, praecipue si crebrius fiat, in morbis putridis secetur, quam male *plerumque* praemissis solventibus emetocathartica omittantur, sed etiam quam male dentur *plerumque* valde calida, et stimulantiora. Quam bene praemissis emeto-cathartice cortex peruvianus, aliaque antiseptica, et absque nimio stimulo roborantia praescribantur.

12) Patet denuo, rarissime sufficere roborantia antiseptica absque emeto catharsi.

13) Debilitas illa subitanea est *fictitia*, non a nimio sanguine, eiusque praepedito motu orta, qualis quidem *debilitas fictitia* etiam datur subinde, sed ab alia *fictitia*, quae in tono vasorum *relaxato*, sanguine *dissoluto*, *colluvie pravorum humorum* vim vitae suffocantis provenit. Ibi venae

fectio, hic emeto. catharsis, quaeque roborant, secretoriaque organa invigorata officii blande ad mouent etc.

14) Attamen licet aegri de acidissimo sapore conquerantur saepissime, dum colluviem biliosam egerunt vomitu, tamen ad *morbos putridos* pertinebant *febres hae biliosae*. Bilis enim copiose collecta et putrida in primis viis haerens tonum viscerum relaxat. Superingesta acida et farinacea fermentant cum *saburra putrida, et pingui, sive biliosa*, eamque hac ratione immutant. Quodsi strictior diaeta accedit, saburraque non sit nimium copiosa, contingit, ut bilis haec acidis immutata sensim subigatur, egeratur viis ordinariis, atque sic sola natura sibi relicta morbum curet. At vero, si copiosam saburram, utut per acida immutatam, ventriculus subigere non possit, morbus biliosus erumpit, cholera scilicet, aut febris intermittens, aut remittens, aut continua, aut dysenteria etc. etc. etc., varius scilicet pro varia dispositione corporis; ex eodem tunc origine natus, et eadem tractandus methodo.

15) Patet, morbos hos solventibus acidis, dein emetocatharsi, demum roborantibus debellari debere.

Die 16. Ianii.

Dominus S*** semper alias sanus fuit. Coelebs est, et per aliquot annos splanum agit. Per sex annos os semper amarum habuit, ceterum bene valuit, pinguiculo corpore et appetitu vegeto semper fuit. Circa 15. Maii 1774. ingenti dolore capitis affligebatur, sumpto purgante quinquies vomuit, et saepius deiecit, inde

omnis capitis dolor evanuit. Facta dein venae sectio est, dataque per septimanam medicamenta sunt, quibus purgabatur quotidie, ita, ut intra unam septimanam circiter centies deiecerit. Languebat appetitus, viresque. Die 16. vocatus aegrum deprehendi appetitu prostrato, pallidum, modiceque flavum. Pulsus valde celer, attamen mollis. Continuo decumbit, etsi nullos dolores queratur, viribusque gaudeat ad leviores commotiones sufficientibus. Tristem, pusillanimumque inveni. Saepe bene dormit noctu, at nonnunquam integras noctes insomnes agit, quin de aliquo tamen dolore, aut incommodo conqueri possit. Homo anxius, cogitabundus. Hypochondria non dolent, nec tument.

Aegrotantem spe sanitatis certae recuperandae consolatus dedi sequentia:

℞. Gummi ammoniac. unc. β.

Extract. fumariae.

— — absynth. aa drach. ij.

Terrae fol. tartari.

Myrrh. elect. aa drach. j.

Elix. propriet. q. s.

M. f. pilul. gr. iv. sumat ter de die pilulas quatuor cum vasculo sequentis

℞. Rad. cichor. unc. iij.

Herb. fumar. m. iij.

— — chamaed. m. j.

C. C. D. in part. iij. Singulam coque cum lib. iij. feri lactis. Colaturam fortiter exprime.

Nota 1) Morbus hypochondriacus varios morbos mentitur, cum tamen unus, idemque sit.

2) Diversitas haec adparens a diversitate causarum, praedispositionum, effectuum ab ipso morbo productorum etc, etc. sexu provenit.

3) Si *auctam nervorum, musculorumque vim irritabilitatis*, nimiamque simul *massae humorum rarefibilitatem* cogitem, plenam habeo ideam morbi hypochondriaci.

4) Malum hystericum feminarum idem omnino morbus, eademque ipsius causae sunt.

5) Circulatio in vasis abdominalibus praepedita non ingreditur ideam mali hypochondriaci, licet hi morbi, *malum scilicet hypochondriacum et circulus impeditus in abdomine* saepe eiusdem matris diversae filiae sunt, quatenus uterque morbus a vita sedentaria originem trahit.

6) Haemorrhoides pariter ad malum hypochondriacum non pertinent, licet non raro iungatur simul uterque morbus.

7) Tumores hypochondriorum, indurationes biliosae in systemate bilioso etiam non pertinent ad morbum hypochondriacum. Vidi enim plurimos post intermittentes diuturnas et pertinaces male affecto bilis systemate, indurationibus hepatis lienis laborantes absque malo hypochondriaco.

8) Dispositio phlogistica in plurimis, praecipue rusticis, laboriosisque hominibus absque morbo hypochondriaco.

9) Cura saepe diversa est ob adiunctas diversas praedispositiones.

10) Cura principalis consistit in *minuenda irritabilitate et massa humorum firmanda, compingendaque*.

11) *Irritabilitas nervorum augetur continuo*

eorundem exercitio: *studia affectiones animi crebrae, vehementes, otium, mensa lauta, aromatica etc. etc.* nervos reddunt *nimum irritabiles*.

Eaedem res humores faciunt minus compactos massulas sanguinis minus solidas, et praeprimis *rarscibiles nimum*, diaeta carnea, vinosa, humores reddit *acres*, etsi *haec acrimonia saepe* adsit, non tamen ad ideam morbi pertinet.

Firmant nervos, eosque nimia privant irritabilitate, *omisso eorundem nimio exercitio*, vita dura, laboriosa et exercitatione corporis; eadem valent etiam ad minuendos, compingendosque humores. Quem in finem diaeta lactea, farinacea, ex farinaceis, praecipue fermentatis, aquosa. Hordeum, avena, oryza cibos et *faciles et mites*, ac *plasticos* praebent.

12) Patet male dari *nervina* sic dicta ex familia stimulantium.

13) Male itidem praescribuntur *per se* saponacea, solventia, cichoracea, resinoso-gummosa etc., nisi iunctae simul sint *obstructiones certae*. Sed ineptae sane in quavis fere hypochondriaca affectione *latentes obstructiones* quaeruntur.

14) Male dantur *per se* succi herbarum *anti-scorbuticarum*, acrium, scilicet incidentium.

15) Male exhibetur *per se* serum lactis.

16) Dari tamen saepe haec, aliaque praemitti, aut coniungi cum aliis debent, ob adiunctas affectiones, quibus prius non sublati omnis reliqua medicatio inanis est.

17) In corpore pleno, succulento, quale habet Dominus de M**, de Beth. et Schm., item Parochus in K., corpus una alterave moderata venae sectione deplendum, tenuiori diaeta corpus

ad moderatum habitum est redigendum; demum corporis exercitio, exiguis, sed diu continuatis corticis peruviani dosibus, diaeta ex lacte, farinaceis et vegetabilis composita etc. ipsa morbi idea eradicanda.

Si sit dispositio sicca, biliosumque temperamentum, quale habet Parochus in S***, incipiendum ab *humectantibus*, *hydrogala*, ipsum demum lac, farinacea, fermentata praeprimis, cum vegetabilibus recentibus et exercitatione corporis omnem saepe paginam absolvunt. Hi corticem minus ferunt ob strictum corporis habitum.

18) Priores balneis frigidis insigniter juvantur praemissis praemittendis. Posteriores veto eadem minus bene ferunt.

19) Nil frequentius reperitur apud utriusque classis hypochondriacos, quam usus venae sectionis nimius, qui certe nocet, cum massam humorum brevi post reddat auctiorem, rarescibiliorem; nervos autem magis irritabiles et imbecilles.

20) Si morbus hypochondriacus oratur a nimis sanguinis evacuationibus, morboque acuto gravi praegresso, sicut mihi contigit; *nutrientia*, *iuscula*, *lac*, *cortex*, *ferrum*, *motusque corporis* omnem absolvunt curationem.

21) Patet primo, quae in morbo hysterico lac et cortex, item ferrum prodest.

Secundo. Quare morbus idem in feminis rarius venae sectionem admittat. Subinde tamen eadem fuerit necessaria.

Tertio. Quare urbanae rusticis magis huic morbo obnoxiae sint, et delicatae magis, quam laboriosam et duram vitam ducentes.

Quarto : Quare viri *litterati*, item in officiis constituti *sedentariis*, artibus *sedentariis* addicti, praecipue hoc morbo afficiantur. Quare nunquam in *rusticis*, in quibus saepe *lentor inflammatorius*, morbos producit inflammatorios.

22) Vidi officiales militares, qui in officio suo constituti bene per omnia valuerunt; at impetrata pensione, aut ex comparatis divitiis laute viventes, facti sunt morbidi et hypochondriaci.

23) Hypochondriacorum inconstantia curationem multum impedit. Omnes audiunt, omnia adhibent. Vidi, qui auxilium unicum in saepius repetitis purgantibus quaesiverunt, ob spasmus et colicam, qua frequenter vexabuntur. Alias vidi complures, qui frequentissimas venae sectiones adhibuerunt, pessime utique, cum sanguis *copiosior*, et *laxior* magis magisque evaserit. Multum medicus profecit, si lucratus est eorum constantem confidentiam.

24) Vidi multos continua dispositione phlogistica sanguinis laborantes, qui de nervorum varia affectione quaerebantur, attamen in eo non convenere cum hypochondriacis, quod hi ultimi saepe non opinantes paroxysmo hypochondriaco invadantur, rarissime bene se valere asserant, meticulosi, querulique sint, apoplexiam praepriis metuant, raro, aut fere nunquam morbis vere inflammatoriis invadantur; cum priores saepe pancreaticae valeant, temporibus illis, quibus morbi inflammatorii regnant, morbis vere inflammatoriis, pleuritide, peripneumonia etc. aut corripiantur, aut horum saltem morborum brevi

futurorum signa habeant indubitata. Vense sectio, diaeta excarnis, hos statim restituit. Plethorae continua signa adsunt indubitata. Vitam laboriosam, exercitatum, diaetam vinosam, carnosamque habent. Cum incipiunt pinguescere, brevi futurum morbum praesunt.

Inflammatoriam dispositionem habet M***, F***, Parochus.

25) Curatio diversissime in dispositione inflammatoria, quam in hypochondriaca. Lactis his ultimis prodest, cum sanguinem reddat magis compactum, et irritabilitatem minuat. Constat, alpicolas in Helvetia lacte viventes robustissimo valere corpore, imprimisque ventriculo ita, ut etiam a 24. granis tartari emetici mediocriter tantum vomant. Idem verum est, de Graecis versus Wallachiam et Poloniam habitantibus, qui et pulcherrimo et robustissimo corpore gaudent.

26) Vidi in Parocho S*** sequentia: colica vix non omni mane affligitur, spirituosus exacerbatur, assumpto ientaculo melius se habet. Post applicationem hirudinum aut silet aliquo tempore, aut mitior est. Appetitus vegetus, comedit multum, et nihil inde gravatur. Alvus stricta, quae, si magis reddatur lubrica, colicam facile ad aliquot dies sedat. Sero lactis multum iuvatur, praecipue si tres, quatuorve sedes inde habeat, id quod fere semper ei accidit, quoties serum lactis assumit. A purgationibus fortioribus male se habet. Subinde adsunt tubercula haemorrhoidalia.

Descriptio haemorrhoidum anomalarum a Cel. Alberti data optime et accurate convenit cum historia symptomatum in hoc parocho, si

excipias duo, scilicet: quod parochus nullo modo gravetur a pastu; secundo, quod cum magno appetitu et multum comedat, imo quod vacuo ventriculo peius se habeat.

Eadem omnia symptomata, ventriculum praecipue, eius compressiones, contorsiones, ructus, flatus etc. deprehendi in Franciscano hypochondriaco, qui mane ieiunus praeprimis, item vesperti his incommodis infestabatur. At assumpto *largo et solido ientaculo*, item coena solida symptomata haec omnia silent. Etiam hoc hac in parte non convenit cum descriptione *Cl. Alberti*, sed quae ratio phoenomeni?

Descriptionem dictam a *Cl. Alberti* factam vide in epistola ad Zimmermanum a Tissoto data, editione Balding. fol.

27) Morbus hypochondriacus nervosus proprie nervos afficit, tam qui ad *sensus externos*, quam qui ad *internos*, etiam qui ad *motum faciunt*; illa dispositio, quae obtinet in homine tristitia affecto, in febris cerebri facilitatur, ut haec cerebri fibrillae eam facillime induant, conserventque.

Ille motus nervorum, qui obtinet in homine, quem terror repente invasit, in hypochondriaco oritur a causa alias insueta, et quasi forte. Cum in aliis hominibus nervos satis indifferentes deprehendamus ad quamcunque pro quaque causa aptam dispositionem recipiendam, in melancholico tollatur haec nervorum indifferentia, ilque fere semper ita afficiuntur sua quasi sponte, uti solent affici, si causa adesset, timorem, metum, pusillanimitatem creare nata.

28) Morbus hic proprie afficit illam corpo-

ris partem , quae cum anima nostra proxime connexa est , quae anima utitur ad operationes suas peragendas , et quae pars sedem animae afficit , quaeve nervorum omnium origo est . Apte Sydenhamus hic hominem internum et quasi spirituale considerat .

Vir 25. annorum semper sanus fuit , robustusque . Ante duos annos duxit uxorem . Modo queritur de dolore in puncto quodam fixi dorsi ad initium ossis sacri , praecipue si diu sedeat . Dolor punctum exiguum occupat , et est scindens . Dolent musculi exteriores femoris ; genua fracta , vertigo continua , palpitatio cordis ; pulsus naturali celerior ; subinde tussicula , et mane ardor in pectore . Flatus , borborygmi ; alvus inconstans , modo laxa , modo nimium adstricta . Macies et pallor ex flavo vireiscens facies . Noctu sudat , bene dormit , appetit . Haec iam ab anno . Suasi , ut lacte caprino utatur , aqua item ferrea , motu corporis moderato et balneis frigidis . Abstineat a venere per aliquod tempus , cuius nimius primo matrimonii sui anno usus *tabem dorsalem* , *saltem eius initium* causavit . Si hac ratione non proficiat , corticem adhibere debebit una cum prioribus .

Nota . Vino et spirituosus non utitur , ter quaterque per diem fumum tabacae fugit . Uxor viri paulo ante descripti sexto graviditatis mense venam secuit , post tres autem septimanas a venae sectione abortum est passa . Post tres ab abortu septimanas denuo gravida facta est , et feliciter peperit . Ultra annum queritur de dolore capitis , et vertigine , de dolore in regione hepatis , ventriculi . Tempore doloris simul ad

costas spurias dextris versus ventriculum usque tumor durus adparet, qui disparente dolore ibi loci pariter disparet. Palpitatio cordis. Haec ultra annum modo eadem gravius et frequentius invadunt, cum dolore intra scapulas. Pallida est, appetit, dormit. Malum a lactatione (a medio enim anno prolem suam lactat) item a nimia venere ortum, petit ablactationem, et roborantia nervina. Decoctum specierum altheae fernal. ad lib. ij. cum aequali quantitate lactis recentis bibat. Paroxysmos sopiat pilulis sequentibus:

℞. Massae pilul. de styrac.

Castorei aa un. β.

Essent. castorei q. f.

F. pil. gr. iij. Tres sumat pro dosi. Cura radicalis corticem petit.

Quaedam peculiariter notanda, minus tamen, quam oportet, a medicis observata in praxi.

1) Discrimen inter veram et fictitiam debilitatem non semper observatur: hinc in praxi frequenter contigit, ut medicus venam non secat, ubi esset secanda, et male ad vesicatoria recurrat. Male petitur excusatio, negligitur venae sectio ob debilitatem. Signa utriusque debilitatis diagnostica, quae sint?

2) Absurdus iusculorum usus in reconvallescentibus est, debilitatem veram fovet. Domini M*** curare penitus a virium debilitate non potui, donec interdixerim usum iusculorum. Habuit febrem tertianam autumnalem, tarde ob dictam causam reconvaluit, etsi a febre libera dudum fuerit.

3) Nimis parum ad anni tempora mutatio.

nesque inde oriri solitas attenditur, hinc nostri medici aequae liberales sunt in venae sectionibus aestate per autumnum, quam hyeme et vere. Rariores phlogoses aestate et autumnum, e contrario vero morbi putridi frequentiores.

4) Nimius mensium fluxus saepissime, aut fere semper a corporis laxitate provenit. Male ergo de plethora concludunt medici, et male venae sectiones celebrant.

5) Via sternitur ad immendicabiles morbos chronicos, si in morbis febribus fere omnibus venae sectio toties repetatur. In pleuritide, itemque in apoplexia hunc errorem frequenter committi observavi. Male insuper in pleuritide inflammatoria stibium diaphoreticum non ablutum, kermesque datur. Cum haec remedia potius in peripneumonia *notha* valeant, in eo etiam casu prodesse possunt, ubi fractis viribus, tum ob nimias evacuationes langueant, sputaque ob vim vitae fractam restitent.

6) Quinam sudores colliquativi, quatenam diarrhaea colliquativa equitatione curatur, quatenam exasperatur. Quomodo intelligi Sydenhamus debet.

7) Vidi homines post graves morbos acutos diu debiles, pulsuque *celeri*: falso putabatur adesse febriles reliquias, per errorem secta vena est denuo ad proscindendam, ut aiunt, recidivam. Omnis kenangeia pulsum debilem, *simulque celerem* facit. Celerior humorum circuitus eorundem quantitatem imminutam supplet. Requiruntur nutritia, roborantia.

8) Male praescribunt nostri suis reconvallescentibus, aliisque debilibus, iuscula ex pedibus

vitulinis, cancris, testudinibus parata, item gelatinas.

9) Peculiari sermone utuntur nonnunquam scriptores medici ad Boerhaavii usque tempora. Noscenda praedominans philosophia singulorum saeculorum, ut eorum libri intelligantur. Aliud antiquis fuit *bilis*, quam nobis. *Febris erysipelatoxa* aliud pariter iis, quam nobis. Aliud saepe *febris inflammatoria*; a sensu frigoris et caloris, harumque qualitatum alternatione ac periodo *febrilium morborum* nomina desumferunt, etsi morborum sub eodem nomine comprehensorum diversissima saepe indoles fuerit, causa, aut curandi methodus. Afferre exempla possum ex *meis exceptis*.

10) Idea acrimoniae plerumque indeterminatum et vagum quid continet.

11) Ulcera tibiæ, omnesque abscessus caute curari debet, si ii diu duraverint, scilicet per fonticulos, purgantia per epicrasin danda, diuretica. Hydrops pectoris inde frequens, aut alia prava depositio. Dom. chirurgus R. apostema ad abdomen habuit, apertum est, fluxit copiosum pus. Consanatum est. Paulo post vertigo, dolor capitis, apoplexia. In cerebro pus copiosum inventum. Scilicet natura perseveravit pus facere quod evacuari nequens ad caput depositum est.

12) Abusus oleosorum in infantibus acido laborantibus. Oleum cum acido pessimam acrimoniae speciem componit, ventriculum eiicit. Datur solummodo cum aqua laxativum viennense, adhibito simul clysmate, ubi convulsio ab acido oritur.

13) Scirrhus proprie solummodo ille tumor

vocari meretur, qui in glandula reperitur, post inflammationem non resolutam durus et indolens est. *Scrophulae et cancer scrophulosus* probe a vero scirrho distingui debent. *Scrophulas et cancerum scrophulosum* cicuta saepe curat, dubito, an scirrhum. Neglectum hoc inter scirrhum et scrophulam discrimen, interque verum cancerum et scrophulam; in utramque partem de cicuta fuit disputatum.

14) Abusus emulforum in morbis malignis. Abusus olei et oleosorum in omnibus febribus acutis.

15) Pleraeque febres exanthematicae a saburra et crudo humorum apparatu non satis tempestive educto proficiscuntur. Male metuitur lenis emeticum ab Haenianis, male tamen promiscue praescribitur ab *Haenii* adversariis. Inflammatoriis nunquam emeticum valet. in biliosis semper, sed praemisso solvente. In malignis saepissime. Notandum tamen probe.

16) Regulae graves hae sunt.

Primo in inflammatoriis febribus diaeta sit excarnis, tenuissima, aquosa.

Secundo in morbis putridis biliosis post excussam saburram minus tenuis, leniter restaurans.

Tertio in malignis sit roborans, restaurans, antiseptica, et universim minus tenuis.

Quarto in mesentericis, lentis, nervosis, miliaribus, scarlatina, purgatis primis viis sit morbo conveniens, roborans, minus tenuis. Universim victus sequatur indolem medicamentorum.

Alia regula aequae gravis est haec, scilicet visus aegrotantis quam proxime accedat ad dietam

illam, qua in sanitate usus est. Nam insueta victus ratio aequè offendit, ac ipse morbus.

17) Sanguis venae sectione eductus parum docet. Crusta phlogistica indicationem subministrat. Attamen dissolutio minor, aut etiam maior eiusdem cohaesio in patella, insecutam praebet indicationem.

18) Adstringentia in sanguinis spūto praescribi solita certo damnanda sunt, vide scripta mea pathologica *de phthisi*, item *additamenta de phthisi*. Nocet cortex, balsamica. De curanda phthisi vide *multos et passim committi solitos errores* in scriptis meis pathologicis refutatos. Quando cortex dandus in suppuratione interna,

19) Idioma aegrotantium morbos suos enarrantium diversum est longe ab idiomate medico. Hinc opus, ut iuvenis medicus perceptam theoriam discat *aegrotantibus adplicare*, eorumque idiomati studeat.

20) Catalogus morborum *frequentissime*, *frequentius*, *frequenterque* occurrentium, medicum scire oportet.

21) Anatomiam et Physiologiam idem doceat. Theoriam pathologiae, itemque *praxin clinicam* cum materia medica denuo idem doceat.

22) Medicus scire debet non tantum *veras indicationes* elicere et *indicata* invenire, sed etiam indicatorum *vim potestatemque*, dosin requisitam, ut debita *quantitate*; debito *tempore modoque* remedia adplicentur. Vidi doses *nimis exiguas*, inefficacesque frequentissime dari.

23) Morbi dum in sui exordio adhuc sunt, atque primum formari incipiunt, antequam suis sese signis sufficienter notata sint, difficillime di-

gnoscerentur, etsi haec morborum fientium cognitio summe sit necessaria. Sedula attentio ad leviora quaedam incommoda, eorumque eventum faciet, ut medicus habitum contrahat ex primis, levissimisque motibus morbum minantem, latentemque praenoscendi, ei que obviam eundi. Sic vidi plures foeminas sedentarias mense Decembris anni 1775. quae conquestae sunt de stertigine, capite dolente, obtuso, subinde solummodo de stupore quodam capitis. Omnes autem querebantur, saepius et subito adscendentes ad caput dolores, cum repentino simul faciei rubore, et erumpentibus sudoribus. Nox omnibus inquieta, Quibusdam horripilationes vagae. Os siccum, absque siti, subinde glutinosum, lingua albescent. Quibusdam dolor lumborum, cardiae, abdominis, artuum quasi rheumaticus. Alvus, difficilis, flatus copiosi, foetidissimi sursum deorsumque erumpentes. Appetitus exiguus. Lassitudo. Pulsus celerior, plenusque, sed non durus. Secta vena sanguis aut bonus, aut cum levissimo crustae phlogisticae initio. Post venae sectionem rarius ascendebant uno alterove die calores, meliusque habere se visae sunt. At paulo post eadem symptomata persistere. Profuit optime frequens clyσμα emolliens prime datum, dein leniter stimulans, itemque pulpa tamarindorum, robor sambuci, cum sale polichresto, et cremore tartari.

Nota. Est infarctus mesenterii crudusque intestinorum apparatus. Hoc in morbo ορδογρᾶδην aegri laborabant. Est initium febrium mesentericarum, lentarum, nervosarum, miliarium. Observavi in omnibus praeter pulsum celerem plenum.

que noctes inquietas pavoresque inter dormiendum, interdiu vero meticulosum quid, animumque deiectum.

24) In morbo, praecipue epidemico, convenit statim abdomini providere, et mesenterium a saburra ibi saepe existente, praecipue in morbis epidemicis, morbumque aut producente, aut periculosum efficiente, liberare. Id optime et rusticissime clysmatibus frequentibus obtinetur, quae, cuiuscunque naturae morbus sit, tuto adhiberi possunt. Purgantia autem lenia et eccoprotica subiungi debent per plures dies, nisi inflammatoria febris id prohibeat. Clysmata autem praedicta etiam in febribus inflammatoriis tuto adplicantur praedicto scopo. Haec primis viis et praecipue intestinis providendi cautela, quasi loco arcani est, in curandis febribus quibuscunque, praecipue malignis, et quam maxime variolis.

25) *Monita*, quae autor ex diligentia in se ipso partim, partim etiam aliis facta attentione colligit, scilicet.

Primo. Medicus sese proprio temperamento, statu valetudinis robustae, aut adversae, idiosyncrasia sua, aut iis, quae sibi peculiariter prodesse, aut obesse animadverterit, aut in quae peculiari suo gestu fertur, nunquam decipi patiatur. Vidi, qui ipsemet robustissimi, aegros fere omnes nonnisi vi aggressi sunt, potiori utique, quam quae a plerisque minus valentibus sustineri poterat. Venae sectio magna, frequens. Vesicantia lata, copiosa, iteratis applicata vicibus, purgantia valida, ab hisce amantur. Vidi inquietos, tumultuantesque, qui omni medicamentorum validorum apparatu, eoque alio semper

alioque aegrum sollicitantur, nescientes, uti in suis aliis negotiis, prudenter quiescere, animo sedato ad virtutem medicamenti attendere, et occasiones circumspecte captare, obliti illius, fac cito, si sat bene et . . . imitatores potius quam Fabii cunctatoris, qui pavide cunctando romanam restituit rem, importuna . . . praecipitique agendi ratione perditam. Alii ipsimet debiles, delicati, irritabiles quodvis paulo valentius remedium, etsi quam maxime indicatum reformidabant, aliorumque vires ex suis male metiuntur.

Secundo. Qui peculiare medicamentum sibi adamatum prae reliquis habet, praecipue, si de eodem plura experimenta captare, eiusque usum vulgare satagerit, ne is saepius ipse sibi imponet. Dum adplicandi remedii occasiones ubique videre sibi videbitur, fortunatos forte eventus, quos medicatrici naturae et aliorum auxiliorum virtuti in acceptis referas, adamato remedio adscribet, sinistros vero in quidvis aliud obcoecatus detorquebit. Haec foecundissima est *specificorum, polychrestorum, panacaearum etc.* scaturigo; medicamenta huiusmodi in multiplices inventa usus eo citius pervulgabuntur, eoque avidius arripiuntur, quo pulchrius multorum socordiae, ignorantiae opitulantur. Quaeso enim, quam difficilis, quam et plena taedio illa caussarum morbos producentium disquisitio est: quam recondita illarum natura! quam adcuratam anamnesin instituire, quam omnes rimari angulos persaepe oportet, donec aptam de morbo ideam inveneris. Belle igitur sibi multi consultum autumnant, quod polychresto quodam, specifico, oppositis etiam usibus malo protheiformi, in partes utrasque

versatili medicamento instructi, molestissimo illo in pervestigando morbo labori supersedere possint. Quodsi id quoque accesserit, ut huiusmodi remedium celebris viri nomine gloriatur, omnes mundi partes celerrime pervadit: miseri mortales experimenti obliciuntur. Medicamenti inventorisque encomia ubique locorum sonant. Donec funestis eventibus territi, discusso sensim obstro resipiscere incipiant, remediumque celebrati vis intra arctos, quos ipsi natura circumscripsit, cancellos denuo fuerit reducta, sed heu nimium plerumque fero, postquam scilicet ῥῶδιμους ψυχὰς αἰδὲ πρὶάψεν (multos tales homines praemature ad orcum praecipitavit. (Homer) Pauci excurrunt anni, qui novi cuiusdam remedii male probati epidemia non funestatur. Satyram illi scribere videbor, qui systematum remediorumque hisce annis aut inventorum aut recoctorum historiam ignoraverit, qui nec audiverit, quanto cum studio systema quorundam ex toto pulsu hariolantium paucis abhinc annis hisce in terris praeprimis exceptum fuerit, quanto ardore, sed quanto simul cum detrimento^q verae semiotices, aegrorumque periculo in nosocomia introductum, ex cathedris laudatum, in collegiis etiam privatis cum insigni et temporis et verae scientiae et pecuniarum iactura edoctum, licet experimenta quotidiana in nosocomio practico Cl. Haenii systematis novi vanitatem abunde demonstrarint, atque ut alia taceam nobis tanquam specifica vel invitis obtrusa remedia, quibus orbi illudum aliquamdiu est. Quid vanius quaeso, illis multorum, atque intet his eorum etiam, quos limatiori iudicio esse oportebat, de vi magnetis

in morborum plurimorum curatione mirifica clamoribus? laudanda equidem est illorum industria, qui in medicamentorum virtutes diligentius inquirunt, ut veram eorum vim, sub quibusque danda conditionibus sint, accurate determinant. Verum quid emolumenti pro re medica nascitur, si remedium aliquod in lucem protrahatur, cuius necdum probatae satis vires sunt, et si sint, eiusmodi tamen sunt, ut pares ubique quin et superiores habeantur. Id nempe fit, ut materiae medicae in mollem excresecat immanem, indigestamque, quae medicum, ni sagacissimus sit, atque splendidis commendationibus factorum horumce diffidere noverit, enormiter confundat oportet, non instruat. Inventores ni, quos antiquae crambis recoctores potius fas est, appellare, quid tandem magni sibi videntur praestare, si plantulam aliquam aromaticam in morbis a motu humorum lento, torpidoque fibrarum statu oriundis et multiplici exemplo prodesse docuerint, aut demonstrarint, spissos humores acri huius illiusve plantulae succo variam in formam redigendo attenuari in motumque dari? Num novum quid dixere, et si tamen novum, num antiquis illis, quorum immensae copiae nos iam dudum perhaeduit, utilius quid, efficacius, tutiusve? Inventorum horum examini supersedeo, id solum aio, Hercule potius opus esse, qui Augiae stabulum repurget, qui sartaginem hanc propemodum inficitam, et circumforaneorum eiusmodi intempestive sedulis conatibus auctam hucusque et in posterum, ni artis genius caverit, augendam immane quantum diminuat, in ordinem redigat, non nisi numero pauca, sed multi.

plici usu comprobata, sed simplicissima selligat.

3) Medicum fallit saepe medicamento cuiusdam praedilectio, quam forte inde habet, quod egregiam huius medicamento vim expertus pluries sit. Hinc fit, ut praedilectione hac seductus ubique et saepe loco non suo idem adhibeat. Talem abusum vidimus in cortice peruviano.

4) Studium illud peculiare, cui medicus praecipuis sese consecravit, illum non semel seducit. Hinc vides illum non nisi *chemica* sibi adamata habere; alium vero mere *vegetabilia*, prout vel chemiam, vel botanicam magis amat.

5) Est quaedam quorundam consuetudo, omnia scilicet in morbis obvenientia ex *legibus mechanicis* hucusque cognitis explicandi. Verum fallitur per sepe medicus, cum nondum omnes mechanicae leges nobis pateant, et in corpore animali plus sit, quam merus mechanismus, nimis fors fuit *Boerrhaavius* in hac re.

6) Utilissima utique est cadaverum sectio, et in causas morborum disquisitio; at huic imprimis addictus medicus, dum omnia per anatomicen explicare vult, saepe fallitur. Taediosum nempe est illud *a posteriori* desumptum ratiocinium, illudque ex innumeris casibus observatis, seduloque descriptis abstractum iudicium et canon. Praeterea mens causarum cognoscendarum percipienda raro contenta est hoc *a posteriori* desumpto iudicio; hinc causis veris, sed ignotis, fictitias aut ex mechanica, aut ex anatome desumptas substituit.

Medicum fallit ipsa epidemia praesens. Nam ad aegrotum vocatus morbo *intercurrente* laboran-

tem, sese facile decipere potest, dum morbi epidemici frequentia deceptus hunc pariter epidemicum esse putet.

8) Si medicus morbos quosdam frequentius curandos habeat, aut fors domi suae de certo quodam morbo recte nunc legat, legeritque, fieri facile potest, ut imperfecta quaedam analogia ipsum decipiat, morbumque oblatum male diiudicet.

SECTIO III.

ADVERSARIA.

VARII ARGUMENTI.

Facilis partus.

Facilis partus.

Domina senior de M* narravit, sibi plus quam per integrum diem humorem copiosum valde de pudendis stillasse ita, ut de instante partu sibi multo timeret, etsi nec vestigium doloris, aut alterius incommodi adesset. Exactus autem die partum secutum fuisse omnium, quos passa alias est, longe felicissimum.

Domina iunior de M* post copiosorem humoris ante partum fluxum, faciliorem sibi partum accidisse testabatur.

Patet ratio observationis; quia scilicet partes hoc humore emollitae distentioni maiori aptiores redduntur. Patet etiam, quomodo in robustis, annosis, primiparis saepe facilitari partus posset, si scilicet insiderent vapor aquae calidae.

Erysipelas.

Erysipelas.

In erysipelate gangraenam plerumque produ-
cunt humida, calida, et aquosa, etsi ex floribus sambuci parata. Sicca externa, et purgans anti-
phlogisticum proprie conveniunt; vel humida

calida, additis spirituosiss, e. g. aqua sambuci, cum aceto lytargirii, et spiritu vini camphorato. Vidi ex humidis aquosis bullulas gangraenosas oriri, sanatas dein iterum, siccis, et purgantibus antiphlogisticis.

Methodus rusticorum curandi febres intermittentes.

Solent quidam rusticis in Hungaria haustu spiritus vini cum pipere sibi febrem abigere. Multi sumunt magnam vini tokaini portionem, et sudores dein in lecto sese stragulis multis contegendo proliciunt.

Methodus rusticorum curandi febres intermittentes.

Sunt, qui contusos ovorum cortices, ossa animalium, calcinata cum vino, aut spiritu vini, aut etiam in aqua fumant.

Vidi Viennae matronam, quae opium crudum sumpsit, et pulverisatum in vase ferreo torcebat, affundendo per vices spiritum vini, et continuo agitando, idque per semialteram, et per duas horas continuo super carbones, aut leni igne. Sub hac tostione erumpit copiosus, densusque fumus, odore gravi. Manet massa pulverisanda, quae colore et sapore pulverisatos carbones aemulatur. Parvum cochlear huius pulveris pro abigenda febre intermittente dare illa solet. Addit praeterea haec Domina, quibusdam moveri urinam, quibusdam vero sudores, dato hoc pulvere.

Habent in his partibus balsamum, oleis aethereis, balsamo peruviano, et essentiis, atque spiritibus compositum. Dant in languore quocunque, ad initium morbi acuti, praecipue vero infantibus, si intermittente laborent, aliquot guttas cum saccharo, pessimo quidem saepe, ut alibi describam, cum effectu.

Sunt, qui pulverem caryophyllorum aromaticorum, nucis moschatae, salis marini anatica portione sumunt. Sunt, qui pelliculam ex ovo recenti apicibus digitorum manus imponant, quae siccata pruritus excitat, et febrim tollit. Dans item aliqui pulverem lapidum cancerorum cum succo citri pro abigenda febre.

Consuetum inter plebem et nobiles pro evocando lotio in dysuria, est pellicula ovi recentis, glandi penis applicata.

Secundariae retentae.

Secundinae
retentae.

In secundinis retentis varia exhibent. Domina de M** retentas per bihoriam secundinas habuit, saevissimosque lumborum, ventrisque dolores passa est inde. Maria brassica cum fimo equino coquebatur, ponebaturque in fella perforata, ut vapor ascenderet; inde statim secundinae sequebantur, evanuitque dolor omnis.

Cutis hecticorum.

Cutis hecticorum.

Cutis hecticorum non est flaccida, pendens, mollis, uti tamen esse solet in atrophicis, in quibus praeterea muscoli omnes quasi evanescere videntur: sed phthisicorum cutis arte adhaeret ossibus, sicca, crassaque est, cum emaciatione corporis, sudore ad frontem, iugulum, et scrobiculum cordis. Haec observata sunt in chirurgo nostro comitatensi.

Dolores spurii gravidarum.

Dolores spurii
gravidarum.

Solent feminae in hoc comitatu in doloribus spurii, et motu nimio foetus, abdomen et genitalia fumo croci lustrare.

Laesus oculorum motus.

Laesus oculorum
motus.

Die 11. 7. Octobris 1772. narravit mihi spectabilis Dominus Consiliarius F**, duas pro-

les oculorum vitium a primis annis contraxisse, ita ut oculi bulbi celerrime moverentur, micarentque unde lectio difficilis, et ad candelam fere impossibilis. Non est istud vitium, quod nictitationem vocamus; nam ipsi oculorum bulbi, non autem palpebrae moventur, micantque. Rogavi, an vermibus, scabie, efflorescentiis cutaneis, intropressis forte, acido etc. laborarint. Responsum est, perfecte sanos fuisse pueros, sed nutricem eodem vitio laborasse. Additum etiam illud est, quod hoc oculorum vitium magis magisque per aetatem emendetur.

Rotulae anthelminticae.

Hoc ipso die vidi hanc formulam anthelminticam profuisse.

Rotulas anthelminticae.

℞. Mercur. dulcis drach. ij.

Diagryd. sulphur. gr. xxiv.

C. C. philosoph. scrup. j.

Cinnamom. gr. x.

Sachar. alb. unc. β.

M. fiant cum f. q. mucilag. gum. ragae. aqua rosarum extracti rotulae N. XXX.

Puero unius anni una detur; duorum, trium, quatuor annorum, duae; quatuor, quinque, sex, septem annorum, tres.

Methodi curandi febres intermittentes.

Eodem hoc die audiui, hocce remedio sibi quosdam febrim fugare. Scilicet: sumunt herbam, quam vocant *Gutya Rapon*, puto esse chamomillam sylvestrem. Herbam contusam ligant ad flexuram cubiti internam, aliqui ad carpum; permittunt per 24. horas, remonentque; dein post duos, tresve dies vesica oritur, quae perscinditur. Simul sumunt guttas tres olei cumini cum

Cura februm intermittentium.

sacharo, et aliquot guttas spinæ dorsi curant fricando inungi.

In N* audiui sequentia a spectabili Domino de K**, rusticos solere incusso terrore sibi, suisque curare febres. Solent in hoc pago rustici proles suas febris intermittente laborantes sub frigore paroxysmi in frigidam præterfluentis Granii fluvii aquam aliquoties immergere; territæque summopere sanantur. Quidam coquus febricitans sub paroxysmo sese in eundem fluvium præcipitavit, ut sibi ipsi terrorem incuteret, sicque febrim sanat; at miser, electuari non valens, submergebatur.

Eodem die narravit Parochus ex ** casum sequentem, quem etiam ab aliis pluribus confirmari audiui. Integro anno variis febribus intermittentibus conflictabatur; multis incassum adhibitis, a medico præscriptis. Contigit, ut domum redeuns aurigam haberet ebrium, qui ad fluvium Granium properans, navem, quæ transferret, non expectavit, sed equos in fluvium impulit. Parochus summopere territus curru exiit; equi submergebantur. Febres emanavit; et iam ab anno integro a febre liber est.

Loquela deperdita ex dissimulata ira.

Loquela deperdita.

Audiui a Franciscano annos circiter 60. nato, sequentia: Ante annos 14. ex dissimulata ira, post ingentem ex illata contumelia confusionem, usum loquelæ omnem perdidit; cætera omnia illæsa erant, optimoque valuit appetitu. Sumptis aliquot pulveribus antispasmodicis Hallensibus loquela rediit, usu decocti ex radic. gram. taraxac. lapath. acut. et bardan. cum salibus mediis, et alvo ter omni mane hi-

ſce remediis mota, convaluit penitus. Oppreſſum pectus ſibi eſſe a multis annis, et glutinoſum; alvo ſaepe difficili laborare; ſubinde tamen in medio diſcurſu verbum aliquod exprimere non poſſe, lingua ipſius voluntati non obediēte; dolore lumborum, tractione ad nucham laborat.

Dolores a ſecundinis.

Si cum ſecundinis retentis ſpasmus uteri co-
incidat, ſive iſ cauſſa, ſive effectus ſit retenta-
rum ſecundinarum, ſaeviſſimi dolores, febrisque
excitabitur. Si vero ſecundinae absque ſpasmus
retineantur, nil mali inde ſequitur. Quare au-
tem in ſecundinis retentis ſubinde ſpasmus adſit,
ſubinde non adſit, difficiliſſima forte quaestio eſt,
quam ut poſſit expediri.

Dolores a
ſecundinis.

Patet, in dolore a ſecundinis retentis non
deberi vim adhiberi, neque extrahendas eſſe per
vim ſecundinas, ſed oleum epotum, cataplaſmata
abdomini, pubi, lumbis adpoſita; balneum vapo-
rum admiſſum ad genitalia, opium, optima eſſe
remedia; praecipue vero ſumpto opio, clyſma
emolliens ex oleo.

In ſpasmus, qui dolores illos poſteros dictos, et
febrim acutam, lochiorum ſuppreſſionem cauſſant,
eadem omnino remedia valent.

Dolores spurii ſpasmus ſunt partium quarumdam
generationi famulantium, aliarumque in conſenſum
tractarum. Valent eadem remedia.

*Dolor pungens ad hypochondrium ſputo ſanguinis
ſolutus.*

Dominus S** mihi narravit, ſe per aliquot
annos habuiſſe dolorem pungentem ad hypo-
chondrium ſiniſtrum, et ſimul eodem tempore

Sputis si-
guinis.

accessisse dolorem pariter pungentem ad latus dextrum. Coepit deinde sanguinem spuerere, idque saepius. Ab illo autem tempore nullos amplius dolores pungentes sensit unquam. Est autem homo staturae longae, scapulis alatis, collo longo, pectore compresso, barba nigra, colore fusco. Verificatur sic aliquis textus *Hippocratis* de dolore ad hypochondrium, sputum sanguinis praecedente.

Foetus diu non respirans excitatus.

Infantis as-
phyxia.

Puella Anna Maria Dominae de M** iunioris, ut in lucem edita est, erat maior, pinguiorve, quam aliae proles eiusdem matris; partus difficilis. Proles diu non respiravit, eratque facie livida, fusca. Titillatione per fetas plantis pedum adhibita, masticato allio in nares prolis insufflato eiusdem halitu, non tamen excitabatur. Sed dum lingua leniter vellicaretur, illico clamando respirare incepit. Sale ad linguam adposito id fors obtineretur.

Remedia euporista in affectione hysterica.

De morbo
hysterico.

Solent salem communem intra duplicatum lin-
teum exceptum, et calefactum, in vomitu pertinaci
ad ventriculum adponere. Videtur sal partim calo-
re, partim stimulo suo in nervos agere, et excitato
alicubi nervorum motu, eundem alibi existentem
sopire. Patet hinc, quod forte in vomitu hyste-
rico irritationes ad plantas pedum per fetas, item
fumus tabaci in anum immissus, clyisma opiatum,
vellicationes, inuncta acria, scarificationes, cu-
curbitae siccae ad ventriculum, ad abdomen;
fumus item tabaci per fistulas attractus in pul-
mones, tam in vomitu hysterico, quam in stran-
gulatione illa hysterica, item tabaca fors per na-
res

res attracta, excitataque sic sternutatione etc. consuli possint.

Aqua hydropicorum crurum educta.

Vidi in femina hydropica aquas ex cruribus educi thermis. Post thermas circa crura folia sambuci, item cortex sambuci medianus ponebantur. Involvebantur crura ocreis ex lana (Filx) confectis. Sic sudore pedum prolitico, eorundem tumor abiit.

Hydrops.

Oculorum morbi ex variolis.

Maculae in morbis sunt durantibus variolis, quando scilicet lymphæ copiosius secreta oculum ob tumidas modo palpebras clausum, alluit diutius sua acrimonia, quam stagnando contrahit, eundem inflamat. Inde reliqui inflammationis exitus sequuntur. Patet utilitas apertionis oculorum, item ablutionis lacte, aut aqua rosarum, item pediluviorum. Cum epispastica tam potenter revellant, an non optime etiam haec adhiberentur?

Morbi variolarum post-humi.

Sed etiam post variolas vidi saepius oculos male affici; scilicet: sicut puriformis materia in sanguine eberrans superficiem corporis externam petit, et per modum furunculorum exit, ita ad oculos saepe deponitur, et hypopion efficit.

Angina oedematosa.

In angina oedematosa optime convenit cochlear coffeanum saepius ex essentia pimpinellae deglutire. Haec angina pro sua sede plerumque uvulam, rarius vicinas partes occupat, tempestate humida frequens.

Angina,

Paralysis.

In membro paralytico est subinde relaxatio fibrarum, tunc autem summi aromatici et siccae

Paralysis.

frictiones conveniunt. Subinde vero est fibrarum *adstrictio* et *exsiccatio*; tunc vapor aquae et unguenta emollientia cum leni stimulo prosunt. Subiude est *adstrictio* in flexoribus, *relaxatio* in extensoribus, tunc autem duplex remedium, cuilibet malo proprium est adhibendum.

*An, et quando thermae concedendae.
hydropicis.*

Thermarum
usus in hy-
drope.

Cum videam in his terris feminis hydropicis, et saltem laxi habitus, thermas non tantum concedi, sed etiam suaderi; quaeritur, utrum hoc tuto fieri possit? Respondeo: quamdiu corpus aquis refertum est, sana ratio dicitur, pessimos effectus sequi a thermis, quales in femina etiam vidi, fluore albo et acri diu laborante. At si aquaeeductae sint ex toto fere corpore, et solum in cruribus restitent, tunc multiplex adhiberi methodus potest. Vel enim datis *roborantibus* residua in cruribus aqua resorbetur, vel pergendum adhuc est in *evacuantibus*, vel si aquae hae ita sint extra communem curriculum positaе, ut sub eundem revocari nulla amplius ratione possint, qui casus fuisse videtur illius feminae, de qua paulo ante dixi, cui aquae per thermas et corticem sambucieductae sunt; tunc thermae convenient cum cortice sambuci; attamen hanc ego cautelam adhiberem, ut corpus reliquum medicamentis roborantibus et exercitio firmaretur interim, et pedes fasciis ligarentur, quam ligatura sudorem, qui in hoc casu requiritur, non prohibeat, prohibeat autem nimiam fibrarum laxitatem. Quod si ne sic quidem educerentur aquae, curarem ego illas deduci per scarificationes.

Ratio, quare vomitoria febres intermittentes sanent.

Sunt, qui omnem fere febrem intermittentem, imo omnes fere morbos periodicos ex affectione primarum viarum, et potissimum ventriculi deducant, cū saepe consueta illius signa non adsint, quae harum viarum affectionem indicent. Rationes multiplices afferunt, hanc autem primariam putant, quod hi morbi praecipue febres intermittentes per saepe emetico exhibito sanentur; item quod copia ingens materiae mucosae per emeticum eliciatur. At nescire videntur hi, quod emeticum solum eatenus hos morbos saepe tollat, quatenus aliam in nervos diathesin inducit actione sua valida, non autem quatenus evacuat; nisi manifesta causae excitantis signa in primis viis haerenti deprehendantur, ubi duplici tunc modo emeticum prodest.

Usus vomitoriorum in febribus intermittibus.

Mucosa materies per vomitum reiecta primum ab irritante medicamento prolicita pro morbi causa haberi non debet.

Laudant exhibitionem emetici paulo ante paroxysmum, unde magis adhuc elucescit, quare hac ratione febres intermittentes sanentur per saepe.

Remedium in acido infantum.

Rosensteinius in acido infantum sequentia praescribit:

Acidum infantum.

℞. Magnesia albae unc. j.

Pulv. flaved. cort. aurant.

Foeniculi dulc.

Sacchari albi aa dr. ij.

Y z

M.

Sumat nutrix quater, aut quinquies per diem cochlear coffeanum in qua.

Pro ipso aatem infante;

℞. Aquae fl. til. unc. iij.

Olei amygd. rec. et frigide pressi unc. j.

Salis tartar. scrup. j.

Ovi recent. vitel. dr. iij.

Mucilag. gum. arab. dr. j.

M.

Detur infanti omni hora, aut etiam omni dimidia hora cochlear. coffeanum.

Nutrix potest etiam sequenti potu uti:

℞. Aquae fontan. mensur. j.

Salis tartar. unc. β.

M. D. u-

Sumat interdiu cochlear ordinarium aliquoties per diem, praecipue si advertat, infantem colicam ab acido pati.

Quare tam multi in Hungaria haemorrhoidarii?

Haemorrhoides.

Alvum siccam, difficilemque haemorrhoides producere notum est. In Hungaria paucos reperies, qui utroque non laborent. Cum enim ob fumum tabaci salivae excretio copiosa sit, itemque ob usum spirituosorum, vinosorum aliae excretiones, perspirationes, urinae pariter sint copiosiores, patet, cur subductis humoribus foeces sicciores, et difficilior earum excretio fiat, indeque haemorrhoides nascantur: patet etiam remedium, quo alvas facilius fieri possit.

Remedia domestica Hungarorum.

Si sumatur cochlear ordinarium succi ex radice arboris sambuci expressi, sequitur vehemens

admodum purgatio *ανω καὶ κατω*, fere enim vigesies deliciunt.

Decoctum Hyoscyami factum in vase terreo bene clauso, et dein mediante infundibulo admixtus vapor, tollit dolores dentis cariosi repente, saepeque educit vermiculos, et ingentem copiam muci prolicit. Hoc etiam iuvaret in dolore dentium a defluxione, cum materiam depositam proliciat.

Gemmae ramulorum sambuci cum oleo et aceto comestae, leniter purgant.

Mercurius etiam iuvat in scirrho non venereo.

Vidi incipientem scirrhum non venereum, emplastro de ranis cum mercurio quadruplici bene sanarum a chirurgo nostro comitatensi. Sunt, qui mercurium tantum in scirrho venereo utilem censent; at falluntur. Hoc emplastrum multum aquae extrahit, debetque saepius removeri. et aqua abstergi, idemque rursus apponi.

Usus mercurii scirrho non venereo.

Febris intermittentes attentione curata.

Narravit mihi Dominus H**, sibi quondam febrem intermittentem hac ratione curatam. Habuit ad mensam hominem iucundum valde, cuius iocis cum omni mentis adplicatione attenderet, horae consueti paroxysmi oblitus est; hora interm ablit, et paroxysmus emanavit.

Febris intermittens.

De scabie.

In curanda scabie, si adhibeatur unguentum ex floribus sulphuris, tunc semper alia evacuatio tentanda est; scilicet vel purgantia, vel, quod optimum mihi videtur, sudorifera. Si medicamenta interna sudorifera non adhibeantur, sufficient balnea calida.

Scabies.

Seniōr Domina de M*** sequens unguentum contra scabiem adhibet: Sumit duas radices recentes, quas Hungari lingua sua *Lososka* et *Orwényöker* vocant, has lotas, conscissaque contundunt, et super contusas radices lac emulgent, reponunt per 12. horas, et tunc cremorem enatum auferunt, quem pro unguento asseverant. Curant autem scabiem hac ratione: scilicet primo et secundo die loca scabiosa hoc unguento unguntur, et tertio die balneum calidum adhibent, quod subinde iterari debet, ita, ut duo, aut tria balnea, scilicet tertio, quarto, aut quinto die debeant adhiberi. Asseverant, certam esse curationem. Posset emendari haec methodus, si scilicet uno die ungeretur homo, altero autem die adhiberetur balneum, et sic alternaretur; aut loco balneorum sudoriferum propinaretur, aut sudoriferum cum balneo coniungeretur, aut alia tentaretur evacuatio.

Pollutionis nocturnae curatio.

Pollutiones
nocturnae.

Galenus praescribit iis (C. VI, de sanitate tuenda), qui ex copia, vel caliditate, vel acrimonia feminis frequenter pollutiones nocturnas patiuntur, balnea aquae dulcis, victum tenuem, refrigerantem, e. g. ex sempervivi, solari, umbilici veneris succis refrigerantibus; veneris imagines, lamina plumbea renibus adposita coercet; unctiones ex mandragora, item papaverinas minus tutas esse asserit. Vidi etiam nitrum dari, cum adstringentibus succis acaciae etc.

At alia saepe subest causa pollutionis, quam feminis copia, aut ut Galenica phrasi utar, feminis caliditas. Viri, qui systemate nervorum nimis irritabili praediti sunt, quive melancholia, sine materie, dicta laborant; item universum vi-

ri corpore debili, laxove frequentissime pollutionibus nocturnis vexantur. His cur *Galenus* male cederet. Praeterea, licet remedia roborantia indicentur, tamen cum ea tardius operentur, et interim corpus frequenti hac feminis deperditione pessumdaretur, patet aliud quid excogitandum esse, quod effluxum feminis certo impediat, quin morbo principi augmentum accedat. Inveni remedium simplicissimum, et multiplici experientia confirmatum: scilicet ut homo decumbens penem flaccidum filo ita liget, ut eundem ligatum esse non sentiat, et filum penem probe complectatur, quin eum stringat, molestetque; cum iam feminis effluxus absque penis erectione vix, aut nunquam fiet, erigi autem ille non possit, quin vehementer doleat ob filum, quo modo constringitur, sic aut evigilabit, aut somnium venereum in aliud repente mutabitur, et pollutio certe impediatur.

Sunt alia, quae deperditionem feminis, licet minus certo, impediunt, et quae ex textu *Hippocratis* (Libro de principiis, carminibus, ac genitura) desumi possunt; ubi *Hippocrates* ait: humidum spumescere faciunt labores, tugumenta, obiecti cupiditas, alimenta, ac medicamenta nonnulla. Certo constat, unctionem in carpento multam per strata viarum, lectum mollem, stragula multa, partium praecipue infernarum, vinum vesperi haustum, coenam solummodo solito largiorem, mentemque rebus venereis assuetam, plurimum pollutiones nocturnas promovere.

Varia remedia in varia phthiaseos specie.

Sunt qui promiscue in phthisi modo lac, modo aquam felteranam cum lacte, modo iuscu-

Remedia anti-phthifica.

la viperarum, testudinorum, ranarum praescribant; at opinor, minus recte. Lac in corpore emaciato, et atrophico, vel ex morbis praegressis, vel ex propria corporis diathesi, item ex tabe purulenta egregie convenit. At si sit phthisis a materia scabiola, muriatica, iuscula viperina, testudinum; ranarum egregie conveniunt. Balsa-
ma damnantur in tabe purulenta a *Morgagni*; fors ob vim roborantem in illa phthisi, quae a sola partium relaxatione provenit, magis conveniret; quamvis etiam tunc non semper, admodum caute.

Fecilior curatu est illa phthisis, quae a retropressa quacunque materie acri, scabiola, herpetica, oritur. Difficillime curatur tabes purulenta.

Cortex in prima illa phthiseos specie, scilicet orta ex sola partium relaxatione, egregius est; praecipue si nutritio frequens, sed parca semper, et equitatio accedat. Estque haec sola phthiseos species, ubi adeo laudata a *Sydenhamo* equitatio prodest; in omni alia phthisi mortem accelerat; in tabe purulenta id vidit *Morgagni*. *Sydenhamus* autem speciem morbi non determinavit aperte, at ex exemplo Antistitis sui patet abunde, ubinam locorum equitatio prodest. Cortex convenit una cum lacte, aliisque in tabe purulenta, roborat, antisepticum est, et tamen non stimulat. Medici plerumque nimis parce propinant corticem.

Fluor Albus.

Fluor albus.

Olim rarissimus in Hungaria fluor albus erat, uti constat ex universalis senlorum matronarum narratione, at ob potus matutinos calidos, de-

licatiorumque et magis otiosam vivendi rationem, fluor hic modo frequentior est.

De cortice peruviano.

Cortex peruvianus subinde febrem intermit-
tentem omnino non tollit, quacunque forma,
aut dosi datus. Subinde eam quidem tollit, sed
id cum malis aegri rebus fit. Observavit Illustris
B. de Stoerk intermittentes, quarum paroxysmi
nullo sudore terminabantur; erant haec dato qua-
cunque dosi, aut forma corticis incurabiles; hanc
methodo curavit ergo: ad primum initium paro-
xysmi totam dorsii spinam et os sacrorum pannis
lanceis fumo aromatico et camphora imbutis fric-
tari, pannos camphora impraegnatos his partibus
adplicuit. Praeterea corpus potu calido theato
implevit, secutus sudor est, et sola hac ratione,
nullis adhibitis aliis, cortice antea frustra tentato,
febris emanavit, absque ullo sui signo in posse-
rum.

*De cortice
peruviano.*

Febris a materia scorbutica, scabiola, venerea
etc. concitata, corticis vires eludit. Item febris a
pure resorpto orta, cortice quidem compescitur, sed
tarde, et non nisi diuturno eius usu, quatenus
scilicet cortex est antisepticus, roborans, et ipsam
morbi scaturiginem attingit.

Audivi ex aegrotâ quadam in nosocomio
civico Vindobonensi, sibi febrem quartanam nullo
alio medicamento curabilem, unica tandem venae
sectione fuisse curatam.

Contigit mihi, ut vocaret ad Dominum
Th. O**, cuius historiam alibi retuli, qui iam
per annum quartanam habuit, corticis quidem
usu, at nimis paucò, et non diu satis protracto,
subinde parumper silentem. Incidit is in morbum

acutum. Facta mane sectione vesperti expectatus paroxysmos emanavit, qui tamen antea, praesente licet febre acuta, satis vehemens adhuc fuit. Fuit autem aegrotus homo juvenis, robustus, et comestationum amator.

Illustris B. de Stoerk febres etiam contra corticem ipsum rebelles, in hominibus bono pulmone praeditis, fugavit sequenti haustu, quem dimidia ante insultum febrilem hora propinavit; est autem sequens.

℞. Syrup. diacod. unc. β.

Aquae fl. rhaead. unc. ij.

Spiritus sulph. per cap. dr. j.

M.

De somnu a pastu.

Somnus meridianus.

Quaeritur, an somnus utilis sit post pastum? Sunt scriptores, qui apoplexiam, aliaque multa mala timent a somno post pastum capto. At videmus pleraque animalia post pastum decumbere. Respondendum autem est, ut ille, qui adfuetus est somno, pergat suo more vivere; qui non est adfuetus, se non adfuefaciat. Meridiatio, id est parvus in meridie somnus assueto utilis est.

Corpora, quae post nimium exercitium cibantur, laeduntur. Exercitium antemeridianum omnino egregium est, modo non fiat statim ante prandium, sed potius mane.

Nimius somnus torporem et lassitudinem facit: saepe Magnates quaeruntur de lassitudine matutina, sed pauciori somno curantur facile. Sunt tamen qui longiori somno indigeant.

Pollutionis nocturnae effectus.

Pollutiones nocturnae.

Vidi pertinaces, et graves vertigines in in-

venē a frequenti pollutione nocturna; item in alio iuvene easdem a masturbatioe *Grypalopex Epidem* L. VI. ex frequenti pollutione nocturna tabidus factus, et mortuus est.

Signa futurarum variolarum.

In primo variolarum stadio observavi aliquoties dolores lumborum cum somnolentia, iunctisque subinde durante somno convulsionibus, et paroxysmo vere epileptico, cum spuma oris scilicet etc. At puer Ladislaus K** loco doloris lumborum questus est dolores colicos, insigniter somnolentus fuit, et septies passus est durante somno insultum epilepticum; at erumpentibus variolis puer sanorum more se habuit. Quodsi suffocatio metuatur a tali paroxysmo epileptico, proderit dare spiritum cornu cervi, et diacodiata, aut levissima opiata.

Variolarum prodromi.

Debilitas vera et fictitia.

Duplex debilitas datur in acutis: vera uno, altera fictitia: pulcherrime illam, et vere Hippocratice descriptam utramque videmus in *Hippocrate de victus ratione in acutis*. Si ergo homo sit, qui antea non manifesta valorum inanitione laboravit, et in febrim acutam incidit cum ingenti virium prostratione, erit fictitia debilitas. Quorsum enim devenisse dicatur prior humorum copia tam subito! Erit ergo maior eorundem moles, quam quae commode per corpus circumduci possit. Videmus ergo male metui in hoc casu evacuationem sanguinis, male dicta sic cardiaca dari; optimum cardiacum esse venae sectionem. Videmus hanc fictitiam debilitatem in plethoricis; vidit eandem Sydenhamus in iuvene

Debilitas vera et fictitia.

suo , cui secta venae sectione exorta est ingens febris . Signum nos bene de fictitia hac debilitate indicasse , est , si post venae sectionem pulsus liberior sit , molliorque . Venae sectio eo usque facienda , quosque manet , aut redit haec debilitas .

Curatio febrium acutarum .

Cum febrium
acutarum .

Vide L. III. de morbis in florilegio p. 168. , accurratam methodum curandi acutas febres ; ubi id observandum est , quam sollicitus Hippocrate fuerit de omnibus viis , per quas natura plerumque materiam coctam efferre solis , aperiendis , parandisque .

Intermittens febris hyemalis narium haemorrhagia soluta .

Febris inter-
mittens .

Puella annorum circiter septem per unam septimanam quartana laboravit , quae absque intervallo in quotidianam abiit , cuius paroxysmi nulla certa diei hora rediere . Puella emaciata , cum appetitu vegeto , hypochondrio sinistro tumido , tumidoque simul toto abdomine . At oborta sponte larga narium haemorrhagia , et febris et tumor hypochondrii , ac abdominis cessavit . Puella haec omni vespera sumpsit lapides cancro- rum , at semper absque effectu . Patet , male corticem cessurum fuisse in hac febre , solventibus locum fuisse . Emanfit autem febris circa initium Ianuarii .

Anginae variae .

Angina .

Angina phthisicorum partim a tussi , partim partium exsiccatione , extenuatione , et ulcusculis , fors a pulmonibus sursum ascendentibus . Vidi tamen haec anginae speciem in binis aegris , quarum una phthysi renali , altera pulmonali

mortua est, ubi aegrotae ante mortem sensum oris ex toto exulcerati, et impossibilem ad ultimum deglutitionem querebantur, et tamen nihil apparuit in ore exulcerati. Sed tota caro oris albidior erat, quam pro statu naturali, referebatque carnem ranarum sanguine iam eloto. Angina alia a tussi mucum naturalem abstergente.

Angina a materia catarrhali ex interiorum narium foraminibus ad fauces defluente, partesque sensiles irritante. Hinc patet usus linctuum materiam acrem involventium, mucum abrasum restituentium. Patet etiam linctus debere ex mucilaginosis parari. Valent linctus in quacunque tussi, quia concutiendo mucus abraditur, quo ablato tussis pertinacior evadit.

Si ex membrana Schneideriana nares et os investiente materia acris defluat, fauces irritet, concitet tussim, et sese furtim per asperam arteriam in pulmones insinuet, est *catarrhus*, sive *defluxio* in sensu proprio. Cum catarrhum semper praecedat gravitas capitis, sensuum hebetudo, facta autem materiae catarrhalis depositione ad aliquam partem caput melius habet; hinc nata opinio *Veterum* de catarrhis a cerebro defluentibus. Vide etiam explicationem *Morgagni*.

Apoplexiae cum febre.

Si materia rheumatica in febre rheumatica *Apoplexia* cerebrum petat, erit apoplexia, aut paralytis cum febre; item ex crebri, membranarumque eius inflammatione oritur saepe apoplexia cum febre. Sed et multae aliae dantur *sine febre*.

Decocta quando calide, quando frigide sumenda.

Multum interest, an decocta *calide*, an *fri-*

*Calidiorum
frigidiorum et*

gile sumantur. In obstructione viscerum post intermittentes, certo habitu leucophlegmatico, pituitoso, uno verbo, ubicunque aperientibus, solventibus, amaricantibus opus est, ibi decocta non debent propinari *calide*; cum vires ventriculi iam alias debilitatae plerumque in hisce casibus potu *calido* magis delicianantur. Observatio est magni momenti, cum idem decoctum in eodem eiusdem aegri statu diversos toties effectus praestiterit, prout *calide*, aut *frigide* assumebatur.

Locus epispasticorum.

De vesicantibus.

Epispastica ad plantas pedum adplicata tam in aliis, quam in me ipso minus efficacia inveni. At si etiam superior pedis pars epispasticis tegatur, quod ipse mihi adplicari in morbo acuto iussi, brevi dolor, et rubor, et levis inflammatio pedis, eum manifesta, et cita capitis emendatione. Mirabar ego, vehementissimum, quem patiebar, dolorem capitis, sensuumque hebetudinem post quadrantem horae evanuisse eo gradu, quo dolor et irritatio ab epispasticis facta increverat. Post primam venae sectionem statim debent adplicari.

Idem valet de vesicantibus. Debent vesicantia per totum morbum aperta teneri unguentis leniter rodentibus, et dolorem excitantibus. Id fit per unguentum ex una parte unguenti digestivi communis, et 5. aut 6. partibus olei ovorum, lini, olivarum, butyri insulsi. Malo ea ad furas, et femora, quam ad superiores corporis partes adplicare, saltem ad initium, cum hic quaeratur *revulsio*. Rodentia, dolorem facientia non adplicentur ad noctem, ne somnus turbetur. Hinc iuvabit, ad vesperam adplicare

vesicantia, ut mane digestivum adplicari possit, et nocte proxima somnus sequatur. Vesicantia tali modo et tempore adplicata erunt optimum paregoticum.

Venae sectio intermittentibus.

Quartanam aliquoties venae sectione curatam audiavi. Quando autem venae sectio in intermittentibus facienda est? Respondeo: Sunt quaedam febres continuae remittentes, quae sui indicium extra paroxysmi tempora vix, et non nisi oculatissimo medico exhibent. Hinc venae sectio facienda ex ea ratione, ex qua in continuis remittentibus solet fieri. 2. Nota est affinitas inter quartanam praeprimis, et epilepsiam, aliosque systematis nervosi morbos. Sicut ergo una ex infinitis epilepsiae causis etiam plethora est, sic eadem plethora quartanam excitare potest. Quare autem potius quartanam, quam epilepsiam producat, et vice versa, omni humana indagine altius esse puto.

Venae sectio in intermittentibus.

Alvum emollientia europisla.

Sunt, qui de alvo difficili, dura, dolorifica querantur, et quibus illa mollior reddi debet, non tam ob rei incommoditatem, quam ob haemorrhoides alias inde nascituras, id omnino necessarium sit. Vitrum aquae frigidae aut vespere ante somnum, aut mane ieiuno adhuc stomacho; item fumus nicotianae ieiuno stomacho per fistulam attractus; cochlear unum alterumve mellis vel mane, vel pro mensa secunda assumptum; caseus praecipue ovillus mane, aut a prandio copiosius comestus; pruna ad noctem cum melle aut sacharo praeparata, alvum insigniter emolliunt. Chocoladam aliqui putant movere alvum.

Eccoprotica.

cum tamen id aquae frigidae, quae superbibi solet, potius adscribi debeat.

Paroxysmi hysterici.

Morbus hystericus.

In exhibendis antihysterici ea cautela adhiberi debet, ut ne sint nimis acria. Imo sunt, quae essentias, tincturas qualescunque antihystericas ferre nequeant, ob spiritum vini praesentem. Optimum tunc erit, solo uti laudano, aut pauxillo vini, quod ore assumi debet.

Unde usus sudoriferum in acutis.

Sudorifera in morbis acutis.

Multae sunt rationes, quare sola sudorifera fere in usu sint in acutis apud Hungaros. Una est ratio, quia re vera vident quosdam acutos morbos sudore iudicari. Alia autem est, quia ob occasiones in Hungaria frequentiores suppressae transpirationis saepissime alterantur. Sumpto potu sudorifero restituitur transpiratio, si in primordio haec medela adhibeatur, eaque restituta, ut clarum est, bene se habent. Sed male dein argumenta ad vere acutos, eosque omnes transferant.

Haemorrhoidarii et melancolici.

Haemorrhoides.

Homines coelibes, litterati, otiose, et simul laute viventes ad annum 26. et 30. haemorrhoidibus laborare incipiunt. Dolor lumborum adesse tunc solet dorso, nuchae, syncipitis, animus tristis, anxius, subiti terrores, ascendentes subito calores cum sudore subsequente universali; vertigo, caligo oculorum, subita respirationis difficultas et oppressio pectoris, subito et improvise orta cordis palpitatio, dolores varii, vagique; colica, praecipue ieiuno stomacho, sumpto dein cibo sedari solita. Sedes plerumque dura, difficilis; quamvis etiam viderim, qui laxam

xam habuerint. Hi autem ultimi tubercula haemorrhoidaria raro aut nunquam experiuntur, licet omnibus hucusque descriptis symptomatibus vivant obnoxii. Somnus interruptus, aut cum insomniis, appetitus vegetus. Iuvat vita exercitata, parcior victus, abstinencia a spirituosiss; venae sectio in pede frequentior, item talia, quae alvum reddunt lubricam; si purgandi sint, tunc semper praemisso pridie olei amygdalarum haustu sumant sequenti mane aquam laxativam viennensem; nam qui saepe sedis difficultate laborant, a purgantibus formae solidae vomitum cum terribili dolore colico, absque deiectionibus pati solent. Hinc iis oleosa, et dein purgantia liquida conveniunt. Factis debitis evacuationibus subinde ad sopiendos nervorum motus nervina, praecipuis vero laudanum purum conveniunt.

De opio.

Quomodo opium dolorem tollit? Respon- De opio.
deo: spasmus fibrarum solvendo. Sunt quidam, qui asserunt, dato opio solam mentem captivari, manente interim doloris cause, id est, fibrarum spasmio. Probatur haec prior sententia ex ileo, e vomitu, et colica per opium sopito; ubi cessante motu et spasmio intestinorum, dolor, spasmi effectus cessat. Hinc causam quidem materialem doloris raro tollit, at fibram reddit torpidiorem.

Sunt, qui in propinando per epicrasin opio doses nimis cito repetunt, existimantes, nullo ex dato prius opio effectum sequi; at cum multi sunt, qui vires opii primum post horam, post $\frac{3}{4}$ horam sentiant, apparet non adeo cito festinandum esse in repetendis opii dosibus. Ex

mea, tum in me ipso, quam aliis experientia constat, post semihoram a propinato opio diaphoresin, imo et sudorem animadverti, et dein post aliam semihoram blandus subinde sopor, aut solutio spasmodorum sequitur.

Tumor hypochondriorum.

Tumor hypochondriorum.

Vidi puerum, qui olim ex quartana diuturna tumorem hypochondrii sinistri accepit, qui postmodum toties augebatur, quoties ob quascunque causas purgaretur κατω.

Tumores hypochondriorum a febribus sunt plerumque in ipsa substantia lienis, aut hepatis; saepius tamen in liene, quem saepissime ita increvisse vidi, ut totum latus abdominis sinistrum expleverit, manseritque tale toto vitae tempore absque laesione notabili sanitatis. Solus subinde dolor in motu corporis, curru, equove molestus fuit, quem tamen lata fascia abdomen inferius comprimens, et lienem pondere suo deorsum tendentem, nexusve suos distrahere conantem, in suo sustentans situ facile tollit. Datur et alius tumor, uti abdominis, ita et hypochondriorum, in corporibus laxis, intestinis dilatatis, vasculis glandulisque eorum obstructis. Pueri pallidi, tenso distentoque abdomine, diæta cruda viscidæque utentes, ad hanc speciem pertinet. Curantur optime sapone veneto et rheo. Si autem adsit diarrhæa, flatus, borborygmi, cum distento magis magisque abdomine, idem morbus erit, qui prior, nisi in maiori gradu; nam obstructis fere omnibus glandulis, vasisque reforbentibus infarctis, exhalantibus vero dilatatis, illuc ruent humores, elabenturque, et facient diarrhæam

aquosam, qua repente suppressa abdomen enormiter tumescit, anxique redduntur, et male habent. Conveniunt tunc roborantia cum pauxillo rhei, omisso interim sapone veneto, qui diarrhaea sensim sublata, demum cum rheo, et amaricantibus dari debet.

Tumor hypochondriorum a distento flexu coli in sedentariis, litteratis etc. non debet confundi cum tumore eorundem ab ipso lienis hepatisque infarctu. Signa prioris tumoris facile habentur ex eo, quod tumor talis loco moveatur, maior minorque fiat saepe subito, flatu, ructibus emissis imbuatur, aut evanescat. Posterioris tumoris, praecipue si is in hepate sit, sunt dolor in motu corporis, curru, equove. Color ictericus, qui subinde levissimus quidem est, attamen fere continuus, tumore vix, aut non mobili, difficultate in sanum latus cubandi.

Vidi in feminis olim puerperis tumores tales epigastrii, aut hypochondriorum dolente, mobiles pro diverso corporis situ maiores, minoresque, puto esse intestinum ibi locorum in saccum extensum, aut potius dari ibi quemdam in intestini pariete dilatato recessum, fors ob pressionem ab utero gravido factam. Curavi eos sapone veneto, cum amaricantibus et rheo, gummi ammoniaco aliquoties.

De nicotiana.

Nicotianae, sive fumi, sive pulveris, datur necessitas apud assuetos, sicut opii apud Turcas, vini apud potatores estque eadem ubique ratio. Absque tabaco languent, stupidi, torbidique sunt. Novi hominem fumi potatorem, qui nil egregii, insignis alias iurista, scribet, nisi usus

De nicotiana.

fumo nicotianae prius fuerit. Habeo amicum pulvere nicotianae delectari solitum, sed sine eius usu languidum, et ad severiora studia ineptum.

Decoctum nicotianae (quod in libero aere fieri debet, cum adstante inde temulenti fiant) pediculos pecorum, et scabiem ovium, si laventur, certo pellit. Frequens in Hungaria remedium.

Fumus nicotianae jejunio stomacho, aut post potum caffè multos leniter purgat. Pruna cocta, etiam sicca aliquot mane comesta, praecipue illa acida, alvum aperiunt.

Camphora mercurio addita.

Addito mercurio camphora non facit salivationem: quare? respondeo, quia mercurium ad corporis superficiem determinat camphora sudorem movens.

Opium in febris.

De opii usu
in febris.

Opium purgantium vim castrat, quatenus fibras reddit torpidiores, et vim illam irritabilitatis minuit. Hac sublata idem fere fit, ac si stimulus non adesset, licet is revera maneat. Magni momenti haec observatio est, cum plerique putent, spasmus, irritationem, natumque inde humorum affluxum, et febrim dato etiam opio manere, solamque captivari mentem, indeque opium omittunt. Interim, factis opio induciis de eliminanda, vel mutanda causa cogitari debet.

De variolis.

In variolis semicupia fere continua debent adhiberi, ut oculis et reliquae faciei prospiciatur. Item ut cute emollita dolor pedum et manuum alias magnus evadat mitior, praecipue autem,

ut pustulae in planta pedum alias dolentissimae facilius prodeant. Quodsi rubedo oculorum nec sic quidem cesset, adhibenda erit camphora, venae sectio, vel, si haec fieri non possit, hirudines circa oculum.

Vidi in tribus pueris variolantibus plures variolas in sinistra faciei parte: forte ideo, quia dextrae parti incumbunt dormientes. Victus in variolis optimus est ex prunis et pomis.

Vidi duas puellas trium annorum, obesas, plethoricas, et pro ratione aetatis robustas, quae facillimis et paucissimis variolis aegrotabant, ubi debiliores aliae plures et saepe difficiles cum magna febre variolas habuerunt, etsi benignas. Fors eadem est observatio circa variolarum facilitatem, vel difficultatem, sicut in dentitione. Proles valetudinariae, debilesque difficillime et difficiliter dentiunt, quam sanae, vegetaeque. At, inquis, variolae ad morbos acutos pertinent, qui semper graviores sunt in robustis, plethoricisque, hinc variolae in robustioribus non possunt esse facilliores. Sed Respondeo: nonne et in dentitione adest gingivarum inflammatio, et saepe febris? et tamen est certa observatio, faciliorem eam esse in prolibus vegetis, robustisque. Rationem dare non possumus, sed observatio interim est certa.

Convulsio a verminibus.

Vidi hodie (15. Febr. 1773.) puellam rusticanam duorum annorum, quae ultimo mense Septembri convulsa est, inde totum latus sinistrum femiparaliticum, muscoli minus carnosus, motus partim aboliti, partim tardi. Ante et

Convulsio a
vermibus.

post convulsionem lumbricos excrevit multos. Saepe colica et diarrhaea laborat; delectatur brassica fermentata; at semine papaveris cum butyro comesto, dolores queritur, (solent Hungari semen rapartum cum butyro, subinde etiam cum melle comedere).

Pestis sine febre.

Pestis sine febre.

Λοιμός ανευ πυρετού, observante Hippocrate, forte aliud non fuit, quam acutissimus morbus et malignissimus, ubi pulsus primis momentis supprimebatur, et motum febrilem rarefactione subita exorta, suffocatum habebat.

Vomitus chronicus.

Vomitus chronicus.

Vidi rusticum, qui ante duos annos ex levato nimio onere in ventre dolorem percepit. Inde vomere coepit ingesta. Vomitus, ad initium rarior, semper evasit frequentior. Alvus raro per septimanam semel, compactaque, sicut stercora caprina. Si liquida assumat, et paaca quantitate, tunc retinet; at si paulo plus assumat, tunc intra aliquot minuta evomit. In latere dextro, penes et paulo supra umbilicum durities digitorum trium transversorum in omnem dimensionem, ibique dolor. Appetit valde Emaciatissimus.

De petechiis.

De petechiis.

Petechiae venae sectione, et potu largo aut praepediuntur, aut praelentes curantur. Dantur plerum in robustissimis.

Sunt primo simplex febris acuta, seu ob eius vehementiam fiunt petechiae, id est maculae quasi ex sugillatione, ruptis scilicet, vi circuli sanguinei, vasculis.

In hoc casu nondum adest dicta illa ma-

lignitas, cum sola methodus antiphlogistica iustificatur.

Patet ex sola notione petechiarum, venae sectionem iisdem exstantibus, non tantum posse, sed et debere fieri.

Patet pariter, male dari camphoram, eique similia.

Petechiae sunt morbus malignus ex duplici capite. *Primo*: si febris inflammatoria ob solam inflammationis vehementiam transeat in gangraenam; in subiecto antea bene valente et robusto. *Secundo*: in subiectis praeter aetatem et vires corporis acute laborantibus, sunt malignae, quia tunc praeevens acrimonia humorum solis antiphlogisticis non cedat, transeatque facile in gangraenam.

Occidit duplici modo, vel in statu vehementissimae inflammationis, vel ob suffocatum circulum sanguinis, vel ob gangraenam.

Introcessio petechiarum bona, aut mala potest esse. Si ea sit virium vitae sufflaminatorum affectus, tunc plerumque subito recedunt, cum aliis adhuc signis malis, tuncque retrocessio mala est; si vero ea sit effectus resolutae inflammationis, id quod facile desumi potest ex variis aliis signis concomitantibus, ex adhibita, vel neglecta morbi medela etc. tunc sensim et pedentim resolvitur.

Camphora.

Vis camphorae est stimulans, antiseptica; De camphora, convenit ergo in sola vera debilitate. Item in eo casu, ubi medicus inceptam per sudores crisin iuvare vult. Saepius a senibus practicis audi. vi commemorari vim camphorae refrigerantem.

Item egregius vir *Rosensteinus* mixturam simplicem refrigerantem esse ait. At qua ratione, et quando? gravissime errant, qui hoc scopo camphoram, aut mixturam simplicem praescribunt, uti et legi, et vidi hanc ultimam in pleuritide, illam in acutis fere omnibus, praecipue malignis, intensissimo saepe calore stipatis, saepissime praescribi. Certa est vis ipsorum stimulans, calefaciens; at si perfrigeratio facta sit, aere humido, frigidoque suppressa sc. transpirabilis materia, si dolor rheumaticus pleuritidem mentiens latus occupet, sumptis hisce humores vehementius agitari, materiem transpirabilem ad masculos reiectam in motum duci, eliminarique; hucusque calores erunt maiores assumptis hisce medicamentis, sed eliminata materia alterationes cessabunt cum caloribus, atque hoc sensu medicamenta haec possunt refrigerare. Idem fiet, si tempore caloris in paroxysmo intermittentis febris sumatur; criticus enim prodibit sudor paroxysmum, et calores terminans. Ad iuvandam crisin per sudores inceptam valere possent, si diluta dentur.

Acidum in phthificis.

Acidum in
phthificis.

Acidum in phthificis vomitum facere, vidi in iuvene F** ; diarrhaeam idem facere certum est. Hinc est, cur serum lactis acidum phthificis saepe non conveniat; hinc etiam ante sumptionem lactis, vel in eodem; sapo venetus cum lapidibus cancerorum sumatur.

De morbo hysterico et hypochondriaco.

De morbo
hysterico.

Morbus hystericus et hypochondriacus est idem. Consistit in nimia irritabilitate.

Diversa sunt huius morbi symptomata. Diversae causae excitantes. Diversi effectus.

Haec est ratio, cur *multiplex* sit curatio; *diversus* morbi exitus.

Refellitur sententia statuens, hunc morbum consistere in *debilitate primarum viarum*; item illa, quae statuit, eum consistere in sanguine atrabilario.

Sanguis spissus atrabilarius, debilitas primarum viarum, acrimonia vel acida, vel alcalina etc. sunt effectus, non autem ipsa morbi natura.

Medela vel causas excitantes, v. g. potum spirituosorum, natamque inde sanguinis rarefactionem, et plethoram, vel sequelas morbi, v. g. spissum et atrabilarium sanguinem, vel humorum quamcunque acrimoniam respicere debet.

Saepe sequelae morbi graviores sunt, quam ipse morbus per se, et peculiarem, imo principem curam requirunt.

In sanguine spisso attenuantia, in debilitate primarum viarum roborantia, in acrimonia quacunque ignota herbae vernales recentes. Plethora tollenda, spirituosae evitanda.

Sublata causa excitante, sequelis curatis, mars, et cortex nimiam irritabilitatem tollunt.

De Helleboro.

Qua ratione veteres etram bilem curarunt? *De helleboro.*
 Respondeo: datur quaedam materiae species, quae drasticis validisque purgantibus curatur. Quoties ergo antiqui atram bilem se curasse putabant, curarunt hanc materiae speciem. Atra bilis antiquorum id ergo non fuit, quod est apud nos. Atra bilis enim in sensu *Boerhaavii* accepta solventibus, attenuantibus, saponaceis praecipue, et dein primum lenibus purgentibus curatur. At

helleborus drasticus est, et certo nocet in nostra atra bile. Falsa autem est eorundem sententia, qui helleborum ita attemperatum ab antiquis fuisse scribunt, ut drastica ipsius vis in eccoproticam, mittem, solventemque fuerit mutata; nam ipse *Hippocrates* saepius convulsionum ab helleboro ortarum mentionem facit.

Variolae et dentitio.

De variolis
et dentitione.

Variolae et dentitio in corporibus sanis et robustis plerumque faciliores. Vidi hoc saepius, quamvis utrobique adsit febris inflammatoria maior, minerve. At si etiam subinde gravius aegrotet hisce morbis, tamen si sani, robustique ceteroquin sint, facilis medela est in sola sanguinis detractio, et potu refrigerante. Et universim febres acutae in corpore caeterum sano vegetoque facillime potu refrigerante et venae sectione curantur. At iidem morbi in corpore alias debili, valetudinario saepissimae letales sunt, cum in eiusmodi hominibus sint contra rationem temperamentum et validam, et extraordinariam causam supponant.

De febribus intermittentibus.

De f. inter-
mittentibus.

Pueri saepe difficulter liberantur a febribus intermittentibus, quia sudorem non promovent, sed inhibent potius extra lectum existendo, Curantur dato diebus liberis rhei infuso.

Qui prima vice intermittente laborant, praecipue circa autumnum, raro absque cortice curantur.

Quare tot intermittentes in Hungaria? 1) habitationes depressae, adeoque humidae, 2) cubandi sub dio consuetudo, aut somnus corpore male tecto captus, 3) refrigeratio frequentior, 4) repletio.

Pessimae sunt illae intermittentes, quarum paroxysmi subsequentes graviores evadunt, et in remittentes abeunt, ut tempore autumnali saepe fit.

Venae sectio in intermittentibus: 1) in homine plethorico, paroxysmo existente valido. 2) Si acutum ad initium mentiatur. 3) Si dolorem simul queratur vel lateris, vel pectoris, vel abdominis etc.

Febris intermittens benignae indolis, etsi ad initium inordinata sit, tamen subsequentes paroxysmos habebit continuo magis ordinatos magisque, et leniores.

Inter omnia purgantia celerrime operatur sal amarum.

Intermittens febris saepe iungitur acutae febrī, febrī catarrhali, pleuritidi.

Classes febrifugorum sunt variae.

Refrigerantia in calore febrili; sudorifera in calore sicco; purgantia et vomitoria tempore intermedio; indicentia; gluten solventia tempore pariter libero; roborantia et adstringentia tempore pariter bono. Calida, sudorem, urinam moventia, item opiata paulo ante paroxysmum dari debent, ubi homo lecto sese bene involvit, ut ante invasionem caleat, sudet, aut dormiat aeger.

Quando intermittentes diu hominem vexarunt, debilitaruntque; item quando die libero sanus vegetusque appetitus, et coctio adest, morbus non debet tenui diaeta ali; nam sicut venae sectio, et purgantia repetita tunc nocent, sic etiam nocet diaeta tenuis. Scio quartanam cortice et diaeta tenuissima frustra per annum

tractatam, quae tamen roborato victu analeptico, agrotante valde debili, cortici satis cito obaudivit.

Haemorrhoides.

Haemorrhoides.

Haemorrhoides coecae faciunt in plethoricis, aut alvo difficili laborantibus tubercula livida, et praecipue in depositione alvi dolentia. Vexantur iis etiam puerperae. Sunt extra anum, sed saepe in intestino recto latent, et dolore ac ardore se produnt. Subinde periodice sanguinem rupta fundunt, aut mucum, qui tenesimum facit. Ante fluxum dolor lumborum, ossis sacri, dorsi, colli, syncipitis, colica etc.

Dysenteria facile distinguitur ab haemorrhoidibus fluentibus per hoc, quod dysenteriam comitetur magnus dolor colicus. 2., quod dysenteria eodem loco plures plerumque infestet 3. sanguis dysentericus cum foecibus saepe intime mixtus est.

Fluxus haemorrhoidum in ictero chronico, hydrope, aliis diuturnis intestinorum morbis signum malum est.

Haemorrhoides caecae, tumentes et dolentes curantur: 1) sedem facilitantibus, levissimis purgantibus, epithemate emolliente ad tubercula, 3) his non iuvantibus fieri venae sectio debet, darique refrigerantia, 4) hirudines circa locum dolentem.

In haemorrhoidibus mucosis semel aut bis de die sumantur rhei grana X.

Si fluentes qui habere cum *levamine* soleat, quae modo tamen ultra tempus consuetum non fluunt, facile earum fluxus obtinetur aloeticis, venae sectione in pede, pediluvii, et admissio

ad anum vapore aquae calidae. His non iuvantibus profunt hirudines.

De puerperis.

Transpiratio paulo maior in puerperis laudatur, De puerperis.
praecipue si non lactent.

Vidi feminam hystericotaten alias nil mali prorsus passam a lactatione propriae prolis, imo ita bene se habuit, ut nunquam melius, licet proles ob nocturnam inquietudinem saepius molestas matri noctes fecerit.

Quae absque singulari incommodo prolem gestare in utero potest, quare illa non possit eandem lactare? Haec sit regula, utrum ob sic dictam debilitatem lactare mater possit, an vero non.

Vomitus cruentus.

Vomitus cruentus plerumque a vermibus, vel a retentis menstruis est. Vidi pueros diarrhaea, subinde et dysenteria cruenta laborantes a solis vermibus. In hoc statu lac coctum, lactinia, et cortex peruvianus prodest. Lac enim vermes allicit, ne rodant intestina. Cortex anthelminticum est, et adstringit.

Vomitus
cruentus.

Curatio pleuritis.

Laudant multi, Darelus praecipue et Rosensteinius sudorifera, camphorata, spiritus volatiles, mixturam simplicem in pleuritide. Equidem curatio haec convenit in illa pleuritidis specie, quae a materia rheumatica ad latus deposita, cum nulla, vel exigua febris, provenit. At in inflammatoria pleuritide, quomodo praemissa, et quidem prudenter, larga venae sectione, iterataque eadem laudari camphorata, spiritus volatiles possunt? certe pleuritis frequentissime est

inflammatoria. Hoc ostendit eventus pleuritidis male curatae, scilicet empyema et phthisis. Ostendunt idem autores, qui largas venae sectiones suadent.

Dentitio.

Dentitio.

Signa dentitionis sunt 1) infans digitos frequenter ori immittit, 2) papillas mordet nutricis, 3) salivam copiosiore ore effundit; 4) dolent, tumetque gingivae, 5) amygdalae, oculi, maxillae rubent, tument.

Lues pecorum.

Lues pecorum.

In lue pecorum haec observantur 1) grassatur aestate squallida, sicca, in autumnum vergente, hyeme rigidior facta minuitur, et demum cessat. Ab aquis putridis luem etiam contrahunt dicto tempore. Incipiunt aegrotare oculis lachrimantibus, tristibus, lingua sicca, respiratio gravis, suspiriosa, accedente dein tussi. Adulto iam morbo diarrhoea accedens letalis est. Frater Dom. de F** solet pecoribus lue correptis venam secare, cum summa, et manifesta utilitate.

Dominus in B** in S** narravit, se tempore luis pecoribus suis dare frequens medicamentum: sumit unum cochlear pulveris piperis longi, et novem cochlearia salis communis, haec invicem mista pecori dantur pro dosi mediante pane. Inde vehementer purgari solent, exitque materia foetidissima. Vaccae gravidae ab hoc medicamento saepe abortum patiuntur; hoc remedium, tam in pecoribus iam infectis, quam in non infectis, loco praeservativi et curativi sibi fuisse, cum omnem circum viciniam vastaret lues.

Oves in hyeme scabie saepe laborant; decoquunt tunc opiliones nicotianam cum urina, et oves lavant, inde sanantur brevi, sed lanam in vere subsequenti anni non acquirunt.

Lues potissimum inter oves grassatur tempore verno, si tempore humido, locis paludosis pascantur.

Agni mense martii ob frigus saepe pereunt.

Mos tractandi puerperas in Hungaria.

1) Statim a partu pinguedine ungunt mammas, et fasciis ligant. 2) Abdomini chartam caeruleam pinguedine, et pulvere nucis moschatæ imbutam applicant, e fasciis ligant. 3) Ad abigendas remorantes subinde secundinas, caulium (brassicae fermentatae) iusculum cum fimo equino coquunt; huius fumo insident, simul ore crocum assumunt.

De puerperis.

Domina senior de M** mihi narravit, se semel primo post partum die iungi curasse; inde magnos dolores intimi ventris esse passam. Hinc inunctionem hanc primum 9. post partum die postmodum fieri curasse.

Item ipsa semper lactavit proles suas, repletis nimium mammis horrorem, et subsequenter calorem sensisse. Patet ergo, qua ratione praeveniri et curari febris lactea puerperarum possit. Repletas nimium mammas a pueris conductis curavit exfugiri. Naturalior modus curandi febrim lactariam non datur, quam quem lactans proles praestat.

Petechiae.

In nupera visitatione nosocomii militaris,

pagorumque quorundam, quam circa medium Aprilem institueram, vidi *Lietavae*, ubi aegroti milites per domos rusticanas distributi sunt, in plerisque his domibus rusticos cum aegrotantibus militibus eodem cubiculo conclusos, illos fere omnes petechiis laborantes, hos in eodem licet cum petechizantibus loco conclusos a petechiis immunes, et simplicibus tantum morbis acutis laborantes. Ratio in promptu est. Rustici ad unum omnes venae sectionem aversebantur, quae tamen in militibus copiose administrabatur. Sequelae inde manifestae sunt. Ergo 1) petechiae non sunt criticae, sed effectus vehementissimae inflammationis; 2) ergo in petechiis actu extantibus venae sectio et fieri potest, et debet; 3) ergo camphora inflammans non valet.

Tussis infantum.

Tussis infantum.

Domina de F** narravit mihi, tres sibi proles, pingues, cum auribus saepe fluentibus, catarrho sat cito interemptos, unam purgante servatam.

Dedi ego puerulo sex annorum tussi difficili, Respiratione et strepente admodum omnis generis pectoralia; at absque levamine; puer mortuus est. Audivi postmodum a parentibus, a datis pectoralibus, oxymelle et stibio diaphoretico non abluto duas, tresve subinde sedes, sed raro tantum habuisse, et tunc illo die semper melius habuisse. Hinc praeplacet mihi methodus illa *Sydenhamiana* in tussi infantum a coluvie serosa, mucosaeque, quae primo venae sectione massam humorum minuit, dein, ubi scilicet ob praegressam venae sectionem humores tutius moveri possunt, leni et repetita catharsi re-

vel.

vellit, attenuat, evacuatque. Expectorantia illa moventia certo nocent, materiam altius infigendo, Optimum purgans in hoc casu prae rheo esset manna.

Lues pecorum et ovium.

Hyeme humida, et vere humido tussis occupat oves, et pereunt. Patet causa hinc, et de remedio constat. Facerem primo venae sectionem, daremque repetitum purgans post venae sectionem.

Lues pecorum.

In lue pecorum saepe tussis adest valida, accedente diarrhaea moriuntur. Peior lues ardente syrio. D. de ** cum summa et manifesta utilitate pecori sic aegrotanti venam secat. Ergo non profunt consueta calida.

Observatio in femina proles mortuas semper pariente.

Vidi in Ta* feminam robustam, quae ultimo graviditatis suae mense defectum motus, frigora continua, nauseam, vomitum, calorem faciei luridum, sudores nocturnos foetidos, dolores colicos habet. Quatuor proles emortuas tali modo peperit. Tres habuerunt circa umbilicum maculam nigram. Nunquam fecit venae sectionem in graviditate, nisi in hac; est autem in sexto mense. Faciat adhuc venae sectionem. Est femina ευκαρπος, rubra, sanguine plena. Fors foetus morbo acuto, quin praeterea mater, aut ea tantum leviter adficerentur, perierunt, et sanguine matris nimio suffocabantur. Suasi praeterea nitrosa.

De femina proles mortuas pariente.

Prolapsus vaginae.

In prolapsu vaginae uteri pessum, et caligas suadeo, quibus partim frigus, quod non se-

Prolapsus vaginae.

mel partes has sphacelo afficit, arcetur; partim vero pessus in prolapsu paulo ampliori, difficulter alias retinendus, suo loco firmatur.

Vamitoria.

De vomito-
riis.

Vomituritus in initio febrium acutarum, praecipue inflammatarum aequae male vomitorio curatur, ac diarrhaea purgante in acutorum primordiis. Quodsi materia non turgat, vomitus et vomituritus venae sectione, eaque repetita tollitur. Sicut diarrhaea symptomatice in acutorum initio, primae viae non laborent saburra quadam, optime pariter per venae sectionem curatur. Ratio est, quia iuxta phrasin Sydenhamianam radii inflammatorii ad intestina, dicerem ego, quare venae sectio in diarrhaeis et dysenteris saepe eximiam opem praestet, rheo, aliisque id genus frustra adhibitis; si scilicet diarrhaea illa, aut dysenteria nil aliud sit, quam febris acuta inflammatoria.

In febribus intermittentibus infantum.

Febris inter-
mittens infan-
tum.

Cataplasma ex absynth. vino rubro Tokai-
no factum, ventriculo et abdomini applicatum
eadem saepe felicitate, ac cataplasma ex cortice
peruviano paratum aufert infantibus febrim inter-
mittentem.

Lues pecorum,

Lues peco-
rum.

Quare Lues pecorum in uno loco saepe est,
in proxime distante non item? Quare tractus
aliquis terrarum infectus saepe est secundum lon-
gitudinem, non autem secundum latitudinem,
et viceversa? Ratio non est sita in aere, alias
malum per ventum diffunderetur, et separatio, et
communicatio sublata inter loca infecta et non
infecta non esset adeo certum praepediendae luis

remedium. Ergo in locis subterraneis mutationes minerarum etc. diversis in locis diversae et diversis annis diversimode fieri debent, quae huic morbo favent.

Pecora octavo et nono potissimum die moriebantur. Decubuerunt fere perpetuo; respiratio gravis, suspiciosa, ad ultimum vero furere inceperunt, et in medio furibundo cursu mortua conciderunt.

Instituta in multis venae sectio est, sed ultimis primum morbi diebus, et absque effectu.

An plures tauri, vel castrati, vel vaccae perierunt? an robustiora prae debilioribus? an vituli etiam crepuerunt? cuius potissimum aetatis erant, quae inficiebantur? Vide cuncta haec in tabella apud Iesuitas Saghienses, item in tabellis hac de re confectis in notariatu asservatis. Vide simul, quo mense plures aegrotarunt, quo item plures mortui? quae proportio inter aegrotantes et mortuos, et convalescentes? An idem obtinet in lue pecorum, sicut in morbis hominum epidemicis, ut primo pauciores, sed vehementius et letalius invadat; dein vero plures, sed mitius, et minori cum letalitate?

Constitutio epidemica.

In constitutione variolis favente, eae etiam per hyemem regnant.

Constitutio epidemica.

Quando tempore non suo morbus aliquis frequentius infestat, erit ea constitutio ei morbo peculiariter favens.

Maculae cutaneae.

Maculae latae, flavae, prurientes, quae in furfures fatiscunt, deprehenduntur saepius in pectore, saepe in collo, subinde in facie,

Exanthemata.

praecipue vero in fronte; in hominibus sanis, iuvenibus robustis, sero lactis cum nasturtio, aut cherophyllo curari posse videntur, dato simul omni sexto die purgante. Sydenhamo aliam methodum, scilicet sudoriferam adhibuit, et observavit ex recessu harum macularum affectionem pectoris, quod ego hucusque observare non potui.

De paroxysmo hysterico.

Morbus hystericus.

Vidi feminam hystericotaten, quae ab omnibus spirituosus, castoreo etc. male habet, et ne quidem odorem avenae tostae per modum sacculi adplicatae ferre potest. In animi deliquiis, paroxysmo hysterico, vomitu, diarrhaea, frigditate totius lateris sinistri, borborygmis etc. pessime habet a spiritu C. C. et aliis spirituosus; sed acetum et aqua solummodo iuvant.

Signum vermium a me observatum.

Signa vermium.

Observavi frequenter a verminosis tumorem subito ortum in abdomine, qui saepe brevi concidebat, aut serpebat, aut alibi oriebatur, aut in plures dividebatur. Vidi tales tumores in femina verminosa oriri, quotiescunque dolores colicos habuit: motum, reptatumque vermium exacte repraesentant. In hac femina tumores erant magnitudine pugni, etiam maioris, hemisphaerici. In pueris verminosis recrudescente dolore colico, in loco doloris vidi tumores farciminosos, reptantes. Rosensteinius observavit saepe tunc lubricum. Utilem hanc observationem censeo, quia in apoplexia infantili, aut convulsione a vermibus orta, in loco tumoris, sive doloris, ubi scilicet vermes rodunt, foetida, penetrantia etc., adhiberi possunt, ut a rodendo desistant.

In illa semina vidi palpebras rubras. quasi inflammatas, et copiosum salivae affluxum, et sensum reptatus per pectus et guttur (scilicet oesophagum); erat emaciatissima, saepius assumpta vomit. Mortua est. Salivae confluxus frequens.

Constitutio vernalis anni 1773.

Mense Martio et Aprili peripneumoniae et pleuritides, anginae; finire Aprili mense et Maio tertianae. Hae tempestate verna sequentem feci observationem circa intermittentes febres:

Constitutio
vernalis anni
1773.

Vidi 1) intermittentes tertianas cum exiguo frigore, calore magno et diuturno, absque dolore locali.

2) Tertianae paroxysmum cum solo dolore dolore, aut minore capitis, calore magno, diuturno, dolore lumborum, appetitu prostrato, lingua alba, etiam extra paroxysmum tali persistens, et humida. Calor hic in paroxysmo est cum intercurrentibus leviusculis horroribus toto paroxysmi tempore. Plenaria in utroque casu apyrexia, praeter aliquam subinde lassitudinem. Subinde manet appetitus prostratus.

3) Tertianae, cum vel absque frigore, cum caloribus magnis, diuturnis, et dolore pleuritico, vel oppressione pectoris, et vera peripneumonia.

4) Tertianae quoad frigus, calorem, sudorem et apyrexiam apparenter ordinariae; his aut sponte, aut arte recedentibus, post paucos dies febres inflammatorias ortae.

5) Tertianae ordinariae methodo solvente, diluente, salibus, amaricantibus curandae.

Priores species vidi in hominibus juvenibus,

robustis, potui, et nimio motui deditis, inflammatoria dispositione laborantibus. Febris talis aliquoties per se cessavit, at successit verus morbus inflammatorius, pleuritis, peripneumonia. Subinde praegraviss paucis paroxysmis, die subina de libero, subinde die paroxysmi, orta febris inflammatorius est. Quando post febrim, sive sponte, sive arte cessantem, interiectis paucis diebus, morbus inflammatorius ortus est, tunc factis licet venae sectionibus tamen non rediit febris intermittens, etsi alias venae sectio post febrim intermittentem recidivam facere soleat. Hinc sequentia deduxi:

1) Intermittentes facillime cum morbis acutis, aut indispositione inflammatoria coniungi posse. Inflammationem aut producit, aut comitatur, aut ab inflammatoria dispositione oritur, ita ut non obstante, quae adesse videbatur, apyrexia, morbus non fuerit febris *intermittens*, sed solum *remittens*, et inflammatoria.

2) In hoc casu licet, imo debet venae sectio fieri, quamvis omnes clament adstantes, venae in intermittentibus non esse secandam.

3) Si nulla actualis inflammatio venae sectionem postulet, dantur tamen varia signa, unde cognosces necessitatem venae sectionis in tali intermittente vernali; sunt autem sequentia:

a) Venae sectio iam praegressa, in qua sanguis cum crusta inflammatoria adparuit.

b) Consuetudo spiritiuosa, vinum copiosum bibendi.

c) Aetas morbis acutis obnoxia; homo acutis alias frequentius infestatus.

d) Signa plethorae iam morbum praecedentia.

Calores saepe subito ascendentes, somnus turbatus, insomnis, vigiliae, aut nimia somnolentia, gravitas et lassitudo corporis alias robusti, stridor dentium et convulsiones leves in somno, subinde excitationes.

e) Morbi inflammatorii tunc temporis regnantes, uti plerumque tempore verno regnare solent.

f) Praegressus excessus, qui alias febres acutas, inflammatorias excitare solet in aliis.

g) Si paroxysmus non incipiat a frigore, calore, et dein lege ordinaria, sudore terminetur, sed si toto paroxysmi tempore calores cum frigore alternent, totoque tempore sudore terminentur.

4) Legi quidem saepius medicorum regulam in venae sectione facienda in intermittentibus; sed ita timide illam statuunt, ut excepta actuali inflammatione, postulent hominem summe plethoricum, et maximos, ac maxime diuturnos calores. Hanc regulam adhuc timidius medici exequuntur; forte sat male. Nam sicut venae sectio in homine vere debili administrata nocet, etiam extra febrim intermittentem, illam vero praesentem altius infigat; sic in homine apparenter tantum debili, latente diathesi phlogistica, venae sectio insigniter prodest, et febris aut mitior fit, aut saltem securior; aut (inducta scilicet per venae sectionem insigni mutatione) omnino dispareret, non amplius redeuns.

5) In primis quatuor speciebus, cortex ante venae sectionem exhibitus, nocet, ob vim adstringentem.

6) Praemissa larga venae sectione longe su-

tius cortex exhibetur, imo subinde requiritur, ne paroxysmus rediens de novo, commoto sanguine, in morbum acutum transeat. Quamvis ego nunquam corticem dederim post venae sectionem, sed solum, uti in acutis, methodo antiphlogistica usus fuerit, paroxysmo aut non, aut saltem leniter redeunte.

Mater felicius prolem suam lactat.

Lactatio infantum.

Vidi infantem dimidii anni masculum, qui fere toto tempore vitae habuit foeces virides, saepe diarrhaeam, et vomitum lactis caseosi, attamen nec ulla ab acido hoc incommoda animadvertiebantur. Puer semper integras noctes dormivit absque clamore ullo, pinguis, robustus pro illa aetate, et hilaris. Sed mater propria ipsum lactavit.

Vomitus verminosorum a pastu.

Vomitus verminosorum.

Vidi in femina verminosa aliquot a pastu horis dolorem abdominis in certo loco tantum, vomitumque et quasi repletum per oesophagum.

Convulsiones ante eruptionem variolarum.

Convulsiones ante variolarum eruptionem.

Vidi puerum quatuor annorum, qui paroxysmum convulsivum ante eruptionem variolarum passus est, unde bonae quidem variolae, licet copiosissimae, at corpus totum semiparalyticum, loquela penitus abolita. Hinc non adeo gaudendum post convulsiones ante variolas, etsi enim variolae saepe benignae sint, attamen mala ob convulsiones remanent.

Variolae in lingua citius desquamatae.

Vidi in puero benignas, sed copiosas variolas etiam in lingua, quae etiam ibi non retrocesserunt, sed desquamabantur, et quidem longe citius, quam in omnibus aliis locis.

Tempus pro inoculatione.

Tempus pro inoculatione instituenda eligi debet illud, quo benigni maxime et paucissimi acuti morbi regnant.

Inoculationis
tempus.

Natura petechiarum.

Petechias esse solummodo vehementiorem inflammationem patet ex eo.

De petechiis.

1) Quia tempore verno cum morbis inflammatorijs peripneumonia et pleuritide regnant promiscue.

2) Quia his morbis non, aut methodo calida tractatis superveniunt petechiae, utpote caussarum fortius inflammantium effectus correspondens.

3) Quia in methodo refrigerante ad initium adhibita nunquam adparent.

Tertianae vernales.

Vidi tertianas vernales cum paroxysmo sat longo post quartum paroxysmum sponte abeuntes. Item tertianas post septimum paroxysmum pustulis oris totius, linguae etc. indicatas.

Tertianae
vernales.

Pleuroperipneumonia per modum tertianae, invadens.

Vidi hoc verno tempore pleuroperipneumoniam omni tertio die absque praegresso frigore adorientem cum dolore capitis, lumborum, siti, tussi etc. primis diebus erat perfecta apyrexia, posterioribus non item. Factae sunt binae venae sectiones; ultima facta erat die sexto. De septimo vesiculae oris et labiorum sere flavo plenae morbum indicarunt.

Pleuroperip-
neumonia.

*Observatio facta in dissectione puellae
recens natae.*

sectio anatomi-
ca infantis.

Femina rustica, iuvenis et robusta sexta modo vice peperit debito tempore puellam mortuam. Omnes sex proles mortuas peperit. Suasi ei in hac graviditate, ut venae sectionem instituat, quam bis fecit. Nihilominus puellam enixa est mortuam. Cadaver erat bene constitutum, nisi quod abdomen solito maius esset, et cuticula in utroque brachio inciperet abscedere. Funiculus umbilicalis nodosus ubique fuit, nodis ex carne solida consistentibus. Abdomine discisso facile semialtera feri sanguinolenti libra excepta fuit. In utroque thoracis cavo, et ni fallor, etiam in pericardio fere libram aequavit serum pariter sanguinolentum. Cetera omnia naturaliter se habeant.

Nota. Feminam post puerperium denuo interrogabo de sanitate ante conceptionem, num ea integra sit, de qua ab aliquibus dubitari audivi. Item an motus violentos tempore graviditatis faciat, aliaque huc pertinentia.

Vomitus chronicus.

Vomitus
chronicus.

Die 27. Iunii anni 1773. conveni me rusticus sequentia narrans: Se semper integra usum valetudine fuisse. Binis solum vicibus febres habuisse faciles admodum, nec diuturnas, sponte ne, an adhibito aliquo remedio abierint, per oblivionem non interrogavi. Ante tres annos pauxillum carnis suillae fumatae cum cremato sumsisse, crematum brevi post, non autem carnem comestam vomitu reiecisit. Inde frequenter vomitum rediisse, sed solum a pasto, comestaque solum reddidisse. Vomitus sequi mox a co-

meſtione, Imo ſub ipſa ſaepe comeſtione. Vomitus primis duobus annis minus fuiſſe frequentem, hoc autem anno quotidianum. leiuno ſtomacho nullum vomitum, eructiones nullas, incommodum nullum adeſſe. Appetere ſe quilibet cibos vehementer. Praeter corporis laſſitudinem nil aliud adeſſe. Noctu ut primum decumbit, tuſſis ipſum infeſtat adeo, ut dormire non poſſit. Mirabar hominem et inedia et ſomni defeſtu tentatum hucusque ſatis tamen eſſe corpulentum, et pro rerum ſtatu etiam robuſtum. Aiebat, ſe dolorem, ſive potius ardorem ſentire, ad ſcrobiculum ſterni, ut primum aliquid deglutit. Dixit ſe omnia et exigua doſi aſſumpta retinere, attamen cum hominem integro die nocteque retinerem, daremque alimenta, animadverti, eum liquida, et ſolida, haec et illa, maiori paullo quantitate aſſumpta evomere, prandium paullo largius ſumptum mox evomuit, coenam diutius, ni fallor, poſt horam ſemialteram aut etiam duas retinuit. Tandem evomuit. Totum abdominis ſiniſtri latus durum valde eſt, doletque per attactu, et notabiliter exſtat ſupra latus dextrum abdominis. Durities ad ſcrobiculum nulla, et in ventriculi regione ſuperiori aut nulla, aut exigua, attamen dolor ibidem eſt, ſi manu parumper premas.

Formari modo queunt plures quaestiones, unde vomitus? fors a mole lienis praetumidi intestina et ventriculum comprimantis. Fors a pondere eiusdem lienis ventriculum deorsum trahentis, vellicantisque, sed quare tunc solum repleto ventriculo vomitus? Quare lien praetumidum saepius observatur absque vomitu. Fors et aliae

partes vicinae tument, et ventriculum premunt. Fors ultimum etiam in ipso ventriculo, sicut nuper in cadavere rustici vidi, qui fere per annum a pastu vomuit. Vomuit is primo rarius, frequentius postmodum. Molliora aut liquida non vomuit. Postmodum vero et parce assumpta vomuit ex aequo. Sensit pondus ad epigastrium continuo. Caluit saepius, vomitu quadrantem circiter ab assumptis cibis. Per duos menses nullam prorsus sedem habuit. Emaciatissimus ad ultimum solummodo pauxillum vini retinuit, pedes tuebant. Per tres ante mortem dies sedem habuit liberam. Ultimis diebus dixit se sensisse *dolorem* in loco illo ubi alias pondus adparuit. Inveni in cadavere ventriculam scirrhosum in pluribus locis, et pylorum proximamque ventriculi partem ad quatuor transversos digitos cartilaginea. Patuit stylo transitus per pylorum. Erat autem iste, cuius cadaver secui, emaciatissimus, cum prior vires haberet adhuc sat robustas, licet, ut ait, multum prioribus minores, corpus non emaciatum, facies, genae et hypopia praecipue tuebant insigniter, quod a vomitu frequenti sibi provenire ait. Calor faciei sanus. Cadaver rustici in quo partem ventriculi cartilagineam inveni, incidi 18. Maii 1773., sed etiam tertium vidi rusticum vomitu chronico laborantem, quem descripsi in prioribus pagellis: circa initium Iulii anni 1773. in F** mortuus est, quem utut voluissem, negotiis distractis incidere non potui.

Dolor capitis ab insolatione.

Dolor capitis ab insolatione cessat, si syn-
cipiti, fronti et temporibus oxycratinum, aut

aetum simplex aut rosaceum etc. adplicetur, et aeger se in locum frigidiusculum se conferat. *Riverius*. Caveat tamen, ne ab aestu corporis in locum frigidum se conferat.

Febris hectica.

Febris hectica calorem facit in hypochondriis primo tactu mitem, postea acrem mordacem, et aridum. In urina hecticorum oleosa supernatant, et sedimenta farinacea deponuntur. *Galenus* phthicos ad Fabios montes, Vesuvium dictum, mittebat, ubi aer erat siccior. Motus corporis in febre hectica, notante *Riverio*, non convenit.

F. hectica.

Purgatio in febribus putridis continuis, aliaque de acutis.

Inclinante febre, signis concoctionis apparentibus, purgatio lenissima institui debet ex manna, tamarindis. At nota, vitari debere dies criticos. An vero non turbatur natura exhibitio purgante? Resp.: crisin alias per sudores et per urinam faciendam non turbari, cum haec crises plerumque ex parte praegressae iam sunt. Sed cum crises hae partiales plerumque sint, et totam morbi materiam unica crisi natura non eliminat, bonum erit hanc materiam post has crises diebus non criticis, iam paratam alvo educere, praecipue cum et materia sudoris et urina alvus educi possit, non autem vice versa.

Purgantium
usus in febri-
bus putridis.

Quod si autem febris protrahatur, purgatio erit identidem repetenda, interiectis praeparantibus et concoquentibus. Alioquin periculum erit recidivae, si ante integram febris solutionem medicus a purgatione cesset, ob resistentis materiae reliquias. At restrictio facienda, si enim

post repetitas purgationes febris permanferit et lenta eviferit id non a reliquiis materiae, fed a debilitatis vifceribus ortum trahit, tuncque nocent evacuationes, fola victus ratio reftaurare poterit vires. Huc pertinet, dignofcere pulfum *vere febrilem* a pulfu *solum debili*, qui poft acutos graves et crisi iam facta ob *fuam frequentiam* pulfum febrilem mentitur. Vide ea quae de pulfu febrili et debili dignofcendo dixi.

Febris lenta puerorum ab obftructionibus.

orta.

Febris lenta
pueror.

Si fit febris lenta ab obftructionibus orta, qualis faepe in pueris datur, frequens purgatio, per epicrafin data ex folventibus, incidentibus, roborantibus concinnata insigniter prodeft. Vide *Montanum* Conf. 10 de febribus, qui drachmam rhei liateo involutam infudit in aquae endiviae libr. i. facta postmodum expreffione exhibuit pueri fingulis diebus circa auroram uncias quatuor. Dedit *Riverius* pro potu communi bocheum rhabarbari pueris febris lenta ex obftructione laborantibus, eft autem fequens: R. Rhei dr. β. vel dr. j. prout odorem pueri facilis, aut difficiliter ferunt, nodulo inclutum in aquae frigidae libr. j. ij. etc. frigide per diem. Utatur per mensem et diutius. Si febris fit valde remiffa, et corpus pituitofum, aliquid vini potest addi ad ingratum rhei saporem corrigendum.

Si crisis in acutis per haemorrhagiam, aut sudorem fiat, femper poft talem crifin purgatio danda, ad expellendas videlicet reliquias, cum fola crisis per alvum fecura fit. Sic recidivae aut alterius cuiusdam morbi occasio praefcinditur.

Alvi fluxus *criticus* si sit, non tollendus, atque *symptomaticus*, si is ad initium contingat, et vires non deliciat.

Febres intermittentes.

Febres acutissimas et perniciosas rarissime fieri absque visceris alicuius interna affectione, et plerumque inflammatione, ait *Riverius* prax. med. L. XVII. c. II.

Febrer inter-
mittentes.

Tertianas perfecte intermittentes tamen perniciosas subinde esse et pestilentes, ait *Riverius* l. c. iudicari labiorum, narium, oris pustulis, item concocta iam materia soluta alvo, quae crisis tunc perfecta est. Phlebotomia intermittibus olim frequens satis fuit. Vide *River.* l. c. cap. III. si factis purgationibus redeat febris, danda solventia sunt.

Tertiana pertinax.

Qui sicco et squallido corporis habitu sunt praediti, et omnino biliosi, citra tensionem viscerum, et citra humorum copiam, calidiori praesertim anni tempore per tres aut quatuor menses tertiana laborant; his valida purgantia, aperientia, et calefacientia nocent, humectantia vero, refrigerantia, balnea citra sudoris profusionem insigniter profunt. Antifebrilia multa antiquorum vide *River.* l. c. cap. III.

Quotidiana.

Quotidianam *Riverius* adeo raram esse dicit, ut inter sexcentos aegros, qui quotidie paroxysmum habent, vix unus quotidiana labore vera. Quotidianam *Hippocrates* 3. epid. Sect. 5. text. 64. dividit in diurnam et nocturnam. Primam ait esse periculosior, habet enim longiores accessiones, et cibum aegro interdum asserre prohibet.

Quartana.

Dolor, qui tempore rigoris in paroxysmo quartanae percipitur, est *οξέονος* scilicet ossa quasi diffringi videntur. Si sit triplex quartana, raro talis evadit, nisi prius fuerit simplex; etiam ex hoc dignosci poterit quartana triplicata a quotidiana. Senes, qui ultra sexagesimum annum sunt, quartana affecti, plerumque moriuntur. Quartanae in continuam mutata plerumque lethalis est. A nimio calidorum usu quartana duplicatur, triplicatur et demum in continuam abit.

Dysenteria quartanae superveniens, si diuturna non sit, salutaris est. Aphor. 48. S. 6.

Quartana epilepsiam solvit.

Quartana superveniens epilepsiam solvit. Aphor. 79. sect. 1.

De necessitate venam non raro in quartana secandi vide *Lazar. Riverii* prax. med. L. XVII. Cap. B. Venae sectio paulo ante paroxysmum subinde febrim curavit; vide loc cit.

Quartanam curat haemorrhoidum fluxus aut sponte proveniens, aut porritandus affixis hirudinibus, si ani pruritus, aut gutta una alterave sanguinis per anum naturae nisum ostendat.

Feminis suppressione mensium laborantibus, si simul quartanam habeant, malleoli vena secti febrim tollit.

Inclinante luna duabus horis ante accessionem secta vena, idque per tres vices, tribus consequenter accessionibus, febrim quartanam sustulit theriacae dr. j. cum vino exhibita; materia febrilis, necdum cocta, quartanam saepe duplicavit, triplicavit.

: *Tepi.*

Tepidum balneum siccis in quartana die intermissionis saepe profuit.

Tertiana intermittens cum quotidiana continua *haemitritaeum* facit; haecque frequentior est, et proprie *haemitritacus* vocatur. Est, alia *haemitrataei* species, ex quotidiana intermittente et tertiana continua. Rarior haec est, de prima specie vide Hippocratem et Galenum in I. epid.

De febre pestilentiali et maligna etc.

Malignam febrim illam appellant, quae vulgo *purpurata* id est *petechialis* audit. *Maligna* etiam illa est, quae licet epidemica sit et contagiosa, plures tamen illa affecti servantur quam pereant.

Febris maligna.

Quomodo febris pestilentialis ex effectu dignosci queat.

At si plures pereant, quam ferventur, iam non maligna, sed *febris pestilentialis*, aut, quod idem est, *ipsa pestis* nominatur. *Maligna febris*, notante *Riverio*, gradu solum ab ipsa peste differt. Hinc habetur etiam methodus curandi pestem, quae scilicet eadem est cum methodo curandi febres malignas. Dicit *Riverius*, febrim pestilentem ab ipsa peste differre solummodo, ut differt species a genere.

Febris pestilentialis nomine comprehendit *Riverius* omnes febres perniciosas, scilicet omnes illas.

1) in quibus plures pereunt, quam sanantur, et

2) quae epidemicae et contagiosae. Uti sunt subinde quaedam synochi: tertianae, quartanae, quotidianae, vel continuae, vel intermittentes.

Pars IV.

Bb

Dicit *Riverius* l. c. cap. 1. de febre pestilenti; singulis fere annis in aegro Monspeliensi esse febres intermittentes tertianas, quae summae malignitatis sunt participes, ita ut tertia, vel quarta accessione letales evadant.

Species alia febris malignae, vel pestilentis peti debet a saevitia symptomatum, et iterum *alia* species est, in qua symptomata apparenter mitia sunt pleraque, attamen nihilominus aeger ad mortem ducitur.

Omnia symptomata aliis febribus benignioribus sunt communia, licet minus intensa tunc sint, attamen unicum, ait *Riverius* l. c., esse symptoma febris pestilenti proprium, quod nunquam apparet, nisi febris vere pestilens sit, etsi ex absentia huius symptomatis non possit concludi, febrim idcirco non esse pestilentialem, scilicet *petechiae*.

Differunt *exanthemata* ab *Hippocrate* notata in epidem. a petechiis, etsi et illa febrim pestilentem non raro comitentur. Nam iuxta *Hippocr.* exanthemata eminentiam habent, et sunt de genere tumorum, qui quandoque ad suppurationem, vel exulcerationem deveniunt. *Petechiae* Antiquis incognitae fuerunt, posterioribus tantum seculis a recentioribus descriptae.

Febri pestilentiali iunguntur alii exitiales morbi, scilicet phrenitides, anginae, pleuritides, peripneumoniae, hepatitides, dysenteriae etc., praecipuis vero carbunculus et bubo.

Apparet venae sectionis necessitas ex eo in febre pestilentiali.

1) Quia gradu tantum differt a malignis, malignae a simplicibus acutis febribus et benignis, ubi tamen venae sectio fieri debet.

2) Quia perniciosissimae inflammationes, ut supra dictum, febris pestilentiali iunguntur, hinc vena secari debet, ut talis inflammatio aut praepediatur; si absit, aut, si iam adsit, tollatur.

Constitutio austrina apud *Hippocratem* in epidemiis fuit causa omnium febrium pestilentialium, quae ibi describuntur.

Constitutione subinde minime epidemica, nullo morbo populariter grassante, sunt, qui ob pravam humorum conditionem in febrim incidunt, quae multis febrium malignarum et pestilentialium symptomatibus imo et petechiis stipatae sunt.

Hippocrates 2. epid. sect. 1. ait, morbum et tempus sibi invicem correspondere, nisi quid in superiori natura innovetur. Illud in superiori natura innovatum est illud divinum in morbis, quod agnovit *Hippocrates*, quod a causis non latentibus praeter anni, eiusque apparentium conditionum rationem producit.

Ad febrim pestilentem disponunt, prava victus ratio, et inde nata *cacochymia*. Hinc in annonae caritate, hinc etiam et ob hanc, et ob aliam causam in castris, in urbibus obsessis haec febris grassatur. Patet etiam, frustraneam esse fore omnem medelam in febre populariter ita grassante, nisi omnibus modis annonae caritati provideatur.

2) *Plethora*, et hac praesente diatae peccata ex repletionem.

3) Animi pathemata, venus immodica.

De variolis.

Anno 1772. in aestate variolae multae in *Egek, Horwath, Sagh*. Pauci in ipsis variolis mortui sunt, erant potissimum boni moris. At

post variolas emaciabantur, tussitabant, et tabe perierunt plurimi. Rustici ipsi mirabantur, tot proles catartho, ut aiebant, post variolas invadente, perire. Aliqui statim a variolis sat belle se habuerunt, et primum post aliquot septimanas tussi corripiebantur, alii statim a variolis hoc morbo affligebantur. A decubitu puris residui in pulmones facto id accidisse dubium non est. Cur vero hoc imprimis anno pulmones praecipue afficerentur, utrum huic puris ad pulmones derivationi tempestas (quae qualis tunc fuerit, non amplius recordor) prae ceteris faverit, dicere non possum. Vidi emacitationem, sudores nocturnos, tumorem genae dextrae saepius recurrentem ex neglecta purgatione post variolas.

Plures vidi proles oculis utroque, aut alterutro captas, de quibus constitit examinanti, id post variolas aliquo iam elapso ab iis tempore accidisse. Patet inde necessitas purgationis post variolas.

Dentes primi post annum.

Dentitio.

Vidi nobilem feminam, cuius omnes proles et a priori, et a secundo marito susceptae primos dentes, primum exacto integro aetatis anno adquirunt, cum tamen prima dentitio septimo plerumque mense fiat.

Abortus indicia.

Abortus indicia.

Tertio graviditatis mense frigora sentiunt cum caloribus alternantia, adiunt reliqua plethorae et inflammatoriae dispositionis indicia. Lassitudo praepimis et lumborum dolor. Toto hoc tempore in delicatioris habitus feminis stillat ex utero sanguis. In robustioribus feminis stillicidium hoc praevium raro reperitur. Accedente,

quacunque ex occasione, maiori corporis motu, praecipue repentino, gestatione, elevatione ponderis etc., ortoque repente maiori frigore et calore fit abortus. Ante abortum, stillante iam ex utero sanguine, venae sectio in brachio et quies in aliqua domina iuvit. Facto abortu quies summa et cura puerperarum adhibenda est.

De venae sectione in gravidis.

Scimus Hippocratis, aliorumque quorundam sententiam circa venae sectionem in gravidis. Non dubito de horum asserto, quin imo videamus, rusticas Hungaras rarissime venae sectionem celebrare in graviditate, rarissimeque abortiri. At vero feminae nobiles desidia et diatae lautae se dedicant, plusque sanguinis, quam quo indigent, conficiunt, indeque necessitas venae sectionis et periculum abortus hac neglecta. In rustica femina inter copiam humorum, quae ob cibos pauciores et minus nutrientes, minus etiam sanguinis conficit, inter corporis exercitium, quo multum pariter humorum diffatur, iusta proportio intercedit. Tempore Hippocratis vita haec nostra delicata rarior fuit longe.

Venae sectio
in gravidis.

De inoculatione variolarum.

Certum videtur, eas proles, quae ex inoculatis variolis pereunt, perituras etiam fuisse ex variolis naturalibus. Pauciores autem ex illis, quam ex his morituras, cum et anni tempus, et benigna constitutio, et corporis praeparatio in arbitrio medici sit posita. Quasdam autem mori, licet sanissimas antea, culpa nec in anni constitutionem, nec in aliud quid conicienda, nisi in humores corporis licet sanos, facilius tamen nescio qua ex diathesi, in deleteriam indo-

Inoculatio
variolarum.

lem ex suscepto variolarum veneno mutabiles, certum videtur. Nec aliam assignare causam possum in puella aliqua.

Variae animadversiones.

Variae ani-
madversio-
nes.

Franciscanus quidam mihi narravit, Ordinis sui homines Temeswarum rigida hyeme mitti, sicque facilius ferre factam loci mutationem, alio autem tempore missos morbis acutis periclitari, vel diuturnis intermittentibus, vel dysenteria vexari; locus autem summo opere plaudosus est.

Narravit mihi quidam dominus, se magnam pulmentorum et panis quantitatem devorasse tempore paroxysmi in quartana, qua per dimidium anni conflictabatur. Etiam ab aliis audiui, se insolitam famem in quartanae paroxysmo habuisse.

Post morbum meum acutum nimis per venae sectionem evacuationibus curatum, sequentia symptomata passus sum:

Vigiliae erant continuae, ita ut aegre per horam, atque id interruptim dormiverim. Doloris omnis absentia statim post morbum.

Assumpto potu frigidiusculo urina mox excrenebatur limpida, aquosa peuitus, frequens, copiosa, cum antecedente sensu quasi globorum ab abdominis superiori parte deorsum versus reanes decurrentium.

Insignis animi deiectio, deque recuperanda sanitate desperatio. Mens mobilissima ad indignationem et iram ob levissimam causam, ita ut memet ipse saepe miratus fuerim. Terrores subiti, caloresque subito ascendentes, cum sudore per totum corpus erumpente, ac si quis me aqua calida subito perfudisset et inopinato, ita terror, calores et sudores in momento quasi se subsequerentur.

bantur, saepissime per diem: idque tunc potissimum, quando cogitatio quaedam de sanitate recuperanda inopinatum animum perculit, quod saepissime per diem contigit. Pulsus etiam in quiete valde celer, in motu corporis etiam levi celerrimus, cum pal-
pitatione cordis. Decumbens noctu, pulsum in thorace cordis auribus facile percepi, sudores nocturni copiosissimi, appetitus vegetus. Sumpto cortice peruviano per longum tempus quotidie ad unc. β . sudores cessarunt. Aliquoties me sanum existimans corticem intermisi, at tertio; quartove post intermissum corticem die sudores nocturni redierunt. Post duos fere a morbo acuto menses dolorem habui in capitis parte capillata, ut contra cappillorum ordinem manu caput fricare ob dolorem non potuerim, dolor subinde hypochondrii sinistri ad attactum maior. Dolor musculorum intercostalium subinde ad attactum maior. Demum incepti acido laborare. Omnium tamen minime pingua, cremorem praecipue lactis ferre potui. Vidi studiosum medicinae, qui acuto morbo tentatus nimias venae sectiones sibi fecit, delecto animo summopere postmodum laborantem, et urinas limpidissimas et copiosas excernentem.

Notae.

1) Pulsus celer, calores subiti saepius debilitatem et defectum sanguinis, quam eius copiam; aut orgasmum arguunt. Ergo pessime quivis pulsus celer venae sectione tentatur. Debiles, chloroticae hoc vitio laborant.

2) Morbi indoles probe distingui debet, utrum venae sectionem postulet, et quousque iterandam. Maiorem et frequentiore postulante morbi inflammatorii. Febres acutae reliquae, pu-

tridae, biliosae aut *nullam*, aut saltem *minorem* sanguinis detractioe admittunt.

3) Morbi nervorum nimis mobilium cum defectu sanguinis coniuncti sunt saepe. Curantur nutriendis, roborantibus. Attamen vidi feminas *mobiles admodum*, otio et pleniore pastu certe *plethoricas*. Hinc in nervorum morbis sedulo inquirendum, an *defectus*, an vero *copia* humorum peccet. Cum utraque enim coniungi morbi nervorum solent.

4) Frequentior usus venae sectionis in *vere*, quam autumno, quia in illo pariter morbi inflammatorii frequentiores, quam in hoc.

De haemoptisi.

Haemoptisis.

In haemoptisi sedulo inquirendum, an adsit dispositio phlogistica sanguinis. Novi ego duos haemoptoicos tali corporis figura praeditos, qualem huic morbo imprimis favere auctores scribunt. Unus horum potui, vehementioribus commotionibus admodum deditus fuit, alter vero moderate vixit. Hic ultimus praesensit futurum sanguinis sputum ex ardore pectoris, punctorio dolore inter scapulas, et quodam quasi regurgitantis a lienis regione ad pectus sanguinis sensu. Haemorrhoidibus etiam laboravit saepe fluentibus, aut quas appositis hirudinibus evacuavit. Facta venae sectione praevertere sputum potuit. Sanguinis tunc cum crusta inflammatoria.

Sputum sanguinis quasi *levior quaedam pleuritis*, aut *peripneumonia*, aut *pleuroperipneumonia* praecedere, solebat, et ab alia peripneumonia solum in eo differt.

1) Quod *levior* sit et admodum mitis inflammatio pulmonis.

2) Sanguinis vero sputum ad initium copiosius, quam alias esse soleat in peripneumonia, ubi saepe nullum, saepe exiguum sputum sanguinis deprehenditur.

In eiusmodi ergo hominibus

1) consideranda est facilis et fere perpetua dispositio sanguinis *phlogistica*.

2) Pulmo debiliior, qui aggestum sanguinem retinere non valet. Adeoque quoad methodum curandi sequentia erunt observanda;

1) In ipso actuali sanguinis sputo adstringentia non valent, uti sunt pulveres ex sanguine draconis, succo catechu etc., nec valet cortex, nec lac, nec balsama adstringentia. Sed cura omni modo anti-phlogistica, cautella ab omnibus iis, quae sanguinis ebullitionem, rarefactionem, et ad pulmones aggestionem efficere possunt, uti sunt potus valde calidi, balnea calida, aer calidus etc.

Extra sputum sanguinis, id est, curata hac leviori peripneumonia nocent semper balsama, adstringentia, cortex aut nocet, si solus detur, aut certe non prodest. Lac nocet aut non prodest. Nocent universim omnia, quae dispositioni sanguinis inflammatoriae favent. Prosunt contraria, uti serum lactis, victus acescens, vegetabilis, ex farinaceis fermentatis potius, quam carnibus. His diu prius adhibitis fors cortex proderit. Attamen adhucdum incerta res est, quia etsi roboret, tamen adstringendo totum corpus, dispositioni inflammatoriae non restitit, sed favet potius. Suaderem potius fumos medicatos, roborantes pulmonibus exceptos, qui caute et sensim admitti possent, agerent enim immediate in pulmones, et vasculorum extremitates magis firmarent. Solent quidem iuvenes, plethorici sanguinis fluxui per nares certis temporibus obnoxii esse item leminae iuvenes plethoricae sunt saepe circa quartum mensem abortui obnoxiae, praecedunt comitari et turque signa morbi cuiusdam inflammatorii levioris;

adest dispositio phlogistica sanguinis, et topica forte vasculorum in utero aut in naribus debilitas. Intra et extra fluxum sanguinis eadem curatio quae in haemopticis.

At datur sputum sanguinis ex spasms vascula pulmonis comprimentibus, meatum sanguinis prohibentibus, eundemque in tracheam exprimentibus oriri solitum. Tale fuit illud in puella quadam ortum, talis itidem sanguinis excretio per uterum potissimum, gravidum aut etiam non gravidum, post partum subinde ab irritatione dolorifica retentorum secundinarum. Hic sanguinis fluxus antispasmodicis sistitur; cortice vero et chalybe aliisque roborantibus praecavetur. Nocet plerumque venae sectio in corporibus videlicet potissimum debilibus.

Usus aluminis antisepticus et antidysentericus.

De aluminis
usu in dysen-
teria.

De vi antiseptica aluminis vide *Cassim medicus* l. III. p. 228. in diarrhoea aut potius dysenterica rustici Hungari passim alumen adhibent.

Dari febres nulla corticis dosi domandas, Sydenhamus alique dudum annotarunt. Vidi virum Iesuitam qui autumnus anni 1772. usque ad tempus vernalis sequentis anni quartana laboravit. Magna corticis quantitas aut inefficax plane fuit, aut ad exiguum tempus paroxysmum mitigavit potius, quam extinxit. Color faciei pallide nigricans et flavescens, hypochondria dura. In hoc casu datis antea solventibus cortex suam operam praestitisset. Laudant in febre adeo rebeli sulphur auratum antimonii tertiae praecipitationis, sed cum modo vomitum, modo diarrhoeam, modo sudorem excitet, pater, eundem medicaminis digerentis, solventis, alterantis et evacuantium vicem subire, atque prae aliis digestivis peculiare nil habere, nisi quod minori

copia vires suas exlerat *Casim. Medicus* ita praescripfit.

℞. Sulphur antimonii zurat

tertia praecipitat.

Extracti centaur. aa gr. vj.

M. f. pilul. no. III. Sumat unam hora ante paroxysmum, alteram ad initium paroxysmi, tertiam ad initium caloris.

Idem fiat in proximo paroxysmo; subinde febris adeo rebellis emanet, saepius vero paroxysmi ita mitigantur, ut exigua corticis dosis deinde sufficiat. Sed etiam hoc remedium saepe spem medicantis fallit. Sal ammoniacum in tali pertinaci febre optimum habitum semper est. *Casimir Medicus* dedit mane et ad meridiem dr. j. salis ammoniaci et vespere dr. j. corticis.

Alio praemisso vomitorio dant sale amoniac. in aqua tepida, praepriis vero ante paroxysmum, ut non tantum digerant, sed et confundaat paroxysmum.

Pulveres digestivi optimi sunt ex sale ammoniaco et tartaro vitriolato.

Febres biliosae cum exanthematibus.

Tissotus in epidemia Lausanensis tres observavit Febris biliosa. casus, ubi materia biliosa ad cutem delata vehementissimam induxit febrem, et speciem erysipelatosae eruptionis, pectus, collum, brachia, femora cum, summo pruritu imo et fauces cum levi angina occupantis et demum exulcerantis; nil profuit nisi alvi ductio repetita, et acida medela.

Amisio subitanea lactis.

Saepe audiui querimonias feminarum de subita Lactis amissio. amissione lactis. Causam existimo hanc, quod ex quacunque causa humores ad uterum ruant, ibique lac cum sanguine efferatur, uti subinde in puerperis contigit. Fundatur haec opinio in eo, quod ni-

mia menstrua adposita ad mammas cucubitalia cohibeantur Hippocr. Sect. V. Aph. 52. item S. v. 53. ubi aborturientibus mammae subito flaccescunt, humoribus scilicet ad uterum ruentibus. Hinc in hoc casu pariter proderit cucurbitulas ad mammas adponere. Item Sect. V. Aph. 37.

De morbis gastricis.

Morbi gastrici.

Hippocr. Sect. 1. Aph. 18. ait, aestate et autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde vere, Hinc, uti ex multiplici observatione constat, morbi systematis gastrici aestate et autumno frequentissimis sunt, ut febris intermittens cum vomitu, cholera etc. morbi biliosi omnis generis. Febres putridae, malignae etc. hinc frequentius vomitorio opus in morbis aestatis et autumnii, quam venae sectio; in vere autem saepius venae sectio quam vomitorium.

Repletio stomachi aestate et autumno semper mala, at illa ex cibis facile putrescentibus etiam periculosa est. Vinum meracum in autumno et aestatis fine difficillime tuli etc.

Sydenhamus febres autumnale alterius speciei videtur descripsisse. Frequentius ille usus est cortice, quam in hisce autumnalibus (1773.) ego uti potuerim. Quartanae ab ipso descriptae, eadem tamen cum nostris fuisse apparet, et ubique locorum eiusdem indolis videntur esse, pertinacis videlicet, et ad omnia alia remedia, praeterquam corticem, rebelles.

Recidivae reconvalescentium.

De recidiv.

Quae causa recidivarum? Resp.

- 1) Remanens materia febrilis.
- 2) Continuatio causarum morbi, sive persistans epidemia.

- 1) Frequentiores insultus morbi quasi redituri.

2) Status valetudinarius diuturnus, qui sola anni mutatione et epidemiae cessat.

3) Pollutiones nocturnae, unde valde debilitantur.

4) Sudor nocturnus odoris acerrimi vexat eos, qui ex morbo bilioso reconvalescunt, qui quidem bonus, et materiam morbi profligat.

Caffee.

Caffee nocet biliosis, ex morbo bilioso reconvalescentibus, vini potatoribus, calidis, diathesi phlogistica laborantibus.

Caffee usus
noxius.

Vinum.

Vinum antiquum rubrum, subadstringens optimum est cardiacum pro debilibus, laxis, in aestate et epidemia putrida.

Vini usus.

Praeservativa a morbo putrido.

Diaeta fere excarnis, succus limonum, ieiunium frequens cum pane bene cocto et vino rubro, mane sumptus panis tostus cum pauxillo vini rubri, pomum citri comestum mane, aut cucumis acidulatus, aut spiritus vitrioli in aqua frigida mane, aut liquor anodynus min. Hoff. Item panis tostus cum vini rubri pauxillo, et saccharo et cinnamomo.

Praeservativa
a morbo putrido.

Praeparatio ad variolas.

Praeparatio ad variolas male absolvitur per mercurialia; vel autem fit antiphlogisticis, vel antisepticis id est acidis, austeris, subadstringentibus.

Praeparatio
ad variolas.

FINIS QUARTAE PARTIS.

*Hoc sunt sanitae hanc est methodum
ad variolas praeparationem. Gatti.*

1) Status huius diutius durans, qui sola
sunt monitione et observatione tollitur.
2) Pollutiones coarctantes, modo valde debili.

3) Status huius diutius durans, qui sola
est monitione tollitur, per quendam
horam, et materiam mentis habet.

4) Status huius diutius durans, qui sola
est monitione tollitur, per quendam
horam, et materiam mentis habet.

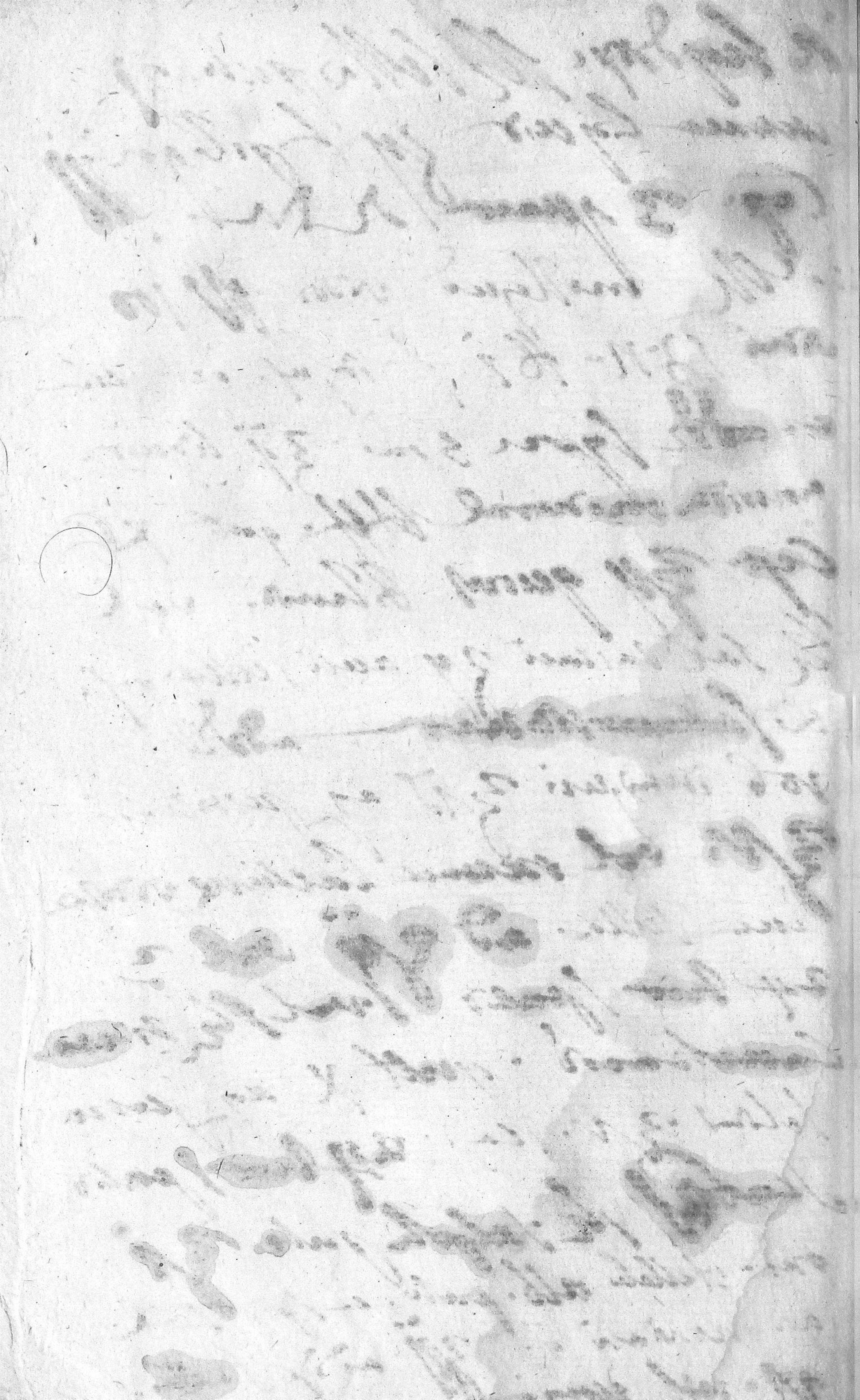
5) Status huius diutius durans, qui sola
est monitione tollitur, per quendam
horam, et materiam mentis habet.

6) Status huius diutius durans, qui sola
est monitione tollitur, per quendam
horam, et materiam mentis habet.

7) Status huius diutius durans, qui sola
est monitione tollitur, per quendam
horam, et materiam mentis habet.

FINIS OPERIS PARTIS

[illegible]

25 ~~March~~ ~~Southward~~
Lm

Adeline Miller
ms cl. 10th Aug

